

INSTITUT ZA IZUČAVANJE RELIGIJE

**KOMENTARI PRVE I DRUGE
TIMOTEJU, TITU I FILIMONU**

Naziv djela:

Komentari Prve i Druge Timoteju, Titu i Filimonu

Priredivač:

Pavle Simović

Izdavač:

Institut za izučavanje religije

www.religija.me

Dizajn korica i priprema za štampu:

Pavle Simović

Štampa:

„Donat Graf“ Beograd

Prvo izdanje, 2025. godine

Sadržaj

PRVA POSLANICA TIMOTEJU	5
1. Uputi za čuvanje prave vjere	5
2. Jedan Bog i jedan Posrednik	18
3. Kvalifikacije za starješine	30
4. Upozorenje na otpad od vjere	43
5. Tretman različitih grupa u zajednici	53
6. Završne praktične pouke i uputstva	68
DRUGA POSLANICA TIMOTEJU	82
1. Božja namjera prije mjerljivih vremena	82
2. Hrišćanska posvećenost pozivu	94
3. Moralna dekadencija	109
4. Zdrava nauka nasuprot izmišljotinama	122
TITU POSLANICA	135
1. Upute Titu za starješine i lažne učitelje	135
2. Zdravo učenje i primjereno ponašanje	145
3. Postojanost u blagodati i tretman jeretika	153
FILIMONU POSLANICA	162
1. Zalaganje za odbjeglog roba	162

Komentari Prve i Druge Timoteju, Titu i Filimonu

PRVA POSLANICA TIMOTEJU

1. Uputi za čuvanje prave vjere

Pavle – apostol Hrista Isusa po nalogu Boga, našeg Spasitelja i Gospoda Hrista Isusa, naše nade – Timoteju, pravom sinu u vjeri: Blagodat ti, milosrđe i mir od Boga Oca, i od Hrista Isusa, našeg Gospoda. (1. Timoteju 1:1-2)

Pavle počinje svojim imenom, svojom duhovnom titulom i autoritetom iza te titule. U to vrijeme bio je poznat kao Pavle, iako je njegovo rođeno ime bilo Saul. Za vrijeme svog prvog misionarskog putovanja ostavio je svoje rođeno ime (Djela 13:9). Prije svog obraćenja, Pavle (Saul) je bio žestoki protivnik hrišćanske zajednice. Prva Timoteju 1:13 će opisati neke od Pavlovih ranih stavova prema jevanđelju, što je uključivalo progon vjernika (1. Korinćanima 15:9).

Što se tiče njegove titule, Pavle sebe naziva „apostolom Hrista Isusa“. Za razliku od mnogih pisama u kojima sebe naziva „slugom“, Pavle ovdje naglašava svoj autoritet. To je vjerovatno bilo zbog fokusa njegovog pisma: podsticanja Timoteja da se čvrsto drži vjere i suprotstavi lažnim učiteljima. Takođe nije koristio tu titulu da bi se hvalio – Pavle priznaje da je apostol Hrista Isusa samo voljom Hrista Isusa. On je i obraćen i uveden u službu po Božjoj volji.

Nadalje, Pavle naziva Boga „našim“ Spasiteljem, naglašavajući zajedničku vjeru između sebe i Timoteja. Ovo pismo često pominje nadu, govoreći da je njihova nada „položena u živog Boga“ (1. Timoteju 4:10), udovice se „nadaju Bogu“ (1. Timoteju 5:5), a ne da naše nade polažu „u neizvjesnost bogatstva“ (1. Timoteju 6:17).

Pismo napisano Timoteju jedno je od četiri Pavlova lična novo-savezna pisma. Ostala su 2. Timoteju, Titu i Filimonu. Timotej je bio jedina osoba koja je primila dva lična pisma od Pavla u Novom savezu. Ovdje se Timotej naziva „moj pravi sin u vjeri“. Ovo je bio

duhovni odnos, što je najvjerojatnije značilo da je Pavle doveo Timoteja do vjere u Hrista. Timotej i Tit su bili jedina dva muškarca koje je Pavle nazvao „pravim sinom“ (Titu 1:4).

Pavlovi pozdravi često uključuju ideje blagodati i mira. Pavle će ponovo spomenuti blagodat u ovom pismu u 1. Timoteju 1:14, kao i u zaključku pisma u 1. Timoteju 6:21. Pavle takođe dva puta spominje milosrđe kada opisuje svoje svjedočanstvo (1. Timoteju 1:13, 16), naglašavajući Boga kao razlog svog spasenja, a ne njegova djela (Efescima 2:8-9). Pavle će se takođe osvrnuti na mir u 1. Timoteju 2:2 pominjući mirno i tiho življenje.

Kao i uvijek u Novom savezu, odnos vjernika je sa dvije ličnosti: Bogom Ocem i Gospodom Isusom Hristom.

Kao što sam te molio da ostaneš u Efesu kad sam išao u Makedoniju, da trebaš obavezati neke da ne naučavaju drugačije učenje i da ne obraćaju pažnju na mitove i beskrajna rodoslovlja, koji više pogoduju raspravama negoli ekonomiji Božjoj u vjeri. (stihovi 3-4)

Pavle naglo prelazi na sadržaj svog pisma. Ovo počinje ponavljanjem neke ranije obaveze Timoteju da ostane u Efesu. I Pavle i Timotej otputovali su u Efes u nekom trenutku nakon Pavlovog kućnog pritvora. Ovo zatvaranje se dogodilo u Rimu oko 60-62. Timotej je bio u Rimu sa Pavlom i vjerovatno je putovao s njim iz Rima na razne lokacije, što je na kraju dovelo do Efesa. Pavle je kasnije ostavio Timoteja da vodi zajednicu u Efesu dok je putovao u Makedoniju. Tamo je napisao ovo pismo i posebnu poruku Titu. Pavle će kasnije ponovo biti zatvoren u Rimu, gde je napisao 2. Timoteju prije svoje smrti.

Timotejeva specifična motivacija za ostanak bila je održavanje ispravnog učenja u Efeškoj skupštini. Pavlovo spominjanje „nekih“ kao lažnih učitelja sugerise malu grupu ljudi. Mala ili ne, ova grupa je bila dovoljno uticajna da zabrinjava. Njihova greška bila je učenje ili upućivanje hrišćana u Efesu da slijede lažne doktrine. Pošto je istina već bila objavljena, druge ideje su bile i drugačije i pogrešne. U 1. Timoteju 6:3, Pavle će definisati „različito“ – lažno – učenje kao

sve što se „ne slaže sa zdravim riječima Gospoda našeg Isusa Hrista i učenjem koje je u skladu s pobožnošću“. Istina je isključiva, pa je sve što je „drugачije“ od istine netačno i bezbožno.

Dva ozbiljna problema sa lažnim učiteljima u Efesu su mitovi i genealogije.

U ovom kontekstu, „mitovi“ su tradicije koje se ne nalaze u Svetom pismu, a koje dodaju ili su u suprotnosti s biblijskim učenjem. Nisu sve tradicije loše, ali one koje su u suprotnosti s Božjom Riječju svakako jesu. Rasprava o ovim mitovima je jedna stvar, ali mnogo je gore biti im posvećen.

Ideja rodoslovlja povezuje se sa farisejskom tradicijom. Jevrejske vjerske vođe ponosile su se time što imaju porodično nasleđe povezano s Abramom ili nekim drugim važnim jevrejskim pretkom. Rodoslovlja su važna u Svetom pismu, ali ne čine osobu svetijom u Božjim očima. U Hristu su Jevreji i pagani koji su vjerovali postali jedna porodica zasnovana na Isusovom djelu, a ne na djelima zakona. Zbog toga je Pavle mogao da napiše da je on „učitelj neznabožaca u vjeri i istini“ (1. Timoteju 2:7).

Petar se mnogo ranije bavio kontroverzom pagana koji dolaze vjeri u Hrista (Djela 10). U Djelima 15, otprilike 50. godine naše ere, jerusalimska skupština i njene vođe odlučili su da ne nameću jevrejske zakone nejevrejskim hrišćanima, podstičući ih da slijede nekoliko područja prakse, a istovremeno priznaju važnost Tore.

Insistiranje na tradicijama i rodoslovljima je štetilo pravoj vjeri i proizvodilo beskorisne rasprave. „Ekonomija Božja“ ima dvostruko značenje: i) božanski plan i uredbu za svijet; ii) službu dodjele blagodati Božje u Njegovom izabranom narodu u smislu izgradnje Božjeg doma u vjeri.

A krajnji cilj tog obavezivanja je ljubav iz čistog srca, čiste savjesti i nelicemerne vjere. (5. stih)

Postupci lažni učitelja su motivisani besmislenom opsesijom, ali pravi vođa treba da bude motivisan čistom hrišćanskom ljubavlju. Cilj hrišćanskog života nije mržnja ili kontroverza, već posebna vrsta

ljubavi, od grčke riječi *agapē*. To konkretno znači nesebičnu, požrtvovanu, iskrenu ljubav.

Prema Pavlu, ova ljubav treba da dolazi iz „čista srca i dobre savjesti i nelicemjerne vjere“. Ove osobine naglašavaju ideju da *agapē* ljubav nije senzualna ili sebična, već nastoji pomoći drugima. „Čisto srce“ se povezuje sa Psalmom 24:4 i takođe se spominje u Novom savezu u 2. Timoteju 2:22 i 1. Petrovoj 1:22. „Dobra savjest“ se ponovo spominje u 1. Timoteju 1:19 kao neophodnost da Timotej bude uspješan u borbi protiv lažnih učitelja.

Neki su odstupili od toga i zastranili u isprazne razgovore. Htjeli bi da budu učitelji zakona, a ne razumiju ni ono što govore, ni ono na čemu insistiraju. (stihovi 6-7)

„Neki“ ljudi su se odvojili od čistog srca, dobre savjesti i iskrene vjere spomenute u prethodnom stihu. Grčki izraz koji Pavle ovdje koristi je *extrapēsan*, što ukazuje na odstupanje ili propuštanje oznake. U medicinskom kontekstu, ista riječ je korištena za opisivanje iščašenih udova. Drugim riječima, ovi lažni učitelji su svoja uvjerenja „iščašili“ u nešto neprirodno i nezdravo.

„Isprazni razgovor“ uključuje ideju nasumične, nevažne rasprave. Pavlova poenta ovdje nije da kritikuje ozbiljno proučavanje Zakona. Umjesto toga, on osuđuje legalistički, plitak fokus na Zakon i pogrešnu upotrebu istog. Mitovi – tradicije – i genealogije imali su prioritet nad dolaskom Mesije, Isusa Hrista i istinskim učenjima jevanđelja.

Pavle, ovdje kao i drugdje, naglašava razliku između upotrebe Svetog pisma i obmana onih koji ga pogrešno tumače. Sveto pismo je besprekorno (Psalam 19; 2. Timoteju 3:16-17), ali ga njegovi čitaoci često pogrešno razumiju na „grešan“ način. Greške u tumačenju nisu greške u Riječi Božjoj.

Pomenuti ljudi žele da budu poštovani kao učitelji ili stručnjaci. Očigledno, neki u Efesu su željeli da budu poštovani kao rabini. To su vjerovatno bili Jevreji ili možda ne-Jevreji koji su prešli na judaizam i nastojali proučavati Toru i živjeti po njoj.

Ovi lažni učitelji su imali dva problema. Prvo, nedostajalo im je pravo znanje. Imali su kontroverze, entuzijizam i spekulacije, ali ništa od potrebnog razumijevanja koje se očekivalo od učitelja. Ni sami nisu znali poentu onog što pokušavaju da nametnu. Drugo, ne samo da su bili konfuzni, već i arogantni i skloni da govore kada su trebali da slušaju. Ovo je znak ne samo netačnog razumijevanja, već i ponosa.

Pavle će uskoro podijeliti svoje svjedočanstvo, ističući da ovaj ponos i nedostatak razumijevanja nisu bili ograničeni na određene lažne učitelje. To je obilježilo cijeli njegov život prije nego što je došao u vjeru u Isusa (1. Timoteju 1:12-17).

Znamo da je Zakon dobar ako ga čovjek primjenjuje kako treba, svjestan toga da zakon nije namijenjen pravedniku, nego bezakonicima i nepokornima, bezbožnima i grešnima, nevjernima i onima koji skrnave ono što je sveto, ubicama očeva, majki i drugih ljudi, bludnicima, muškarcima koji liježu s muškarcima, trgovcima ljudima, lažovima, onima koji se lažno zaklinju, i svima drugima koji čine ono što se suproti zdravom učenju koje je u skladu sa slavnom dobrom viješću blagoslovenog Boga, koja je meni povjerena. (stihovi 8-11)

Stihovi 8-11 sadrže manji paragraf u okviru ovog odjeljka. Stih 8 prelazi sa onih koji su željeli da budu viđeni kao učitelji na sam Zakon. Ovdje Pavle piše da je „zakon dobar“. Mojsijev zakon je za Pavla bio od velike važnosti. Odgajan je u jevrejskoj kulturi i vjeri, učio je kod jevrejskog učitelja Gamaliela i živio je kao farisej po Zakonu. Cijeli njegov život bio je fokusiran na Zakon prije njegovog obraćenja na hrišćanstvo.

Ipak, Zakon se takođe može pogrešno tretirati. Pavle primjećuje uslov „ako ga neko primjenjuje kako treba“, to jest legitimno ili ispravno. Grčke riječi *nomos* (zakon) i *nomimois* (zakonito) koriste se u ovom stihu, stvarajući vizuelnu i zvučnu paralelu koja je činila frazu laku za pamćenje. U vrlo doslovnom smislu, Pavle kaže da je zakon dobar kada se koristi za ono za šta je prvobitno bio namijenjen. Mojsijev zakon je bio od velike koristi kada se pravilno koristio, ali

lažni učitelji u Efesu su pogrešno ili „nezakonito“ postupali sa Zakonom i umjesto toga izazivali probleme u skupštini. Drugim riječima, propuštaju pravu svrhu Zakona. Zakon, između ostalog, treba da pokaže čovjeku njegovu grešnost. Oni koji ne misle da su grešnici treba da se provjere u skladu sa Zakonom. Oni koji znaju da su grešnici trebaju Hrista, a ne legalizam.

Pavlovo pozivanje na Zakon ovdje se može odnositi posebno na to kada je Bog dao Mojsiju deset Uputa na gori Sinaj (Izlazak 20). U stvari, Pavlov spisak grehova dat u 9. i 10. stihu uveliko odražava obrazac Dekaloga. Ovo je slično spiskovima koje je Pavle dao u drugim odlomcima (1. Timoteju 6:4-5; Rimljanima 1:29-31; 1. Korinćanima 5:10-11). Sva tri opisna tipa ljudi data u prvom dijelu 1. Timoteju 1:9 odnose se na istu grupu ljudi: one koji ne poslušaju Božje puteve i žive nesvetim životom.

Ostatak stihova 9 i 10 uključuje konkretne radnje koje krše Zakon. Napad na roditelje krši peti od deset uputa u Izlasku 20:12. Ubistvo krši šesti uput (Izlazak 20:13).

Zatim Pavle upućuje na dvije različite vrste seksualnog grijeha. Prvi je blud. Pozivanje na homoseksualnost ovdje je ponekad dočekano s kontroverzom. Čini se da je riječ koju je Pavle upotrijebio on skovao, budući da se ne pojavljuje u grčkoj književnosti tog vremena. Ta riječ je *arsenokoites*, a moderni naučnici su pokušali da tvrde da ova riječ ne implicira homoseksualnost, već generičko „samozlostavljanje“ ili „zlostavljanje drugih“. Ukratko, međutim, svi dokazi ukazuju na to da se to odnosi na istopolne radnje. U Septuaginti – grčkom prevodu Starog saveza koji su napravili hebrejski učenjaci – Levitski zakonik 20:13 koristi izraz *kai hos an koimēthē meta arsenos koitēn ginaiikos* u zabrani muškaraca da imaju seks sa drugim muškarcima. Čini se da Pavle ovdje koristi tu terminologiju.

Sledeći izraz, „porobitelji“, može se odnositi na one koji su uključeni u trgovinu robljem. Ovo je takođe važna riječ za razumijevanje biblijskog pogleda na ropstvo. Izraz *andrapodistais* doslovno znači „čovjekokradice“, što odgovara ideji kidnapovanja ljudi kako

bi ih pretvorili u robove. To je ono što bismo u moderno doba nazvali „ropstvom“ i očigledno nije biblijski prihvatljivo. Biblijsko „ropstvo“ koje se čini da se odobrava više liči na služenje.

Sledeća dva grijeha – laž i krivokletstvo – odnose se na različite vrste nepoštenja, što je kršenje devetog uputa (Izlazak 20:16).

Pavle takođe pokriva sve što nije izričito pomenuto u svojoj završnoj rečenici u 10. stihu. „Zdravo učenje“ Pavle je spomenuo i u Titu 1:9, dajući nalog za starješinu „...da može dati pouku u zdravoj nauci i da ukori one koji joj protivreče“. Zdrava doktrina takođe ponovo povezuje ovu cjelinu sa početkom odjeljka gde Pavle spominje „drugačiju doktrinu“ u 3. stihu. Pavlova lista grešnih radnji stoji u suprotnosti sa zdravom doktrinom. Zanimljiv je uvid da suprotnost zdravoj doktrini nije samo lažno učenje, već i grešno življenje.

„Zdrava učenje“ se slaže sa jevanđeljem koje je Pavle propovijedao. Riječ „jevanđelje“ jednostavno znači „dobra vijest“. Dobra vijest bila je uskrsnuće Isusa Hrista i spasenje koje je omogućio svojom žrtvom. Pavle je to nazvao jevanđeljem „slave blagoslovenog Boga“. Ova „slava“ (1. Timoteju 1:17; 3:16) bila je povezana sa Bogom iz Starog saveza o kome se govori u ovoj cjelini, čija je slava bila dominantna u bogosluženju Božjeg naroda.

Pavlu je „povjereno“ ovo jevanđelje. On bi to takođe „povjerio“ Timoteju (1. Timoteju 1:18; 6:20). U svom posljednjem pismu Timoteju, Pavle će ponovo spomenuti da mu je povjereno jevanđelje (2. Timoteju 1:12). Pavle je povjerio dobar zalog Timoteju (2. Timoteju 1:14); Timotej je trebalo da uzme „ono što si čuo od mene i što su potvrdili mnogi svjedoci povjeri vjernim ljudima, koji će zatim biti osposobljeni da poučavaju druge“ (2. Timoteju 2:2). Povjeriti jevanđelje nekome bila je ozbiljna obaveza i Pavle je očekivao da će Timotej slijediti i prenositi ga drugima koje je vodio u Efesu.

Biblija nam daje razloge da vjerujemo da je Timotej bio uspješan u ispunjavanju ovog naloga. Kada je apostol Jovan napisao knjigu Otkrivenja trideset godina kasnije, Hristova poruka skupštini u Efesu hvalila je njihovu sposobnost da se suprotstave lažnom učenju

(Otkrivenje 2:2-3).

Zahvalan sam Hristu Isusu, našem Gospodu, koji me osposobio, jer me je smatrao vjernim i postavio me je u službu, iako sam ranije bio hulnik, progonitelj i nasilnik. Ali ukazano mi je milosrđe, jer sam bio u neznanju i činio to u nevjerstvu. (stihovi 12-13)

Pavle se sada fokusira na lična iskustva: njegovo svjedočanstvo. On počinje zahvaljivanjem Bogu za duhovnu snagu potrebnu za njegovu službu. Pavle je u potpunosti prihvatio Hristovo učenje da „bez mene ne možete činiti ništa“ (Jovan 15:5). Pavlova snaga dolazi od Hrista, a ne njegove sopstvene ljudske sposobnosti. Pavle je koristio specifičan naslov „Hrist Isus naš Gospod“ u sedam navrata (Rimljanima 6:23; 8:39; 1. Korinćanima 15:31; Efescima 3:11; 1. Timoteju 1:2, 12; 2. Timoteju 1:2), sa dva od njih u ovom poglavlju. Čini se da koristi ovu frazu kako bi naglasio zajedničku vjeru u Isusa Hrista kao Gospoda sa svojim čitaocima.

Ovdje su izražena dva važna aspekta Pavlove službe. Prvo, Pavle primjećuje da ga je Bog proglasio vjernim – on ne kaže da je bio vjeran i da je Bog to priznao. Pavle, koji se ranije zvao Saul, i mrski progonitelj hrišćana nije bio dovoljno dobar da služi Bogu. Pa ipak, Bog je odlučio da će Pavle biti vjeran u služenju Njemu. Drugim riječima, Bog je Pavla učinio vjernim, što je definitivna karakteristika njegove službe.

Drugo, Pavle je prepoznao Božju ulogu u odabiru njega za službu apostola. Ideja „njegove službe“ bila je slična onoj sluge kralja ili gospodara. Pavle je sebe vidio kao „slugu“ Božjeg, nudeći primjer današnjim hrišćanima.

Govoreći o svom životu prije obraćenja, Pavle upućuje na tri specifična područja: bogohuljenje, agresiju i aroganciju. Pavle je govorio protiv Isusa, progonio je njegove sledbenike i protivio se hrišćanskoj zajednici. Kada se Isus pojavio Pavlu na putu za Damask, njegove prve riječi su bile: „Saule, Saule, zašto me progoniš?“ (Djela 9:4)

Sledeća fraza identifikuje ono što je promijenilo Pavla: Božje milosrđe. Pavle će upotrijebiti sličnu frazu u 16. stihu. Grčka riječ

koja se ovdje koristi je *ēleēthēn*, prevedena kao „ukazana milost“. Izraz je pasivan: Pavle nije izašao i stekao milost, Bog je to dao bez Pavlovog doprinosa. Starosavezni zakon pravi razliku između namjernih i nenamjernih grijeha (Brojevi 15:22-31). Pavle je znao da je njegovo srce prije obraćenja bilo iskreno, ali iskreno pogrešno. Pavle je sebe vidio kao nekoga ko je zgriješio u neznanju sve dok Bog nije izlio svoju blagodat na njega.

Ali je nadvladala blagodat našeg Gospoda s vjerom i ljubavlju u Hristu Isusu. (15. stih)

Pavle je u jednom trenutku bio iskreno u krivu i protivio se Bogu. Lijek za ovo je bila milost Božja. Ovdje su spomenuta sva tri elementa potrebna za spasenje: Božja milost, Gospod Isus i Pavlova vjera. U stvari, Pavle govori o ovoj milosti koja ga „nadvladava“ ili „preplavljuje“. Za sve grijehе koje je Pavle počinio, milost koju mu je Bog dao bila je više nego dovoljna da donese spasenje.

Pavle je takođe spomenuo „vjeru i ljubav“ u Hrista kao vitalne za njegovo spasenje. Ovo uparivanje se ponovo spominje u 1. Timoteju 2:15, kao i 2. Timoteju 1:13. Pavle je takođe primijetio „vjeru i ljubav“ zajedno u 1. Solunjanima 3:6 i 5:8. Vjera i ljubav dolaze od Isusa; nešto što treba da živimo kao njegovi sledbenici (1. Solunjanima 5:8). Red riječi „Hristos Isus“ umjesto „Isus Hrist“ je poseban naglasak u Pavlovim spisima. Ovo naglašava naslov „Hrist“, što znači Mesija, ili „Pomazanik“.

Ova izjava je istinita i zasluđuje da se potpuno prihvati: Hristos Isus je došao na svijet da spase grešnike, od kojih sam prvi ja. (15. stih)

Pavle ovdje koristi frazu jedinstvenu za Pastoralne poslanice – 1. i 2. Timoteju i Titu – koju je Pavle upotrijebio pet puta: „izjava je istinita“. Takođe će koristiti tu frazu u 1. Timoteju 3:1 i 4:9, kao i 2. Timoteju 2:11 i Titu 3:8. Svaki put, fraza naglašava određenu tačku ili citat koji Pavle želi da Timotej ili Tit upamte.

U ovom stihu, izjava koju treba zapamtiti je: „Hrist Isus je došao na svijet da spasi grešnike, od kojih sam ja prvi.“ Ovaj citat je možda

postao dobro poznat u ranim zajednicama nakon što je Pavle napisao ovo pismo. Drugi naučnici vide da Pavle koristi postojeću izjavu da učvrsti svoju tezu. Kako je Pavle sazrijevao u svojoj vjeri, njegovi spisi su odražavali čovjeka koji je prešao od ponosnog, u novog vjernika, u zrelog vjernika koji je vidio da mu je potpuno potrebna Božja milost. Poput Davida, Pavle je sebe smatrao grešnim od majčine utrobe (Psalam 51:5).

A milosrđe mi je ukazano zato da u meni prvom, Isus Hristos pokaže sve svoje dugo trpljenje i pruži primjer onima koji će vjerovati u njega za vječni život. (16. stih)

Ovaj stih počinje ponavljanjem iste fraze date u 13. stihu: „ukazano mi je milosrđe“. Za razliku od toga što je bio „najveći“ grešnik, Pavle je postao primalac „dugog trpljenja“ Isusovog. Pavle je koristio istu perspektivu u Rimljanima 9:22-24 kada je pisao o spasenju neznabožaca: „Pa šta ako je Bog, iako je htio da pokaže gnjev i da obznani svoju moć, s puno trpljenja podnosio posude gnjeva spremne za uništenje, da bi obznanio bogatstvo svoje slave na posudama milosrđa, koje je unaprijed pripremio za slavu, naime na nama, koje je pozvao ne samo između Judejaca nego i između neznabožaca?“

Koncept primjera je takođe važan za Pavla. On ne samo da je sebe vidio kao primjer, već je izazvao mlađeg Timoteja da „postavi vjernicima primjer“ (1. Timoteju 4:12). Petar isto tako bilježi Isusa kao naš primjer (1. Petrova 2:21) i da su starješine trebali biti primjer svom stadu (1. Petrova 5:3). Izraz „onima koji će vjerovati u njega za vječni život“ vrlo liči na Jovana 3:16: „Jer Bog je toliko volio svijet da je dao svog jedinorođenog Sina, da niko ko vjeruje u njega ne bude uništen, nego da ima vječni život.“ Iako je Jovanovo jevanđelje možda napisano kasnije, ovo učenje je bilo jasno poznato i podučavano od početka postojanja hrišćanske zajednice (Djela 2).

A Kralju vječnom, neraspadljivom, nevidljivom, jedinom premudrom Bogu, neka je čast i slava u vjekovima vjekova. Amin. (17. stih)

Nije iznenađujuće da je Pavle, koji prepoznaje Božje milosrđe u svom životu, svoje svjedočanstvo zaključio hvalom. Pavle Boga

naziva „Kraljem vječnim“. Na grčkom u ovom odlomku, Bog je doslovno opisan kao vječni Kralj. Pavle će takođe koristiti izraz „Kralj nad kraljevima“ u 1. Timoteju 6:15. Budući da je samo Bog vječni Kralj, možemo se moliti za zemaljske kraljeve (1. Timoteju 2:2), ali ih ne obožavati kao božanske. Rimska praksa obožavanja cara ponekad je izazvala progon među ranim hrišćanima, koji nisu htjeli sudjelovati. Opisivanje Boga kao Kralja vječnog predstavlja ga kao najvišeg od svih autoriteta. Ovo je bilo posebno važno u Efesu, velikom gradu u kojem se održavalo obožavanje cara.

Bog je takođe „besmrtn“, što znači ne samo da ne umire niti može umrijeti, već implicira vječno postojanje. Isključivo Bog ima taj atribut. On je „nevidljiv“ (Jovan 1:18), i On je jedini Bog (Izlazak 20:1-4; Ponovljeni zakon 6:4-5). Njemu treba odati „čast i slavu“, što ukazuje na sva obožavanja i pohvale, uobičajene teme u psalmima koje bi Timotej dobro poznao. Završna fraza „u vjekovima vjekova“ dopunjuje Boga kao „Kralja vječnog“. Riječ „amin“, što znači „neka bude tako“, zaključuje ovu kratku pohvalu.

Prikaz Boga u ovom stihu blisko je sličan Pavlovoj doksologiji u 1. Timoteju 6:15-16.

Ovu ti dužnost povjeravam, sine Timoteje, u skladu s proročanstvima koja su se odnosila na tebe, da oslanjajući se na njih vodiš dobar rat, čuvajući vjeru i čistu savjest, koju su neki odbacili i doživjeli brodolom vjere. (stihovi 18-19)

Ovi stihovi dodaju više hitnosti misiji koju je Pavle dao Timoteju u 1. Timoteju 1:3. Nakon uvoda, Pavle samo dva puta navodi Timotejevo ime u ovom pismu. Jednom je ovdje, drugo je u 1. Timoteju 6:20. U oba slučaja fokus je lični i ima za cilj da privuče pažnju mladića. Pavle želi da Timotej živi svoj poziv koji mu je povjeren.

Pozivanje na proročanstva o Timoteju je misteriozno. Ovaj aspekt Timotejeve prošlosti se takođe spominje u 1. Timoteju 4:14 i 2. Timoteju 1:6. Kada su se, tačno, desili ovi događaji i koji su detalji, ne znamo. Više nego vjerovatno, to je bilo u vrijeme opisano u Dje-lima 16:1-5, u Listri, kada je Pavle prvi put htio povesti Timoteja sa

sobom na svoje misionarsko putovanje. Pošto je ovo lično Pavlovo pismo Timoteju, između njih su jasno poznate neke informacije koje Pavle ne objašnjava.

Rečenica „vodiš dobar rat“ veoma liči na Pavlove druge izazove Timoteju u 1. Timoteju 6:12 i 2. Timoteju 4:7. Međutim, ovaj izazov koristi sliku ratovanja, sličnu Efescima 6:10-18, napisanu u istom gradu u kojem Timotej sada služi. Grad Efes je u to vrijeme imao veliku populaciju rimskih vojnika. Neki od ovih vojnika su možda bili članovi Timotejevih kućnih zajednica. U najmanju ruku, slika ratovanja bila bi prikladna njegovom kulturnom kontekstu.

Izraz „čuvanje vjere i čiste savjesti“ uključuje ideju da se drži i ne odustaje od svoje vjere. Timotej je to trebalo da uradi sa „čistom savješću“. Uparivanje vjere i savjesti takođe se vidi u 1. Timoteju 1:5 i 3:9. Vjera osobe i njene misli su usko povezane.

Vjera počinje i završava 19. stih. Drugi dio upozorava na opasnost od odvratanja od čiste savjesti. Pavle koristi grčku riječ *apōsamenoi*, koja podrazumijeva snažno, lično, namjerno odbijanje. Ovo nije slučajna greška – Pavle misli na one koji namjerno odbijaju da sačuvaju čistu savjest. Sam Pavle je preživio težak brodolom na putu za Rim, tako da je intimno znao kakva bi to opasnost mogla biti. Pavle koristi ovu analogiju da istakne smrtonosnu prirodu odbacivanja čiste savjesti – krah vjere. Budući da je Efes bio i mjesto gdje su se mnogi brodovi zaustavljali, ideja o brodolomu je vjerovatno bila vrlo lična za Timoteja.

Dakle, postojali su konkretni primjeri određenih hrišćana koji su otišli pogrešnim kursom, što je rezultiralo krahom njihove vjere. Još jednom vidimo da Biblija ne podržava ideju „jednom spasen, zauvijek spasen“.

Među njima su Himenej i Aleksandar, koje sam predao Sotoni da nauče da ne smiju da hule. (20. stih)

Dva primjera onih koji su „nasukali“ svoju vjeru su u fokusu ovog stiha: Himenej i Aleksandar. Ovi ljudi nisu samo odlutali od vjere. Rezultat je bio uništenje njihovih duhovnih života.

Himenej se takođe pominje u 2. Timoteju 2:16-18: „Kloni se svjetovnih i ispraznih besmislica, jer će takvi sve više tonuti u bezbožnost i njihova riječ će se širiti kao gangrena. Među njima su Himenej i Filet. Ti ljudi su odstupili od istine, govoreći da je uskrsenje već bilo, pa nekima potkopavaju vjeru.“ Očigledno Himenej i Filet su tvrdili da se uskrsenje mrtvih već dogodilo, uznemirujući vjernike svojim lažnim učenjem i bezbožnim životom. Oni su bili štetočine za zajednicu.

Aleksandar je bilo uobičajeno ime iz tog perioda, a u Novom savezu postoji više ljudi sa tim imenom. Jevrej po imenu Aleksandar spominje se u Efesu u Djelima 19:33-34. Nejasno je da li se radi o istom čovjeku kojeg je Pavle spominjao. Druga Timoteju 4:14-15, međutim, čini se da ukazuje na istu osobu o kojoj se ovdje govori: „Aleksandar kovač nanio mi je mnogo zla. Gospod će mu platiti prema njegovim djelima. I ti ga se čuvaj, jer se žestoko protivio našim riječima.“

I Himenej i Aleksandar su predstavljeni kao aktivno suprotstavljeni hrišćanskim učenjima. Pavle ih je „predao Sotoni“, što vjerovatno znači da su za njega bili isključeni kao osobe koje na bilo koji način mogu sudjelovati u zajednici. Oni koji izgube vezu sa Bogom, „predati su Sotoni“ u smislu da Bog dopušta da Sotona kontroliše njihove živote. Takvi postaju aktivne štetočine koje podrivaju hrišćansku zajednicu i suprotstavljaju se od Boga postavljenim autoritetima. Obično su u arsenalu izazivanja štete uključena jeretička učenja i sektaške gluposti.

2. Jedan Bog i jedan Posrednik

Prije svega, dakle, podstičem da se usrdna moljenja, molitve, molbe i zahvaljivanja upućuju za sve ljude, za kraljeve i sve koji su na vlasti, da bismo vodili miran i tih život u potpunoj odanosti Bogu i čestitosti. (1. Timoteju 2:1-2)

Ovaj odjeljak počinje s direktnim fokusom na pitanja zajednice.

Pavlov prvi red posla je molitva. On ovdje koristi sve četiri glavne grčke riječi za molitvu kako bi naglasio svoju poentu. *Deēsis*, *proseuhas*, *enteuxis* i *euharistias* prevode se na engleski kao „usrdna moljenja, molitve, molbe i zahvaljivanja“. Svaka riječ je različita u izvornom grčkom jeziku, ali te razlike nisu nužno poenta Pavlove izjave. Njegova svrha je da istakne potrebu za molitvom u zajednici, a ne posebne aspekte molitve kao što su zahvaljivanje ili molbe.

Prema Pavlu, ove molitve treba da se prinose za „sve“. Ovdje se koristi grčka riječ *antrōpōn*, koja uključuje cijelo čovječanstvo, i muškarce i žene. 2. stih dodaje dodatne detalje o tome koga ovi „svi ljudi“ uključuju, a kasniji djelovi odlomka će objasniti šta je Božja želja za njih. Pavle ponovo naglašava „sve“ u 1. Timoteju 2:4 i 6. Njegove riječi odražavaju i Isusova učenja (Jovan 3:16) i njegova vlastita pisma. U Rimljanima 10:9-10, Pavle kaže: „Jer ako svojim ustima priznaješ Isusa Gospoda, i ako u svom srcu vjeruješ da ga je Bog podigao iz mrtvih, bićeš spasen. Jer se srcem vjeruje za pravednost, a ustima se priznaje za spasenje.“

Pavle dodatno navodi ljudske vladare i autoritete. On je na drugim mjestima govorio o važnosti potčinjavanja vladajućim vlastima (Rimljanima 13), iako je i sam često bio zatvoren zbog svog misionarskog rada. U ovom stihu, njegov fokus je na molitvi za kraljeve. Hrišćani u Efesu su vjerovatno mislili o političarima na isti način kao mi danas. Prirodna tendencija je žaliti se na vladajuće vođe i gledati ih kao neprijatelje, a ne moliti se za njih i tražiti da im se pomogne

da dođu do vjere u Hrista. Pavle je pokušao da ispravi ovaj pristup tako što je tražio molitve za vladajuće vođe.

Jedan praktičan rezultat molitve za vladajuće vođe je nada da se živi u miru bez progona. Hrišćani treba da traže miran i tih život, a ne bučno prisustvo poznato po uznemiravanju vladajućih vođa. Molitva nudi način da se to učini. Nadalje, miran život (Galatima 5:22-23) omogućava vjernicima da žive na pobožan i dostojanstven način. Ova praksa, za razliku od lažnih učitelja koje Pavle spominje u Prvoj Timoteju, otkriva ključnu razliku između istinskih Hristovih sledbenika i svih drugih. Molitva za „sve ljude“, uparena s pobožnim, dostojanstvenim ili časnim životom, predstavlja način koji je ugodan Bogu (1. Timoteju 2:3).

To je dobro i ugodno u očima našeg Spasitelja, Boga, koji želi da se svi ljudi spasu i dođu u spoznaju istine. (stihovi 3-4)

Pomenuti stav koji Pavle želi da vidi da Timotej uključi u bogoslužjenja zajednice odražava Božju namjeru. To je dobro ili plemenito pred Bogom.

Ovakva molitva je takođe „ugodna“ Bogu. Grčka riječ *apodekton* odnosi se na nešto prihvatljivo, ugodno ili gostoljubivo. To nije samo ugodno Pavlu, već i u „očima Boga našeg Spasitelja“. Pavle takođe koristi izraz „Bog naš Spasitelj“ u 1. Timoteju 1:1, i tri puta u svom pismu Titu (Titu 1:3; 2:10; 3:4). Fraza se očigledno tiče naglaska da je sam Bog osmislio i sprovodi Plan spasenja. Sva četiri ostala Pavlova spominjanja ove fraze za Boga uključuju upućivanje na nalog, doktrinu ili Božju dobrotu.

Ono što se čini kao jednostavna Pavlova izjava, da Bog želi da vidi kako „svi“ ljudi nalaze spasenje, postaje veoma složeno na osnovu nečijih pretpostavki. Grčka fraza je *pantas antrōpous*, koja odražava isti univerzalni osjećaj kao u 1. Timoteju 2:1, gdje je Pavle podsticao molitve u ime „svih ljudi“. Terminologija se odnosi na čovječanstvo uopšteno, uključujući muškarce i žene. Želja koja se ovdje izražava odnosi se na sve ljude.

Oni koji vjeruju u predodređenje za spasenje, imaće problem sa

ovakvim stihovima. Međutim, Biblija je više nego jasna da je sve što Bog „predodređuje“ profil spasenih, tj. njihova sličnost Hristu koji je glavni Primjer. Isus je došao da obezbijedi način da upoznamo Boga (Jovan 14:6; Djela apostolska 4:12). Božja želja je da svi ljudi dođu do vjere u Njega, prema ovom i drugim stihovima (2. Petrova 3:9). Međutim, neće svi povjerovati i prihvatiti ponudu spasenja. Bog poštuje slobodnu volju i opredjeljenje svakog pojedinca tako da svako može napraviti izbor. U suštini, izbor se pravi između Božjeg koncepta života i satanističkog koncepta. Oba imaju svoje „privlačne tačke“, a privlačnost drugog je u „čarima“ grijeha kroz mješavinu dobra i zla (1. Jovanova 2:16). Prirodno, mi smo usmjereni ka satanizmu zbog nasleđa grešnih sklonosti koje se akumuliraju još od pada naših praroditelja. Upravo zbog toga prelazak na Božju stranu zahtijeva lično iskustvo obraćenja i promjene životnog kursa (pokajanja).

Bog takođe želi da ljudi dođu do „spoznaje istine“. Ovo uključuje ideju razumijevanja onoga što je ispravno u vezi s Bogom, ili zdravu doktrinu koju Pavle često spominje u ovom pismu. Logično, bez spoznaje istine ne može se ni napraviti pravi izbor. To takođe implicira da satanistički sistem potiskuje istinu i drži je „u nepravednosti“, kako je Pavle istakao u Rimljanima 1:18: Ovu istu frazu Pavle koristi u 2. Timoteju 2:25; 3:7, Titu 1:1, i u Poslanici Jevrejima 10:26.

Jer jedan je Bog, i jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek, Hristos Isus, koji je sebe dao kao odgovarajuću otkupninu za sve, za svjedočanstvo u svoje vrijeme. (stihovi 5-6)

Ovo je jedan od najupamćenijih, najcitiranijih i najkorisnijih stihova u Bibliji. Pavle počinje sa starosaveznom istinom da je Bog Biblije jedini Bog koji stvarno postoji. Ova izjava je Šema, što znači „izreka“, temeljna izjava Zakona: „Čuj, Izraele: Gospod Bog naš, Gospod je jedini. Voli Gospoda, svog Boga, svim svojim srcem i svom svojom dušom i svom svojom snagom.“ (Ponovljeni zakon 6:4-5).

Drugi biblijski stihovi koji jasno i određeno govore o jednom Bogu su: Izlazak 20:2-3; Ponovljeni zakon 4:39; 32:39; Isaija 45:5;

46:9; Marko 12:28-34; Jovan 17:3; Rimljanima 3:30; 1. Korinćanima 8:5-6; Galatima 3:20; Efescima 4:6; Jakov 2:19. Šta bi još trebalo da stoji u Svetom pismu da bi hrišćani shvatili i prihvatili istinu o Jednom Bogu, umjesto besmislene dogme o trojstvu koja se uvukla kao dio velikog otpada i paganizacije hrišćanstva u 4. i 5. vijeku?

Druga fraza prelazi na koncept posrednika. Posrednik je osoba koja služi kao posrednik između dvije osobe ili stranaka. Isus služi da ljude dovede Bogu (Jovan 14:6) i jedini je put do Boga (Djela 4:12). Jevrejima 9:15 spominje istu temu, govoreći: „Stoga je on posrednik novog saveza...“ Slično, Jevrejima 12:24 koristi izraz: „Isus, posrednik novog saveza.“

Pavle takođe ističe Isusovu ljudskost, nazivajući ga „čovjekom Hristom Isusom“. Ako je Pavle ijednog trenutka mislio da je Isus neka vrsta hibrida boga i čovjeka, ovo je bio pravi trenutak da to saopšti, ali očigledno da nije. Hrist jeste izvorno Sin Božji, ali je postao čovjek radi spasenja ljudskog roda i ostaće čovjek zauvijek (Jovan 1:1-14, 18).

Ovaj stih ne govori samo o stvarnosti biblijskog Boga, već i da je Isus Hrist jedini put da se pomirimo s Bogom. Nijedno drugo biće, duhovno ili ljudsko, nije potrebno kao posrednik između nas i Boga. Isus je način na koji komuniciramo i povezujemo se s Bogom. Tačka. Nema dodatnog koraka i nema drugog kanala.

Otkupnina, u ovom kontekstu, je ideja plaćanja, nešto što se obično spominje u Zakonu (Izlazak 21:30; 30:12; Levitski zakonik 19:20; 27:29; Brojevi 35:31-32). Isus je lično objasnio svoju ulogu koristeći ovaj koncept, rekavši „...Sin čovječiji nije došao da mu služe, nego da služi i da svoju dušu da kao otkupninu za mnoge“ (Matej 20:28; Marko 10:45). Kao takav, Isus Hrist je jedini posrednik – ili pomiritelj – između Boga i ljudi. Hrist služi ovoj svrsi tako što postaje otkupnina za naše grijehе.

Pavle takođe koristi zanimljivu referencu na vrijeme i svjedočanstvo. Ovaj prelaz koji je teško prevesti najvjerojatnije se odnosi na Hristovu smrt kao svjedočanstvo o Božjem karakteru i Njegovoj

želji za spasenjem ljudi. Ovo je izričito spomenuto u 1. Timoteju 2:4. Grčka riječ prevedena kao „svjedočanstvo“ je *martirion*, što se takođe može prevesti kao „svjedočenje ili otkrivanje“. Izraz „pravo vrijeme“ jednostavno se odnosi na Isusov dolazak na zemlju i njegovu žrtvu u „pravo“ vrijeme odnosno vrijeme koje je Bog odredio i koje je bilo prorečeno u Njegovoj Riječi. Najpreciznije proročanstvo te vrste dato je u knjizi proroka Danila 9:24-27. Pomenuti period od „70 sedmica“ odnosno 490 doslovnih godina, koji se proteže od 457. prije n.e. do 34. godine n.e., između ostalog, pokriva dolazak Mesije, vrijeme njegove javne službe i druge zapanjujuće detalje.

Radi tog svjedočanstva ja sam postavljen za propovjednika i apostola – istinu govorim u Hristu, ne lažem – za učitelja neznabožaca u vjeri i istini. (7. stih)

Pavle prelazi sa govora o spasenju u Isusu na tvrdnju da je on „postavljen“ da podijeli ovu poruku. Pavle je sebe vidio kao izabranog od Boga za specifično djelo služenja misionara među neznabošcima. Njegovi naponi uključivali su govorenje i putovanja kako bi osnovao nove zajednice širom svijeta ne-Jevreja. Pavle je osnovao najmanje dvadeset zajednica, vjerovatno mnogo više, tokom svoje otprilike trideset godina službe. Osim toga, trinaest njegovih pisama postalo je dio Novog saveza.

Pavlovo iznenadno pozivanje na istinu izgleda čudno, za nekoga ko se proglašava Božjim slugom. Pa ipak, ovo je sredstvo koje je Pavle koristio više puta u svojim drugim pismima. U 2. Korinćanima 11:31 i Galatima 1:20 on takođe naglašava svoju iskrenost. Čini se da namjera naglašava predmetno pitanje. U ovom slučaju, Pavle misli na svoj poziv od Boga i na službu kao propovjednik i apostol. U grčkom tekstu, ista riječ za istinu koristi se i za Pavlovu ličnu tvrdnju i za upućivanje na ono čemu je poučavao neznabošce.

U Prvoj Timoteju istina je ključna tema (1. Timoteju 3:15; 4:3; 6:5), što je suprotno lažnim učiteljima u Efesu.

Zato želim da se muškarci mole gde god se okupljate, podižući vjerne ruke, bez gnjeva i rasprava. (8. stih)

Pavle koristi grčku riječ *oun* u ovoj rečenici, što znači „zato“ ili „dakle“, kako bi prešao na svoj zaključak. Drugim riječima, izjava koja se ovdje daje opravdana je tvrdnjama koje je Pavle upravo iznio.

Kao što Bog želi da se svi ljudi spasu (1. Timoteju 2:4), Pavle želi da se „ljudi na svakom mjestu mole“. Pavle ovdje navodi muškarce, koristeći grčku riječ *andras*. U nekim kulturama molitva je često delegirana drugima, posebno ženama. To, naravno, nije način na koji molitva treba da bude. Nešto tako ključno kao što je komunikacija s Bogom nije namijenjeno da se prenese na druge ljude ili da se izostavi iz bogoslužbenog skupa. Pavle se suprotstavlja tom kulturnom trendu i posebno govori muškarcima da se mole.

Ovo uopšte ne znači da žene ne treba da se mole, jer će ih sledeći stih uključiti, koristeći grčku riječ za „na sličan način“. Ovo slijedi važan princip tumačenja: reći jednoj grupi da nešto uradi nije nužno indikacija da nijednoj drugoj grupi nije dozvoljeno da uradi istu stvar. U ovom slučaju, čini se da Pavle primjenjuje iste uopštene principe i na muškarce i na žene, ali s konkretnim primjenama gdje je to prikladno.

Uzdignute ruke, kao simbol obožavanja, često se vide u psalmima. Psalm 134:2 kaže: „U molitvi podignite ruke svoje u svetosti i blagosiljajte Gospoda!“ Psalm 88:9 kaže: „O Gospode, po cio dan te prizivam, k tebi u molitvi širim ruke svoje.“

Pavlovo upućivanje na izbjegavanje argumenata ponovo će se koristiti kasnije u pismu. Kvalifikacija za skupštinske vođe zvane stariješine – takođe poznate kao pastori ili nadglednici – bila je da „ne budu svadljivi“ (1. Timoteju 3:3). Neki vođe u Efesu su se možda svadali tokom okupljanja zajednice. To bi navelo Pavla da to posebno spomene kao zabrinutost. Molitva tokom hrišćanskih okupljanja svakako nije vrijeme za svađu.

Na sličan način i da se žene ukrašavaju skromnom odjećom, dolično i umjereno, a ne pletenom kosom ili zlatom ili biserima ili skupom odjećom, nego kako je svojstveno ženama koje ispovijedaju pobožnost – sa dobrim djelima. (stihovi 9-10)

Ovaj stih započinje drugi glavni dio 2. poglavlja, koji se proteže do kraja poglavlja u 15. stihu. Tema je uloga žene u hrišćanskom bogoslužjenju. Kada se vjernici okupljaju, kako žene trebaju funkcionirati? Prva izjava koju je Pavle ovdje iznio koristi izraz *hōsautōs*, što znači „isto tako“. Pavle je upravo spomenuo molitvu i njenu važnost. Žene, dakle, treba da učestvuju u sličnim pobožnim djelima kao i muškarci u zajednici. Ono što Pavle ovdje kaže, dakle, nije jedinstven princip za žene koliko specifična primjena za žene.

Konkretno, ovo se odnosi na to kako su se žene oblačile i brinule o svojoj kosi. Tada, kao i sada, hrišćanska okupljanja nisu bila prikladno vrijeme za zavodljivo oblačenje ili za privlačenje pažnje. Stilovi odijevanja se razlikuju, a ukusi se mijenjaju zavisno o vremenu i kulturi. Svejedno, način kako se žene (i muškarci) oblače treba da bude prikladan za obožavanje Boga.

Drugo, žene se nisu smjele fokusirati na „pletenu kosu“. Ovo je još jedan komentar koji zahtijeva pažljivo kulturološko razumijevanje. Pavlova poenta nije da su određene frizure nužno grešne, već se radi o poruci i motivu. U kulturi Efesa, pletena kosa bila je luksuzni statusni simbol. U to doba to je zahtijevalo mnogo vremena i finansijskih troškova. Ovo je bio ekvivalent modernim frizurama koje su zahtijevale značajno vrijeme i troškove. Oni koji ulažu toliko energije u frizure sugerišu da je njihov naglasak na njima samima, a ne na obožavanju Boga.

Nadalje, Pavle govori o otmenoj odjeći i blještavom nakitu. Ove stavke se spominju zbog fokusiranja na korišćenje novca za sebe, a ne za pomoć drugima (1. Timoteju 6:10). Još jednom, nijedan određeni komad nakita ili odjeće se ne naziva eksplicitno grešnim. (Nakit sam po sebi može biti „grešan“ ukoliko je proizvod paganizma ili odražava okultni simbolizam.) Poruka i efekat se moraju uzeti u obzir. Tada, kao i sada, bogoslužjenja nisu namijenjena da se tretiraju kao matura, društveni događaj ili zabava na kojoj se žene – ili muškarci – „oblače da impresioniraju“. Ovo su vremena za obožavanje Boga i fokusiranje na Njega. Odjeća kojom se osoba samopromoviše

ne samo da odvlači pažnju drugih od skupa, već odvlači pažnju i onoga ko je pretjerano zabrinut za svoj izgled.

Pavlova preferencija je da, umjesto da ulažu energiju i anksioznost u stvari poput odjeće i nakita, žene u skupštini treba da usredsrede svoju pažnju na „dobra djela“. U Jevrejima 11 žene su na listi vjernih Božjih sledbenika, kao što su Sara (Jevrejima 11:11), Mojsijeva majka (Jevrejima 11:23) i Rahava (Jevrejima 11:31). Knjige o Ruti i Esteri u Starom savezu takođe značajno pokazuju uticajnu ulogu pobožnih žena. Drugima, poput Hane, često se aplaudira zbog njihovog pobožnog života (1. Samuelova 1:1-20). U Novom savezu i Elizabeta, majka Jovana Krstitelja, i Marija, Isusova majka, takođe su istaknute kao pobožne žene.

Osim toga, mnoge od ranih Isusovih sledbenika bile su žene, uključujući i one koje su ga prve vidjele uskrslog (Luka 24:22-24). Pavle će kasnije spominjati udovice poznate po dobrim djelima (1. Timoteju 5:10, 25) i ohrabriti bogate (uključujući žene) da budu „bogati dobrim djelima“ (1. Timoteju 6:17-18).

Žena neka ćutke prima pouku, s potpunom poslušnošću. (11. stih)

Kontekst je ključan za razumijevanje svakog odlomka iz Svetog pisma. Ovo je posebno tačno kada se stih, izvučen iz konteksta, lako pogrešno shvati. Ovaj stih je posebno izložen pogrešnom tumačenju i kontroverzi, pa ga treba pažljivo razumjeti i pažljivo tumačiti.

Ova provokativna izjava zapravo počinje pretpostavkom o ženama koja je bila strana drevnoj kulturi: podsticanjem da žene poučavaju. Ova ideja je bila u direktnoj suprotnosti s većinom kulturnih i religijskih tradicija tog vremena. U tradicionalnom judaizmu, ženama nije bilo dozvoljeno da poučavaju Zakon. Pavlove riječi ovdje, dakle, počinju slijedeći obrazac Isusa, koji je poučavao žene kao dio svoje službe (Jovan 4:27-30; 11:28-30; 19:25).

Zaista kontroverzni dio stiha poslužio je kao osnova za mnoge rasprave među hrišćanima. Iz konteksta grčkog jezika, Pavlovih prethodnih komentara i kulture tog vremena, jasno je da Pavle ne misli

na to da žene treba da ostanu strogo „ćuteći“. Isti korijen grčke riječi, *hesuhios*, koristi se na nekoliko mjesta gdje se potpuna tišina očigledno ne podrazumijeva (1. Timoteju 2:2; 1. Solunjanima 4:11; 1. Petrova 3:4). Tačnije, termin implicira mir, ili tišinu, ili smirenost. U to vrijeme vjerski izrazi mogli su biti glasni, upadljivi i histerični. To je upravo ono što Pavle želi izbjeći.

Možda najvažniji kontekst koji treba razumjeti je onaj iz stihova 9 i 10, gdje je Pavle ohrabrivao žene da se ne oblače na blještav, upadljiv način. Umjesto toga, trebalo je da se oblače skromno. Ovaj stih predstavlja isti osnovni princip koji se primjenjuje na radnje, a ne na odjeću. Cilj je mir i samokontrola.

Ideja podložnosti, kako se ovdje koristi, takođe se lako pogrešno shvata. U Efescima 5:21-33, Pavle je koristio analogiju Hrista i skupštine zajedno sa mužem i ženom u braku. Podsticao je međusobna potčinjavanje ili služenje jedno drugom. Pavle je naglasio pokornost žene u 1. Timoteju 2:11, ali takođe uči muškarce da rade isto prema svojim ženama na drugim mjestima.

Ženi ne dopuštam da poučava, niti da gospodari muškarcem, nego neka ćuti. (12. stih)

Kako onda shvatiti ovu frazu o ženama kao učiteljima? U lokalnoj skupštini, Pavle je naveo muškarce kao starješine (1. Timoteju 3:1-7) i najvjerojatnije kao đakone (1. Timoteju 3:8-13). Poenta iznesena u Novom savezu nije da odrasle žene nikada ne mogu podučavati odrasle muškarce, jer su i Priskila i njen muž Akila učinili upravo to s Apolom u Djelima 18:26. Fiba je takođe služila u nekoj vrsti uloge u zajednici, a neki vjeruju da je njena uloga „sluge“ bila kao đakon (Rimljanima 16:1). Međutim, muškarci se dosledno navode kao primarne lokalne vođe zajednica, u ulozi starješina.

Ključ nije izraz *didaskhein*, koji se odnosi na učenje, već grčka riječ prevedena kao „vršiti autoritet:“ *autentein*. Ova riječ znači „uzeti stav nezavisnog autoriteta, izdavati naredbe ili diktirati“. Jednostavno rečeno, žene ne smiju služiti u ulozi starješine ili pokušavati da vode na specifične načine kao da se od njih očekuje da vode. Iako

žene nisu bile – i nisu – isključene iz molitve na hrišćanskim skupovima, muškarci su poučeni da preuzmu vođstvo u ovoj oblasti.

Ponovljeno pozivanje na „ćutanje“ ovdje opet ima više veze sa samokontrolom nego sa apsolutnim nedostatkom oglašavanja. Žene nisu smjele preuzimati bogoslužjenje, preuzimajući kontrolu nad javnim molitvama ili učenjem, a posebno ne kroz histeriju ili metež. Očekivalo se da starješine nadgledaju podučavanje i molitvu u skupštini. Prva Korinćanima 14:33-35 napominje da ova praksa nije bila ograničena na Efes; to je bilo istina u svim ranim zajednicama.

Jer prvo je stvoren Adam, pa onda Eva. I Adam nije bio prevaren, nego je žena bila prevarena i učinila je prestup. (stihovi 13-14)

Ovaj stav, dat u prethodna dva stiha, nije bio zasnovan na njegovoj vlastitoj želji, već na Tori. Pavle se poziva na prva tri poglavlja Postanja. Ti odlomci potvrđuju Božje stvaranje Adama kao prvog čovjeka. Isus je potvrdio ovu istu istinu u Mateju 19:3-6.

Eva je formirana kao druga, kao prva žena na zemlji (Postanje 2:21-23). Ona je stvorena od Adama (Postanje 2:21). Konačna odgovornost pred Bogom počivala je na Adamu. Ujedno to je bio i osnovni koncept i struktura porodičnog autoriteta koji je nepromijenjen kroz Sveto pismo.

Ovaj naglasak na redu je Pavlov vodič za to kako muškarci i žene trebaju funkcionisati na bogoslužbenim skupovima. Muškarci treba da vode u molitvi (1. Timoteju 2:1-2, 8) i u poučavanju (1. Timoteju 3:1-7). Žene svakako mogu obavljati obje ove funkcije, ali ne mogu prekoračiti svoj autoritet služeći u ulogama u kojima se očekuje da ih vodi starješina (1. Timoteju 2:8-12).

Za pad čovječanstva se tereti Adam: grijeh se smatra njegovim, iako je Eva prva koja je zaista bila neposlušna (Rimljanima 5:12). Pavle ovdje precizira da „Adam nije bio prevaren.“ Ovo se pojašnjava time da iako je Adam jeo zabranjeno voće, on to nije učinio zbog zmijinog uticaja; on je to učinio uzimajući plod od Eve (Postanje 3:17), što je bio izraz očajničke solidarnosti. Umjesto toga, „žena je prevarena.“ U Postanju 3:13, Eva je rekla: „Zmija me prevarila pa

sam jela.“

Svi ljudi u historiji činili su kao Eva: zgriješili su i bili „prestupnici“ (Galatima 2:18; Jakov 2:9, 11). Pavle nije pisao da bi Eva ili žene izgledale kao gori grešnici od muškaraca. Umjesto toga, svoje učenje o vođstvu zasnivao je na poretku stvaranja i datog autoriteta: muškarac, pa žena. Sva ljudska bića su grešnici kojima je potrebna milost Božja (Galatima 3:28; Efescima 2:8-9).

Ali žene će se spasiti rađanjem djece, ako ostanu u vjeri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti. (15. stih)

Ovaj stih je često zbunjivao čitaoce. To nije iznenađujuće, jer se o tome često raspravlja među prevodiocima. Grčki jezik ovog odlomka ne pruža eksplicitnu jasnoću o tome šta Pavle misli pod ovim frazama. Postoji nekoliko načina na koje se ova prva izjava o „spasavanju kroz rađanje“ može tumačiti, i nekoliko koji očigledno nisu dio Pavlove namjere ovdje.

Prije svega, ovo očito nije referenca na spasenje, u smislu zadobijanja vječnog života. Žene se u tom smislu ne „spasavaju“ time što imaju djecu, već kroz Hrista, milošću kroz vjeru (Jovan 3:16; Efescima 2:8-9).

Drugi misle da je Pavle možda mislio na žene koje izbjegavaju opasnosti svijeta ostajući kod kuće da odgajaju djecu. Ideja bi bila da žena koja se fokusira na pobožno ponašanje u kući, kao majka, bude „sačuvana“ od vrste prevare i neuspjeha koje je Eva doživjela. Ovo je, opet, moguće, ali izgleda i malo vjerovatno.

Vjerovatnije tumačenje je da Pavle u ovoj prvoj frazi još uvijek misli na Evu kada pominje „spasenje“. Pavle je upravo pomenuo starosavezni izvještaj o Adamu i Evi. Prvo je formiran Adam, zatim Eva. Evu je tada prevario đavo. Ipak, prema ovom pogledu na Pavlove riječi, Eva može nastaviti svoje nasleđe kroz generacije svoje djece (Postanje 3:16; 4:1-3). Izraz *sōtēsetai*, koji se često prevodi kao „spasiti“, takođe može značiti „očuvati, sačuvati“.

Prema tome, žene se, dakle, ne „spasavaju“ kroz djecu u duhovnom smislu, već ostavljaju nasleđe ili se čuvaju kroz rađanje djece.

Isto važi i za Evu, koja je imala priliku da ostavi nasleđe uprkos svom grijehu. Spasavanje u ovom slučaju je nasleđe: žene koje vode pobožne živote i odgajaju djecu blagoslovljene su posebnom vrstom „čuvanja“ u budućnosti.

Prema Pavlu, ovo nasleđe nije automatsko, već uslovno. Žene nemaju uticaj samo preko svoje djece; oni takođe moraju da žive pobožno.

Drugi dio stiha ima konotacije pobožnog življenja: „ako ostanu u vjeri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti“. Ovo je sve neophodno da bi život žene, uključujući i pomenuto rađanje, imao svrhu i završio onako kako Bog želi. Bez ovih stvari, postavljenih sa uslovnim „ako“, žena gubi stvarnu poentu svog života. Naravno, „ako“ implicira izbor za šta ćemo se odlučiti.

Dakle, žene hrišćanke se ne spasavaju rađanjem djece, već ispunjavaju svoju ulogu u Božjem poretku života, što je veoma važno, a sve će zaista rezultirati spasenjem, ako ostanu u vjeri, ljubavi, posvećenosti i razboritosti. Pavle je vjerovatno naveo rađanje djece da bi istakao funkcionalnu razliku između žene i muškarca i čemu bi žene trebale posvetiti pažnju, umjesto da teže ambicijama koje bi ih odvojile od osnovne uloge. U modernim terminima, i nevezano za hrišćanske skupštine, to bi se moglo odnositi na karijerizam zbog kojeg žene često žrtvuju porodične blagoslove.

3. Kvalifikacije za starješine

Istinita je ova izjava. Ako neko želi da služi kao nadglednik, hvale vrijednu službu želi. (1. Timoteju 3:1)

Ovaj stih počinje novi dio, koji se proteže do 7. stiha. Ovdje Pavle govori o kvalifikacijama „starješina“, takođe poznatih kao pastori, episkopi ili nadglednici (1. Timoteju 5:17; 1. Petrova 5:1; Efescima 4:11). U ovom stihu, Pavle počinje konstatacijom „istina je ova izjava“ – formulom koju je koristio u Pastoralnim poslanicama prije nego što je dao aksiomatski citat. On takođe koristi ovaj izraz u 1. Timoteju 1:15 i 4:9, kao i u 2. Timoteju 2:11 i Titu 3:8. Svaki put, fraza naglašava određenu tačku ili citat koji Pavle želi da Timotej ili Tit upamte.

Mogu se napraviti mnoga zapažanja. Prvo, u ovom kontekstu „neko“ ne znači „bilo koja osoba“. Iako je ova konkretna riječ u srednjem (bespolnom) obliku, sledeći stihovi preciziraju da samo muškarci mogu služiti kao starješine. Sve sledeće zamjenice u ovom odjeljku su specifično muške, sa kvalifikacijama koje uključuju muža jedne žene (1. Timoteju 3:2) i upravljanje sopstvenim domaćinstvom (1. Timoteju 3:4).

Drugo, fokus je više na poziciji nego na osobi. Nadglednik ili starješina je položaj najvišeg rukovodstva u zajednici. Oni koji to žele žele dobru stvar. Ovdje se koriste dvije grčke riječi za težnju/želju. Prvi je *oregetai*, koji naglašava unutrašnju ili privatnu želju. Drugi je *epitimei*, koji naglašava vanjsku ili otvorenu želju. Ovaj zadatak se smatrao „odličnim“ ili „pohvalnim“: *kalou ergou*, ili „dobrim poslom“.

Grčka riječ „episkop“ znači nadglednik ili nadzornik. Poziv „episkop“ (biskup) zloupotrijebljen je u kasnijim vjekovima kao crkvena titula za zauzimanje sveštenečke pozicije moći. Termin „episkop“ nema nikakve veze sa sveštenečkim zvanjem koje podrazumijeva ceremonijalnu službu i prinošenje žrtve.

Zato nadglednik treba da bude besprekoran, da je jedne žene muž, da bude umjeren u svemu, razborit, da uredno živi, da bude gostoljubiv, sposoban da poučava, da nije pijanica, ni svadljivac, nego razuman, da nije ratoboran, ni pohlepan za novcem. (stihovi 2-3)

Zbog važne prirode njihovog posla, „nadzornik mora biti bez zamjerki.“ Ovo je više opšta izjava o njegovom karakteru, a ne o specifičnoj osobini. Konkretni detalji koji slijede u ovom odlomku pokazuju načine na koje bi starješina ispunio ovaj zahtjev. Isti koncept je predstavljen u spisku datom Titu (Titu 1:6-7) i u Kološanima 1:22 (koji se odnosi na Hristovo djelo u svim vjericima). Uključuje ideju karaktera koji se ne može lako napasti. Jevrejski prorok Danilo služi kao izvrstan starosavezni primjer ove vrste integriteta.

Ovo uključuje posebno spominjanje porodičnog morala jednog starješine. Ovdje navedena fraza je *mias ginaikos andra*, što doslovno znači „muškarac sa jednom ženom“. Ovaj Pavlov komentar ne implicira ništa posebno o prošlim razvodima, udovcima ili onima koji su sami. I Timotej i Pavle su vjerovatno bili neoženjeni u vrijeme kada su ove riječi napisane. Poenta je, prije, da starješina ne smije biti poznat po bračnom nemoralu. To znači ili biti samac, ili pokazati vjerni odnos u porodici sa svojom ženom.

Postoje i dodatne osobine koje starješine moraju pokazati. „Razboritost“ je referenca na budnost ili smirenost. Samokontrola je kvalitet koji Pavle često spominje i dio je ploda Duha (Galatima 5:22-23) koji se očekuje od svih vjernika. „Uredan“ se takođe može prevesti kao „skroman“, uključujući i ideju da ne budete hvalisavi. „Gostoljubiv“ podrazumijeva zajedničko gostoprinstvo mediteranske kulture, pogotovo jer su mnogi starješine ugostili zajednice u svojim domovima. „Sposobnost poučavanja“ odnosi se na sposobnost prenošenja biblijske istine i istovremeno je dar (Rimljanima 12:7) i sposobnost za razvoj (2. Timoteju 4:1-2).

Nadalje, starješina ne može biti „pijanica“. Pijenje vina bilo je uobičajeno među Jevrejima i ne-Jevrejima. Čini se da Pavle ne

zabranjuje pijeње bilo kakvog vina, niti bilo kakvog alkohola, ali vrlo konkretno isključuje pijanstvo. Oni koji su skloni ovoj vrsti zavisnosti smatraju se diskvalifikovanim da budu starješine.

Isto tako, Pavle kaže da starješine ne mogu biti temperamentni kavgadžije. On koristi izraz *plēktēn*, što doslovno znači „svadljivac“, a takođe se odnosi na nekoga ko je konfrontiran ili ljut. Ovo bi se moglo protumačiti kao oni koji su željni obračuna. Međutim, ova upotreba se čini šire primijenjena i uključuje cjelokupni stav muškarca. Ovo je dodatno potkrijepljeno sledećim napomenama koje je Pavle napravio.

Za razliku od toga da je svadljiv ili agresivan, starješina treba da bude „blag“. Grčki izraz *epieikē* označava onoga ko je strpljiv i pošten. Pavle to takođe povezuje sa time da „nije svadljiv“, ponavljajući njegove komentare o molitvi bez svađe u 2. poglavlju (1. Timoteju 2:1-2, 8).

Osim toga, nadzornik ne treba da bude „ljubitelj novca“. Pavle se time konkretnije bavi u 1. Timoteju 6:6-10. Tamo on ističe da pohlepa vodi do svih vrsta drugih grijeha, uključujući i napuštanje vjere. To znači da starješine moraju služiti dobrovoljno, a ne iz pohlepe. Kao što 1. Petrova 5:2 kaže, hrišćanske vođe trebaju biti oni koji pomažu drugima „ne pod prisilom, već voljno“ To ne znači da starješine ili druge vođe moraju služiti bez naknade (1. Timoteju 5:18), ali ta finansijska dobit ne treba da bude njihova motivacija za služenje.

Treba da dobro upravlja svojim domom, a deca treba da mu budu poslušna i da pokazuju duboko poštovanje. Jer ako neko ne zna da upravlja svojim domom, kako će se brinuti za Božju zajednicu? (stihovi 4-5)

Ova izjava dodaje porodične kvalifikacije očekivane od starješine. Pored ličnih kvalifikacija u stihovima od 2 do 3, ovaj stih implicira da starješina mora pokazati razumnu kontrolu nad svojim domom. „Domaćinstvo“, kako se ovdje koristi, odnosi se na nečiji dom, koji se može sastojati od jedne osobe, žene, djece, sluge i šire

porodice. Muškarac koji želi da bude starješina, bez obzira na njegov status, mora prvo pokazati da može efikasno voditi svoju porodicu.

Konkretno, Pavle je uključio koncepte dostojanstva i poslušne djece. Očevi sa djecom kod kuće koji žele da služe kao nadglednici moraju biti u stanju dobro voditi svoju djecu. Pavle razvija razlog za ovo, koristeći retoričko pitanje da naglasi važnost ove odredbe. Kao što Titu 1:6 dodaje, „njegova djeca su vjernici“ ili doslovno „vjerna su“. Mala djeca možda još nisu u stanju da izraze vjeru u Hrista, ali moraju biti odana vjeri porodice u Boga.

Naravno, niko nije odgovoran za grijeh ili nedostatke drugih. Međutim, čovjek čija djeca pokazuju znakove neobuzdanog bunta ili nedostatka discipline, nije kvalifikovan da postane starješina. Ako otac pušta svoju djecu da divljaju, kako može tvrditi da je spreman voditi druge u zajednici?

U modernom društvu, kandidati za posao nadovezuju se na iskustva iz prošlosti kako bi pokazali zašto su kvalifikovani za posao. U antičkoj kulturi porodica je bila „prošlo iskustvo“ koje je pokazalo da li je osoba spremna na veću odgovornost.

Ova kvalifikacija je takođe naglašavala identitet zajednice ne kao organizacije, već kao porodice. U 15. stihu, Pavle naziva zajednicu „domom Božjim“. Prvi hrišćani su se sastajali i u javnim prostorima i u kućama (Djela 2:42-47), što je praksa uobičajena u cijelom periodu Novog saveza. U Jovanu 1:12, za vjernike se kaže da postaju dio Božje porodice. Porodica je bila od centralnog značaja u drevnoj kulturi, a porodica je služila kao osnova za sva ostala vođstva, uključujući i vođstvo u hrišćanskoj zajednici.

Ne smije da bude novoobraćenik, da se ne bi uzoholio i pao pod istu osudu kao i Đavo. (6. stih)

Ovaj stih dodaje jednu dodatnu kvalifikaciju onima datim za starješine u stihovima 1 do 7. Novi vjernici nisu spremni da vode druge vjernike. Ovo uključuje više od njihovog teološkog znanja. To takođe govori o njihovoj duhovnoj zrelosti. Kao što Pavle upozorava, davanje previše autoriteta prerano može dovesti do arogancije. Njegov

izraz ukazuje na to da vjernik koji je prebrzo postavljen na poziciju vođstva može postati ponosan i pasti u grijeh. Hrišćani nisu savršeni i često nastavljaju da se bore sa grešnim navikama nakon što su došli do vjere u Hrista.

Čak se i najzreliji vjernici bore s iskušenjem (Rimljanima 7:18-20). Čak se i Isus suočio sa Sotoninim iskušenjima (Matej 4:1-11), iako nikada nije zgriješio (Jevrejima 4:15). Zreliji vjernici su bolje opremljeni za podučavanje i opremanje članova zajednice. Oni su takođe iskusniji u suočavanju s iskušenjima i stresovima hrišćanskog života. I, svjesniji su vlastitih nedostataka, pa je manje vjerovatno da će postati arogantni. Iz ovih razloga, osobi koja je nova u svojoj vjeri ne treba dati duhovni autoritet nad drugima.

Pavlova opomena da arogancija može da na kraju rezultira padom u istu osudu kao Đavo je vrlo značajna. To znači da vjernik na funkciji može postati žrtva vlastite bolesne ambicije. I to je upravo ono što se dogodilo u vjekovima otpada hrišćanstva, kada je ono postalo „državna religija“ Rimskog carstva i kada su takvi položaji postali stvar društvenog prestiža i mogućnost materijalnog bogaćenja. Dakle, ni oni u vođstvu nisu imuni na mogućnost otpada, naprotiv rizici su možda i veći.

Treba da bude na dobrom glasu i među ljudima izvan zajednice, da ne bi upao u sramotu i Đavolovu zamku. (7. stih)

Ovo je poslednji stih u vezi s kvalifikacijama nadglednika, koji je počeo u 2. stihu. Opet, kao i kod novoobraćenika, Pavlova briga je bila da zajednica ne imenuje osobu sklonu moralnom ili ličnom neuspjehu za tako važnu ulogu. Oni sa dobrom reputacijom, kako u zajednici tako i van nje, imaju veću vjerovatnoću da će biti stabilni i opremljeni za vođstvo.

Ova ideja „đavolje zamke“ je ideja zamke za životinje. Kao što bi životinje mogle biti namamljene na određeno mjesto, a zatim ih iznenada uhvatila neviđena opasnost, hrišćanski vođa sa lošom reputacijom u zajednici mogao bi biti osramoćen. Ovo je nešto što je Pavle smatrao zamkom za vođe, a vjerovatno i za lokalnu zajednicu.

Takav pad šteti ugledu lokalne zajednice, kao i vjeri koju zastupaju.

Suprotno nekim tvrdnjama, Pavle nikada ne nalaže da bi zajednica morala imati po jednog nadglednika niti veći broj starješina. Čini se da pretpostavlja da će skupštine izabrati više od jednog čovjeka po potrebi, na osnovu datih kvalifikacija. U manjoj kućnoj zajednici, jedan starješina je možda bio sasvim dovoljan, dok su druge skupštine možda imale nekoliko kvalifikovanih vođa. Nadalje, prvobitno se nije pravila razlika između nadglednika ili starješine. Kasnije će crkva stvoriti ulogu episkopa/biskupa nad više lokalnih crkava i njihovih starješina, ali to još nije postojalo kada je Pavle napisao ovo pismo.

Đakoni isto tako treba da budu dostojni poštovanja, da nisu dvolični, da ne piju mnogo vina, da nisu pohlepni za nepoštenim dobitkom, da se drže tajne vjere u čistoj savjesti. (stihovi 8-9)

Ovaj stih prelazi sa liderskih kvalifikacija za starješine na kvalifikacije đakona. Korijen riječi korišten u ovom odlomku je *diakonos*, što doslovno znači „sluga“ i primjenjuje se na one koji su se obavezali da služe skupštini (zajednici) vjernih. Iako Djela 6:1-7 ne spominju određene muškarce kao „đakone“, čini se da je taj događaj prvi put da je stvorena slična grupa. Treba napomenuti da Pavle počinje ovu listu riječju „isto tako“, što znači da su đakoni trebali dijeliti mnoge slične kvalifikacije kao starješine. Ne ponavljaju se sve iste ideje, ali one koje jesu treba primijeniti na sličan način.

Prvo, đakoni treba da budu „dostojanstveni“, što znači da su poštovani. Kao i kod starješina, to govori o njihovoj reputaciji kako unutar tako i izvan zajednice.

Drugo, ne smiju biti „dvolični“. Čini se da ovo podrazumijeva licemjerstvo ili lažljivost. Može se odnositi i na one koji imaju drugačije „lice“ za različite grupe ljudi – pokazujući obmanjujuće ili nepoštene crte. Čovjek poznat po ovoj praksi nije bio sposoban za ulogu đakona.

Treće, đakon nije trebao biti „zavisnik od mnogo vina“. Kao i kod starješina (1. Timoteju 3:3), pijanstvo nije bilo prikladno za

službenika. Imajte na umu, opet, da Pavle ne koristi ovu očiglednu priliku da osudi svako konzumiranje alkohola. Pijenje alkohola je bilo dozvoljeno, a ponekad čak i podsticano (1. Timoteju 5:23). Međutim, pijanstvo je očito grijeh i oni koji su skloni zavisnosti nisu prikladni za ulogu đakona. Stari savez uključuje mnoge primjere pobožnih ljudi koji su se napili i pretrpjeli negativne posljedice, kao što su Noje i Samson.

Kao i starješine, đakoni ne mogu biti pohlepni. Obje grupe vođa upravljaju resursima zajednice i moraju biti u stanju da rade bez ljubavi prema novcu (1. Timoteju 6:10).

Đakoni moraju biti oni koji se vjerno drže temeljnih istina. „Tajna vjere“ je izraz jединствен za ovaj stih. Međutim, opštiji koncept „tajne“ spominje se u 16. stihu. Ovo je uobičajena tema u Pavlovim spisima. Pavlova upotreba ima više veze s progresivnim otkrivenjem Boga, a ne s nekom elitnom tajnom (Rimljanima 16:25). Pavle je često govorio o otkrivenju Isusa Hrista, kao uskrskog Mesije, kao otkrivenoj tajni. Đakoni su se trebali držati ove temeljne istine.

Konceptu „čiste savjesti“ se takođe pridaje veliki značaj. Pavle je u ovom pismu nekoliko puta spomenuo važnost „savjesti“ (1. Timoteju 1:5, 19; 4:2), a često i u drugim svojim pismima. Pavle je rekao da ima čistu savjest (2. Timoteju 1:3). Za vođe zajednice je važno da budu oni koji slijede svoju savjest, vođeni od Boga. Oni koji se bore da „učine pravu stvar“, kršeći svoju savjest, ne bi trebali biti smatrani liderima. Čini se da je ovo potkrijepljeno Pavlovim komentarima o „testiranju“ u sledećem stihu.

I prvo ih treba iskušati, pa onda, ako im se nema šta prigovoriti, neka obavljaju službu. (10. stih)

Zanimljivo je da Pavlov opis kvalifikacija za starješine nije pominjao test. Ipak, njegove kvalifikacije za đakone to zahtijevaju. Vrlo je vjerovatno da su oni koji su se kandidovali za mjesto „starješina“ već prošli službu poput „đakona“. Osim toga, najvjerovatniji razlog za ovu razliku je jednostavno reputacija. Oni koji se razmatraju za položaj(e) starješine su skoro sigurno vrlo poznati zajednici. Oni su

već iskusili neki oblik „testiranja“, drugim riječima. Đakoni, međutim, možda nisu tako vidljivi ili poznati kao oni koji se razmatraju za najviše položaje vođstva.

Ovo „testiranje“ se vjerovatno odnosi na privremeni vremenski period tokom kojeg su potencijalni đakoni dobili određeno vođstvo prije nego što su bili službeno izabrani. To potvrđuje i drugi dio stiha koji vezuje službu za dokaz na osnovu ovog testiranja. U modernim terminima, đakoni bi trebali biti podvrgnuti „probama“. Oni koji su dobro služili tokom perioda testiranja mogu biti formalno odobreni kao đakoni.

Ideja da se dokažete „dobrim“ bogata je istorijom. Noje je bio „bezazlen“ (Postanje 6:9), kao i Jov (Jov 1:1), a Abram „besprekoran“ (Postanje 17:1). Izraelci su trebali biti poslušni (Ponovljeni zakon 18:13), David je nazvan „dobrim kao anđeo“ (1. Samuelova 29:9). Pavle spominje opšti koncept besprekornosti nekoliko puta u svojim pismima.

Žene isto tako treba da budu dostojne poštovanja, da ne kleveću, nego da budu umjerene i vjerne u svemu. (11. stih)

Ovaj stih izazvao je mnogo kontroverzi u modernoj crkvi. „Njihove žene“ može biti način da se ovo prevede, ali ta grčka riječ znači „žene“. Kontroverza se sastoji oko toga da li se ovo odnosi na žene đakona ili je to zapravo treća grupa koja se odnosi na žene đakone.

Dodatni dodatak ovoj kontroverzi je Rimljanima 16:1, u kojem neki prevodi nazivaju Fibu „đakonom“. Istina je da je grčka riječ koja se koristi u Rimljanima „sluga“, baš kao što je to u 1. Timoteju 3:8. Ovaj izraz se može prevesti ili kao sluga ili „đakon“. Pošto je manje jasna u kontekstu Rimljanima 16, opštija riječ „sluga“ je vjerovatno bolje razumijevanje. Ovdje, međutim, stih ili daje kvalifikacije za suprugu đakona muškarca ili za ženu đakona.

Na osnovu konteksta ovog odlomka, gotovo je sigurno da se Pavle ovdje poziva na supruge potencijalnih đakona. Ovo je jedan stih u sendviču između ostalih kvalifikacija za đakone. Porodične kvalifikacije daju se i za starješine. I, istorijski gledano, čini se da

najranije zajednice nisu odobravale ženske đakone na osnovu 1. Timoteju 3. Biblijski argument se može dati za oba gledišta, iako kontekst i kulturna pozadina bolje odgovaraju gledištu koje je ovdje predstavljeno.

Žene potencijalnih đakona moraju biti „dostojne poštovanja, da ne kleveću, nego da budu umjerene i vjerne u svemu.“ „Dostojanstveno“ je slično „dostojanstvu“ kako se koristi sa starješinama u 4. stihu. „Klevetanje“ kako se ovdje koristi odnosi se na sve oblike ogovaranja i drugog zlonamjernog govora (1. Timoteju 5:14; 6:4). „Umjerenost“ je ista ideja koja se spominje u 2. stihu u vezi sa starješinama. „Vjerne u svemu“ je opšti sažetak o tome kako bi žene trebale funkcionisati u zajednici.

Kao i kod starješina, ovaj stih ne implicira da đakon mora biti oženjen. Međutim, oni koji jesu trebali bi biti oni čije žene pokazuju ove osobine. Biblija pridaje veliku važnost uticaju koji supružnici mogu imati jedni na druge (1. Korinćanima 7:13-14). Stoga ima smisla da muškarci trebaju supruge čiji će duhovni životi podržati njihove napore da pravilno služe ili vode u zajednici.

Đakoni neka imaju samo jednu ženu, neka dobro upravljaju djecom i svojim domom. (12. stih)

Kao i starješine, đakoni moraju biti poznati po vjernosti u svom braku, doslovno „muškarci sa jednom ženom“. Ovo je isti izraz koji se koristi u 1. Timoteju 3:2. Poput starješina (1. Timoteju 3:4-5), đakoni takođe treba da pokažu kako pravilno upravljaju svojom djecom i domaćinstvom. To bi uključivalo ženu, djecu, širu porodicu u kući i sve slugе. „Domaćinstva“ iz prvog vijeka u Efesu su se ponekad sastojala od nekoliko ljudi, a tipična porodica ovog doba imala je mnogo više djece nego u modernim društvima.

Ideja je bila da muškarac mora biti u stanju dobro voditi svoju porodicu ako želi uspješno voditi veću „porodicu“ hrišćanske skupštine. Iako se od đakona ne traži da budu „sposobni da poučavaju“ kao od starješina (1. Timoteju 3:2), od njih se zahtijeva da imaju solidnu porodičnu reputaciju. Ovaj stih ne isključuje eksplicitno slobodne

muškarce, niti govori o prošlim razvodima ili porodičnim problemima. Naglasak je na tome da je trenutni porodični status visokog karaktera u zajednici.

Jer oni koji dobro obavljaju službu stiču dobro ime i mogu s velikom slobodom govoriti drugima o vjeri koja je u Hristu Isusu. (13. stih)

Ovaj stih dijelom objašnjava zašto su kvalifikacije za đakone tako visoke. Vjerne đakone treba poštovati zbog njihove službe i priznati za njihov rad. Đakonska uloga nije prvenstveno upravna, već duhovna. To važi i za pojedinca i za zajednicu. Kada zajednica ima vjerne đakone i starješine, ona napreduje i stiče dobro ime.

Nadalje, dobro služenje takođe daje dodatno povjerenje u vjeru. Povjerenje se smatra nagradom za one koji dobro služe Hristu. Što neko postaje sigurniji u vjeru, to učinkovitije i moćnije može širiti evanđeosku poruku. Vjera koja služi kao osnova za veći dio hrišćanskog života, spominje se 19 puta u Prvoj Timoteju.

Iako se nadam da ću uskoro doći k tebi, ovo ti pišem da znaš, ako se zadržim, kako treba da se ponašaš u Božjem domu, koji je zajednica živog Boga, stub i uporište istine. (stihovi 14-15)

Ova dionica se fokusira na svrhu Pavlovih uputa i vrijednost zajednice. Pavle i Timotej su za sada razdvojeni, pri čemu je Pavle vjerovatno u Makedoniji (sjeverna Grčka), a Timotej u Efesu. Ipak, Pavle se nadao da će ga ponovo vidjeti. U vrijeme kada će napisati 2. Timoteju, Pavle će biti u rimskom zatvoru. Tamo se i dalje nada da će lično ponovo vidjeti Timoteja, ali će umjesto toga zamoliti Timoteja da dođe k njemu (2. Timoteju 4:9). Neizvjesno je da li su se dvojica ljudi ikada više vidjeli jedan drugog, nakon ovog pisma ili 2. Timoteju, prije Pavlove smrti.

Postoji veliki smisao u Pavlovoj službi pisanja, kako Timoteju, tako i u njegovih ostalih 12 novosaveznih pisama. Često je pokušavao ohrabriti i pomoći sa distance, pomažući zajednicama i ljudima koje je doveo do vjere u Hrista svojom službom ili uticajem.

Iako se Pavle nada da će uskoro otputovati u Efes, on piše ovo

pismo Timoteju u slučaju da ne bude u mogućnosti da dođe kako je planirano. Pavle nije bio siguran u svoju budućnost. Iz njegovog pisma Titu znamo da je stigao u Nikopolis (Titu 3:12) sa planovima da tamo provede zimu. To se dogodilo u približno isto vrijeme kada je napisana Prva Timoteju. U 2. Timoteju, Pavlovi planovi su se radikalno promijenili. Bio je uhapšen i nalazio se u rimskom zatvoru gdje je očekivao da će biti pogubljen prilično brzo.

Svrha Pavlovog pisanja je da Timotej – i drugi koji bi čitali njegove riječi – imaju ispravnu perspektivu o zdravoj funkciji zajednice, koja se ovdje naziva „Božjim domom“. Zajednica je porodica, što je primarni razlog zašto se od nadglednika i đakona tražilo da dobro vode svoju porodicu prije nego što se usude da vode dom Božji.

Pavle takođe naziva zajednicu „zajednicom Boga živoga“. „Živi Bog“ je ime koje se u Starom savezu često povezuje s Bogom Ocem.

Zatim, Pavle takođe naziva zajednicu „stubom i uporištem [temeljom] istine“. Ovo često primjenjuju oni koji žele dati dodatni autoritet „crkvi“, što znači ljudskim vođama neke određene crkve ili denominacije. Međutim, kontekst pokazuje da je to suprotno Pavlovoj namjeri. Stih 14 je jasno pokazao da su pisane riječi (npr. Biblija) one koje je Pavle predstavio kao pravi autoritet.

Takođe je važno primijetiti Pavlovu upotrebu određenih grčkih riječi ovdje. *Stilos* znači „stub ili oslonac“ i koristi se samo ovdje, u Otkrivenju 3:12 i u Otkrivenju 10:1. *Hedraiōma* znači „uporište“ i pojavljuje se samo u ovom novosaveznom stihu. Obje riječi potiču iz grčkih korijena koji se odnose na nešto što učvršćuje, ukrućuje ili drži. Štaviše, ovo su potpuno različite riječi od onih koje se koriste za „temelj“ u Biblijama. Prva Korinćanima 3:11, na primjer, koristi riječ *temelion*, koja doslovno znači „temelj zgrade“ ili „početna i temeljna načela ideje“, u odnosu na Hrista.

Pavlova poenta ovdje nije da je zajednica („crkva“) sama po sebi izvor duhovne istine ili autoriteta. Ne radi se ni o tome da su zajednica, ili njene ljudske vođe, konačni arbitri Božje riječi na zemlji. Umjesto toga, zajednica treba da bude „podrška“ koja povezuje Hristov

temelj sa palim svijetom.

I kao što je potvrđeno, velika je tajna pobožnosti: Onaj koji se objavio u tijelu, opravdao se u Duhu, bio razgledan od anđela, obznanio se među narodima, vjerovao se u svijetu, uznio se u slavi. (16. stih)

Ovaj posljednji stih ovog odjeljka i poglavlja uvodi kratku himnu hvale. Ideja tajne je već spomenuta u 9. stihu. U ovom kontekstu, „pobožnost“ se takođe može prevesti kao „otkrovenje“ jer je fokus doksologije na Hristu, a ne na pobožnosti ljudi.

Ove poetske riječi su možda već postojale kao kratka pjesma kada ih je Pavle zabilježio. Ili, možda ih je on kreirao posebno za ovo pismo. U oba slučaja, struktura ukazuje na upotrebu ovih riječi u vjeri ili himni. Svih šest djelova počinju određenim članom i opisuju određeni dio Hristovog života, iako postoji određena rasprava o tome kako ga treba podijeliti.

„On se objavio u tijelu“ – Odnosi se na Hristovo utjelovljenje.

„Opravdao se u Duhu“ – Ovo je najsloženiji dio. Iako je bio „u tijelu“, „tijelo“ (ljudska priroda) samo po sebi nije moglo obaviti posao za Boga. Isus je bio vođen Duhom Božjim (Matej 4:1; 12:28; Luka 4:1, 18-19; 1. Petrova 3:18, posljednji dio) i potvrđen od Boga na duhovan način.

„Bio razgledan od anđela“ – Anđeli su pratili Hristov život i javnu službu. Ove nebeske sluge objavile su njegovo rođenje, potpomagale mu nakon iskušenja u pustinji, utješili ga u Getsimanskom vrtu i otvorile njegov grob. Povrh toga, anđeli su čeznuli da vide kako se odvija Božji plan spasenja (1. Petrova 1:12) i Božji odgovor na pobunu.

„Obznanio se među narodima“ – Odnosi se na propovijedanje Hristovog jevanđelja.

„Vjerovao se u svijetu“ – Kao rezultat Isusovog ličnog rada i propovijedanja, te kasnijeg propovijedanja jevanđelja, mnogi su povjerali u njega kao Sina Božjeg i Mesiju (Hrista).

„Uznio se u slavi“ – Hristovo uznesenje na Nebo, četrdeset dana

posle uskrsenja (Djela 1:9-11).

Napokon, treba dati i jednu važnu napomenu oko ovog stiha. U Bibliji Kralja Džejmsa (KJV) umjesto „onaj koji“ stoji „Bog“ (Teos), što datira iz nekih rukopisa iz 8. ili 9. vijeka, dok u svim starim i najpouzdanijim rukopisima stoji „hos“ (onaj koji) ili „ho“ (on).

Šta je razlog za ovo neslaganje? Kako možemo odrediti o kome se govori kao o onom koji se manifestuje u tijelu? Prema Grizbahu [njemačkom kritičaru biblijskih tekstova], gotovo svi drevni MMS [manuskripti] i sve verzije imaju „onaj koji“ umjesto „Bog“. Zašto bi onda neko prepravio to u „Bog“? Rukopisi Novog saveza nisu bili bezlično proizvedeni mašinama sposobnim za besprekornu reprodukciju. Kopirani su ih rukom, od ljudskih bića koja su bila duboko ukorijenjena u uslovima i kontroverzama svog vremena. Da li je polemički kontekst pisara uticao na način na koji su prepisivali svoje svete spise? Očito jeste. Teološki sporovi, posebno sporovi oko hrištologije, podstaknuli su hrišćanske pisare da mijenjaju riječi Svetog pisma kako bi ih učinili korisnijim za polemički zadatak. Pisci su modifikovali svoje rukopise kako bi ih učinili „ortodoksnijim“ i manje podložnim „zloupotrebi“ od strane protivnika ortodoksije. Ovo je posebno istina otkako se u hrišćanskoj crkvi uvriježila dogma o trojstvu. Više stihova je „editovano“ kako bi se poduprla ova dogma.

Očigledno je iz odrednica datih u 1. Timoteju 3:16 da je riječ o Hristu, i da se Hristu pripisuju stvari koje ne mogu biti svojstvene Bogu. Sin Božji je imao jedinstvenu pretkvalifikaciju da bude utjelovljen i obavi misiju Spasitelja i Posrednika, ne i Bog Otac. Pavle nikad ne poistovjećuje Boga i Isusa Hrista i zasigurno to nije uradio ni u ovom stihu.

4. Upozorenje na otpad od vjere

A Duh izričito govori da će u budućim vremenima neki otpasti od vjere, slušajući zavodljive duhove i nauke demonske, zavedeni licemjerstvom lažljivaca čija je savjest otupila, koji zabranjuju stupanje u brak i zahtijevaju uzdržavanje od jela koja je Bog stvorio da ih sa zahvalnošću uzimaju oni koji vjeruju i koji dobro poznaju istinu. (1. Timoteju 4:1-3)

Početak 4. poglavlja prelazi sa Pavlovih ličnih uputa i uredbi za zajednicu, koji su bili u fokusu poglavlja 1-3, na pitanje otpada i lažnih učitelja. Stihovi od 1 do 5 fokusiraju se na različite opasnosti koje predstavljaju ovi prevaranti.

Početna fraza „Duh izričito govori“ često nailazi na zabunu. Ne postoji poseban citat u Svetom pismu koji bi odgovarao ovoj formulaciji. Neki vjeruju da se Pavle pozivao na informacije date direktno njemu u posebnom otkrivenju. Takođe postoji realna mogućnost da se radi o proročkim otkrivenjima datim preko druge braće suhrišćana. Međutim, najvjerojatnije tumačenje je i najjednostavnije. Ova ideja da bi se lažni učitelji pojavili kako bi prevarili hrišćane je jasna Isusova doktrina (Marko 13:22) i vidi se u drugim djelovima Biblije. Dakle, dok se posebne riječi u 1. Timoteju 4:1 ne nalaze nigdje drugdje u Bibliji, one odražavaju istinu koja je Duhom svetim „izričito“ poučavana.

Pavlovo spominjanje „budućih vremena“ slično je onom iz 2. Timoteju 3:1. Pavle svakako ima na umu vrijeme kada je zapravo napisao ovo pismo, budući da je govorio da su se te radnje dešavale u Efesu. Međutim, ovo je opšta izjava koja je okrenuta budućnosti, koja uključuje sva vremena do konačnog Hristovog povratka.

Pavlovo predviđanje je da će određeni ljudi povezani s hrišćanskom zajednicom „otpasti“. Dakle, radi se o otpadništvu od vjere iznutra koje je uvijek opasnije od spoljašnjih napada. Motivacija za

njihov otpad biće duhovna obmana. Kako je ovo moguće? Različiti su „okidači“ koji mogu dovesti do promjene strane, a da se to gotovo i ne primijeti, počevši od nepoštovanja biblijskih doktrina, neposlušnosti Bogu i nestabilnosti u vjeri, uvođenja zahtjeva svojstvenih paganizmu, do sudjelovanja u pseudo duhovnosti bilo koje vrste, naročito kroz insistiranje na kontakt sa natprirodnim. Ovo također može biti nejasna referenca na lažna učenja koja će neminovno pratiti otpad (1. Timoteju 4:3).

Pavle često primjećuje da sve doktrine koje su u suprotnosti s jevanđeljem same po sebi donose prokletstvo (Galatima 1:8-9). Zašto su lažna učenja „demonška“? Razlog je što su nadahnuta i vođena demonskim duhovima, koji se kamufliraju kao „anđeli svjetlosti“ (2. Korinćanima 11:14).

Pavle dodaje da su otpadnici zavedeni licemjerstvom. On ih opisuje koristeći grčke izraze *hipokrisei* i *pseudologōn*. To su doslovno „licemjeri i lažovi“. Ove karakterne mane objašnjavaju kako te osobe mogu biti korišćene od demonskih duhova. Naredni stihovi će detaljno opisati ograničenja koja postavljaju drugima. Pravi „licemjer“ nije onaj koji podučava nešto što ne slijedi, već onaj koji podučava nešto u što zapravo ne vjeruje.

Pavlova fraza o savjesti dolazi od jedne grčke riječi: *kekaustēri-asmēnōn*. Ovo doslovno znači „biti žigosan vrućim gvožđem“, a često se prevodi jednostavno kao „pečeni“. Jedna od nesretnih nuspojava dubokih opekotina je uništavanje nerava. Osoba čije je tijelo žigosano često gubi osjećaj na tom mjestu. Na isti način, moguće je da osoba postane neosjetljiva na vlastiti grijeh (Efescima 4:19) i također nesavjesna prema drugim ljudima koje navlači na krivi put.

Ovo može postati dramatična moralna obamrlost, kao što je bio slučaj u Ninivi (Jona 4:11). U tom slučaju, Bog je obećao sud, ali je ipak popustio kada su se ljudi pokajali. Bog je ponudio isto onima u Pavlovo i Timotejevo vrijeme. U 16. stihu, Pavle će ohrabriti istrajnost u ispravnom učenju, kako bi se izbjegle katastrofe koje bi uslijedile (1. Timoteju 4:16).

Pavle spominje dvije konkretne stvari u kojima su lažni učitelji njegovog vremena griješili. Obje su u skladu sa jeresi gnosticizma. Gnostici vjeruju da je sva fizička materija zla; stoga su ljudsko tijelo, svi oblici seksualnosti i ugodna hrana označeni kao zlo. Kao rezultat toga, gnostici su odbacili brak i učili ljude da ne jedu određenu hranu.

Iako je Pavle bio neoženjen (1. Korinćanima 9:5-6), hrišćanstvo nikada nije zabranilo brak. Niti je podržao celibat kao „svetiji“ pristup od bračne seksualnosti. Ova asketska praksa je bila lažno učenje koje je proizašlo od nekih koji su se držali ranih verzija gnostičkih učenja (Kološanima 2:20-23).

Fokus na jevrejski zakon bi promovisao košer prehrabena ograničenja za nejevrejske hrišćane, ali ovdje nije riječ o tome. Pavle se poziva na hranu koju je Bog stvorio za našu dobrobit. To se ovdje ne odnosi samo na ranu zajednicu, već seže sve do Božjeg stvaranja u 1. i 2. poglavlju Postanja. Stoga očito se mora raditi o onom namirnicama koje je Bog odobrio za ljudsku ishranu. Sposobnost da se zahvali Bogu za dobre stvari, umjesto da se odbace, pripisuje se onima koji ispravno razumiju Božju Riječ i Njegovu volju.

Jer sve što je Bog stvorio dobro je i ne treba odbaciti ništa što se uzima sa zahvalnošću, jer se to posvećuje Božjom riječju i molitvom koja se za to upućuje. (stihovi 4-5)

Pavle ponavlja svoju temu iz prethodnog stiha: sve što je Bog stvorio ima svrhu. Naravno, dobre stvari se mogu zloupotrijebiti. Hrana je dobra, ali se može zloupotrijebiti u proždrljivosti. Seksualnost je dobra, ali se može zloupotrijebiti ako se praktikuje izvan pobožnog braka. Oba stiha 3 i 4 odnose se na važnost primanja Božjih darova sa duhom zahvalnosti. Hrišćani treba da se mole i zahvaljuju za hranu, a ne da je odbacuju na osnovu lažnog razumijevanja duhovnosti.

Zatim Pavle proširuje ovo učenje još više. Sve fizičke kreacije ovog svijeta imaju neku pozitivnu upotrebu, ali još više, one stvari koje se koriste na zahvalan, molitveno, biblijski način postaju „posvećene“! Hrana koju jedemo, materijali od kojih gradimo, blagoslov

seksualnosti u braku – sve što nam je Bog dao na ovom svijetu može biti više od „dobrog“. Može biti posvećeno i korišćeno za Njegovu slavu, kada se koristi kako je On namjeravao.

Na to ukazuj braći, pa ćeš biti dobar sluga Hrista Isusa, hranjen riječima vjere i dobrim učenjem koje postojano slijediš. (6. stih)

Sada se Pavle više fokusira na Timotejev pastoralni pristup. Primarna strategija vođe zajednice za borbu protiv lažnog učenja je da drži zdravu doktrinu u očima i ušima svoje skupštine (Titu 2:1). I Timotej je trebalo da pouči druge onome što mu je dato u ovom pismu (2. Timoteju 2:2). Pavle ovdje koristi grčki izraz, *adelfois*, što doslovno znači „iz iste materice“. Ovo se često prevodi kao „braća“, ali se odnosi na sve članove hrišćanske porodice.

Oni koji nastoje promovisati istinu i boriti se protiv zabluda (Titu 1:9), slijede primarni cilj Isusovog sledbenika. Istu grčku frazu koristi Isus u Luki 19:17 kada je poučavao: „Dobro, slugo dobri! Pošto si bio vjeran u malom, imaćeš vlast nad deset gradova.“ Riječ „sluga“ ovdje dolazi od *dulos*, što znači „rob ili sluga“, a ne dobrovoljac. Svrha ovog izraza je njegov naglasak na ozbiljnoj predanosti i obavezi služenja Hristu.

Pavle takođe identifikuje aspekt „dobrog sluge“ kao onoga koji ima znanje i iskustvo u istinama hrišćanske vjere. Da bi osoba znala istinu, podučavala istinu i branila istinu, mora imati iskustvo s istinom. To znači poznavanje Svetih pisama i razumijevanje kako ih treba živjeti. Ovo življenje od onoga što proučavamo je suštinski dio onoga što znači „slijediti“ Hristovo učenje.

Kloni se svjetovnih neprosvećenih priča svojstvenih starim ženama, a vježbaj se u pobožnosti. (7. stih)

Pavle nastavlja da nudi praktične savjete o tome kako čuvati svoj hrišćanski život zdravim. Pavle je ranije spominjao „mitove“, kao u 1. Timoteju 1:4. Ova praznovjerja takođe uključuju gnostičke jeresi spomenute u stihovima od 1. do 5. Tamo je Pavle govorio o onima koji su osuđivali određenu hranu i brak. Ove laži su „svjetovne“, od grčkog izraza *bebelous*, što doslovno znači „nesveto ili profano“ –

proizvod ljudskih pokušaja uspostavljanja obrazaca mišljenja i ponašanja.

Ne samo da su ove greške duhovno lažne, već su i stvar neprosvećenosti. Pavle ih naziva *graōdeis*, što doslovno znači „bapski“. U kulturi tih dana, praznovjerje i tračevi bili su rašireni. Danas sujevjerni mit nazivamo „bapskim pričama“, a ovo je sličan smisao onoga što Pavle ovdje govori. Stvari koje Timotej treba da izbjegava su glupave nepouzdanе svjetovne priče koje nemaju veze sa poštovanjem Boga.

Timoteju je rečeno da svoje napore usmjeri na ličnu pobožnost. Ovdje korišteni izraz posebno se odnosi na podučavanje. Ova obuka nije bila samo za znanje, već prije za pobožan život. Ovo liči na riječi iz Jakova 1:22, koje nalažu: „Ali budite izvršitelji riječi, a ne samo slušatelji, koji sami sebe varaju.“ Učenje uvijek treba da vodi ka akciji.

Jer tjelesno vježbanje malo čemu koristi, a odanost Bogu korisna je u svakom pogledu, jer obećava život – sadašnji i budući. (8. stih)

Ovdje Pavle upoređuje fizičku obuku za sportiste sa duhovnom obukom za pobožnost. On navodi da je fizička sprema od neke važnosti, ali je manje važna od pobožnog života.

Razlog zašto je bogobožnost važnija od fizičke spremnosti je njena vječna vrijednost. Fizička spremnost je dobra stvar. U najmanju ruku, to znači da se brinemo o tijelu koje nam je Bog dao. Ali fizička kondicija nam koristi samo dok imamo ovo fizičko tijelo. S druge strane, duhovni rast utiče na vječnost. Pavle često govori o „budućem životu“ kao istinskom fokusu vjernika. Kološanima 3:2 nas podsjeća da „mislimo na ono što je gore, a ne na ono što je na zemlji.“

Mnogi vjeruju da se riječi „Nemoj biti tako duhovan da nemaš zemaljsko dobro“ nalaze u Bibliji. Nisu, iako je istina da ne možemo zanemariti zemaljske realnosti oko nas. Međutim, osoba s pobožnom perspektivom o dobrim stvarima koje nam je Bog dao (1. Timoteju 4:4) može biti potpuno „nebeski nastrojena“ i još uvijek imati mnogo „zemaljskog dobra“. Pavle vidi obećanje neba kao razlog da danas

živimo pobožan, efikasan život.

Istinita je ova izjava i zaslužuje da se potpuno prihvati. (9. stih)

Proces učenja, podučavanja i življenja po Božjoj riječi je ključan za zdravlje i rast zajednice. Da bi naglasio ovu važnost, Pavle je upravo ukazao da je ova duhovna „vježba“ korisnija od vježbe koju sportista daje svom fizičkom tijelu. Tjelesna spremnost je privremena, ali duhovna kondicija traje vječno.

Dakle, ovo je izjava kojom Pavle ohrabruje Timoteja da u potpunosti prihvati prethodnu konstataciju. Vjernici treba da teže pobožnosti, jer ona ima uticaj i u ovom i u budućem životu. Izraz „istinita je ova izjava“ jedinstvena je za Pastoralne poslanice u Novom savezu, koji je Pavle koristio pet puta. On takođe koristi izraz u 1. Timoteju 1:15 i 1. Timoteju 3:1, kao i u 2. Timoteju 2:11 i Titu 3:8. Svaki put, fraza naglašava određenu tačku ili citat koji Pavle želi da Timotej ili Tit upamte.

Drugi dio ove fraze, „zaslužuje da se potpuno prihvati“, ponavlja se drugdje samo u 1. Timoteju 1:15, gdje je Pavle naglasio da je „Hrist Isus došao na svijet da spasi grešnike, od kojih sam ja (Pavle) prvi.“ Kao što je Timotej trebao u potpunosti prihvatiti činjenicu da se grešnik zaista spasava Božjom milošću, on je takođe trebao prihvatiti da je pobožnost ili duhovna obuka važna sada i za vječnost.

Zato marljivo radimo i podnosimo prekor, jer se uzdamo u živog Boga, koji je Spasitelj svih ljudi, posebno onih koji su vjerni. To zadržuj i tome poučavaj. (stihovi 10-11)

„Živi Bog“ je ime koje se u Starom savezu često povezuje s Bogom Ocem. Na primjer, Psalam 42:2 kaže: „Duša je moja žedna Boga, Boga živoga. Kada ću pred Boga doći i pred njim se pojaviti?“ Ovaj stih takođe naziva ovog „živog Boga“ „Spasiteljem svih ljudi“.

Izraz „Spasitelj svih ljudi“ jedinstven je u Bibliji za ovaj stih. To naravno ne znači da je svaka osoba spašena u smislu da svaka osoba nasleđuje vječni život. Sveto pismo često predstavlja potrebu da ljudi budu „spašeni“ kako bi imali vječni život, a ne vječno uništenje (Jovan 3:16-18; 2. Solunjanima 1:9). Možda Pavle želi i da istakne jednakost

pred Bogom između Jevreja i pagana (1. Timoteju 2:1).

„Posebno onih koji su vjerni“ jednostavno stavlja naglasak na vjernike kao posebni predmet Božje namjere budućeg spasenja. Dogle, svima je data šansa da prihvate Boga.

Timoteju su data dva imperativa. Grčka riječ *parangele* znači „objavljivati, prenositi ili zadužiti“. Timotej treba da izričito poučava ljude u skladu sa ovim istinama. Osim toga, on treba da podučava. Ovo slijedi upute koje je Pavle dao u prethodnim stihovima.

Ovaj dvostruki nalog da se propovijeda i poučava bio je uobičajen u Novom savezu (Efescima 4:12). U 1. Timoteju 5:7, Pavle će takođe reći Timoteju da „zadužuje te stvari“, pozivajući se tamo na uputstva u vezi sa tretmanom skupštine prema udovicama.

Stavke koje Pavle ima na umu su sve tačke iznijete u stihovima od 1 do 10. Pavle posebno misli na neposredni kontekst stihova 6-10. Tamo se bavio izbjegavanjem mitova i pobožnim životom. Ove riječi takođe imaju posebnu važnost; sledeći stih će naložiti Timoteju da kroz svoj život bude primjer ovih zaduženja i učenja.

Neka te niko ne potcjenjuje zbog tvoje mladosti, nego budi uzor vjernima u govoru, u ponašanju, u ljubavi, u duhu, u vjeri, u čistoti. (12. stih)

Ovaj važan stih često je citiran službama za mlade i mladim liderima. Iako je Timotej vjerovatno bio u ranim 30-im godinama kada je ovo pismo napisano, riječi se odnose na svakog vođu, bez obzira na godine. Timotej nije smio dozvoliti nikome da ga gleda s visine zbog njegovih godina. Tokom čitave ljudske istorije, postojala je tendencija da starije generacije nipodaštavaju mlađe učitelje, samo zato što su mladi. Pala ljudska priroda „boluje“ od jednog vrlo opasnog sindroma. To je umišljaj veličine ili superiornosti, da su iz nekog razloga „iznad“ onoga ko im govori pa makar to bilo samo zato što su stariji. I to služi kao izgovor da se ne poslušaju ono što je istina i što bi nalagao zdravi razum. Da bi se tome suprotstavio, uticaj mladog lidera treba da prođe kroz njegov primjer. U ovom konkretnom kontekstu, „uzor“ je ono što se daje drugim hrišćanima, a ne nevjernicima. Iako

su oba važna (Matej 5:16), Pavle se u ovom stihu fokusira na vođstvo unutar zajednice.

Pavle daje pet konkretnih oblasti u kojima Timotej treba da posluži kao uzor. Prvo su njegove riječi. Drugo, njegova djela, koja treba da odražavaju primjer pobožnosti. Treće, njegova ljubav je trebala biti primjer (1. Timoteju 1:5, 14; 2:15). Četvrto, Timotej je trebao biti uzor u vjeri. Ovo je slično 1. Timoteju 1:5 gdje je Pavle rekao: „A krajnji cilj tog obavezivanja je ljubav iz čistog srca, čiste savjesti i nelicemjerne vjere.“ Peti, Timotejev primjer je uključio njegovu „čistotu“, kako fizički u svom ponašanju prema mladim ženama (1. Timoteju 5:2), tako i u njegovoj duhovnosti (1. Timoteju 5:22).

Dok ne dođem, posveti se javnom čitanju, podsticanju, poučavanju. (13. stih)

Pavlovo pozivanje na kasniju posjetu sugerise da je planirao da se vrati u Efes. Na osnovu onoga što čitamo u njegovim kasnijim pismima, Titu i 2. Timoteju, izgleda da se Pavle vjerovatno vratio u Efes. Istorijski gledano, nismo sigurni da li je Pavle bio u mogućnosti da ode na svoje planirano putovanje u Španiju (Rimljanima 15:24-28), ili u Kolos Filimonovom domu (Filimonu 1:22). Međutim, čini se da je uspješno stigao u Efes (1. Timoteju 1:3), Makedoniju (1. Timoteju 1:3) i Nikopolis (Titu 3:12), gdje je planirao da provede zimu. Zatim ga nalazimo zatvorenog u Rimu (2. Timoteju) gdje je očekivao da će uskoro umrijeti.

Pavle je rekao Timoteju da se posveti trima oblastima. Prvo, Timotej treba da bude posvećen javnom čitanju Svetog pisma, što je u to vrijeme posebno značilo Stari savez. To je bilo od praktične važnosti jer u to vrijeme nisu svi mogli imati Svete spise. Drugo, treba da bude vjeran savjetovanju, što znači podsticanju vjernika. Treće, on treba da uči druge. Sva tri aspekta su važna u životu propovjednika ili pastora.

Ne zanemarij učinak blagodati u tebi, koji ti je dat kroz proroštvo uz polaganje ruku starješinstva. (14. stih)

Ovo je osvrt na Timotejev dar. Pavle to ponovo spominje u 2.

Timoteju 1:6: „Zato te podsjećam da rasplamsaš Božji dar koji si primio kad sam položio ruke na tebe.“ To se vjerovatno dogodilo u Listri kada je Pavle prvi put planirao da povede Timoteja sa sobom u službu. Timotej je bio nadaren za vođstvo i poučavanje kroz „kroz pro-roštvo uz polaganje ruku starješinstva“. Ova molitva ili događaj za-ređenja mora da je bio nezaboravan, jer ga je Pavle dva puta pomenuo kako bi ohrabrio Timotejevo vođstvo na osnovu događaja koji se zbio oko 15 godina ranije.

Timotej će putovati s njim kroz Makedoniju, Filipu, Solun i Bereju s Lukom i Silasom prije nego što ostane u Bereji sa Silasom (Djela 17:14). Timotej će kasnije biti sa Silasom u Makedoniji, a zatim se ponovo pridružio Pavlu u Korintu (Djela 18:5) gdje su takođe služili sa Akilom i Priskilom (Djela 18:2) i vjerovatno je završio u Efesu gde je služio duži period (Djela 18:19-21). Timotej će se kasnije vratiti u Makedoniju (Djela 19:21-22) i Troadu (Djela 20:4-5), a zatim je bio sa Pavlom tokom njegovog prvog zatvora.

Razmišljaj o tome, budi u tome, da tvoj napredak svima bude očigledan. (15. stih)

Širi kontekst ovog uputa uključuje 1. Timoteju 4:1-16. Ovaj stih se vjerovatno fokusira na pet područja primjera spomenutih u 12. stihu: govor, ponašanje, ljubav, vjera i čistota. Takođe pokriva Pavlov nalog da se javno čita Sveto pismo, propovijeda i poučava (1. Timoteju 4:14). Timotej je trebalo da bude posvećen tome. Takođe, Pavle koristi grčku frazu *en toutois isthi*, koja doslovno znači „biti u tome“. Neki prevodi to predstavljaju kao „uranjanje“.

Timotejev život je trebao biti toliko usredsređen na služenje Hristu da to svima bude očigledno. Mnogi ljudi u Efesu su tvrdili da su vjernici. Međutim, nisu svi tako živjeli. Jedan od načina na koji se Timotej mogao istaknuti, pored zdrave doktrine, bio je život koji je odražavao prava učenja hrišćanske vjere. Nasuprot tome, lažni učitelji bi svojim grešnim postupcima otkrili pogrešnu prirodu svojih lažnih učenja.

Dobro pazi na sebe i na učenje. Ustraj u tome jer čineći to

spašćeš i sebe i one koji te slušaju. (16. stih)

Pavlov završni stih u ovom odlomku nudi mnogo mudrosti. Prvo, Timotej treba da pazi na samog sebe. Oblasti koje treba da ima umu uključuju njegov život i njegovo učenje. Obje su razvijene ranije u ovom poglavlju i od suštinskog su značaja za efikasno služenje. Sposobnost razumijevanja, podučavanja i življenja prema istini jevanđelja od suštinskog je značaja za rad hrišćanskog vođe. Ovo je bila tema Pavlove poruke u ovom odlomku.

Osim toga, Pavle govori o istrajnosti, ključnoj temi kako u fizičkom treningu tako i u našem duhovnom životu. Na primjer, Jevrejima 12:1 uči: „...istrajno trčimo trku koja je pred nama.“ Timotejeva istrajnost bi „spasila i njega i njegove slušaoce“. Nije se radilo o tome da Timotej zaradi svoje spasenje. Međutim, on je svojim primjerom i postojanim učenjem istine mogao sačuvati hrišćanski kurs i dati pravi primjer zajednici kako bi se sačuvala od zabluda lažnog učenja. Odstupanje sa hrišćanskog puta neminovno bi vodilo u otpad.

5. Tretman različitih grupa u zajednici

Starijeg čovjeka nemoj prekorevati, nego ga savjetuj kao oca, mlađe muškarce kao braću, starije žene kao majke, a mlađe žene kao sestre – sa svom čestitošću. (1. Timoteju 5:1-2)

Poglavlje 5 počinje novi odjeljak fokusiran na to kako Timotej treba da se odnosi prema različitim grupama ljudi u zajednici. Prva dva stiha govore o muškarcima, obraćajući se i onima koji su stari i onima koji su mladi. Timotej ne treba da „ukori“ ili da se grubo obraća starijim muškarcima, već da se prema njima odnosi kao prema ocu. Treba napomenuti da postoje trenuci u kojima su hrišćani pozvani da „ukore“ one koji poučavaju ili praktikuju određene stvari (1. Timoteju 5:20; 2. Timoteju 4:2). Međutim, u većini slučajeva, a posebno kada se radi sa suvjernikom, najbolja taktika je blagost i poštovanje. Ovo uveliko ide ka poboljšanju našeg uticaja na nevjernike (1. Petrova 3:15-16). Odnos prema starijim muškarcima kao prema „očevima“, u toj kulturi, nije bila mala stvar: prema ocu je trebalo postupati s poštovanjem i čašću (Izlazak 20:12).

Mlađe muškarce treba tretirati „kao braću“. To znači da ih posmatramo kao porodicu, a ne kao člana kluba, zaposlenog ili slugu. U ovom stihu, Timoteju je dat savjet sličan onome što je Petar rekao starješinama zajednice: „Pasite Božje stado koje vam je povjereno – ne na silu, nego dragovoljno; ne radi nepoštenog dobitka, nego gorljivo; ne kao da gospodarite nad onima koji su Božje vlasništvo, nego budite primjer stadu.“ (1. Petrova 5:2-3) Pavle je sve muške članove zajednice nazvao „braćom“, uključujući robove (1. Timoteju 6:2), podsjećajući čitaoca na njihovu jednakost u Hristu.

Specifičan kontekst ovog uputa je s kraja 4. poglavlja: Timotejeva uloga kao učitelja i vođe. Pavle ne govori Timoteju (ili nama) da se prema svakom čovjeku u zajednici ponašamo identično kao prema našoj stvarnoj braći ili očevima. Umjesto toga, ovo je stav koji Timotej

treba da prenese kao njihov duhovni vođa.

On treba da tretira „starije žene kao majke“. Majke su bile dostojne časti (Izlazak 20:12). Timotejeva jevrejska majka odgajala ga je da poznaje Sveto pismo (2. Timoteju 1:5).

I opet, Pavle ne govori Timoteju (ili nama) da se prema svakoj ženi u zajednici ponašamo identično kao prema našim stvarnim sestrama ili majkama, već se to odnosi na duhovni pristup.

Mlađe žene treba tretirati „kao sestre, sa svom čestitošću“. Pavle je već spomenuo čistotu kao dio Timotejevog primjera kao mladog vođe u 1. Timoteju 4:12. Na mlade žene treba da gleda kao na sestre u svojoj porodici. Ovo snažno obeshrabruje da ih gledate sa požudom ili seksualnom nečistotom. Pavle je drugdje nazvao Fibu svojom „sestrom“ (Rimljanima 16:1) iako je ona bila samo sestra u duhovnom smislu, i dao sličnu primjedbu o Apiji (Filimon 1:2). Čini se da je nazivanje hrišćanskih žena sestrama bila uobičajena praksa u ranoj zajednici.

Poštuj udovice koje su zaista udovice. (3. stih)

Pavle prelazi na raspravu o udovicama. Dok taj izraz najbukvalnije označava ženu čiji je muž umro, u toj kulturi se termin češće koristio za žene koje su takođe bile bez djece. Zbog toga Pavle ističe posebnu brigu za „udovice koje su zaista udovice“. Čast je uključivala poštovanje prema roditeljima (Izlazak 20:12; Efescima 6:1-3), kao i Božji tretman prema udovicama kako je izraženo u Starom i Novom savezu (Jakov 1:27).

One koje su „zaista udovice“ ili „stvarno“ udovice u nevolji sužavaju diskusiju sa svih žena čiji su muževi umrli. Umjesto toga, Pavle se bavi određenom grupom udovica u skupštini koje odgovaraju određenim kriterijima. Ovi kriteriji su razmotreni u nastavku i uključuju razlike između starijih i mlađih udovica, karakterne osobine udovica i udovice o kojima bi prvenstveno trebali brinuti članovi njihove biološke porodice, a ne zajednica.

Ali ako neka udovica ima djecu ili unučad, neka oni prvo nauče da djelima pokazuju odanost Bogu u svom domu i da uzvraćaju

svojim roditeljima i djedovima i bakama za ono što su im pružili, jer je to ugodno Bogu. (4. stih)

Prva fraza, u vezi s djecom ili unucima, nije o tome da li su članovi porodice vjernici, već da li udovica ima živu porodicu koja može pomoći u brizi za njene potrebe. Uža porodica je uvijek prvi preporučeni korak za pomoć udovicama u zajednici. To je tačno bez obzira da li pomoć žene udovici dolazi od djeteta – bilo sina ili kćeri koji su dovoljno odrasli da pruže pomoć – ili unuka. Kasniji stihovi će naglasiti da su hrišćanski vjernici posebno obavezni da brinu o svojim porodicama (1. Timoteju 5:8).

Opet, koncept „pobožnosti“ se spominje u vezi sa služenjem drugima. Svrha ohrabrivanja porodice da brine o svojim starijima je da djeca i unuci mogu otplatiti uloženo u svoje mlade živote. Prema ovom stihu, „ovo je ugodno pred Bogom.“ Ova ideja „ugodnosti“ je ista koju Pavle koristi u 1. Timoteju 2:3 u vezi sa molitvom za sve ljude, uključujući kraljeve i vladajuće vlasti.

A žena koja je prava udovica i koja je u nemaštini uzda se u Boga i istrajava u usrdnim moljenjima i molitvama noć i dan. (5. stih)

Dok se izraz „udovica“ uvijek odnosio na ženu čiji je muž umro, implikacije takvog stanja, u Pavlovoj eri, bile su vrlo različite. U to vrijeme, jedini izvor finansijske sigurnosti žene bili su njen muž i djeca. Žena u Pavlovo vrijeme koja nije imala ni jedno ni drugo bila je „prava udovica“. To su bile žene koje nisu imale drugog izvora porodične pomoći.

Umjesto da se osloni na porodicu, prava udovica je „položila nadu u Boga“. Za takvu ženu, njen život je sada posvećen služenju u zajednici, a Bog joj je jedini izvor pomoći. Hrišćanska zajednica, kao Božji dom (1. Timoteju 3:14-15) ima za cilj da pomogne onima kojima je zaista potrebno u Božjoj porodici.

Prema Pavlu, prava udovica se oslanja na svakodnevnu, stalnu molitvu da bi zadovoljila svoje potrebe. Kao što govore kasniji stihovi u ovom odlomku, prava udovica je prestara da bi zadržala profesiju, da bi sama opskrbila svoje potrebe ili da bi se ponovo udala.

Udovica koja nema porodicu koja bi joj pomogla, ili nije sposobna da sama sebi pomogne, je prioritet kada zajednica nastoji da pruži utjehu.

Ali ona koja se predaje zadovoljstvima mrtva je iako živi. (6. stih)

Pavle ovdje koristi grčki izraz *spatalōsa*. Ovo se odnosi na nekoga ko je obuzet užitkom, senzualnošću ili materijalizmom.

Takva žena je opisana kao „mrtva čak iako je živa“, što odražava duhovnu prazninu ovozemaljskog življenja. Ovo je isto mišljenje koje se vidi kod Pavla u Rimljanima 8:6 i kod Jovana u Otkrivenju 3:1. Grčki jezik iza fraze „mrtva čak iako je živa“ doslovno je „umrla dok je živa“. Bezbožna udovica je još živa, ali je kao mrtva jer ne živi za Boga. Zajednica može pomoći bilo kojoj osobi da pokaže Božju ljubav, ali nije bila obavezna da to čini za udovice koje su živjele za sebe, a ne za Boga. Stihovi 9-10 otkrivaju da je pobožna udovica bila poznata po tome što je bila „žena sa jednim muškarcem“ i imala je reputaciju po dobrim djelima.

Neće svaka žena koja je izgubila porodicu ili muža biti poznata po ugledu na dobra djela (1. Timoteju 5:10). Razumljivo je da su neke od žena koje su primale podršku zajednice u Efesu vodile senzualne, ekstravagantne, bezbožne živote. Pavle upozorava na ovo ovdje kao i u 1. Timoteju 5:13.

Cilj na umu je da zajednica ne bude „opterećena“ (1. Timoteju 5:16), već da pomogne udovicama koje su iskreno u potrebi, bez druge pomoći, koje slijede Gospoda. Sredstva koja bi uveliko mogla pomoći napaćenoj „pravoj udovici“ troše se na ženu koja traži samo sebično zadovoljstvo.

To ih zadužuj, da budu besprekorni. (7. stih)

Pavlov razlog za ove upute je da sačuva zajednice od „prekora“.

Jakov 1:27 predstavlja sličnu temu u vezi s ulogom zajednice prema udovicama: „Pobožnost koja je čista i neuprljana pred našim Bogom i Ocem jeste ovo: brinuti se za siročad i udovice u njihovoj nevolji, i čuvati se prljavštine ovog svijeta.“ Isus je lično osudio one koji su maltretirali udovice (Marko 12:40). Njegova rođena majka,

Marija, vjerovatno je bila udovica (Jovan 19:25-27) pošto se Josif ne pominje tokom godina Isusove službe. Zajednice koje ne brinu na adekvatan način za najugroženije u društvu podložne su kritici.

U isto vrijeme, zajednice ne bi trebale pružati pomoć onima koji samo traže pomoć (1. Timoteju 5:5-6). Oni koji to rade su takođe podložni „prigovorima“, jer troše resurse.

Zaista, ako se neko ne brine za svoje, a naročito za svoje ukućane, odrekao se vjere i gori je od nevjernika. (8. stih)

Oni koji mogu da izdržavaju svoje porodice dužni su to učiniti. Pavle ponavlja temu koju je koristio u 4. stihu, počevši od uslovne izjave. Konkretnije, Pavle je svoj uput u 4. stihu usmjerio prema ljudima koji se brinu za članove svog vlastitog domaćinstva. Iako možda nije moguće da se jedna osoba brine o svakom rođaku, čak su i nevjernici u Pavlovo vrijeme razumjeli da je odgovornost člana porodice da se brine o ukućanima.

Druga polovina stanja u ovom stihu iznosi posledice, koje se sastoje od dva dijela, za one koji ne podržavaju svoje porodice. Hristov uput je da vjernici vole jedni druge (Jovan 15:12). Dakle, razumno je da osoba ne može tvrditi da će slijediti Hrista kada odluči da ne brine o svojoj porodici. Dovoljna bi uvreda bila nazvati je nevjernikom; biti nazvan „gorim od nevjernika“ je namjerno pogrdna izjava. Dovoljno je loše biti hladan i bezobziran prema porodici. Učiniti ovo dok povlačite ime Hrista i hrišćanstva, zaista je prezirno. Ovo ima za cilj da pokaže Timoteju i članovima njegove zajednice vitalnu važnost brige za užu porodicu.

U spisak udovica neka se unese ona koja ima najmanje šezdeset godina, koja je bila vjerna mužu, koja je poznata po dobrim djelima: da je odgajila djecu, da je bila gostoljubiva, da je prala noge svetima, da je pomagala onima u nevolji, da je predano činila sva dobra djela. (stihovi 9-10)

Pavle nudi listu očekivanja koja opisuje vrstu udovica koje je zajednica dužna podržavati. Iako zajednica treba da pomogne ljudima sa potrebama van ovih obaveza, ovi kriterijumi imaju za cilj da daju

prioritet nastojanjima hrišćanske službe.

Prvo, udovica je trebala imati najmanje šezdeset godina. U jevrejskoj kulturi tog dana, šezdeset se smatralo početkom starosti (Levitski zakonik 27:3, 7). Stihovi 11-12 dodatno će objasniti zašto je ovaj uslov o starosti bio važan: mlađe udovice imaju mogućnost da se ponovo udaju. Prioritet milosrđa zajednice je najveća potreba, a to znači prvo najstarije i najmanje samopouzdanе osobe.

Drugi uslov dat ovdje je „biti žena jednog muža.“ Ovo je formulirano na skoro potpuno isti način kao i zahtjevi za nadglednike i đakone u 1. Timoteju, poglavlje 3. Ovo nije eksplicitna izjava o tome da li je udovica ikada bila razvedena ili ponovo udata. Umjesto toga, baš kao i kod muškaraca spomenutih u 3. poglavlju, namjera je reputacija. Udovica koja traži podršku zajednice treba da bude ona koja je bila predana svom mužu (onom koji je umro i ostavio je samu).

Pavle zatim navodi pet specifičnih zahtjeva i opšti sažetak.

Prvo, žena treba da ima reputaciju hrišćanskog ponašanja. Neki ovo vide kao opštu izjavu sa preostalim atributima kao specifičnim primjerima.

Drugo je referenca na podizanje djece. Kao i kod spominjanja muževa, ovo ne znači da je ona morala da se porodi. Umjesto toga, to se odnosi na to da se zapravo brine o djeci koju je mogla imati, a da ih nije napustila.

Treće je reputacija gostoprimstva.

Četvrto je „pranje nogu svetima“. Doslovni čin pranja nogu bio je posao sluge, ali Isus je oprao noge svojim učenicima kao primjer (Jovan 13). Neki raspravljaju o tome da li je primjer u ovom stihu doslovan ili generalno upućivanje na služenje drugima. Više nego vjerovatno, Pavle to misli na oba načina (Jovan 13:14-16). Pranje nogu se vjerovatno praktikovalo kao kulturna norma u to doba. Drugim riječima, uput je opšti, ali bi se referenca odnosila i na žene u Pavlovo vrijeme koje su fizički prale noge drugima.

Lista se završava opštim sažetkom, koji ukazuje na to da žena treba da bude poznata po svojoj posvećenosti i hristolikom ponašanju.

Čini se da dobra djela spajaju specifične osobine u ovom stihu. Iz tog razloga, mnogi tumače ove osobine kao sveukupni prikaz „pravih udovica“ kojima zajednica treba pomoći, a ne kao bukvalnu listu apsolutnih zahtjeva. U oba slučaja, udovica kojoj zajednica pomaže trebalo bi da bude iznad godina za udaju i poznata po svom pobožnom karakteru i dobrim djelima.

Kao i kod drugih stihova u ovom dijelu, Pavlova namjera je da izbjegne da zajednica rasipa resurse koji bi se mogli bolje iskoristiti za one koji su istinski u potrebi. Oni koji mogu sami sebe da opskrbe, imaju porodicu koja ih može opskrbiti ili koji jednostavno traže podsticaj za životni stil, nisu oni na koje bi zajednica trebala biti fokusirana.

A mlađe udovice odbijaj, jer kad se pobune protiv Hrista, žele da se udaju, pa zaslužuju osudu jer su odbacile vjeru koju su u početku imale. (stihovi 11-12)

U kontekstu ovog odlomka, „mlađe“ udovice bile su one mlađe od šezdeset godina. Pavle ovdje koristi grčku riječ *katalegestō*, koja se doslovno odnosi na pisani katalog, registar ili listu. Ovo snažno implicira da su rane kućne zajednice vodile organizovanu knjigu kako bi odredile koje su udovice dobile redovnu brigu od finansija zajednice i dobrovoljnih darova.

Pavle takođe navodi razloge zašto se mlađe udovice nisu dodavale na ovu listu. Prvo i najvažnije, mogle su i vjerovatno će da se ponovo udaju. Pavlovo pozivanje na njihove strasti vjerovatno suprotstavlja strast udovice da se u potpunosti posveti Hristu sa željom da se uda. Ponovni brak nije pogrešan (1. Timoteju 5:14; 1. Korinćanima 7:1-16), ali bi im oduzeo status „prave udovice“ koja služi zajednici (1. Timoteju 5:3, 10). Umjesto toga, imale bi druge porodične obaveze.

Zašto bi udovice koje bi se potencijalno ponovo udale „zaslužile osudu“? To može biti zbunjujuće modernim čitaocima. Razlog je taj što su „prave udovice“ kojima zajednica daje prioritet one koje su u potpunosti posvećene služenju drugima kao rezultat podrške skupštine

(1. Timoteju 5:10). Nakon ponovne udaje, ova obaveza bi bila prekinuta. U davna vremena, zalog ili obaveza se smatralo od ogromne važnosti. Pomoć zajednice, dakle, daje prioritet onima koji je istinski potrebna, a ne onima koji čekaju bolju situaciju.

A uz to se uče da budu besposlene i da skitaju po kućama, i ne samo što su besposlene nego i ogovaraju, miješaju se u tuđe stvari i govore ono što ne bi smjele. (13. stih)

Ovdje se spominju tri dodatna problema u vezi sa opskrbom mlađih udovica. Prvo je da davanje milostinje onima koji su sposobni da se sami sebe zbrinu rađa apatiju i lijenost. „Ogovarač“, kako se ovdje koristi, je neko ko je neproduktivan ili ne radi. Pavle nije želio da mlade udovice postanu nemotivisane da naporno rade i postanu zavisne od resursa zajednice.

Drugo upozorenje koje Pavle daje je prirodna posledica prvog. Mlade udovice koje podržava zajednica, umjesto da budu zaokupljene konstruktivnim radom, imaju vremena i iskušenja da postanu „tračare“. Biblija je vrlo jasna i dosledna da je ogovaranje osobina povezana s nevjernicima i neprikladna za one koji slijede Hrista (Rimljanima 1:29; 2. Korinćanima 12:20). Grčki izraz ovdje je *filairoi*, koji se odnosi na brbljivce, blesave ili budalaste osobe.

Treće, i vrlo slično tračevima, je rizik da mlade udovice postanu „zaokupljene“ tuđim poslovima. Grčki izraz je *periergoi*, koji je povezan s terminom za „ogovaranje“ jer podrazumijeva fokusiranje na trivijalne stvari. Ova riječ, međutim, preciznije se odnosi na pretjeranu zabrinutost za poslove drugih. To znači da postanete radoznali, nametljivi ili da se miješate. Ova osobina je takođe naglašena u 2. Solunjanima 3:11. Izraz je sveobuhvatan za one koji su zaokupljeni aktivnostima koje nisu produktivne ili se ne smatraju poslom.

Zato želim da se mlade udovice udaju, da rađaju djecu, da vode domaćinstvo, da ne daju protivniku povoda da pogrдно govori o nama. (14. stih)

Prvo, mladim udovicama Pavle preporučuje da se udaju. Savremeni čitalac treba da ima na umu da je brak, u to doba, bio daleko

više „poslovniji“ od modernih koncepata romantike. Čak i tada, Pavle ne preporučuje neku vrstu hladnog, ishitrenog pristupa. Umjesto toga, kao što pokazuje ostatak ovog odlomka, čini se da preporučuje mlađim udovicama da „krenu naprijed“, da tako kažemo. Da nastave normalan život, gdje je to moguće, umjesto da padaju na dobročinstvo zajednice.

Ponovni brak može biti od velike koristi za mladu udovicu. Ovo je bilo još više primjenjivo u eri u kojoj su ženi primarno sredstvo izdržavanja bila njena porodica i djeca. Jedan od uslova koje Sveto pismo daje je da novi supružnik treba da bude vjernik (1. Korinćanima 7:39).

Drugo, mlađe udovice koje se ponovo udaju ohrabruju se da „rađaju“. Ovo ide u skladu sa temom normalnosti, i „pokretanja naprijed“ što je više moguće. Pavle ovdje jasno ohrabruje mješovite porodice, pružajući nadu onima koji okupljaju djecu iz prethodnog braka. Ovo se takođe ponovo povezuje sa konceptom rađanja koji se spominje u 1. Timoteju 2:15.

Treće, mlade udovice koje se ponovo udaju treba da „upravljaju svojim domaćinstvima“. Ovo je još jedna referenca na produktivnost i brigu za svoju porodicu.

Četvrto, mlađa udovica je trebala živjeti tako da Sotona ne bi imao prostora da je napadne (1. Timoteju 5:15).

Neke su naime već zastranile i pošle za Sotonom. (15. stih)

Neke, ali ne sve, već su pale na sotonina iskušenja. Slika opisuje nekoga ko napušta siguran put i kreće na opasnu ili zabranjenu teritoriju. Ove osobe su kroz svoje neprimjerene životne prakse sišle sa puta pobožnog života i umjesto toga živjele za sebe, za sebičnu korist. To ne znači nužno učešće u očitom, bezobzirnom grijehu ili izopačenosti. Đavolje šeme mogu uključivati jednostavno odvratanje pažnje ili nas namamiti na naizgled bezazlene greške. Korak po korak, naš život se može promijeniti do tačke da postanemo sledbenici Sotone ili slijedimo put satanizma, dok se naizgled ništa radikalno nije promijenilo.

Ako neki pobožan čovjek ili žena u svojoj porodici ima udovice, neka im pomaže, tako da se ne opterećuje zajednica. Tada zajednica može pomagati onima koje su zaista udovice. (16. stih)

Ovo daje Pavlov sažetak i zaključak u vezi s uputama za udovice. Ovdje on pojašnjava da se hrišćani trebaju brinuti o svojim rođakama koje su udovice, bile vjernice ili nevjernice. Konkretno, mlađim ženama je u ovom stihu rečeno da se brinu o starijim ženama koje su udovice. Grupa o kojoj se ovdje govori mogla bi uključivati majku, baku i eventualno druge članove šire porodice.

Jedan važan razlog za ovu brigu je činjenica da su resursi zajednice ograničeni. Novac, materijali i radna snaga nisu beskonačni. Ovo je bilo još važnije u dane progonstva rane zajednice. Zajednice treba da usredsrede svoju pomoć na one koje su „istinske udovice“ (1. Timoteju 5:3).

Zanimljivo, i važno, za one koji su se kvalifikovali, zajednica nije dobila instrukcije da samo šalje novac. Rečeno im je da se „brinu“ i o njima (Jakov 1:27). Ova briga može uključivati zadovoljavanje širokog spektra potreba, uključujući hranu, smještaj, medicinsku njegu i druge praktične potrebe. Potreba koja se često zaboravlja u konceptu „brige“, takođe je jednostavno zajedništvo (Djela 2:42). Vjericima je potrebno druženje i blizina drugih hrišćana gotovo isto koliko im je potrebna hrana i voda (Jevrejima 10:24-25).

Starješine koje dobro predvode smatrajte dostojnima dvostruke časti, posebno one koji naporno rade na tome da govore i naučavaju Božju riječ. (17. stih)

Ovaj odjeljak se okreće od potreba žena udovica ka tretmanu starješina. Ovdje se Pavle osvrće na „starješine koji dobro predvode“. Grčka riječ koja se koristi je *proestōtes*, što doslovno znači „nadgledati, nadzirati ili upravljati“. U kontekstu, čini se da je ovo ista grupa kao i starješine ili nadglednici o kojima se govori u 1. Timoteju 3:1-7. Oni koji na odgovarajući način nadgledaju dostojni su „dvostruke časti“. Ovo vjerovatno podrazumijeva i poštovanje kao i finansijsku podršku. Stih 18 jasno pokazuje aspekt plaćanja ove „dvostruke

časti“. Ovo je ključni odlomak u razumijevanju novosaveznog stava o onima koji zarađuju za život služenjem zajednici (1. Timoteju 5:18).

Ova dvostruka počast je posebno za one čiji je primarni zadatak pastoralni: „one koji rade u propovijedanju i učenju“. I propovijedanje i poučavanje smatraju se važnim poslom za starješinu. Starješina ima i druga biblijska očekivanja, posebno molitvu (Djela 6:1-7) i skupštinsku brigu (1. Petrova 5:1-3). Međutim, propovijedanje i podučavanje su područja koja su posebno vrijedna spomena kada se razmatra finansijska podrška. Pavle je povremeno zarađivao novac kao izrađivač šatora pored dijeljenja jevanđelja (Djela 18:1-4), ali kad god je to bilo moguće posvećivao je svoje puno vrijeme i energiju propovijedanju.

Jer u Pismu stoji: „Ne zavezuju usta biku koji vrši žito“ i: „Radnik zaslužuje svoju platu.“ (18. stih)

Prvi citat o volu i žitu je iz Ponovljenog zakona 25:4, završne knjige Tore. Ovaj stih ima i specifičnu i opštu primjenu. Stavljanje brnjice spriječilo bi vola ga da jede žito dok radi. Ovo bi moglo uštedjeti malu količinu žitarica, ali to znači da bik ne može obnoviti svoju snagu dok radi.

Razumnije je – i poštenije – pustiti životinju da jede dok radi. Neto korist je značajna. U opštijem smislu, kako to Pavle ovdje koristi, to takođe znači da je i korisno i pošteno da oni koji rade u podučavanju i propovijedanju u zajednici budu plaćeni za svoj rad. To je prvenstveno da bi mogli u potpunosti posvetiti svoje vrijeme i energiju služenju.

Zanimljivo je da je drugi citat od Isusa, iako postoje i u Starom savezu uputi za pošteno plaćanje radnika. Ove riječi se pojavljuju u Luki 10:7 i slične su Mateju 10:10. Takođe, ovaj citat pokazuje da je Jevanđelje po Luki gotovo sigurno bilo napisano u to vrijeme. Ovo bi datiralo Jevanđelje po Luki prije 60. godine, što je bilo prije Pavlovog kućnog pritvora u Rimu. Takođe bi datiralo Jevanđelje po Luki prije vremena kada je napisano 1. Timoteju, što je bilo otprilike 64. godine nove ere.

Ovaj citat, „Radnik zaslužuje svoju platu“ pojačava Pavlovo učenje da starješine koji naporno rade moraju biti plaćeni za svoj trud (1. Timoteju 5:17).

Ne prihvataj optužbu protiv starješine, osim na osnovu izjave dva ili tri svjedoka. (19. stih)

Kako pravilno postupati s optužbama protiv starješina? Prema Pavlovim riječima, optužba se ne smije shvatiti ozbiljno osim ako ne dolazi sa „dokazima dva ili tri svjedoka“. Ovo je gotovo identično učenju Tore za pravne slučajeve (Ponovljeni zakon 19:15; Jovan 8:17), kao i Isusovom učenju u Mateju 18:15-20. U slučaju Isusa, on je govorio o ličnim grijesima ili uvredama umjesto o nedoličnom ponašanju starješina. U tim situacijama, pojedinac se prvo morao suočiti privatno, a zatim s još jednim ili dvojicom ako to ne riješi problem (Matej 18:15-16) prije nego što se stvar iznese pred zajednicu (ili „skupštinu“ u to vrijeme u Mateju). Pavle je na drugom mjestu pisao o suočavanju sa optužbama u 2. Korinćanima 13:1. Čini se da je njegovo učenje Timoteju o ovoj temi uobičajena praksa među skupštinama na koje je Pavle uticao.

Pavle je očekivao da će vođe zajednice biti predmet optužbi, kao što je i sam Pavle često bio. Osobe na vlasti, ili koje govore o kontroverznim temama, glavne su mete za kritiku, klevetu i ogovaranje. Iz tog razloga se ocjenjuju samo optužbe koje uključuju dvije ili više osoba sa dokazima.

Pavle ne pretpostavlja da su starješine nesposobne za grijeh. Umjesto toga, njegova je briga izbjegavanje ometanja lažnim ili zlonačnim tvrdnjama.

One koji čine grijeh ukori pred svima, da i drugi imaju strah. (20. stih)

One koji su u grijehu, Pavle nalaže Timoteju da ih „ukori pred svima“. Čini se da ovo ukazuje na javno obavještenje u okviru skupa zajednice. U ovom trenutku, proces rješavanja grijeha sličan je onom kod pojedinaca kao što se vidi u Mateju 18:17.

Pavlov razlog da ovo poučava bio je „da bi drugi imali strah“.

Kao i kod drugih spominjanja „straha“ u Bibliji, ovo treba pažljivo razumjeti. Biblija govori o strahu od Boga (Propovjednik 5:7), ali i da savršena ljubav izgoni strah (1. Jovanova 4:18). U prvom kontekstu „straha“ radi se o poštovanju ili strahopoštovanju. To je ono što Pavle ima na umu i u 20. stihu. To uključuje i poštovanje i odgovornost i ne bi se trebalo olako shvatiti.

Obavezujem te pred Bogom i Gospodom Hristom Isusom i izabranim anđelima da se toga držiš i da ne donosiš zaključke unaprijed i da ništa ne činiš iz pristrasnosti. (21. stih)

Ovdje Pavle odražava ozbiljnost pozivajući se na tri najveća „svjedoka“ svojih uputa Timoteju. Ozbiljnost, dakle, ne može biti veća. U ovom slučaju, ako ne uspije, „svjedoci“ protiv Timoteja bi bili Bog Otac, Isus i sami anđeli.

Pavlov nalog Timoteju je da ne odustaje i ne bude plašljiv u pogledu nametanja ukora za grijehе i eventualnog uklanjanja grešnika iz zajednice, uključujući i starješine. To bi vjerovatno bio najteži posao s kojim će se suočiti kao vođa, ali Pavle je naglasio da se to mora obaviti. I to treba raditi bez pristrasnosti, što znači da Timotej nije mogao favorizovati one koje mu se sviđaju ili strože suditi onima koji mu se ne sviđaju; morao je da se pozabavi dokazima i činjenicama svake situacije.

Hrišćani ne smiju pokazivati neadekvatnu naklonost bilo koje vrste: „Braćo moja, zar je moguće da vjerujete u našeg Gospoda Isusa Hrista, našu slavu, a da istovremeno pristrasno postupate?“ (Jakov 2:1, uključujući i odnose s vođama zajednice.

Ni na koga ne polaži ruke prebrzo i ne učestvuj u grijesima drugih. Čuvaj sebe čestitim. (22. stih)

Timotej treba da bude veoma pažljiv u odabiru starješina. Žurba, u smislu nemarne jurnjave, nikad nije dobra (Izreke 14:29; 21:5; 29:20).

Očigledno je polaganje ruku bilo uobičajena tradicija tokom ove ere za postavljanje starješine u lokalnoj zajednici. To je takođe bila tradicija koju je Timotej iskusio (1. Timoteju 4:14). Ova tradicija

polaganja ruku na vođe je svakako preuzeta iz jevrejske tradicije odvajanja vođa u Starom savezu (kao što je Mojsije rukopoložio Josua u Brojevima 27:18-23).

Timotej treba da bira starješine na osnovu Pavlovih prethodnih uputstava (1. Timoteju 3:1-7). On ne smije sudjelovati u grijesima drugih, pa čak ni biti povezan s njima. Umjesto toga, Timotej je trebao čuvati sebe čistim, što je uobičajeni uput koji se daje vjernicima (1. Timoteju 1:5; Jakov 1:27).

Ne pij samo vodu, već uzimaj pomalo mladog vina radi želuca i svojih čestih bolesti. (23. stih)

Ova sporedna napomena govori o Timotejevom fizičkom zdravlju. Pavle je spomenuo važnost fizičke kondicije u 1. Timoteju 4:8. Ovdje on govori o Timotejevoj ishrani. Timotej očigledno nije pio vino u ovom trenutku, konzumirajući samo vodu. Međutim, čini se da je Timotej iskusio probavne ili fizičke probleme. Da bi pomogao, Pavle mu savjetuje da pije „pomalo vina“.

U vrijeme prije modernog hlađenja, većina ljudi je pila fermentirani sok. Moguće je da je Timotej nastojao živjeti kao primjer potpunom apstinencijom od vina, izbjegavajući tako bilo kakva pitanja o njegovoj upotrebi alkohola. Nažalost, to je dovelo do neke bolesti ili zdravstvenih tegoba.

Naravno, zdrav razum, kao i biblijski odlomci govore o oprezu koji vjernici trebaju koristiti u dodiru sa alkoholom i važnosti razmatranja potreba drugih u ovoj oblasti (Rimljanima 14). Pavlov savjet Timoteju nije opšti poziv za konzumiranje „malih količina alkohola“. Alkohol je ponekad neophodan u medicinske svrhe, ali ako postoje druga sredstva za rješavanje nekih zdravstvenih problema, svakako nećemo insistirati na upotrebi alkohola. Danas o učincima alkohola na ljudski organizam znamo mnogo više nego što je to bio slučaj u Pavlovo vrijeme. Isto tako treba imati na umu da se donekle fermentirana domaća pića iz antičkog doba nikako ne mogu porediti sa savremenim industrijskim alkoholnim pićima.

Grijesi nekih ljudi su očigledni i prethode im na sudu, dok kod

drugih ostaju za njima. Tako su i dobra djela očigledna svima, a ona koja to nisu ne mogu se sakriti. (stihovi 24-25)

Ovo je zaključak ovog odjeljka. Pominju se četiri kategorije ljudi.

Prvo, Pavle piše o onima čiji su grijesi očigledni i svima poznati. To podrazumijeva one čije su mane i greške već poznate svijetu, prije nego što budu tretirane i suđene pred Bogom. Ista opšta ideja važi i za dobra djela: neka su svima jasna i očigledna.

Druga kategorija se odnosi na one grijehе koji su skriveni, zamagljeni ili jednostavno neotkriveni. Neki ljudi su posebno pametni u prikrivanju svojih grijehа. U njihovom slučaju, njihovi grijesi ostaju za njima i pojavljuju se kasnije, što znači da će na kraju biti poznati, bilo u ovom životu ili nakon smrti o sudu Božjem. Šteta pričinjena grijesima, čak i kad ostanu neotkriveni za života počinioca, je stvarna i nosi sa sobom posledice kao i kod poznatih grijehа.

Sličnu analogiju imamo sa dobrim djelima. Neka dobra djela drugima su očigledna i mnogi ljudi ih vide.

Druga kategorija, međutim, su dobra djela koja nisu tako jasna. Kao što ljudskim očima mogu promaći skriveni grijesi drugih, tako i ljudskim očima može promaći dobro koje čine druga ljudska bića. Pa ipak, i grijesi i dobra djela su poznati Bogu. Čak i manja, manje očigledna ili tajna dobra djela ne mogu se sakriti (Matej 6:4). Bog sve vidi, a ljudi na kraju otkrivaju i dobra djela drugih. Ove riječi blisko odražavaju Isusovo učenje u Propovijedi na gori koje glasi: „Neka tako vaša svjetlost svijetli pred ljudima, da vide vaša dobra djela i da slave vašeg Oca, koji je na nebesima.“ (Matej 5:16)

6. Završne praktične pouke i uputstva

Svi koji su pod jarmom, robovi, neka svoje gospodare smatraju dostojnima svake časti, da se ne huli na Božje ime i učenje. A oni kojima su gospodari pobožni, neka ih ne poštuju manje zato što su braća. Naprotiv, neka im još bolje služe, jer oni koji imaju korist od njihove dobre službe jesu pobožni ljudi i voljena braća. Ovome poučavaj i na to podstići. (1. Timoteju 6:1-2)

Prva dva stiha 6. poglavlja pružaju uputstva hrišćanima u Efesu koji su živjeli kao robovi ili sluge. Ovo je bio izuzetno uobičajen status u prvom vijeku.

Pavle je ohrabrivao robove da dobiju slobodu kad god je to moguće (1. Korinćanima 7:21). On se založio za slobodu odbjeglog roba Onisima u svom pismu Filimonu (Filimonu 1:8-16). Međutim, Pavle nije usredsredio svoju službu na ukidanje ropstva. Umjesto toga, Pavlove riječi ovdje su smjer prema pobožnom ponašanju, bez obzira na okolnosti. On daje uput robovima da odaju čast svojim gospodarima. Zašto? Za čast Božju: „da se ne huli na Božje ime i učenje“.

Koliko god svaka osoba bila važna Bogu, Božja čast treba da bude najveći prioritet za vjernika. Osim toga, Pavle je želio da ne postoji izgovor za ljude da odbace jevanđelje na osnovu negativnih postupaka hrišćana. Umjesto da se hrišćanski robovi bune protiv svojih gospodara, trebali su živjeti pobožnim životom kako bi pomogli donijeti slavu Gospodu i doprijeti do ljudi za Hrista. Ovo, zajedno sa moćnim učenjem Novog saveza o ljudskoj jednakosti (Galatima 3:28; Kološanima 3:11), stvorilo je pristup koji je oslabio i na kraju pobijedio ropstvo u zapadnoj kulturi.

Pavle zatim daje posebne upute za hrišćanske robove koji su imali hrišćanina za gospodara. Pavle izričito odbacuje ideju pokušaja da se iskoristi hrišćanska vjera gospodara, ili njihova potencijalna ljubavnost samo zato što su hrišćani. Umjesto toga, takve sluge treba da

izaberu da „služe još bolje“. Oni sa hrišćanskim gospodarom trebali su služiti još bolje ili raditi posvećenije.

Razlog zašto Pavle iznosi ovu hrabru tvrdnju dat je u završnoj frazi stiha. Ne samo da ovo koristi ugledu Hrista i hrišćanskoj vjeri, već ima direktnu korist i za brata (ili sestru) u Hristu. Hrišćanski gospodar nije samo poslodavac ili gazda, već i dio naše porodice u Hristu. Hrišćanski robovi su trebali pokazivati ljubav prema svojim suvjernicima, čak i u ulozi robovlasnika. Ovo može biti izuzetno teško razumjeti u našem modernom načinu razmišljanja. Vjerovatno je bilo teško u potpunosti prihvatiti i u Pavlovoj eri. Međutim, hrišćani su duhovna porodica koja se brine jedni o drugima. Svi hrišćani su uključeni u biblijska učenja da vole jedni druge, a uput se čak odnosi i na hrišćanske robove u odnosu na gospodare.

Pristup Novog saveza ropstvu je suptilan, ali se pokazao kao najefikasniji način da se eliminiše grubo ropstvo kojeg se ljudi tako često plaše. Biblija apeluje na inherentnu jednakost svih ljudi i poziva hrišćanske robovlasnike da učine pravu stvar u oslobađanju svojih slugu (Filimonu 1:8-16) i upućuje robove da utiču na druge dobrim karakterom, a ne revolucijom (1. Timoteju 6:1; 1. Rimljanima 6:13). Ovaj stav će postaviti temelje za abolicionistički pokret u kasnijim vjekovima.

Završna fraza ovog stiha je nalog Timoteju da podučava određene stvari, i kao da više pripada početku sledećeg odjeljka. Tamo će se Pavle vratiti na temu kako Timotej treba da se nosi sa lažnim učiteljima i njihovom porukom.

Ako neko naučava drugačiju nauku i ne pristupa sa zdravim riječima, onima našeg Gospoda Isusa Hrista, niti s učenjem koje je u skladu sa pobožnošću, taj je ponosan i ne razumije ništa, nego boluje od zapitkivanja i prepirki oko riječi. To dovodi do zavisti, svade, pogrđnog govora, zlonamjernog sumnjičenja, žučnih prepirki o sitnicama u koje se upuštaju ljudi pokvarenog uma, u kojima nema istine i koji smatraju da je pobožnost izvor dobitka: takvih se kloni. (stihovi 3-5)

Pavle ponovo pokazuje svoju strastvenu brigu za zdravu doktrinu. Njegova revnost za tačnim biblijskim učenjem ukazuje na prioritet koji se ovom područje treba dati. Lažna informacija je sve što je u suprotnosti s porukom Isusa Hrista. U ovom kontekstu, „zdrave riječi“ znače „zdrave riječi“, za razliku od nezdravih učenja lažnih, nehrišćanskih doktrina.

Isusove riječi su takođe povezane s doktrinama povezanim s pobožnim, ispravnim ponašanjem. Pavlovo značenje ovdje uključuje i Božju pisanu Riječ i učenja koja su u skladu s njom. Lažno učenje ili drugačija doktrina pogrešno predstavljaju Boga u oba ova područja. Drugo mjesto gdje Pavle spominje frazu „drugačija doktrina“ nalazi se u 1. Timoteju 1:3. Neposredno nakon svog predstavljanja, dao je uput Timoteju da ostane u Efesu kako bi mogao naložiti određenim osobama da ne podučavaju nikakvu drugačiju doktrinu. To je možda bio glavni razlog zašto je Timotej ostavljen u gradu. On je dobro poznao Jevanđelje, Pavlova učenja i Stari savez; to ga je učinilo dobro kvalifikovanim da spriječi druge da promovišu lažna učenja u zajednici.

Pavle navodi sedam osobina lažnih učitelja.

Prvo, lažni učitelj pati od arogancije. Ponos je u korijenu onih koji nastavljaju s lažnim učenjem. Umjesto da slijede svu Božju Riječ do ispravnog zaključka, takvi ljudi sebe stavljaju iznad Svetog pisma i podređuju ga svojim premisama.

Drugo, lažni učitelj je obilježen time što se ne može naučiti. Toliko su uvjereni u svoju poziciju da ne mogu razumjeti istinu. Ovo je prirodan pratilac sledeće mane, jer oni koji se opiru ispravljanju često ulažu velike napore da brane svoje zablude.

Treće, lažni učitelji su skloni prepirkama, raspravama i debatama oko nebitnih pitanja. Lažni učitelj uživa u raspravi oko riječi Svetog pisma, radi samih riječi, a ne radi istine. Ovo je slično onome što Pavle opisuje u Kološanima 2:8. To takođe odražava osjećaj iz poslanice Titu 3:9-11. Zanimljivo je da se za ovaj trend prepirke kaže da proizvodi ostale mane koje će Pavle spomenuti.

Četvrto, lažnog učitelja obilježava zavist. On ili ona želi ono što

drugi imaju. Novčana i materijalna pitanja biće eksplicitno pomenuta kasnije. Dakle, ovo je najvjerojatnije referenca na zavist na duhovnom poštovanju, ugledu ili imidžu drugih. Lažni učitelj želi da bude tretiran kao guru, ili mudrac, i zavidi drugima koji se tretiraju kao duhovni učitelji.

Peto, lažni učitelj je pun razdora. Razdor uključuje neslaganje ili kontroverzu. Čini se da je ovo šire pitanje od do sada navedenih argumenata. Nesposobnost da se „živi i pusti da se živi“ često je obilježje lažnog učitelja. Takve osobe često veoma loše tretiraju one koji se ne mogu složiti sa njima u svakom pogledu.

Šesto, lažni učitelj je osoba koja kleveta druge. To uključuje širenje obmanjujućih, nepoštenih ili očigledno lažnih informacija. Postoji više načina da se stvori podjela među hrišćanskim vjernicima nego samo otvoreni argumenti. Kleveta, bilo bukvalno verbalna ili jednostavno kroz naše postupke, je ta vrsta sile razdvajanja. Lažni učitelj posebno brzo govori o problemima drugih dok je i sam grešan (Matej 7:1-5).

Sedmo, lažni učitelj ima zle sumnje o drugima. Vrsta sumnji ovdje nije navedena, ali može uključivati optužbe ili stav nekoga zaokupljenog teorijama zavjere i misli da ih svi drugi žele. Ovo ima smisla u kontekstu osobe koja je potpuno nespremna da razmotri svoje mane. Osoba koja je uvjerena da njena pozicija ne može biti pogrešna može pretpostaviti da svi koji im se protive to čine kao ličnu osvetu. Ovo, opet, dovodi do toga da lažni učitelj učestvuje u daljim klevetama, prepirkama i neslaganjima.

Jedna od ovih konačnih osobina opisana je pomoću jedinstvene grčke riječi: *diaparatribai*. Ovo se na različite načine prevodi kao „trvenje“, „stalna prepirka“ ili čak „perverzna prepirka“. To uključuje oštar, gorak verbalni napad na nekoga ili nešto drugo. Ovo je sušta suprotnost ohrabrenju opisanom u Jevrejima 10:25. Lažni učitelji nisu u pravu u načinu na koji razmišljaju, zaključcima koje donose o istini i načinu na koji komuniciraju s drugima koji se možda ne slažu.

Posljednja karakterna mana povezana s lažnim učiteljima je njihovo viđenje duhovnosti kao oruđa za materijalni uspjeh. Lažni učitelji

nastoje da ostvare profit – zarad profita – od svoje liderske uloge. Pavle je upravo jasno stavio do znanja da oni koji prvenstveno služe zajednici, kao učitelji i vođe, treba da budu plaćeni za to (1. Timoteju 5:17-18). To im omogućava da više pažnje usmjere na potrebe duhovne porodice. Međutim, ovo se odnosi na one koji služe u poniznosti, iskrenosti i s namjerom da poštuju Boga.

Nasuprot tome, lažni učitelj vidi duhovnost kao poslovni poduhvat ili sredstvo za sticanje novca. To bi moglo uključivati stanovanje u domovima hrišćana, hranu od onih koji su ih ugostili i novac koji su im hrišćani donirali. Drugi novosavezni pisci su zabilježili istu stvar, kao što je Jovan: „Ako neko dođe k vama, a ne donosi ovo učenje, ne primajte ga u svoj dom niti ga pozdravljajte. Jer ko ga pozdravlja učestvuje u njegovim zlim djelima.“ (2. Jovanova 1:10-11) Omogućavanje rada lažnih učitelja kroz pružanje podrške istima je, samo po sebi, loš izbor.

Pobožnost sa zadovoljstvom je, pak, veliki kapital. (6. stih)

Stihovi od 6 do 10 kratko su objašnjenje ispravnog hrišćanskog pogleda na bogatstvo. Za razliku od grešnih života i želje za profitom lažnih učitelja, „pobožnost sa zadovoljstvom je kapital“. Pobožnost je tema u Prvoj Timoteju, korištena devet puta u ovom kratkom pismu.

Zadovoljstvo je tema koju Pavle razvija i na drugim mjestima. Na primjer, u Filipljanima 4:11 Pavle ističe da je mogao živjeti s malo ili puno jer je znao da Bog može zadovoljiti njegove potrebe. Ali kako je pobožnost sa zadovoljstvom veliki dobitak? Ideja je bukvalno velika ili divna dobit ili prednost. Oni koji žive na način koji poštuje Boga i koji su zadovoljni svime što imaju, posjeduju snažan duhovni život. To im može pomoći da prebrode bilo koju životnu poteškoću.

Ovo učenje odražava starosavezne stihove kao što su Izreke 15:16 i Psalam 37:16.

Jer ništa nismo donijeli na svijet, pa ne možemo ništa ni odneti s njega. Dakle, kad imamo hranu, odjeću i zaklon, budimo zadovoljni time. (stihovi 7-8)

Ovaj stih se opet povezuje sa starosaveznim učenjima. U Jovu

1:21 zapisane su Jovove riječi: „Go sam izašao iz utrobe majke svoje, go ću se tamo i vratiti. Gospod je dao, Gospod je i uzeo. Neka je blagosloveno ime Gospodnje.“ Govoreći o bogatom vlasniku, Propovjednik 5:15 kaže: „Kao što je go izašao iz utrobe majke svoje, tako će i otići, onakav kakav je i došao. I ništa ne može uzeti sa sobom za trud svoj, ništa ne može ponijeti u ruci svojoj.“

Ideja da se ništa ne donosi na svijet bila je za Timoteja očigledna. Veći kontrast lažnim religioznim idejama je tvrdnja da se ništa od našeg materijalnog bogatstva ne može ponijeti sa sobom u grob. Ovo je u oštroj suprotnosti sa paganskom religioznošću, gdje su sa imućnim ljudima ili vladarima sahranjivali cijeli arsenal ovozemaljskih potreština. Postoje i sujevjerni običaji da se na groblje donosi hrana mrtvima. Akumuliranje bogatstva i materijalnih dobara, posebno zbog samih dobara, je besmisleno. Sve te stvari će ostati iza nas kada umremo. Biblija naglašava prolaznu prirodu novca i fizičkog posjeda (Matej 6:19). Vjernici moraju biti zadovoljni bez obzira na ekonomski nivo ili povećanje ili smanjenje ovosvjetske imovine. To ne znači da trebamo gledati na bogatstvo kao na zlo ili izbjegavati prosperitet. Međutim, naša istinska radost dolazi iz spoznaje Boga, a ne iz opsjednutosti bogatstvom ili uspjehom.

Ove osnovne stvari su pružene kako bi se istaknuo kontrast između osnovnih stvari i bogatstva. Ili, uobičajenijim modernim izrazom, razlika između „potreba“ i „želja“. U ovom slučaju, posebno, Pavle govori sa pozicije ličnog iskustva. Zapravo, ova sposobnost da se izdrži nedostatak „želja“, pa čak i nedostatak „potreba“, vrsta je iskušenja za koje Pavle proglašava da su hrišćani jedinstveno sposobni (Filipljanima 4:10-13).

Sledeći stih naglašava opasnost da budemo pretjerano opsjednuti postizanjem želja, za razliku od jednostavnog zadovoljavanja naših potreba. Oni koji žele bogatstvo ili vole novac padaju u iskušenje. Kao vjernici, naš cilj bi trebao biti da se fokusiramo na svakodnevne stvari i život za Boga, a ne na bogatstvo i luksuz. Isus je lično modelirao ovu vrstu jednostavnosti u godinama svoje službe sa svojim

učenicima. Umjesto da traži moć i bogatstvo za svoja učenja, on je zavisio od finansijske podrške drugih, čak je ponekad i živio bez kuće (Matej 8:20).

Ova perspektiva se ne može odvojiti od učenja iz 7. stiha. Ništa što „posjedujemo“ u ovom životu nije naše zauvijek. Počinjemo i završavamo život bez materijalnih dobara. Bog nam niti duguje niti obećava svjetski uspjeh. Čak i dok dajemo sve od sebe da kultiviramo ono što nam je Bog povjerio, moramo biti zadovoljni onim što imamo.

Oni koji namjeravaju da se obogate upadaju u iskušenje i zamku i u mnoge nerazumne i štetne želje, koje guraju ljude u uništenje i propast. Jer je ljubav prema novcu korijen svakog zla i zbog nje su neki odlutali od vjere i nanijeli sebi mnoge patnje. (stihovi 9-10)

Pavle opisuje tri stvari koje se dešavaju onima čija je želja bogatstvo. Prvo, iako je svaka osoba na neki način u iskušenju, oni koji žele bogatstvo „padaju“ u iskušenje. Poriv da se „obogati“ ili da se po svaku cijenu traži materijalni prosperitet, vodi u katastrofu. Nasuprot tome, vjernici se trebaju oduprijeti iskušenju i živjeti za Hrista.

Drugo, oni koji žele da budu bogati padaju „u zamku“. Grčka riječ koju Pavle ovdje koristi je *pagida*: zamka za životinje, obično postavljena konopcem ili mrežom, koja se koristi za hvatanje životinje namamljene mamcem. Na sličan način, oni koji su željeli bogatstvo slijedili su iskušenje sve dok ono nije dovelo do propasti. Ovo je još jedno obilježje hrišćanskog učenja o grijehu i moralu: Sotona će često koristiti iskušenja da nas „odmami“ od onoga što bismo trebali činiti, kako bi nas zarobio u posledicama našeg vlastitog grijeha (Psalam 119:110; 2. Timoteju 2:26).

Treća tačka je usko povezana sa drugom. Čežnja za bogatstvom pojačava snagu drugih iskušenja. Iako ovdje nisu izričito navedene, neke od njih mogu uključivati poriv da se vara, krade ili laže kako bi se povećao prihod. Istorija je puna primjera ljudi koji su koristili nepoštenje, zločin ili prevaru u nastojanju da se obogate. Ovo takođe ponavlja karakternu manu koju je Pavle povezivao s lažnim učiteljima (1. Timoteju 6:4-6).

Ova iskušenja guraju ljude u propast i uništenje. Želja za bogatstvom može uništiti nečiji život i u nekim slučajevima dovesti do pre-rane smrti. Pohlepa može dovesti do uništenja nečijih ličnih odnosa, fizičkog zdravlja i duhovnog zdravlja. I, može dovesti do neposrednijih, ozbiljnijih posledica. To uključuje umiješanost u zločin, bol i patnju za naše prijatelje i porodicu, pa i nemilosrdne obračune sa drugim pohlepnim ljudima.

Kako shvatiti Pavlovu primjedbu za novac? Ovo je inspiracija za uobičajenu izreku „novac je korijen svakog zla“. U stvarnosti, ovaj stih ne kaže tako nešto. Umjesto toga, ono što se osuđuje je *ljubav* prema novcu. Bogatstvo i uspjeh su dobri ili loši koliko i ono što se radi s njima. Pohlepa i opsjednutost novcem čine osnovu mnogih vrsta grijeha.

Grčka riječ za „svako“ koja se ovdje koristi je *pantōn*. Ovo može doslovno značiti „sve“ u smislu „svakog pojedinačno“, ali se koristi i na nebukvalniji način. Na primjer, isti korijen riječi koristi se u Mateju 3:5 da se kaže da je „cijela Judeja“ otišla da se krsti. Takođe se koristi u Kološanima 1:6 kada se kaže da je „cio svijet“ vidio kako jevanđelje donosi plod. Ovdje, kao i u Mateju i Kološanima, čini se da je značenje više „svakovrsno“, a ne doslovno „apsolutno svako pojedinačno“ zlo.

Drugim riječima, poenta nije u tome da je sav grijeh uvijek rezultat materijalne pohlepe. Umjesto toga, ljubav prema novcu može dovesti osobu do gotovo bilo kojeg drugog grijeha. Pohlepa može pojačati, nadahnuti i pojačati iskušenje bilo kojeg drugog grijeha i dovesti nas do katastrofe. Zbog toga Pavle nastavlja govoreći da vjernici iskušani ljubavlju prema novcu mogu napustiti svoju vjeru. Skloni su da zamijene svetost za fokusiranje na izgradnju bogatstva za ličnu korist. Pavle primjećuje da su oni koji su to već učinili „nanijeli sebi mnoge patnje“. Drugim riječima, sami sebe su uveli u grčevitu borbu za prestiž materijalizma i oštetili svoju duhovnost.

A ti, Božji čovječe, bježi od toga. Teži za pravednošću, odanošću Bogu, vjerom, ljubavlju, istrajnošću, blagošću. (11. stih)

Pavle prelazi na posljednje upute ovog pisma Timoteju. Pavlove riječi su vrlo lične i vrlo direktne. Izraz „Božji čovjek“ je takođe korišten za Mojsija (Ponovljeni zakon 33:1), Samuela (1. Samuelova 9:6) i druge proroke u Starom savezu (1. Kraljevima 12:22). Međutim, u Novom savezu samo se Timotej spominje kao Božji čovjek. To je velika pohvala, zaista! Pored ovog stiha, Pavle koristi tu frazu o Timoteju u 2. Timoteju 3:17. Koncept se odnosi na sve ljude koji žele slijediti Božju volju, ali čini se da je samu frazu Pavle koristio s posebnim značajem za Timoteja.

Timoteju nije rečeno da samo izbjegava ljubav prema novcu i postupke lažnih učitelja, kao što je objašnjeno u 1. Timoteju 6:3-10. Umjesto toga, rečeno mu je da „bježi“ od njih. Vrlo doslovnu primjenu ovog savjeta koristio je Josif, koji je doslovno pobjegao od udate žene koja ga je pokušavala zvesti (Postanje 39:7-12). Poput Josifa, Timotej treba da koristi sva potrebna sredstva da izbjegne ove zamke.

Za razliku od karakternih nedostataka lažnih učitelja, Pavle pohvaljuje šest pozitivnih osobina kojima Timotej treba da teži: pravednost, pobožnost, vjera, ljubav, postojanost i blagost. Mnoge od ovih osobina liče na one karakteristične za sve vjernike kao plod Duha u Galatima 5:22-23.

Bori se u dobroj borbi vjere, drži se vječnog života na koji si pozvan, za šta si dao dobro svjedočanstvo pred mnogim svjedocima. (12. stih)

Ovdje Pavle daje dva imperativa. Prvo, Timotej treba da se „bori u dobroj borbi vjere“. Ova formulacija veoma podsjeća na riječi koje će Pavle upotrijebiti o sebi u svom drugom pismu Timoteju (2. Timoteju 4:7). Metafora našeg duhovnog ratovanja kao borbe nije neuobičajena za Pavla, koji je takođe govorio o hrišćanskoj vjeri kao o borbi u 1. Korinćanima 9:26: „...Zato ja ne trčim besciljno i ne udaram pesnicom kao da bijem vazduh“, pozivajući se na ideju atletske trke u sjenci.

Pavlov drugi uput u ovom stihu je da Timotej živi kao da već ima

vječni život. Pavle je ranije spomenuo vječni život u 1. Timoteju 1:16 i često je govorio o tome u svojim pismima (Rimljanima 2:7; 5:21; 6:22, 23; Galatima 6:8; Titu 1:2).

Timotejevo ispovijedanje vjere, koje se ovdje spominje, očito se dogodilo među ostalim vjernicima u Listri prije nego što je krenuo na put s Pavlom kao misionar.

Obavezujem te pred Bogom, koji svemu daje život, i pred Hristom Isusom, koji je dao dobro svjedočanstvo pred Pontijem Pilatom: drži se tog nauka bez mrlje i besprekorno dok se ne pojavi naš Gospod Isus Hristos, koga će u svoje vrijeme pokazati blagosloveni i jedini Silni Kralj nad kraljevima i Gospodar nad gospodarima, jedini koji ima besmrtnost, koji prebiva u nedostupnoj svjetlosti, koga niko od ljudi nije vidio niti ga može vidjeti. Njemu neka je čast i vlast vječna. Amin. (stihovi 13-16)

Sada Pavle primjenjuje sav svoj duhovni autoritet nad Timotejem, slično njegovom tonu u 1. Timoteju 5:21 i 2. Timoteju 4:1. Pavle dalje naglašava ovo obavezivanje aludirajući na Božje stvaranje u Postanju 1-2.

Odmah posle Boga Stvoritelja, Pavle spominje primjer Hrista Isusa kao onoga koji je dao svoje „svjedočanstvo pred Pontijem Pilatom“. Ovo pismo Timoteju napisano je oko 30 godina nakon tog događaja, što ga čini još jednim važnim primjerom ranih pisanih zapisa o Isusovoj službi. Ovaj komentar o Pontiju Pilatu čak bi postao dio ranih hrišćanskih vjerovanja.

Zanimljivo je da se izraz „dobro svjedočanstvo“ koristi i ovdje i u prethodnom stihu, označavajući paralelu između ispovijesti koju je Timotej dao kao vjernik u Hrista i Hrista Isusa koji daje svoje svjedočanstvo, ispovijedajući sebe kao Mesiju i Kralja pred Pilatom.

Nauk kojeg Timotej treba da se pridržava su osnovne hrišćanske nauke.

Ideja o čistoti dolazi od grčke riječi *aspilon*, koja se doslovno odnosi na odjeću bez ikakvih trajnih fleka. Metaforički, to znači biti čist, čist i oslobođen nemoralna. Drugi izraz je *anepilēmpton*, što znači

slobodan od prekora ili besprekoran, što je očekivanje za starješine (1. Timoteju 3:2). Pavle očekuje da će Timotej održati ovo stanje do „pojave“ Hrista.

Pavle je govorio o budućem Hristovom dolasku na više mjesta, uključujući 2. Timoteju 4:1 i 8 i Titu 2:13. Isusovo „pojavljivanje“ koje je Pavle spomenuo je događaj koji će Bog prirediti u pravo ili adekvatno vrijeme. Pavlova upotreba „pravog vremena“ se pojavljuje na drugim mjestima u njegovom pisanju (1. Timoteju 2:6; Titu 1:3). Ovo je sasvim u skladu sa Isusovim riječima u Marku 13:32: „A o tom danu ili času niko ne zna, ni anđeli na nebu ni Sin, već Otac.“ Samo Bog koji posjeduje sve znanje može planirati Hristov drugi dolazak u pravo vrijeme.

Veoma je važno ove stihove čitati iz prevoda Biblije koji ne kontrolišu trinitarske crkve, jer opis koji se očito i isključivo odnosi na Boga, vrhovnog Suverena univerzuma, trinitarski tumači i teolozi će projektovati na Hrista kako bi ga „izjednačili“ sa Bogom. Dakle, formulacija „blagosloveni i jedini Silni Kralj nad kraljevima i Gospodar nad gospodarima“ pripada Bogu, što je jasno iz nastavka: „jedini koji ima besmrtnost, koji prebiva u nedostupnoj svjetlosti, koga niko od ljudi nije vidio niti ga može vidjeti“. Bog jedini ima apsolutni vječni život bez početka i kraja, i jedini posjeduje besmrtnost. Boga niko od ljudi nikada nije vidio direktno kao Ličnost niti je to moguće. 1. Timoteju 1:17 sadrži gotovo isti opis Boga Oca!

Naravno, ove atribute je nemoguće primijeniti na Hrista.

I napokon, Bogu Ocu pripada „čast i vlast vječna“.

One koji su u sadašnjem dobu bogati opominji da ne budu uobraženi i da se ne uzdaju u nesigurno bogatstvo, nego u Boga, koji nam bogato daje sve da u tome uživamo. (17. stih)

Pavle opet nakratko prelazi sa upute posebno namijenjene Timoteju, konkretno na to kako bi Timotej trebao poučavati bogate hrišćane. Imučne vjernike treba podsjetiti da ne budu pretjerano ponosni ili arogantni. Trebalo bi ih naučiti da ne vjeruju u „neizvjesnost bogatstva“. Nasuprot tome, oni su se trebali fokusirati na Boga, onoga koji

nam daje sve što imamo.

Zanimljivo, Pavle primjećuje da nam Bog „bogato daje sve da u tome uživamo“. Njegov stav prema bogatstvu odražavao je Propovjednik 5:19: „I Bog je svakom čovjeku kome je dao bogatstvo i imetak, omogućio da jede od toga i da uzima nagradu svoju i da se raduje zbog truda svoga. To je dar od Boga.“ Ovo je dosledna poruka Biblije: bogatstvo nije loše i može biti Božji dar. Međutim, treba ga koristiti za Božju čast, a ne da se osoba time ponosi. Ono takođe dolazi sa svojim skupom iskušenja (1. Timoteju 6:9-10) i nedostacima (Matej 19:22-23). Pala ljudska priroda je sklona zloupotrebi resursa koje je Bog dao čovjeku za opskrbu i uživanje. Ljudska sebičnost i lakomstvo navode ih da pokušavaju staviti što više materijalnih stvari pod svoju kontrolu.

Napominji ih da čine dobro, da se bogate dobrim djelima, da budu darežljivi, spremni da s drugima dijele ono što imaju. Time će skupljati ono blago koje je dobar temelj za budućnost, kako bi zadoobili vječni život. (stihovi 18-19)

Pavle nastavlja svoje učenje bogatim hrišćanima. Ovaj stih pruža četiri specifična uputa za bogate.

Prvo, bogati vjernici trebaju „činiti dobro“. Iako je opšte prirode, činjenje „dobra“ može uključivati bilo koju pozitivnu stvar u Božjem djelu.

Drugo, bogati vjernici treba da se „obogate dobrim djelima“. Oni ne samo da „čine“ dobro, već i da budu „bogati“ dobrim djelima, što znači da njihova dobra djela trebaju biti brojna ili obilna. Baš kao što biti „bogat“ uključuje posjedovanje velike količine novca, biti „bogat dobrim djelima“ treba da znači stalan, obilan naglasak na činjenju dobra za druge. Pavle je očekivao da će bogati hrišćani koristiti svoj uticaj da uzvrate i pomognu drugima. Za hrišćanina, novac se nikada ne može steći samo zbog toga da ima više novca. Uvijek je namijenjen da se koristi za slavu Božju.

Treće, bogati vjernici trebaju biti „darežljivi“. Opet, ovo je uopšteno, ostavljajući mnoge primjene. Međutim, jasno je da je ovo

očekivanje, a ne sugestija. Ovo eliminiše sve izgovore za sebično gomilanje resursa ili nedostatak milosti prema onima kojima je potrebna. Na primjer, 1. Jovanova 3:17-18 uči: „Ali ko god ima dobra o-voga svijeta i gleda kako mu je brat u oskudici, a ipak zatvori svoje srce pred njim, kako ljubav Božja prebiva u njemu? Dječice, ne-mojmo voljeti samo riječju i jezikom, nego djelom i istinom!“

Četvrto, bogati vjernici trebaju biti „spremni da dijele“. Pošto osoba ima mnogo, on ili ona treba da budu voljni da ono što imaju podijele sa drugima, što se vidi iz vremena prve hrišćanske zajednice (Djela 2:42-47).

Kada bogati vjernik postupa u skladu s Božjom voljom, kao što je opisano u stihovima 17-18, on ili ona ulažu u nebesku dobit. Blago na nebu se u ovom životu smatra mnogo vrednijim od bogatstva. Naravno, isto važi i za vjernike svih finansijskih mogućnosti; kada ulažemo u Božje djelo, mi ulažemo u nebeska blaga. Isus je ovo poučavao jasnim riječima (Matej 6:20).

Isus je takođe jednom izazvao jednog bogatog mladića da proda sve što ima i razda siromasima, kako bi imao blago na Nebu (Marko 10:21). Žalosni odgovor ovog mladića pokazuje jednu od mana svjetovnog bogatstva: sklonost vezivanju za materijalne stvari na štetu duhovnih stvari.

Još jedna korist za bogate vjernike koji su velikodušni je to što zadobijaju ono što je istinski život. Najbolji život je onaj koji se živi da bi služio drugim ljudima i Bogu, jer to je svrha i dizajn života koji nam je darovan od Boga.

Timoteje, čuvaj što ti je povjereno, i kloni se svjetovnog ispraznog brbljanja i protivrečnog nazovi znanja, koje su neki ispovijedali pa su odstupili od vjere. Neka blagodat bude s tobom. (stihovi 20-21)

Stihovi 20 i 21 čine zaključak jednog od Pavlovih najdubljih pisa-ma. Pavle počinje ovaj stih još jednim ličnim pozivom Timoteju. Pavle je u ovom pismu tri puta direktno pomenuo Timoteja po imenu (1. Timoteju 1:2, 18), odražavajući njihovu prijateljsku perspektivu i blizak odnos. Čini se da je njegov izazov za Timoteja da „čuva što

mu je povjereno“ dvojak. Jedna strana je stvarnost kraljevstva Božjeg, koje treba proglašavati i braniti. Druga je referenca na vrijeme i trud koje je Pavle uložio u Timotejev život. Te iste riječi je podijelio s Timotejem neposredno prije svoje smrti, rekavši: „Ovo blago koje ti je povjereno čuvaj kroz Duha svetog koji prebiva u nama“ (2. Timoteju 1:14).

Pavle takođe ponavlja uobičajenu temu svojih uputstava vođama: klonite se lažnog znanja i plitkih argumenata. Među lažnim učenjima u Efesu bila je filozofija koja će uskoro biti poznata kao gnosticizam, nazvana od grčkog korijena riječi za „znanje“. Gnostičke ideje su materiju predstavljale kao zlo, a duh kao dobro. U zavisnosti od ukusa gnostičkog učenja, grijesi počinjeni u tijelu ili nisu bili bitni ili su sva zadovoljstva tijela inherentno pogrešna. Timotej je trebalo da se drži podalje od takvih lažnih učenja koja su u suprotnosti sa „zdravom doktrinom“ kojoj ga je Pavle naučio (1. Timoteju 1:8-11).

Riječ koja je prevedena „odstupiti“ je grčki izraz *ēstohēsan*, koji prenosi ideju skretanja ili odstupanja. Pavle je koristio isti osnovni izraz u 2. Timoteju 2:17-18 u vezi sa Himenejem i Filetom, koji su odstupili od istine govoreći da se uskrsenje već dogodilo. Oni koji su se držali lažnih učenja, kao što je spomenuto u prethodnom stihu, okrenuli su se od prave vjere ili jevanđelja koje je Pavle učio. Timotej treba da izbjegne njihov tragični kraj.

Pavle zatim završava ovo pismo svojim poznatim riječima: „Neka blagodat bude s tobom.“ Ovo su takođe bile završne riječi Kološanima (Kološanima 4:18), 2. Timoteju (2. Timoteju 4:22) i Titu (Titu 3:15). Pavle nije završio svoju poruku izjavom o lažnim učiteljima. Umjesto toga, odlučio je da završi svoje pismo svom mladom štićeniku Timoteju sa konačnim naglaskom na Božjoj blagodati – živom duhovnom ispunjenošću svega onoga što čini naš hrišćanski život – što je prikladna i ohrabrujuća misao i za Timoteja i za današnje čitaoce.

DRUGA POSLANICA TIMOTEJU

1. Božja namjera prije mjerljivih vremena

Pavle – Božjom voljom apostol Hrista Isusa, po obećanju života u Hristu Isusu – Timoteju, voljenom sinu: Blagodat ti, milosrđe i mir od Boga Oca i Hrista Isusa, našeg Gospoda. (2. Timoteju 1:1-2)

Pavle počinje svojim imenom, titulom i autoritetom koji stoji iza njegove službe. Tada je bio poznat kao Pavle, iako je njegovo rođeno ime bilo Saul, ime koje je ostavio za sobom tokom svog prvog misionarskog putovanja (Djela 13:9).

Pavle sebe naziva „apostolom Hrista Isusa“. Ovo je isti naslov koji je Pavle koristio za sebe u svom prvom pismu Timoteju (1. Timoteju 1:1). Pavle služi prema Božjim planovima, a ne svojim planovima.

Pavle često govori o „obećanju“ u vezi sa Hristom, posebno u Efescima 3:6: „...naime da drugi narodi budu sunaslednici i sastavni dio istog tijela i učesnici obećanja u Hristu Isusu, kroz dobru vijest.“ Za Pavla su život i Hrist bili toliko isprepleteni da je o njima često govorio zajedno. Naravno riječ je u obećanju budućeg vječnog života.

Ovo pismo je napisano Timoteju i jedno je od četiri Pavlova lična novosavezna pisma. Timotej je bio jedina osoba koja je primila dva lična pisma od Pavla u Novom savezu. Ovdje se Timotej naziva „voljenim sinom“. U 1. Timoteju 1:2 nazvan je „moj pravi sin u vjeri“. Ovo je bio duhovni odnos, koji se najvjerojatnije odnosio na dovođenje Timoteja do vjere u Hrista. Timotej i Tit su bili jedina dva muškarca koje je Pavle nazvao „pravim sinovima“ (Titu 1:4).

Uvodni dio uključuje pozivanje na „blagodat, milosrđe i mir.“ Ovo je isti uvodni pozdrav koji je Pavle koristio u Prvoj Timoteju. Pozivanje na „Boga Oca i Hrista Isusa našeg Gospoda“ nudi dva važna uvida. Prvo, i Otac i Isus se spominju kao jedina dva bića s

kojima hrišćani imaju vjerski odnos. Drugo, naslov „Hristos Isus“ se koristi tri puta u prva dva stiha na simetričan način. Ovo jasno izdvaja uvod od glavnog dijela pisma. Naslov „Hrist Isus“ koristi se ukupno dvanaest puta u Drugoj poslanici Timoteju, sa šest od ovih prilika samo u prvom poglavlju.

Zahvaljujem za tebe Bogu, kome su služili moji praočevi, a kome i ja služim čiste savjesti, i uvijek te se sjećam u svojim usrdnim molitvama. Noć i dan čeznem da te vidim, sjećajući se tvojih suza, da bih se ispunio radošću. (stihovi 3-4)

Pavlove molitve zahvalnosti za Timoteja prinose se istom Bogu kome su služili i Pavle i njegovi preci. Ova jedna fraza nudi nekoliko ključnih tema. Pavle ističe da je njegova služba istom Bogu kao i njegovim jevrejskim precima. Važno je zapamtiti da Isus Hrist nije došao kao promjena u Božjem planu, već kao ispunjenje plana koji je Bog imao od samog početka. Pavlovo jevrejsko nasleđe bilo je nada, radovanje dolasku Mesije. Ove riječi jasno povezuju Pavlovo porijeklo sa važnošću Timotejeve pobožne porodične loze u 5. stihu.

Pavlove molitve su bile iskrene. On takođe naglašava „čistu savjest“, nešto što Pavle spominje drugdje u svojim spisima (Djela 24:16; 1. Timoteju 3:9; Jevrejima 13:18). Isto tako, Pavle je govorio o svojoj stalnoj molitvi u drugim pismima (Efescima 1:16; Filipljanima 1:3-4; 1. Solunjanima 1:2; Filimonu 1:4), ističući molitvu kao jednu od njegovih glavnih aktivnosti i službi. Referenca na „noć i dan“ bila je uobičajeni jevrejski način označavanja čitavog dana (kao u Postanju 1), budući da je za Jevreje dan počinjao zalaskom sunca.

Zatim priznaje Timotejevu tugu zbog Pavlovog zatočeništva. U njegovom pisanju, „suze“ predstavljaju duboku tugu za Pavlom. Pavle je u nekoliko navrata govorio o samom prolivanju suza (Djela 20:19, 31; 2. Korinćanima 2:4; Filipljanima 3:18). Kao dio ohrabrenja, Pavle govori Timoteju da čezne da ga vidi. U stvari, na kraju ovog pisma, Pavle poziva Timoteja da ga posjeti u Rimu (2. Timoteju 4:21).

Pavlova želja da vidi Timoteja nije bila samo zbog Timoteja, već

i zbog njega. Timotej je bio jedan od njegovih najbližih prijatelja u službi. Zajedno su služili nekoliko godina, uključujući i Pavlov rad u službi koji je doveo do ovog sadašnjeg zatvora. Iako su mnogi napustili Pavla na tom putu, Timotej je stalno bio zapažen kao izvor radosti. Pavlova pisma jasno pokazuju da je Timotej bio jedan od njegovih najbližih i najdražih prijatelja. Pavle ga opisuje kao saradnika (Rimljanima 16:21), svoje „voljeno i vjerno dijete u Gospodu“ (1. Korinćanima 4:17), brata (2. Korinćanima 1:1), slugu Hrista Isusa (Filipljanima 1:1) i kao sina (Filipljanima 2:12; 1. Timoteju 1:2).

Sjećam se tvoje nelicemerne vjere, vjere koju je najprije imala tvoja baka Loida i tvoja majka Evnikija, a koju, uvjeren sam, imaš i ti. (5. stih)

Ovdje Pavle bilježi istorijske i porodične veze u Timotejevoj vjeri. Prvo, ova vjera je bila u Timotejevoj baki, Loidi, koja se spominje samo ovdje u Novom savezu. Drugo, istaknuta je Timotijeva majka Evnikija. Djela 16 otkrivaju da je Timotejev otac bio Grk – što znači ne-Jevrejin – a njegova majka Jevrejka. Timotejeva majka je bila pobožna u svojim vjerovanjima, odgajajući Timoteja da poznaje Toru i jevrejske običaje. Međutim, takođe može biti istina da su i Loida i Evnikija postale hrišćanke u Listri za vrijeme Pavlove tamošnje službe. Ako jesu, njihov uticaj na Timotejevo obraćenje bio bi još veći.

U 3. stihu, Pavle je primijetio da je njegova sopstvena vjera bila nastavak vjere njegovih jevrejskih predaka. Ovdje u ovom stihu, Timotejeva vjera je povezana s njegovim vlastitim jevrejskim precima. Pavle i Timotej su stoga bili porodica, i kao Jevreji i kao suvjernici u Hrista. Njihova duhovna veza bila je jaka. Timotej je možda bio daleko od kuće (prije u Efesu nego u svom rodnom gradu Listri), ali je bio dio pobožne porodice koja je uticala na njegov hod s Bogom. Ovaj primjer pokazuje koliko je važno zdravo porodično nasleđe za ispravnu vjeru.

Zato te podsjećam da rasplamsaš Božji dar koji si primio kad sam položio ruke na tebe. (6. stih)

Pavle podstiče Timoteja da proširi duhovne darove koje je dobio. Dok su neki tumači ovaj „Božji dar“ objasnili kao duhovni dar, Novi savez najčešće koristi ovu frazu kao referencu na spasenje. U Jovanu 4:10, Isus je govorio o spasenju kao o „Božjem daru“. U dvije druge prilike nalazimo kako Pavle koristi tu frazu: „Božji dar je vječni život kroz Hrista Isusa, našeg Gospoda“ (Rimljanima 6:23) i „Tom blagodaću spaseni ste kroz veru. I to nije od vas, dar je Božji“ (Efescima 2:8). S obzirom na to kako Pavle obično koristi ovu frazu, čini se da se Timotejev „Božji dar“ odnosi na spasenje.

Timotej je trebalo da „raspaljuje“ svoje dar. Na osnovu pozivanja na polaganje ruku, Pavle vjerovatno ima na umu i Timotejevo obraćenje i njegov poziv da služi drugima. Ovo postaje jasno u cijelom pismu, jer mu Pavle nalaže da služi kao dobar vojnik Hrista Isusa (2. Timoteju 2:3-4) koji treba da „propovijeda riječ“ (2. Timoteju 4:2). Ideja je potpuno implementirajuća snaga: raspirivanje plamena čini ga jačim, svjetlijim i toplijim.

Jer Bog nam nije dao duh straha, već snage, ljubavi i razboritosti. (7. stih)

Početni izraz ovog stiha može objasniti zašto se Pavle toliko zadržava na konceptima kao što su hrabrost i duhovna snaga kada piše Timoteju. Moguće je da je ovo predstavljalo duhovnu slabost koju je Pavle pomagao Timoteju da prevaziđe. Možda je Timotej bio zadovoljan svojom ulogom služenja uz Pavla i nije volio da bude otvoreni vođa velikog pokreta hrišćana. Pa ipak, to je bila uloga koju je Timotej imao u Efesu u vrijeme kada je Pavle napisao ovo pismo. Međutim, Pavle je pozvao Timoteja da bude jak. Umjesto straha, Bog daje duh ili stav „snage, ljubavi i razboritosti“.

„Snaga“ je oduvijek bila važan dio Božjeg rada u zajednici. U sledećem stihu, Pavle ponovo primjećuje Božju moć. U 2. Timoteju 3:5, on će govoriti protiv onih koji izgledaju pobožno, ali se odriču sile pobožnosti.

„Ljubav“ je takođe bila vitalna tema za Pavla (1. Korinćanima 13), kao i istaknuta tema u Isusovim učenjima. Samokontrola i

razboritost su tema u 1. Timoteju (1. Timoteju 2:9, 15) i ovdje se ponovo pojavljuju.

Zato nemoj da se stidiš svjedočanstva o našem Gospodu, niti mene, koji sam u zatvoru zbog njega, nego budi spreman da i ti trpiš zlo za dobru vijest, oslanjajući se na Božju snagu. (8. stih)

Timotej je ohrabren da se ne „stidi“. Pominju se dvije oblasti. Prvo, Timotej se nije trebao stidjeti „svjedočanstva o našem Gospodu“ ili jevanđelja. Pavlova poznata izjava u ovoj oblasti je Rimljanima 1:16 koja glasi: „Naime, ne stidim se dobre vijesti Hristove, jer ona je sila Božja na spasenje svakome ko vjeruje, najprije Judejcu, a onda i Grku.“

Zašto je stid moguća prepreka za sudjelovanje u Božjem djelu? Stid je univerzalno osjećanje (kao i strah, ljutnja, tuga itd.) koje ponekad osjećaju svi ljudi u svim epohama i svim kulturama. Svi se ponekad stidimo nekih svojih postupaka i to predstavlja pokazatelj normalnosti, pokazatelj da smo usvojili društvene norme ponašanja. Da nikada ne osjećamo stid vjerovatno bi se ponašali bahato, bezobzirno i isključivo u skladu sa sopstvenim interesima, ne vodeći računa o drugim ljudima.

U osnovi pretjerane stidljivosti je osjećaj manje vrijednosti, nisko samovrednovanje i slika o sebi kao neadekvantnoj, defektnoj ili manje vrijednoj osobi. Dakle, u osnovi stida je čitav niz uvjerenja kojima osoba samu sebe obezvređuje i čini da se osjeća manje vrijednom ili neprihvaćenom. Stid se javlja kada osoba ima doživljaj da je nešto sramno (nepoželjno) otkriveno o njoj, pred samim sobom ili drugim ljudima ili kada je osoba izložena kritici ili potcjenjivanju od strane drugih. To posebno dolazi do izražaja ako nismo uvjereni u ono što govorimo ili kad smo izloženi podsmijehu drugih ljudi. Nije bilo nimalo lako biti hrišćanin u 1. vijeku! Niti je ikada. Mnogi hrišćani su stidljivo suzdržani da javno ne promovišu svoju vjeru, jer su svjesni vrlo vjerovatne osude i nipodaštavanja većine koja ima svoje ustaljene obrasce ponašanja i razmišljanja. Drugim riječima, hrišćani su često pasivni bojeći se gubljenja naklonosti i statusa među

većinom. I Pavle ohrabruje Timoteja da ne podlegne pritisku sredine kroz svoja subjektivna osjećanja.

Drugo, Timotej se nije trebao stidjeti Pavla i njegovog zatočeništva. Svakako, neki vjernici bi nastojali da se distanciraju od hrišćanskog vođe u zatvoru. To je prirodna ljudska tendencija kada su drugi proganjani, jer se nadamo da ćemo izbjeći istu situaciju u vlastitim životima. Timoteju je rečeno da ne pada u ovo iskušenje. Ovo se također može povezati sa Jevrejima 13:23, gdje se govori o Timotejevom puštanju iz zatvora. Međutim, vrijeme tog događaja je neizvjesno.

Umjesto da se „stidi“, Timotej je trebao pozdraviti priliku da stane uz progonjenu braću. Ova snaga koju je imao Timotej će mu pomoći da izdrži kada je patnja bila neophodna za širenje jevanđelja. Ovaj stih je jasan primjer kako Bog posebno poziva vjernike, s vremena na vrijeme, da pate za Hristovo djelo (2. Timoteju 3:12).

On nas je spasio i pozvao nas svetim pozivom, ne zbog naših djela, već zbog svoje namjere i blagodati, koja nam je prije mjerljivih vremena data u Hristu Isusu, a pokazala se sada kad se pojavio naš Spasitelj, Hristos Isus, koji je ukinuo smrt, a obasjao život i neraspadljivost posredstvom dobre vijesti, za koju sam ja postavljen kao propovjednik i apostol i učitelj neznabožaca. (stihovi 9-11)

Pavle prelazi sa ideje patnje radi jevanđelja na sveti život na koji su hrišćani pozvani. I Pavle i Timotej su dobili poziv da služe drugima u službi. Spasenje nije na temelju velikih djela, već samo po Božjoj namjeri i blagodati (Efescima 2:8-9). Isto vrijedi i za poziv da služimo drugima u službi: to nije rezultat naših vlastitih napora. To je Božja namjera i milost koja se može naći iza poziva svake osobe koja služi u službi.

Sledeća fraza duboko govori o Božjoj suverenosti. Poziv vjernika na spasenje i službu postoji od prije početka eona. Ova nevjerovatna istina treba da ponizi svakog vjernika, uključujući i najveće vođe službi. Svi trebamo priznati da naš rad nije zasnovan na našem učinku ili darovima, već na božanskom pozivu od Boga.

Eoni i eonska vremena su najduži vremenski periodi koji se pominju u Svetom pismu. Iako njihovo trajanje vremenski nije definirano, određuju ih prelomni događaji koji se tiču ovog svijeta i Plana spasenja. Ovaj termin, koji se javlja 199 puta u Novom savezu, nikada ne izražava beskonačnost (bez početka i kraja), izuzev kad se odnosi na Božje postojanje (1. Timoteju 1:17). Eoni imaju svoj početak (Jevrejima 1:2; 1. Korinćanima 2:7; 2. Timoteju 1:9), kraj (Jevrejima 9:26; 1. Korinćanima 10:11; Matej 24:3), prošlost (Kološanima 1:26), sadašnjost (Luka 20:34) i budućnost (Efescima 2:7). Međutim, svrha ili namjera eona je vječna (Efescima 3:8-11; 1:9-11; Filipljanima 2:9-11; Kološanima 1:15-21). Dakle, eone je stvorio Bog (Jevrejima 1:2) i podesio ih (Jevrejima 11:3) za ispunjavanje svoje namjere. Po završetku eona, Isus Hrist će učiniti kraj grijehu (Jevrejima 9:26) i ukinuti smrt (1. Korinćanima 15:22-26), kada će sve biti podređeno Bogu i On će biti u svemu (1. Korinćanima 15:27-28). Zavisno od smisla, pojam „eon“ se može prevesti kao „doba“, „vijek“, uključujući i pridjeve „budući“ i „vječni“ (trajni).

Zašto je „prije mjerljivih vremena“ dobra fraza za prevod u ovom slučaju (i u još nekim stihovima)? Jer upućuje na Božje predznanje i činjenicu da je Bog pripremio Plan za čovjeka i pravni lijek u slučaju da ljudski rod bude uvučen u pobunu protiv Boga. Dakle, za nas „mjerljivo vrijeme“ počinje od stvaranja našeg univerzuma i Zemlje, opisanog u Postanju 1. glava. Poenta je da je Bog i prije tog vremena imao Plan za nas! Nije, dakle, riječ o „bezvremenosti“.

Govoreći o jevanđelju, Pavle piše da je ono otkriveno kroz Isusa Hrista. Riječ „pokazala“ ovdje je iz grčkog *fanerōteisan*, što znači „otkriti, objasniti, manifestovati ili pokazati“. U prethodnim generacijama, Bog je otkrivao svoju poruku preko raznih proroka. Dok je Pavle živio, Isus se pojavio i otkrio jevanđelje svim ljudima (Jevrejima 1:1-4). Pavle je napisao u Rimljanima 3:21: „A sada se pokazuje pravednost pred Bogom nezavisno od Zakona, o čemu svjedoče Zakon i Proroci.“ U 1. Timoteju 3:16, Pavle je takođe govorio o Isusu, rekavši da se „javio u tijelu.“

Ovo takođe suprotstavlja smrt i život. Isus je okončao silu smrti i pružio život kroz jevanđelje. Ova poruka je „dobra vijest“ o Hristu kao uskrsnom Mesiji. Osim života, Isus je donio i „besmrtnost“, ili vječni život (Jovan 3:16). Vjernik u Hrista sada ima život u izobilju (Jovan 10:10) i vječni život na nebu sa Gospodom i drugim vjernicima. To je kroz jevanđelje, a ne kroz djela, ponovo naglašavajući jevanđelje blagodati (Efescima 2:8-9).

Postoje tri ključne uloge u kojima je Pavle služio. On je služio zbog jevanđelja. Bio je „imenovan“ ili pozvan da bude „propovjednik i apostol i učitelj“. Iako su usko povezana, svaki od ova tri pojma ima bogato značenje.

Pavlova uloga „propovjednika“ potiče od grčkog *kēruks*. Ovaj izraz se posebno odnosi na glasnika: osobu koja objavljuje vijesti, posebno u ime kralja. Savremeni svijet bi ovu ulogu definisao pomalo kao ambasador.

Izraz „apostol“ dolazi direktno od grčkog *apostolos*, i doslovno znači „poslani“. Prvobitnih 12 učenika – isključujući Judu Iskariotskog, ali uključujući i Matiju – služili su kao prvi apostoli (Djela 1). Drugi, uključujući Pavla, spominjani su kao apostoli u ranoj zajednici u službenom smislu. U Efescima 4:11, apostoli su spomenuti pored proroka, evanđelista, pastora i učitelja kao onih koji su pozvani da opremaju svete.

Pavle je doslovno bio apostol – „poslan“ – u smislu da ga je Bog poslao da dostavi jevanđelje u nove zemlje. Danas ljudi mogu služiti u misionarskim ulogama poput Pavla, ali ne služe na isti način kao rani apostol. Zvanična služba „apostola“, osobe koja je potvrdila autentičnost Hristovog jevanđelja, kao što su to učinili Pavle i Petar, više nije aktivna u hrišćanskoj zajednici.

Pavlova uloga „učitelja“, grčka riječ *didaskalos*, odnosila se na nekoga ko je davao instrukcije. U jevrejskoj tradiciji, ovo je bilo isto značenje titule *rabin*, počasti koja se često ukazivala Isusu tokom njegove službe.

Zbog toga i trpim sve ovo, ali se ne stidim, jer znam onoga kome

vjerujem i uvjeren sam da on može čuvati ono što sam mu povjerio do onog dana. (12. stih)

Pavlova patnja pod progonom bila je posledica njegovog rada kao propovjednika, apostola i učitelja. Ipak, on se „nije stidio“. Pavle navodi dva razloga da objasni zašto je bio voljan da pati za Hrista. Prvo, mogao je patiti za Isusa, jer je poznavao Isusa, a Isusova patnja je Pavlu dala snagu da sve izdrži (Filipljanima 4:13).

Drugo, Pavle je rekao da se ne stidi da pati jer vjeruje da je Hrist krajnji temelj, a ne njegov sopstveni napor. Postoji izvjesna nesigurnost u vezi sa onim na šta Pavle misli kada kaže da je Hrist „sposoban da čuva ono što sam mu povjerio do onog dana“. Međutim, ova konkretna referenca na „dan“ je najvjerojatnije referenca na Drugi Hristov dolazak, bilo da ga dočeka živ ili uskrsnut (1. Solunjanima 4:15-17). Ovo takođe podržava 2. Timoteju 1:18 gde će Pavle za Onisifora reći: „Neka mu Gospod ukaže milosrđe u onaj dan!“ I tu Pavle upućuje na trenutak u kojem će vjernik stati pred Gospodom.

Neka ti uzor budu zdrave riječi koje si čuo od mene u vjeri i ljubavi, koje su u Hristu Isusu. (13. stih)

Timotej bi posebno trebao koristiti Pavla kao uzor za poučavanje, propovijedanje i vođstvo. Pavle je koristio sličnu referencu u 1. Timoteju 6:3. Ova šira ideja „zdrave doktrine“ bila je važna i za Pavla. On to pominje u 1. Timoteju 1:10, kao i Titu 1:9 i 2:1. Ovaj koncept „zdravosti“ dolazi kroz grčki korijen riječi *hugiaino*, koji se odnosi na „zdravlje, sigurnost ili zdravost“. Termin se ovdje koristi kao metafora za tačnost, istinu i korist. Drugim riječima, „zdrava doktrina“ je Božja otkrivena istina, a ne pogrešna mišljenja čovječanstva.

Timotej je naučio ovo učenje direktno od Pavla, a ne kroz Sveto pismo kao što vjernici sada čine. Iako je Sveto pismo izvor zdrave doktrine, u ovom pismu se mnogo naglašava važnost ličnog obučavanja drugih. Zdrava doktrina ne može opstati ako se ne shvati, a zatim prenese na druge (2. Timoteju 2:2).

Druga polovina stiha nas podsjeća da doktrina nije namijenjena

samo da promijeni naše znanje, već da utiče na naše ponašanje. Osoba kojoj je stalo do tačnog, vjernog razumijevanja istine nastojaće živjeti po istoj vjeri i ljubavi koju nudi Isus. Umjesto da samo proučava Božju istinu i ignoriše njene implikacije (Jakov 1:22), Timotej je trebalo da brine i o svom životu i o svom učenju (1. Timoteju 4:15-16).

Ovo blago koje ti je povjereno čuvaj kroz Duha svetog koji prebiva u nama. (14. stih)

U Rimljanima 5:5 Pavle je primijetio: „Nada neće razočarati. Jer Božja ljubav je izlivena u naša srca kroz Duha svetog, koji nam je dat.“ Zanimljivo, ovo je jedini put da se Duh sveti posebno spominje u 2. Timoteju. Pavle je takođe pisao o Duhu u svom prvom pismu Timoteju (1. Timoteju 3:16; 4:1).

Kroz Duha dolazi zaštita i snaga. Slične riječi korištene su za završetak Pavlovog prvog pisma Timoteju: „čuvaj što ti je povjereno“ (1. Timoteju 6:20). Baš kao što je Pavlu bilo povjereno (2. Timoteju 1:12), Timoteju je takođe bilo povjereno mnogo toga. Pavle ga je uputio da čuva ulaganje u svoj život i da istraje kao odani Hristov sledbenik.

Znaš da su se svi u Aziji odvratili od mene – među njima i Figel i Hermogen. (15. stih)

Nažalost, ne ostaju svi hrišćani vjerni jevanđelju, ili jedni drugima. Za razliku od Pavlove i Timotejeve vjernosti, Pavle se poziva na određene vjernike u Aziji, rimskoj pokrajini na prostoru današnje zapadne Male Azije. Većina Pavlovih misionarskih aktivnosti odvijala se ovdje, uključujući grad Efes, gdje je bio Timotej kada je Pavle napisao ovo pismo. Tokom Neronovog progona hrišćana nakon požara u Rimu 64. godine nove ere, mnogi hrišćani su pokušali da se distanciraju od Pavla nakon njegovog hapšenja. Ovo je očekivana, vrlo ljudska reakcija: nadajući se da će izbjeći sličnu sudbinu. Između ostalih uzroka, otpad od vjere je moguć usled progonstva i straha (Marko 4:16-17).

Pavle posebno spominje dvojicu muškaraca koji su ga, čini se,

napustili. To su Figel i Hermogen. Neizvjesno je da li su ovi ljudi ostavili Pavla u Rimu ili negdje drugdje, iako se Rim čini najvjerojatnijim. Ovaj predlog je takođe ojačan Pavlovim riječima kasnije u ovom pismu. U 2. Timoteju 4:9-10, Pavle spominje one koji su ga ostavili u Rimu. Među njima je bio najmanje jedan dezertar, kao i drugi koje je Pavle poslao da vrše službu. U vrijeme kada je Pavle napisao 2. Timoteju, samo je Luka – autor Jevanđelja po Luki i Djela apostolskih – još uvijek bio s njim (2. Timoteju 4:11).

Neka Gospod ukaže milosrđe Onisiforovom domu, jer me je često jačao i nije se stidio mojih okova. Naprotiv, kad je bio u Rimu, brižljivo me je tražio i našao. Neka mu Gospod ukaže milosrđe u onaj dan. A ti dobro znaš koje je sve službe obavljao u Efesu. (stihovi 16-18)

Pavle ponovo mijenja temu, ovaj put s onih koji su ga napustili na osobu koja je ostala vjerna: Onisifora. Ovaj čovjek se takođe spominje u 2. Timoteju 4:19; tamo se sugerije da je sa Timotejem u Efesu, zajedno sa Priskom i Akilom. Na osnovu njegovog imena, Onisifor je vjerovatno bio ne-Jevrejin.

Ne samo da se Onisifor nije „stidio“ da se druži s prezrenim „zločincem“ poput Pavla, već je pružio prijeko potrebnu utjehu i podršku. Vjerovatno je Pavlu donosio hranu i piće, često ga posjećujući u zatvoru. Njegova služba bila je prisutnost, fokusirajući se na ohrabrenje Pavla tokom njegovih najtežih dana. Kao što je Pavle ranije učio (2. Timoteju 1:8, 12), Onisifor se nije stidio Pavlovog zatočeništva.

Ako je Pavlova referenca doslovna, on je bio fizički „vezan“ tokom ovog drugog zatvora. Ovo je možda bilo slično Petrovom zatvaranju u Djelima 12:6-7. Pavle je takođe nekoliko puta spomenuo da je u lancima u Djelima apostolskim (Djela 21:33; 28:20), kao i u drugim svojim pismima (Efescima 6:20; Kološanima 4:18), i ponovo u 2. Timoteju 2:9.

Onisifor nije bio iz Rima – bio je u Efesu kada je Timotej primio ovo pismo. To vjerovatno znači da je on bio taj koji je bio zadužen za isporuku pisma Timoteju. Pavle bilježi „kada je stigao u Rim“,

jasno ukazujući da je Onisifor bio tamo neko vrijeme, ali nije bio porijeklom iz tog grada.

Kada je došao u Rim, Onisifor je uložio velike napore da uđe u trag Pavlu. Rim je bio glavni grad carstva. Više od milion ljudi je tamo živjelo u prvom vijeku. S obzirom da su vođenje evidencije i zatvori bili veoma različiti od onoga što su danas, pronalazak jednog čovjeka bio bi težak zadatak. Međutim, na kraju je Onisifor pronašao Pavla, nudeći mu važnu pomoć i ohrabrenje kada su se drugi odvratili (2. Timoteju 1:15).

Postoje i neki detalji o daljem životu i radu ovog čovjeka iz tradicije, ali to je nešto što ne smijemo uzeti zdravo za gotovo.

Pavlov stav prema Onisiforu je izuzetno pozitivan i nudi blagoslov u njegovo ime. Pavle je očekivao da će Onisifor biti blagosloven na nebu zbog njegovih postupaka sličnih Hristu prema Pavlu. Pavle je dao blagoslov Onisiforovom domu (2. Timoteju 1:16) i kasnije pominje Onisiforovo „domaćinstvo“ u 2. Timoteju 4:19.

Posljednja fraza „ti dobro znaš koje je sve službe obavljao u Efesu“ dodaje dodatni uvid u službu ovog čovjeka. Pored svoje službe Pavlu u Rimu, Onisifor je bio važan sluga u Efesu gde je Timotej služio i vjerovatno gde je Onisifor živio. Bio je čovjek čija je strast bila da služi Gospodu, bilo kod kuće ili u gostima, ostavljajući nasleđe. Njegova djela su uticala na jednog od najvećih hrišćanskih vođa svih vremena.

2. Hrišćanska posvećenost pozivu

A ti, sine moj, jačaj u blagodati koja je u Hristu Isusu. (2. Timoteju 2:1)

Ovo je drugi put da Pavle u ovom pismu Timoteja naziva svojim sinom (2. Timoteju 1:2). Ova tema je takođe viđena u 1. Timoteju (1. Timoteju 1:2, 18). Pavle je vidio Timoteja kao svog duhovnog sina u vjeri. Pavle je u to vrijeme bio starac, vjerovatno u svojim 60-im godinama, i nije imao ženu ni djecu. Umesto toga, on je svoj život posvetio služanju Hristu. Timotej je vjerovatno bio najbliži odnosu koji bi imao prema pravom sinu.

Pavlove riječi uključuju pozitivan ton kada počinje svoju listu slika riječi. Timotejeva snaga nije bila u njemu samom, već u Isusovoj blagodati. Blagodat je izvor spasenja (Djela 18:27; Efescima 2:8-9), kao i snaga za svakodnevni život hrišćana. Počinjemo u blagodati, stojimo u blagodati (Rimljanima 5:2), i ojačani smo u blagodati. To je utješno za nas, kao ograničene ljude, jer se često osjećamo slabim i nedoslednim. U Hristu, međutim, imamo pobjedu.

Ono što si čuo od mene i što su potvrdili mnogi svjedoci povjeri vjernim ljudima, koji će zatim biti osposobljeni da poučavaju druge. (2. stih)

Ovaj poznati stih o učeništvu nudi Pavlovu strategiju za prenošenje vjere. Počinje podsjećanjem Timoteja na specifične lekcije koje mu je Pavle dao. Pavle je podijelio Hrista sa Timotejem i to „u prisustvu mnogih svjedoka“. Važnost drugih svjedoka Timotejeve vjere takođe je bila očigledna u 1. Timoteju 6:12 kada je Pavle apelovao: „Bori se u dobroj borbi vjere, drži se vječnog života na koji si pozvan, za šta si dao dobro svjedočanstvo pred mnogim svjedocima.“

Timotej je ovoj istoj poruci trebao podučavati druge koji su bili sposobni prenijeti to isto znanje. Ovo nije referenca na evangelizaciju, jer su to trebali biti „vjerni ljudi“ ili ljudi koji su već vjerovali u

Hrista. Ako se to uradi ispravno, ovi obučeni vjernici bi mogli poučavati i druge. Ovo je primarno sredstvo kojim se jevanđelje širi: kroz odnos i učenje.

Sve u svemu, Pavlovi komentari ovdje stavljaju na vidjelo četiri generacije sledbeništva: od Pavla, do Timoteja, do učitelja, do drugih. Prenošnje vjere nije jedan korak, već višegeneracijski proces. Hrišćansko sledbeništvo ima na umu dug pogled: doseći druge koji će doprijeti do drugih.

Kao dobar vojnik Hrista Isusa i ti budi spreman da trpiš zlo. Ni jedan vojnik se ne upušta u poslove svakodnevnog života, jer želi da ugoditi onome koji ga je uzео za vojnika. (stihovi 3-4)

Pavle zatim prelazi na prvu od mnogih slika riječi koje se odnose na hrišćanski život. Prvo, Pavle bilježi udio u patnji. Pavle je patio u zatvoru u vrijeme kada je pisao. Očekivao je da će Timotej također biti spreman da pati za vjeru. Već je dva puta spomenuo patnju (2. Timoteju 1:8, 12) i spomenuće je još tri puta u ovom kratkom pismu (2. Timoteju 2:9; 3:11; 4:5). Patnja – podnošenje teškoća radi Hrista – bilo je očekivanje osobe koja je nastojala da živi u potpunosti za Boga.

Timotej je trebalo da pati „kao dobar vojnik Hrista Isusa“. Pavle nije imao na umu nasilje, već stav dobro obučenog vojnika. Vojno osoblje se fokusira na svoju misiju, a ne na uobičajene brige. Veće planiranje, kao i detalje o hrani i smještaju, prepuštaju svojoj komandi. Efes je u to vrijeme bio rimski vojni grad. Slika vojnika bila bi vrlo poznata Timoteju, kao i drugim vjernicima u Efesu. Naravno, Pavle je vjerovatno bio u svakodnevnom kontaktu sa rimskim vojnicima tokom ovog drugog rimskog zatočeništva, što mu je možda držalo ovu sliku u prvom planu kada je pisao svoje poslednje pismo Timoteju.

Rimskog vojnika ne bi ometale „civilne“ brige: zabava, politika ili vremenske prilike, na primjer. Umjesto toga, njegov fokus je bio u potpunosti na ispunjavanju naređenja svog komandanta. Na ovoj slici, Hrist je taj koji je angažovao Timoteja. Njegov cilj nisu bila

trivijalna pitanja života, već misija za koju ga je Bog pozvao.

Pavle je na drugim mjestima koristio koncept vojnika u odnosu na disciplinu koja se zahtijeva u hrišćanskom životu (Filipljanima 2:25). Vjernici koji služe zajedno smatraju se „saborcima“, fraza koju je Pavle koristio kao pozitivnu referencu na one koji su radili s njim (Filipljanima 2:25; Filimonu 1:2). U modernim terminima, ovo je kao da kažemo da hrišćani moraju biti dobro obučeni i disciplinovani, poput iskusnog vojnika koji je spreman za svaku bitku.

I kad se neko takmiči u igrama, ne dobija vijenac ako se nije takmičio po pravilima. (5. stih)

Sportisti, i kao amateri i kao profesionalci, postojali su i prije novosaveznih vremena. Atletika je bila posebno popularna na drevnim grčkim olimpijskim igrama. Pobjednicima je uručivan vijenac od masline sa svetog drveta u blizini Zevsovog hrama u Olimpiji.

Sportista koji je prekršio pravila takmičenja nije mogao biti krunisan. U davna vremena, baš kao i u današnje vrijeme, postojala su pravila i za takmičenje i za trening. Na drevnim olimpijskim igrama, sportisti su morali da se zakunu pred Zevsovim kipom da su striktno trenirali 10 mjeseci prije događaja. Slično tome, današnji elitni sportisti cijeli svoj život posvećuju treninzima i takmičenjima. Ipak, sportisti mogu biti diskvalifikovani kršenjem jednog od glavnih pravila, pa čak i izgubiti prethodno stečene medalje ili nagrade.

Analogija je da i hrišćanin takođe treba slijediti Božju istinu u svakodnevnom životu kako bi uspješno bio nagrađen na nebu. To nije pitanje „zarađivanja spasenja“, već potreba da zaista slijedimo biblijsku nauku kako u zdravim doktrinama tako i u praktičnom životu. U protivnom, sami sebe ćemo diskvalifikovati iz okrilja spasenja.

Ratar koji naporno radi treba prvi da uživa u plodovima. (6. stih)

Zanimljivo je da Pavle ovu kategoriju kvalifikuje tako što predstavlja određenu vrstu ratara, onog koji je vrijedan. Nije svaka osoba koja je radila na farmi u Timotejevo vrijeme bila posvećena tome. Ipak, oni koji su bili odani imali su pravo očekivati nadoknadu za svoj trud.

Stereotip o vrijednom seljaku postoji s razlogom i to je uobičajena analogija od davnina do danas. Vrijedan ratar poznat je po tome što ustaje rano ujutro, bavi se raznim važnim poslovima tokom dana, a ponekad čak i rješava probleme uveče. Izreka „posao seljaka nikada nije obavljen“ postala je popularna upravo iz tog razloga. Čini se da je vrijedan farmer uvijek ili na poslu, ili razmišlja o tome koji posao slijedi.

U isto vrijeme, uprkos ratarevim naporima, on zavisi o Bogu da proizvede žetvu: „Zato, braćo, budite strpljivi do Gospodnjeg dolaska. Gle! Ratar strpljivo čeka dragocjeni plod sa zemlje, dok ne dobije kišu ranu i kišu poznu.“ (Jakov 5:7). Isto tako, hrišćanin je pozvan da naporno radi, da pati kada je to potrebno, a ipak zavisi o Bogu za rezultate.

Razmišljaj o ovome što govorim, da bi ti Gospod dao razumijevanje u svemu. (7. stih)

Umjesto da detaljno razvija svaku ideju, Timotej treba da razmišlja o Pavlovim riječima i njihovoj primjeni u njegovom životu. Zanimljivo je da „ono što ja govorim“ može biti još jedan pokazatelj da je Pavle diktirao ovo pismo, a druga osoba je zapisala njegove riječi. Ako je tako, najvjerojatniji kandidat je Luka, osoba za koju će Pavle kasnije reći da je jedina s njim (2. Timoteju 4:11) i koja je do tog vremena već napisala Jevanđelje po Luki i Djela apostolska. Luka se smatrao Pavlovim saradnikom (Filimon 1:24) i bio je poznat kao „voljeni ljekar“ (Kološanima 4:14). Luka je vjerovatno bio jedini nejevrejski autor knjige Novog saveza.

Poslednji dio rečenice, „Gospod će ti dati razum u svemu“, može aludirati na Izreke 3:5-6: „Uzdaj se u Gospoda svim srcem svojim, a na svoju mudrost nemoj se oslanjati. Na svim putevima svojim imaj ga na umu, i on će upravljati staze tvoje.“ Razumijevanje je bila ključna tema Izreka i nešto što je trebalo tražiti od onih koji su voljeli Boga.

Ne zaboravi da je Isus Hristos uskrsnut iz mrtvih i da je bio od Davidovog potomstva – to je dobra vijest koju propovijedam. (8. stih)

Pavle napominje Timoteju da ne zaboravi centralnu poruku jevanđelja – Hristovo uskrsenje, kao ni njegovo porijeklo od Davida, što je ključna tema u bogoslužjenju Starog saveza. Pobožnost često uključuje razmišljanje o Božjim prethodnim djelima. Za jevrejski narod posebno, postoji mnogo toga za razmatranje, bilo da je Bog razdvojio Crveno more, doveo Abrama u novu zemlju ili da je Davida postavio za kralja.

Uskrsenje je temelj hrišćanske vjere. Prva Korinćanima 15 detaljno razvija ovu temu, zaključujući: „A ako Hristos nije uskrsnuo, naše propovijedanje je zaista uzaludno i naša vjera je uzaludna.“ (1. Korinćanima 15:14) Drugo, jevanđelje uključuje činjenicu da je Isus bio „Davidov potomak“. Mesija je trebao biti iz Davidove porodične loze (2. Samuelova 7:12-16; Matej 1:1, 6). Isusov usvojitelj, Josif, nazvan je „Davidov sin“ (Matej 1:20). Isus je isto tako nazvan Davidovim sinom (Matej 9:27; 12:23; 15:22; 20:23). Isus je doslovno ispunio proročanstvo da je Davidov sin koji se pojavljuje kao Izdanak (Isaija 11).

Ove napomene mogu djelovati čak i suvišno, ali važno da je da nikad ne izgubimo iz vida jednostavne biblijske činjenice i upustimo se u neku vrstu filozofske vjere ili „alegorijskih“ tumačenja kao što su činili upravo „crkveni očevi“, uvodeći hrišćanstvo u otpad.

Zbog nje trpim zlo tako da sam čak dospio u okove, kao neki zločinac. Ali Božja riječ nije okovana. (9. stih)

Pavle napominje da je jevanđelje to za koje tri zlo. Nije učinio ništa protivzakonito osim što je objavljivao Hrista. Ipak, bio je „vezan lancima kao zločinac“. Pavle je već spomenuo svoje okove (2. Timoteju 1:16). U ovom konkretnom slučaju, to vjerovatno znači doslovne lance na njegovim rukama i/ili nogama, slično Petru u Djelima 12:6. Za razliku od Pavlovog prvog rimskog zatvora, u kojem je dvije godine živio u svom stanu u kućnom pritvoru, ovaj zatvor je bio mnogo ozbiljniji. Pavle je očekivao da neće još dugo živjeti, već će do kraja stradati za Hrista.

Za razliku od Pavlove situacije, on se raduje saznanju da se istina

jevandjelja ne može obuzdati! Čak i iz svoje ćelije i u okovima, Pavle je prenosio Božju istinu koja je uticala na Timoteja, njegovu kongregaciju, druge rane zajednice i postala dio Novog saveza. I danas, Božja Riječ data preko Pavla utiče na živote širom svijeta. Kao što Jevrejima 4:12 uči: „Jer Božja riječ je živa i djelotvorna, oštija je od svakog dvosjeklog mača i prodire dotle da razdvaja dušu i duh, kosti i njihovu moždinu, i može prosuditi misli i namjere srca.“

Zato sve podnosim radi izabranih, da i oni dobiju spasenje u Hristu Isusu i vječnu slavu. (10. stih)

Pavle je spreman da podnese sve što mora da bi spasio duše. Pavle bi patio na bilo koji način neophodan za one koji bi došli do vjere u Hrista. Izabrani su se odnosili na one koji su bili vjernici ili će postati vjernici. Pavle se osvrnuo na izbore u svom pismu Rimljanima napisanom oko deceniju ranije (Rimljanima 8:33; 9:11; 11:7, 28). Pavle je sebe smatrao slugom izabranih (Titu 1:1).

Sudbina onih koji su izabrani uključuje dva aspekta. Prvo, to znači dobijanje spasenja tokom ovog života, što donosi prebivanje svetog Duha. Ovo daje vjernicima snagu kroz svetog Duha (2. Timoteju 1:7). Drugo, biti jedan od Božjih izabranika uključuje slavnu vječnost s Gospodom. Ova dva aspekta je takođe razvio Jovan, pošto on primjećuje sadašnji život vjernika u izobilju (Jovan 10:10) i vječni život vjernika sa Gospodom na nebu (Jovan 3:16).

Istinite su ove riječi: Ako s njim umremo, s njim ćemo i živjeti. (11. stih)

U ovom kontekstu, izreka vrijedna povjerenja je poetska izjava koju slijedi u stihovima 11-13. Ovi stihovi su izdvojeni u mnogim prevodima, jer se čini da su bili rana himna ili pjesma u zajednici. Možda je poslužila kao podsjetnik Pavlu koji je citirao poznatu pjesmu iz rane zajednice.

Vjernici su umrli – grijehu i svijetu – s Hristom (Kološanima 2:20; 3:1-3) i takođe će doživjeti uskrsenje s njim (1. Korinćanima 15:52). Dvije riječi prevedene sa „umremo“ i „živjeti“ u ovom stihu rimuju se na izvornom grčkom: *sinapetanomen* i *sizēsomen*. Isti

obrazac rimovanja nalazi se i u sledećem stihu. Ovo stvara frazu koja se lako pamti i koju bi rani vjernici lako prenijeli.

Ako istrajemo, s njim ćemo i vladati. Ako ga se odreknemo, i on će se odreći nas. (12. stih)

Istrajnost ovdje potiče od grčke riječi *hipomenomen*, a uključuje ideju „ostati, trajati, izdržati ili patiti“. Ovo je tema koja se nalazi u 2. Timoteju. Oni koji izdrže su pravi vjernici koji će takođe kraljevati s Hristom (Otkrivenje 20:6). Ova izdržljivost je dokaz njihove vjere. Grčke riječi za „izdržati“ i „vladati“ u ovom stihu, *hipomenomen* i *simbasileusomen*, imaju isti završetak kao „umremo“ i „živjeti“ u prethodnom stihu. Ovo stvara obrazac od četiri rimovane riječi u dva reda kako bi ih čitaoci i slušaoci lakše prisjetili na izvornom jeziku.

Sledeća fraza, „ako se odreknemo njega, odreći će se i on nas“, predstavlja kontrast sa onima koji trpe. Ako vjernik istraje, on ili ona vlada. Ako se osoba odrekne Hrista, on će joj uskratiti vječni život. Ideja je da se osudi ili odbaci, a ne samo da se nekome zatvore vrata. Bog odbacuje one koji se odriču ili odbacuju Hrista (Jovan 3:18, 36). Očigledno ta mogućnost ostaje i kada smo nominalno vjernici.

Ako budemo nevjerni, on ostaje vjeran, jer ne može da se odrekne samog sebe. (13. stih)

Značenje ove izjave je očito, iako bi oni koji vjeruju u koncept „jednom spasen, zauvijek spasen“ izvrnuli njeno značenje, prikazujući stvar tako da čak i ako „spaseni“ budu nevjerni, nema problema jer su bezbjedni zbog Božje vjernosti. Da je to očigledna neistina, istorija Svetog pisma daje nam brojne primjere otpada od Boga onih koji su se zvali Njegovim.

Šta, dakle, govori ovaj stih? Jednostavno, Bog je dosledna Ličnost. Glavne referentne tačke kod Boga se nikad ne mijenjaju: Njegov karakter i pravednost (Božji Zakon), jevanđelje (način na koji se spasavamo) i ljubav. Bez obzira na epohu u kojoj živimo, bez obzira na okolnosti, bez obzira na naš odgovor, Bog se nikad neće promijeniti! I to bi trebalo da bude naša najveća sigurnost, umjesto da „hvataamo krivine“ i pokušavamo Boga prikazati kao podržavaoca preokreta

koje sami pravimo.

Bog ostaje to što jeste uvijek i zauvijek (Malahija 3:6).

Podsjećaj druge na to, zaklinjući ih pred Bogom, da se ne prepiru oko riječi, jer to ničemu ne koristi, nego je na propast onima koji slušaju. (14. stih)

Timotej je trebao da prenese i obrazloži razumnu vjeru pred vjericima za koje je bio zadužen. Ti apeli bi dobili na težini „zaklinjanjem pred Bogom“, tj. pozivanjem na odgovornost koju hrišćani imaju pred Bogom da čuvaju zdravost svoje vjere.

Pavle zatim navodi dva razloga zašto prepirka oko riječi nije od pomoći. Prvo, nema koristi od prepirke oko nebitnih detalja Svetog pisma (1. Timoteju 1:3-4). Ovim Pavle ne predlaže da se Biblija uzme površno. Umjesto toga, on želi izbjeći sukob oko sumnjivih pitanja iz „sive zone“ (Rimljanima 14:1). Pavle je posebno imao na umu lažne učitelje spomenute u Prvoj Timoteju. Drugo, Pavle je rekao da prepirka o riječima „samo uništava slušaocē“.

Oni koji su slušali lažne učitelje u Efesu bili su „upropašćeni“ takvim pričama. Grčka riječ ovdje je *katastrofē*, uključujući ideju uništenja ili razaranja. Lažni učitelji koji su se svađali oko pitanja tumačenja izazvali su mnoge probleme među hrišćanima koje je Timotej vodio u Efesu. Po smrti apostola, nastali su daleko veći problemi koje su proizveli gnostici, filozofi, askete i razni paganski elementi infiltrirani u hrišćansku religiju.

Budi marljiv da se pokažeš pošten pred Bogom, kao radnik koji nema čega da se stidi, koji se ispravno služi riječju istine. (15. stih)

Pavle podstiče Timoteja da sebe posmatra kao radnika koji želi da ugodi Bogu. Svaki radnik ili sluga treba da želi da zadovolji očekivanja svog šefa. Timotej je na isti način gledao na svoj rad za Boga. On nije služio da ugodi drugim ljudima, već da ugodi Gospodu. Pavle je dobro znao na koje načine svijet može odvratiti pažnju hrišćanina. Ove svjetovne sile bi nastojale da privuku Timotejevu pažnju da zadovolji ljude, umjesto Gospoda.

Timotejev izazov nije samo da bude pošten, već i da bude radnik

„koji nema potrebe da se stidi“. Pavle je već govorio o tome da se ne stidimo u tri navrata u prethodnom poglavlju (2. Timoteju 1:8, 12, 16). Tokom vremena patnje, Pavle je osjetio potrebu da naglasi odvažnost u vjeri onima koji su bili u iskušenju da izbjegnu teškoće i progon. Njegova smjelost je takođe uključivala „ispravno rukovanje riječju istine“. Za razliku od lažnih učitelja koji su se svađali oko riječi, Timotej je naučio Sveto pismo od mladosti i trebalo je da se njime bavi tačno.

Ovdje predstavljena razlika je važna. U prethodnom stihu, Pavle je osudio besmislene prepirke. Ovdje on pohvaljuje dublje proučavanje. Stavljanje ove dvije ideje zajedno daje nam preciznu sliku o tome kako bi hrišćansko razlučivanje trebalo izgledati. Moramo marljivo učiti, ne samo da bismo branili vjeru, već da bismo znali razliku između nečega oko čega se vrijedi boriti i nečega što je samo spor koji ometa.

Kloni se svjetovnih i ispraznih besmislica, jer će takvi sve više tonuti u bezbožnost i njihova riječ će se širiti kao gangrena. Među njima su Himenej i Filet. (stihovi 16-17)

Mi ne možemo „ispravno nositi“ istinu (2. Timoteju 2:15) osim ako se ne držimo podalje od duhovno mrtvih bitaka. Drugim riječima, fokusiranje na besmislice ili na plitke i neduhovne ideje nije samo gubljenje vremena, već i aktivno sudjelovanje u širenju duhovne zaraze.

Prema Pavlu, upadanje u te zamke ne bi privuklo druge Hristu. Naprotiv, to bi imalo suprotan efekat. Bezbožnost je bila jedno od glavnih zala koje treba izbjegavati u Starom savezu (Isaija 32:6; Jeremija 23:15) i bila je ideja koju je razvio Pavle u Rimljanima (Rimljanima 1:18; 11:26). U Titu 2:12, Pavle je rekao da moramo da se „odreknemo bezbožnosti i svjetskih želja“. Juda 1:15 spominje nadolazeću presudu „bezbožnicima“.

Nasuprot tome, Pavle je često raspravljao o pitanju pobožnosti s Timotejem (1. Timoteju 2:10; 3:16; 4:7-8; 5:4; 6:3, 5-6, 11) i jednom s Titom (Titu 1:1). Pored Pavla, Petar se fokusirao i na ovaj ključni

atribut (2. Petrova 1:3, 6-7; 3:11). Pobožnost treba da bude cilj svakog vjernika, posebno onih koji žele voditi druge u zajednici.

Poklanjanje nepotrebne pažnje ometajućim elementima je kao unošenje bolesti u Hristovo tijelo. Bolest koja se ovdje spominje je doslovno gangrena, termin koji su sekularni pisci koristili u prvom vijeku za ranu koja jede meso. Ako se ne liječi, nastavlja da inficira sve više djelova tijela, šireći se sve dalje i dalje. Na sličan način, priče lažnih učitelja šire se cijelom skupštinom ili tijelom vjernika, nanošeći mnogo boli. Ako je Luka bio uključen u pisanje ovog pisma (2. Timoteju 4:11), njegova upotreba ovog preciznog izraza bila bi namjerna.

Pavle posebno spominje Himeneja i Fileta kao lažne učitelje. Himenej je zasigurno bila ista osoba koju je Pavle spomenuo u 1. Timoteju 1:20 kao jednog od štetočina. Filet se spominje samo ovdje u Novom savezu i možda se kasnije pridružio Himeneju kao partner ili učenik u njegovim lažnim učenjima. Njihova lažna učenja spominju se u sledećem stihu.

Ti ljudi su odstupili od istine, govoreći da je uskrsenje već bilo, pa nekima potkopavaju vjeru. (18. stih)

Jedna konkretna zabluda koja dolazi od ovih ljudi bila je njihova tvrdnja „da se uskrsenje već dogodilo“. Pavle se obratio sličnom problemu i solunskim hrišćanima (1. Solunjanima 4:15). Morao ih je podsjetiti da se uskrsenje još nije dogodilo. Kada se to dogodi, prvi će uskrsnuti mrtvi u Hristu, a za njima će svi živi vjernici biti preobraženi (1. Solunjanima 4:17). Ovo je trebalo da bude ohrabrenje vjernicima, a ne izvor kontroverze (1. Solunjanima 4:18).

Možemo se pitati kako uopšte ljudi dolaze do nebuloznih ideja poput pomenute. Do toga najčešće dovodi neka skrivena pogrešna premisa koja stoji iza čitave ideje koja se vidi na površini. Čak i danas u vremenu kad imamo akumulaciju teološkog znanja kao nijedna generacija, rađaju se ideje poput one o „tajnom uznesenju“ i cijelom pratećem fantastičnom scenariju koji nema nikakvo uporište u Bibliji. Neoprezni vjernici često zaglave i sa pogrešnim tumačenjem

proročanstava i, kada se ne ostvari to što su predviđali, pokušavaju da se „izvade“ još većim glupostima.

Ovo lažno učenje o uskrsnuću izazvalo je krizu vjere kod nekih manje pametnih hrišćana u Efesu. Nije svaki hrišćanin u Efesu bio prevaren ovim lažnim učenjem, ali neki jesu. To je postalo dovoljno veliki problem da se Pavle pozabavi i u 1. i u 2. poslanici Timoteju, i još uvijek razmišlja o tome dok je u zatvoru i očekuje da će uskoro umrijeti. Čvrsto je stajao protiv lažnog učenja, čak i u svojim posljednjim danima, i uputio Timoteja da učini isto.

Ali Božji čvrsti temelj nepomično stoji i na njemu je ovaj pečat: „Gospod poznaje one koji su njegovi“ i: „Svi koji prizivaju Gospodnje ime neka se odreknu nepravde.“ (19. stih)

Pavle se okreće Starom savezu za izvor autoriteta. Ovaj „čvrsti temelj“ je vjerovatno referenca na Toru. On citira iz Brojeva 16:5 u prvom citatu: „Gospod poznaje one koji su njegovi.“ U tom poglavlju riječ je o Korejevoj buni i rješavanju pobune. Pavle potvrđuje da Bog zna ko je zaista vjerovao u Hrista. Lažni učitelji mogu biti uvjerljivi za neke ljude, ali ne i za Gospoda.

Druga starosavezna referenca je opšta i ne citira precizno određeni odlomak. Pavle se vrlo vjerovatno opet poziva Brojeve 16:26, što najbolje odgovara kontekstu ove rasprave. Tamo je Izraelcima naređeno da se odvoje od Koreja, Datana i Abirama, trojice muškaraca koji su se pobunili protiv Gospoda. U toj priči, ovo razdvajanje je trebalo da bude doslovno i neposredno – Božji gnjev se spremao da se sruči na te pobunjenike. Razdvajanje nije značilo samo neslaganje, već i izbjegavanje kazne koja je rezultat njihovog grijeha.

Slična misao takođe je izražena u knjizi proroka Sefanije 3:13: „Preostali od Izraela neće činiti nepravdu, neće govoriti laž, niti će se u njihovim ustima naći prepreden jezik...“

Pavle je vjerovatno imao istu primjenu na umu za Timoteja, pozivajući ga da se odvoji od ovih lažnih učitelja. Bog bi se s tim neposlušnim ponašao kao s drugima koji su se pobunili protiv Njega u prošlosti.

U velikom domu nema samo zlatnih i srebrnih posuda, nego i drvenih i zemljanih. Jedne su za časnu upotrebu, a druge za nečasnu. Zato ako se neko drži podalje od ovih koje su za nečasnu upotrebu, biće posuda za časnu upotrebu, posvećena, korisna svom vlasniku, spremna za svako dobro djelo. (stihovi 20-21)

Stihovi 20-21 govore o analogiji posude. Pavle navodi da bi u bogatoj kući postojale posude napravljene od različitih materijala, korišćene u različite svrhe i kojima bi se davale različite uloge. Zlato i srebro su očigledno najskuplje i najpoželjnije posude. Drvo i glina su bili svakodnevni materijali korišćeni za čaše, tegle i vrčeve u prvom vijeku.

Posude namijenjene za „časnu upotrebu“ su zlatne i srebrne posude. Ovi artikli nisu bili za svakodnevnu trpezu, već su bili rezervisani za posebne obroke i događaje. One koje su bile „nečasne“ odnosile su se na posude od drveta i gline, koje su se koristile za svakodnevne aktivnosti. Timotej treba da se usredsredi na čišćenje sebe od onoga što je „nečasno“ kako bi mogao da bude posuda za „časnu“ upotrebu. Drugim riječima, one koje Bog u velikoj mjeri koristi su oni koji vode svet život, uzdržavajući se od grijeha – koji se u 19. stihu spominju kao „nepravda“ – i lažnih učenja.

Pavle ovdje ima na umu i duhovno i doslovno razumijevanje. Timotej se treba izdvojiti i posvetiti. Međutim, on i dalje govori o posudama. Čiste, odvojene posude su korisne za vlasnika kuće. Gospodar je referenca na Gospoda. Oni koji se izdvajaju kao sveti su „spremni na svako dobro djelo“. „Dobro djelo“ se takođe spominje u 2. Timoteju 3:17 kao nešto za šta smo opremljeni kroz fokusiranje na Božju Riječ. Pavle je takođe spomenuo važnost dobrih djela na drugim mjestima u pastoralnim poslanicama, uključujući 1. Timoteju 5:10 i Titu 1:16 i 3:1.

Zato, bježi od mladalačkih želja, a teži za pravednošću, vjerom, ljubavlju, mirom, zajedno sa onima koji iz čistog srca prizivaju Gospoda. (22. stih)

Timotej je u to vrijeme najvjerojatnije bio u ranim tridesetim i

još uvijek samac. Mladalačke strasti bile su podjednako uključene za ljude tog doba kao i danas (1. Timoteju 4:12). Timotej je trebao ne samo da se čuva od seksualnih iskušenja, već i da bježi od njih. Pavle je u 1. Korinćanima 6:18 poučavao: „Bježite od bluda.“

Timoteju je takođe dat spisak oblasti kojima treba da se bavi. Ova lista je uključivala pet oblasti: „pravednost, vjera, ljubav i mir, zajedno sa onima koji prizivaju Gospoda iz čistog srca“. Prve četiri su interni atributi. Peta je, međutim, zajednica s drugim odanim vjernicima. Jevrejima 10:24-25 takođe govori o ovoj temi: „Budimo obzirni jedni prema drugima, kako bismo se podsticali na ljubav i dobra djela, i ne napuštajmo svoje skupštine, kao što neki imaju običaj, nego hrabrimo jedni druge, tim više što vidite da se približava onaj dan.“

Kloni se ludih i besmislenih zapitkivanja, znajući da iz njih proizlaze svađe. (23. stih)

Ovdje Pavle još jednom podsjeća Timoteja da izbjegava onu vrstu plitkih, besmislenih prepirki na koje je upozorio u 16. stihu. Lažni učitelji u Efesu bili su primjeri ove vrste ispraznog govora.

Rezultat ovih argumenata bez vrijednosti je da oni jednostavno vode do više rasprave. Oni su postavili hrišćansku braću jedni protiv drugih bez dobrog razloga. Pavle to spominje i u stihovima 14 i 24 ovog poglavlja. U Prvoj Timoteju, Pavle je pozvao vodeće ljude u zajednici da se mole bez svađe (1. Timoteju 2:8), poučio je starješine da ne mogu biti svadljivi (1. Timoteju 3:3), i učio da je znak lažnih učitelja ova vrsta svađe oko riječi (1. Timoteju 6:4). Ova tema je takođe zabeležena kod Tita (Titu 3:2, 9), kao i na drugim mjestima od strane Pavla u njegovim drugim spisima (Rimljanima 13:13; 14:1; 1. Korinćanima 1:11; 2. Korinćanima 12:20). Jakov 4:1-2 takođe se bavi svađom kao pitanjem unutrašnjih grešnih želja.

I danas mnogi hrišćani se bave glupostima i pokreću razne besmislice, nastojeći da od toga naprave važna pitanja ili se lično promoviraju kao „stručnjaci“ i gurui. Neki primjeri su apeli da se svetkuje tzv. lunarna subota (umjesto sedmične) ili Isusovo raspeće „u srijedu“.

A Gospodnji sluga ne smije da se svađa, nego treba da bude blag prema svima, sposoban da poučava, da se obuzdava kad trpi zlo, da s blagošću poučava one koji su buntovni, ne bi li im Bog dao pokajanje da spoznaju istinu i da se urazume i izvuku iz Đavolove zamke, u koju ih je on žive uhvatio da vrše njegovu volju. (stihovi 24-26)

Gospodnji sluga ne smije da bude svadljiv, što takođe podrazumijeva sposobnost razlikovanja stvari kako se ne bi lako i naivno uvukao u štetne rasprave.

Pavle je dao četiri pozitivna svojstva koja Timotej treba da prati. Prva tri se nalaze u ovom stihu. Prvo, Timotej je trebalo da bude „blag prema svima“. Gospod je blag (Luka 6:35) i očekuje isto od svojih slugu. Ljubav je „strpljiva i blaga“ (1. Korinćanima 13:4). Vjernici treba da budu „ljubazni jedni prema drugima“ (Efescima 4:32). Dobrotu mogu pokazati čak i nevjernici (Djela 28:2), ali ona je dio ploda Duha (Galatima 5:22-23) koji bi trebalo da važi za svakog Hristovog slugu. Sluge takođe treba da budu „sposobne da poučavaju“ (1. Timoteju 3:1-7; Titu 1:5-9) i da „strpljivo podnose zlo“, i da se obuzdavaju (vidi takođe 2. Timoteju 2:10, 12; 3:11; 4:3, 5).

Pavle dodaje četvrti pozitivni atribut svojoj listi. Sposobnost da se dâ zreo, pun ljubavi, efikasan odgovor je ključna za hrišćansko vođstvo. Petar je takođe spomenuo važnost ove osobine, rekavši: „A budite uvijek spremni da date odgovor svakom čovjeku koji od vas traži obrazloženje nade koja je u vama, ali činite to s blagošću i strahopoštovanjem.“ (1. Petrova 3:15) Apologetika, ili odbrana hrišćanske vjere, uključuje i sposobnost poučavanja i stav blagosti u poučavanju drugih.

Cilj dobrote, poučavanja, podnošenja zla i ispravljanja protivnika s blagošću je poziv na pokajanje izgubljenih ljudi. Cilj hrišćanskog znanja i razgovora nije pobijediti u raspravi, već pridobiti duše za Hrista. Oni koji pažljivo prate svoj život i doktrinu (1. Timoteju 4:16) naći će djelotvornu službu među nevjernicima kojima služe.

Pored pokajanja, još jedan cilj ispravnog poučavanja bio je da zabludjeli postanu dovoljno svjesni Đavoljeg uticaja da se oslobode.

Ovo ukazuje da su demonski napadi često usmjereni prema umu. On nastoji da učini da nešto lažno izgleda istinito. Oni koji čuju istinu i pokaju se „bježe“ iz njegove zamke. Vrsta zamke koju je Pavle imao na umu su vjerovatno bile životinjske zamke uobičajene u njegovo vrijeme. To je često uključivalo konopac ili kamenje koje bi palo na životinju namamljenu tamo hranom za mamac. Slično, đavo iskušava nevjernike „mamcem“ da ih zadrži u svojoj zamci i udalji od slobode koju Hrist donosi.

Zabludjeli se ovdje ne pominju kao neprijatelji, već kao zarobljenici. Oni koji robuju grijehu i zabludi su pod kontrolom đavola i stoga podređeni njegovoj volji. On ili ona nemaju drugu opciju sem da slijede đavolje trikove osim ako se ne umiješa Božja milost. Vjernici treba da dijele jevanđelje i pokazuju dobrotu, znajući da Bog može promijeniti ljude da pređu iz smrti u život (Jovan 10:10) i pružiti vječni život onima koji vjeruju (Jovan 3:16).

3. *Moralna dekadencija*

A ovo znaj: u poslednjim danima nastaće naročito teška vremena. (2. Timoteju 3:1)

Pavle počinje ovaj novi odjeljak upozorenjem. Ovaj odlomak koristi riječi slične Pavlovim riječima u 1. Timoteju 1:9, koje su takođe bile u vezi s popisom grešnih radnji. Prvo, Pavle opisuje vremenski period poznat kao „poslednji dani“. Gledano sa aspekta novosavez-nih pisaca, „poslednji dani“ su počeli sa početkom hrišćanske zajednice (Djela 2:17). Petar je takođe govorio o „poslednjim danima“ u 2. Petrovoj 3:3, kao i Jakov (Jakov 5:3) i autor Poslanice Jevrejima (Jevrejima 1:2). „Poslednji dani“, kako se koriste u Novom savezu, nisu nužno referenca na neko doba daleke budućnosti, već vremenski period koji je započeo osvitom hrišćanskog doba i nastavlja se danas.

Međutim, važna vremenska proročanstva u Svetom pismu daju nam precizniji pregled događaja koji uvode svijet u period koji je za-ista „vrijeme kraja“ (Danilo 8:26-27; 12:9). To nam pomaže da pravimo razliku između uopštenih termina i uvida koji pruža ispunjenje proročanstava.

Ovi poslednji dani će biti teški. Sledeći stihovi opisuju grijeh zlih ljudi pronađene u Pavlovo vrijeme, probleme koji se i danas mogu vidjeti.

Jer ljudi će biti sebični, pohlepni za novcem, umišljeni, oholi, hulnici, neposlušni roditeljima, nezahvalni, nevjerni, bezosjećajni prema drugima, mirolomci, klevetnici, neobuzdani, okrutni, prezrivi prema dobroti, izdajnici, tvrdoglavi, ponosni, koji više vole užitke nego Boga, i imaju formu pobožnosti, ali se odriču njene sile. Takvih se kloni. (stihovi 2-5)

Pavle započinje opsežnu listu – ukupno oko 19 osobina koje su obilježja moralne dekadencije u grijehu. I ova ponašanja, i one koji u njima istrajavaju, treba izbjegavati.

Prvo, ljudi će biti sebični, umjesto da služe drugima. Sebičnost ili egoizam označava pretjerano interesovanje osobe za sebe samu i samoživu insistiranje isključivo na ostvarenju svojih interesa, a zanemarivanje interesa drugih ljudi. Sebičnost je princip po kojem svako nameće sopstvene interese bez obzira na postojeće norme.

Drugo, zli ljudi će biti opsjednuti bogatstvom. Materijalne stvari nisu same po sebi zlo, ali pohlepa prema novcu je korijen svih vrsta zala (1. Timoteju 6:10).

Treće, ovi ljudi će biti „umišljeni“ ili „ponosni“, što znači da su zaokupljeni time da ljudi primjećuju njih i njihove postupke. Ovo se odnosi na koncepte kao što je arogancija, ali postavlja očekivanja na druge. „Umišljena“ osoba ne samo da visoko misli o sebi, ona očekuje da drugi ljudi pokažu divljenje ili odobravanje.

Četvrto, takvi ljudi će biti „oholi“ ili „arogantni“. Ovo je od grčke riječi *hiperēfanoi*, što doslovno znači „stavljanje sebe iznad drugih“. Čini se da se ovaj izraz više odnosi na nečije stanje uma, dok ideja „sebičnosti“ uključuje sličan problem, ali na djelima.

Peto, ovi zli ljudi će biti „hulnici“. Grčka riječ koja se ovdje koristi odnosi se na izgovaranje klevete ili zla prema drugima: *blasfēmoi*.

Šesto, oni se ne obaziru na uput da poštuju svoje roditelje (Izlazak 20:12). Ovo je uobičajena nit u životima onih koji preziru autoritet. Djeca koja ne poštuju svoje roditelje obično ne poštuju nikoga. Oni koji ne poštuju svoje roditelje, u ovom kontekstu, imaju probleme izvan običnog porodičnog sukoba.

Sedmo, biće „nezahvalni“. Ovo je blisko povezano sa idejama sebičnosti i arogancije; oni koji su nezahvalni obično se osjećaju da imaju pravo na određene stvari – umjesto da budu zahvalni kada primaju, oni su ljuti kada izostane nešto što smatraju da im pripada.

Osmo, ovi izopačeni ljudi će biti „nevjerni“, ne želeći istinski da žive u skladu sa Božjom istinom. Bog je opisan u Bibliji kao „svet“, što izražava ideju „odvojenosti“ (Izlazak 15:11; Isaija 6:3). Nasuprot tome, ovi zli ljudi su nevjerni i neposvećeni, uronjeni u pali svijet.

Ovo je odjek ilustracije koju je Pavle koristio u 2. Timoteju 2:20-21.

Deveto, zli ljudi će biti „bezosjećajni prema drugima“ ili oni koji se ponašaju bezobzirno. To se odnosi na ljude kao „nepomirljive“ ili „neumoljive“, što znači da nemaju empatije prema drugima i da se sva njihova interakcija svodi na puki sebični interes.

Deseto, zli ljudi će biti „mirolomci“, što uključuje ponašanje na nepromišljen način koje dovodi do sukoba, stalnih trvenja i napetosti, umjesto mira. Ovo je mentalitet nespojiv sa višim idealima kao što su samokontrola ili samopožrtvovanje.

Jedanaesto, zli ljudi će biti „klevetnici“. Kleveta označava ogovaranje, omalovažavanje, vrijeđanje časti ili davanje izjave u kojima se tvrde neistine iako klevetnik zna da su neistinite s ciljem stvaranja negativne slike o nekome ili nečemu ili namjernog podriivanja reputacije.

Dvanaesta osobina je „neobuzdanost“. Ovaj termin uključuje naglost, nasilnički temperament, agresivnost i bezobzirnost. To su osobe koje nemaju mjeru u svom ponašanju.

Trinaesto, moralna dekadencija uključuje i „okrutnost“, što je korak dalje u zlom ponašanju od prethodne osobine i uključuje grubost, nasilništvo, prinudu, surovost, tlačenje, nemilosrdnost, nabusitost, žestinu, mučenje, nečovještvo, ugnjetavanje, krvništvo...

Četrnaesta pomenuta osobina je „prezrivost prema dobroti“. Ova kategorija ljudi zapaža dobrotu ali zauzima prezriv i omalovažavajući stav prema onima koji je ispoljavaju, smatrajući to za slabost ili čak prepreku da ostvare i uzmu ono što želi njihova sebična, grešna priroda.

Petnaesto, zli ljudi su „izdajnici“. „Izdajice“ su oni koji ne poštuju dogovor ili savez i aktivno rade protiv interesa svojih takozvanih prijatelja i saveznika. U knjizi proroka Danila 11:27 nalazimo interesantan opis ponašanja entiteta poznatih kao „Sjeverni i Južni kralj“: „I srce obojice kraljeva smišljaće podvale i za jednim će stolom govoriti laž.“

Šesnaesta pomenuta osobina je „tvrdoglavost“. To sugerise

izazove u komunikaciji i razumijevanju, odlučnost koja može biti rigidna, nepopustljivost, neprilagodljivost, odbijanje da se primi savjet i pouka, a često je zapravo mehanizam zaštite od nesigurnosti.

Sedamnaesta stavka je „ponos“. Originalni grčki opis koji je koristio Pavle je *tetifōmenoi*, što doslovno znači okružiti dimom ili maglom. Kao metafora, ovo je korišteno da opiše nekoga ko je bio zaslijepljen osjećajem vlastite vrijednosti. Ovo je usko povezano s konceptima arogancije i nepromišljenosti spomenutim ranije u odlomku. Bezbožnici često zaslepljuju sebe sopstvenim prividom veličine. Ovaj izraz se ponekad prevodi kao „naduven“ od ponosa.

Osamnaesto, zli ljudi će biti više zabrinuti za hedonizam i zabavu nego za volju Božju. Ovo je u velikoj mjeri uobičajena prepreka vjeri u jevanđelje. Mnogi ljudi odbacuju ideju hrišćanstva s obrazloženjem da bi se morali „odreći“ određenih grešnih zadovoljstava. Ovo je, kao što sugerišu i drugi pojmovi na Pavlovoj listi, kratkovidna i neznačajna pretpostavka. Ljudi ogrezli u hedonizam odbijaju upravo ono što bi im bilo najpotrebnije (Jovan 10:10).

Novi savez često pravi razliku između „prirodnog“, grešnog ponašanja čovjeka i pobožnog ponašanja na koje smo pozvani kao hrišćani. Zli ljudi „smatraju da je zadovoljstvo uživati danju“ (2. Petrova 2:13). Prije nego što smo upoznali Hrista, „i mi smo nekad bili bezumni, nepokorni, zavedeni, robovi raznih želja i užitaka, živjeli smo u zlobi i zavisti, bili smo mrski, mrzili smo jedni druge“ (Titu 3:3). Ipak, oni koji vjerno služe Bogu biraju „radije da trpe nevolju zajedno s Božjim narodom nego da privremeno uživaju u grijehu“ (Jevrejima 11:25).

Napokon, zli ljudi su poznati po tome što imaju formu pobožnosti, ali odbacuju suštinu koju čini prava pobožnost. Ovo odražava Pavlovu osudu zla u Titu 1:16. Drugim riječima, ovi ljudi žele da budu viđeni kao dobri ljudi, ili kao vjernici, ili čak kao učitelji u vjeri, ali nisu istinski slijedili Boga (1. Timoteju 1:3-7). Imaju religiju, ali nemaju stvaran i legitiman odnos s Bogom izgrađen na istini (2. Timoteju 3:16-17). Ovo bi takođe uključivalo one koji otvoreno biraju

kada će poslušati Boga, a kada odbaciti Njegovu poruku.

Upravo otuđenje od Boga i grijeh tjeraju čovjeka u iracionalni svijet simulacija. Čovjek pokušava da u grijehu osmisli svoj život, da ga učini što atraktivnijim, zabavnijim, poželjnijim, ali na vještački način. Sve se simulira, uključujući i religiju gdje nalazimo prave „eksperte“ za to.

U tome posebno prednjače tradicionalne crkve u svom sistemu raskošnih objekata i ceremonija, simulirane svetosti, simuliranog mučeništva, simuliranih odežda i rituala, sračunatih da fasciniraju i zarobe čula, kao i sa titulama za oslovljavanje različitih rangova u hijerarhiji sveštenstva kao što su „njegova svetost“, „visokopreosveštenstvo“, „prepodobni“, „svesvetost“, „presveti otac“ i sl. Za razliku od toga, istinsko povezivanje sa Bogom uvijek je pratila poniznost i svijest o sopstvenoj grešnosti (vidi: Luka 5:8; 1. Timoteju 1:15; Isaija 6:5).

Nakon poduzeg opisa zlih ljudi, Pavle sugeriše: „Takvih se kloni.“ Ovdje se mogu iznijeti dva važna zapažanja. Prvo, ovaj savjet je u ličnom pismu Timoteju, tako da su ljudi koje Pavle spominje postojali kada je ovo pismo napisano. Pavle je imao na umu određene ljude koje je Timotej trebalo da izbjegava. Ti ljudi bi ga mogli dovesti u iskušenje da sagriješi ili ga odvratiti od istinskog učenja.

Međutim, izbjegavanje lažnih učitelja je nešto drugačije od ophođenja s drugim ljudima. Pavle je negdje drugdje jasno poučavao da je izbjegavanje apsolutno svakog kontakta s grešnim osobama nemoguće (1. Korinćanima 5:9-10). Iako je držanje podalje od nemoralna uopšteno važno, Timotej se posebno treba kloniti onih koji su tvrdili da slijede Boga, ali su to poricali svojim lažnim postupcima i učenjima. Za hrišćane je posebno važno da pokažu jasno odvajanje od onih koji tvrde da su hrišćani, ali čiji postupci govore drugačije.

Jer od njih dolaze oni koji se lukavo uvlače u kuće i zarobljuju slabe žene opterećene grijesima, vođene raznim željama, koje uvijek uče, ali nikako ne dolaze u spoznaju istine. (stihovi 6-7)

Ono što Pavle opisuje je manja grupa, unutar prethodne kategorije

zlih. Neki, ali ne svi, od ovih lažnih učitelja su uključeni u dodatne zle radnje. Pavlov opis ovdje sugerirše prevarante. On koristi grčku riječ *aihmalōtizontes*, koja implicira „odvođenje“ ili „zarobljavanje“. To podrazumijeva nekoga ko patvori određeni način razmišljanja u nešto drugo.

Ovo je vjerovatno uključivalo prevarante i druge lopove. Možda je mislilo i na one koji su fizički zavodili žene. Ideja da lažni učitelj koristi žene u njihovim domovima bila bi odbojna za Timoteja i druge vjernike.

Ovi ljudi sigurno ciljaju na one koji su ranjivi. Cilja grupa su „slabe žene“. Za takve žene se navodi da imaju tri brige. Prvo, bile su „opterećene grijesima“. Drugim riječima, imale su i druga grešna djela u svojim životima pored problema koje su im nametnuli lažni učitelji. Drugo, ove žene su „vođene raznim strastima“. To se vjerovatno nije odnosilo samo na seksualne strasti, već i na „razna“ područja života u kojima su se javljale slabosti.

Treće i najinteresantnije, Pavle kaže da su te žene „uvijek učili“, ali „nikada nisu mogle doći do spoznaje istine“. Ovo se odnosi na one koji nikad nisu savladali ni osnovne stvari, a uvijek traže novotarije, najveće „duhovno“ učenje. U modernim terminima, ovo se ponekad naziva osobom koja je „toliko otvorenog uma da joj je mozak ispao“. Jednostavno, osoba treba da prepozna istinu i prihvati je, umjesto da neprestano skakuće s jedne na drugu temu i u praksi ništa ne usvaja.

Ovaj posljednji opis lažnih učitelja prikazuje jedno od najnižih djela koja se mogu poduzeti. Iskorištavali su žene u njihovim vlastitim domovima, obmanjujući ih lažnim učenjima i vodeći ih u daljnji grijeh. Jasno je da ni sami „učitelji“ nikad nisu stali za istinu i Boga i da je riječ o simulantima. Pravi učitelji Božje Riječi trebali su da tretiraju „starije žene kao majke, mlađe žene kao sestre, u svoj čistoti“ (1. Timoteju 5:2).

I na način na koji su se Janes i Jambres suprotstavljali Mojsiju, tako se i ovi protive istini, ljudi pokvarenog uma, odbačeni od vjere. (8. stih)

Janes i Jambres se obično shvataju kao likovi iz Egzodusa, kao ljudi koji su se borili protiv Mojsija kada je pokušao da oslobodi jevrejski narod iz Egipta. Iako nisu eksplicitno spomenuta u Svetom pismu, ova dva imena tradicionalno su se povezivala sa dvojicom faraonovih magova koji su se suprotstavili Mojsiju (Izlazak 7:11-12, 22; 8:7, 18). Ovi ljudi su bili poznati po tri stvari.

Prvo su se suprotstavili istini. Oni su stajali protiv naloga koji je Bog dao preko Mojsija da pusti jevrejski narod iz ropstva.

Drugo, ti ljudi su bili duhovno i intelektualno izopačeni. Oni nisu poznavali Boga, nisu tražili Boga i nisu vjerovali Njegovim riječima.

Treće, učenja ovih ljudi zaslužila su samo odbacivanje od strane Boga. Pavlove riječi ovdje nalikuju njegovom pisanju u Kološanima 2:18-19: „Neka vas niko ne nipodaštava po svom sudu, u poniznosti i ritualnoj službi anđelima, spekulišući onim što je vidio, razmećući se pretvorno u naduvenosti svog tjelesnog uma, a ne držeći se glave.“ Takvi ljudi, u Efesu i Kolosu, nisu istinski poznavali Boga uprkos svojim tvrdnjama da su duhovne vođe.

Fraza „odbačeni od vjere“ odnosi se na one „koji ne mogu proći probu vjere zbog vlastite patvorenosti“.

Ali neće više napredovati, jer će njihova ludost biti očigledna svima, kao što je bila očigledna i ludost one dvojice. (9. stih)

Bez obzira na napore, pa čak i privremeni uspjeh, lažnih učitelja, oni neće dugo uspijevati. Pavle takođe objašnjava zašto: oni koji žive grešnim životom će na kraju biti otkriveni (Brojevi 32:23).

Pozivajući se ponovo na Janesa i Jambresa (2. Timoteju 3:8), Pavle zaključuje da će sudbina lažnih učitelja biti ista. Iako su ova dva maga isprva bili u stanju da reprodukuju Mojsijeve znakove sotonskom silom (Izlazak 7:11-12, 22; 8:7), na kraju nisu mogli (Izlazak 8:18; 9:11). Svi su znali da je Mojsijev Bog nadmašio njihovu moć.

Uprkos ranom, površnom uspjehu, lažni učitelj će na kraju biti razotkriven ko je i šta je. Isto bi važno i za one koji su se protivili Timoteju kroz lažna učenja.

A ti si potpuno slijedio moje učenje, način života, namjeru, vjeru, trpljenje, ljubav, istrajnost, moja progonstva, patnje, ono što mi se dogodilo u Antiohiji, u Ikoniji, u Listri, progonstva kakva sam podnio. Ali Gospod me je iz svega izbavio. (stihovi 10-11)

Stihovi 10-17 čine drugi glavni dio 3. poglavlja. Pavle prelazi sa bezbožnih postupaka zlih ljudi i lažnih učitelja na svoj pobožni život i njegov uticaj na Timoteja. Ovdje je predstavljeno sedam stavki koje se odnose na određena područja u kojima je Timotej pomno posmatrao Pavlovo učenje. One podržavaju realnost Pavlovih vjerovanja i Timotej ih treba oponašati. Ovo, u skladu s ostatkom Novog saveza, otkriva vezu između vjerovanja i djela (Jakov 2:14).

Pavle u ovom odlomku koristi jasan i ekspresivan grčki, koji naglašava njegovo namjeravano značenje. Pavle ukazuje da je Timotej slijedio ove primjere, date u stihovima 10 i 11. „Slijedenje“ je od grčke riječi *parēkoloutēsās*, što znači „pomno posmatrati, slijediti, oponašati ili detaljno ispitivati.“ Drugim riječima, Timotej ima lično znanje o Pavlovom primjeru, pomno ga je proučavao i pratio ga u tome u prošlosti. Pavle će takođe istaći svaku od sledećih stavki grčkim izrazom *tē*, što znači „to“: kao u „učenju, ponašanju, cilju života...“

Ovo je djelimično zamišljeno da podrži valjanost Pavlovog svjedočenja. Budući da je Timotej lično vidio Pavlovo iskustvo svih ovih stvari, on iz prve ruke zna da je ovo iskrena, istinita poruka.

Prvo, Timotej je slijedio Pavlovo učenje. To je bilo za očekivati nakon njihove zajedničke službe u Djelima 16, kao i Pavlovog pisanja u 1. i 2. Timoteju.

Drugo, Timotej je pratio Pavlovo ponašanje ili postupke. Smatran je Pavlovim „pravim sinom u vjeri“ (1. Timoteju 1:2).

Treće, Timotej je slijedio Pavlov „cilj u životu“, što znači da je on bio svrsishodna osoba čiji je fokus bilo jevanđelje. Kao što je Pavle težio da slijedi Boga prije svega, tako je činio i Timotej.

Četvrto, Timotej je slijedio Pavlovu vjeru, što je opšta fraza koja bi mogla uključivati i samo vjerovanje (set doktrina) i trajnu vjernost

kao vjernika.

Peto, Timotej je slijedio Pavlovo trpljenje. Pavle neprestano veliča vrline strpljenja u svojim spisima (Rimljanima 2:7; 8:25; 2. Korinćanima 6:6; Galatima 5:22; Efescima 4:2; Kološanima 1:11; 3:12; 1. Timoteju 1:2; 2. Timoteju 4:2);

Šesto, Timotej je pratio Pavlovu ljubav, ključnu temu u Pavlovim pismima. Ovo je najpoznatije objašnjeno u 1. Korinćanima, 13. poglavlje.

Sedmo, Timotej je slijedio Pavlovu postojanost ili upornost. Timotej je pretrpio mnogo, baš kao što je Pavle tokom svoje službe.

Timotej je takođe bio blisko povezan s Pavlovim progonom u mjestima poput Antiohije, Listre i Ikonije. Timotej je bio prisutan barem u nekim Pavlovim progonima (Djela 16). Bez obzira na probleme, Pavle je mogao da kaže „Gospod me je spasio“.

U Antiohijskoj Pisidiji, vjerski protivnici pokrenuli su progon kako bi otjerali Pavla iz grada (Djela 13:50-51). Listra je bila još gora; Pavla su kamenovali sve dok gomila nije pomislila da je mrtav, a zatim ga izbacili van grada (Djela 14:19). Timotej je bio iz Listre i možda je bio svjedok ovog događaja (Djela 16:1). Tu se Timotej pridružio Pavlu i postao propovjednik s njim.

A svi koji hoće da žive pobožno u Hristu Isusu, biće progonjeni. (12. stih)

Na osnovu Pavlovog sopstvenog iskustva, on je sa sigurnošću mogao istaći da vjernost Hristu vodi do progona od bezbožnog svijeta. Ovo je u oštroj suprotnosti s „jevanđeljem blagostanja“ našeg vremena, koje uči da vjernost Bogu vodi do materijalnih blagoslova u ovom životu. Pavle je učio da pobožan život uključuje progon. Njegov vlastiti život poslužio je kao živo svjedočanstvo ovog učenja. Čak i u vrijeme ovog pisma, Pavle je bio u zatvoru, čekajući smrt zbog svoje vjere.

Ostali apostoli i mnogi u ranoj zajednici takođe su iskusili progon zbog toga što su živjeli pobožnim životom u Hristu Isusu. Tradicionalno, svi apostoli su stradali zbog svoje vjere osim Jovana, koji

je umjesto toga bio prognan na ostrvo Patmos gdje je napisao knjigu Otkrivenja. Jevrejima 11 govori se o patnjama koje su pretrpjeli mnogi Božji ljudi.

Zašto su istinski pobožni ljudi progonjeni? To se dešava zbog njihove neprilagođenosti bezbožnom načinu života u satanističkom sistemu. „Živjeti pobožan život“ podrazumijeva uvjerenja i ponašanje koje iritiraju neobraćene ljude u đavoljem svijetu. Odražavanje karaktera i prirode Boga izaziva neprijateljstvo i gnjev ljudi koji su pod kontrolom Sotone, bez obzira šta sami mislili i vjerovali.

Progoniti nekoga znači nanijeti patnju ili pritisak, psihički, moralni ili fizički, na osobu ili grupu, posebno zbog mišljenja ili uvjerenja, s ciljem da se oni potčine poricanjem, ućutkivanjem ili, u krajnjem slučaju, pogubljenjem. Neki progoni su očigledno otvoreni, a neki vrlo suptilni u obliku odbijanja, što može uključivati ignorisanje, ismijavanje i marginalizaciju. Najopasnija vrsta progona dolazi od pseudo religioznih autoriteta, kako se pokazalo kroz istoriju.

A zli ljudi i prevaranti će napredovati naviše, varajući i sami budući prevareni. (13. stih)

Zlo se umnožava i širi, čak i kad je kamuflirano prividnim dobrom. Stoga se može očekivati da će grijesi „zlih ljudi i varalica“ biti sve gori i gori. Takvi bi ljudi nastavili svoju „obmanu i prevaru“.

Put grijeha je nizbrdo; takvi idu od lošeg do goreg, varajući se i bivajući prevareni. Oni koji varaju druge, varaju i sebe. Nemoguće je varati druge i sačuvati vlastiti moralni integritet. To se prvo pokazalo na primjeru arhi pobunjenika protiv Boga, Lucifera, a isti obrazac važi za pali ljudski rod. Ali u svijetu izopačenih mjerila, prevaranti su oni koji postižu „uspjeh“. To je apsurd grijeha. Ovo je uočljivo u svim područjima ljudskih poslova. Drugim riječima, ako hoćete da zaista živite pobožno, moralno i pošteno, vaše šanse da „uspijete“ u ovakvom svijetu svedene su na minimum. U očima svijeta, vi ste budala, što je izraženo u poslovice „dobar i budala su braća“.

Religija svakako nije izuzeta od ovih obrazaca „napredovanja“. Simuliranje religioznosti jedna je od najopasnijih obmana. Ovo

uključuje i umišljaje kakvi su mogu zapaziti kod harizmatika. Harizmatске vođe i sami bivaju obmanuti da vjeruju kako Bog radi na poseban način baš kroz njih, dok u stvarnosti pričinjavaju veliku štetu zdravim doktrinama i praktičnoj pobožnosti.

Pavle je često podizao uzbunu protiv obmana lažnih učitelja. U Rimljanima 16:18 učio je: „Jer takvi ne služe našem Gospodu Hristu, nego željama svog tijela, pa slatkim i laskavim riječima zavode srca bezazlenih.“ U Efescima 5:6 je napisao: „Niko da vas ne obmanjuje ispraznim riječima, jer zbog svega toga Božji gnjev dolazi na sinove nepokornosti.“ Često je upozoravao na duhovnu obmanu (1. Korinćanima 3:18; 6:9; Galatima 6:3; 1. Solunjanima 2:3; 2. Solunjanima 2:3). Jakov (Jakov 1:16, 26) i Jovan (1. Jovanova 1:8; 2:26; 3:7; 2. Jovanova 1:7) takođe su dali slična upozorenja. Obmana je bila veliki problem čak i u najranijim zajednicama, a danas je područje posebne zabrinutosti.

Ali ti ostani u onome što si naučio i u šta si se uvjerio, budući da znaš ko te je svemu tome poučio i da od ranog djetinjstva poznaješ svete spise koji te mogu učiniti mudrim na spasenje kroz vjeru koja je u Hristu Isusu. (stihovi 14-15)

Pavle nudi Timoteju mudre riječi, naglašavajući da Timotejev poziv i ponašanje nemaju nikakve veze s djelima zlih ljudi. Timotej je bio vjerni Hristov sledbenik, dobro poznat Pavlu i onima koje je vodio. Pavle je ponudio tri konkretna razloga za ovo ohrabrenje. Prvo, Timotej je trebalo da ostane vjeran učenjima po kojima je već išao. Timotej je naučio Sveto pismo od svoje majke i bake (2. Timoteju 1:5), kao i od Pavla.

Drugo, trebalo je da nastavi u onome što je jasno utvrdio kao svoja uvjerenja. Timotej je i naučio Božju istinu i povjerovao je u jevanđelje. Oboje su bili važni djelovi Timotejevog života i službe. Vjerovatno ga je Pavle doveo do vjere u Hrista u njegovom rodnom gradu Listri (Djela 16:1), kasnije je slijedio Pavla kao kolega misionar prije nego što je postao vođa hrišćana u Efesu. Treće, Timotej je imao duboko lično iskustvo sa čovjekom od koga je naučio ove istine.

Prethodni stihovi su bili posebno namijenjeni da opišu različite načine na koje je Timotej vidio dokaz Pavlove vlastite vjere.

Pavle je poučio Timoteja istom jevanđelju koje je primio nakon svog susreta s Isusom na putu u Damasku (Djela 9) i naučio od apostola koji su bili s Hristom (Galatima 1:18). Timotej je imao prednost što je lično učio Hristova učenja od Pavla i drugih ranih hrišćana prije završetka novosaveznih spisa.

Sam Timotej je bio pismen, nešto što nije bilo uobičajeno u njegovo vrijeme. U najmanju ruku, njegova majka i baka su ga podučavale jevrejskim spisima. Imao je oca Grka i nije bio obrezan sve dok nije postao punoljetan, ali je imao snažan jevrejski uticaj sa majčine strane porodice.

Pavle takođe dodaje primarnu poentu pisane riječi Božje, kako Starog saveza tako i Novog: vođenje ljudi do spasonosnog poznanja Boga i Isusa Hrista. Pavle ističe važnost Starog saveza, istovremeno naglašavajući Isusovu spasonosnu ulogu kao ispunjenja Zakona i Proroka (Matej 5:17-20).

Sve je Pismo nadahnuto od Boga i korisno za poučavanje, za ukoravanje, za popravljanje, za vaspitavanje u pravednosti, da čovjek Božji bude savršen, potpuno opremljen za svako dobro djelo. (stihovi 16-17)

Pavle daje jednu od najvažnijih i najčešće citiranih izjava u cijeloj Bibliji: „Sve je Pismo nadahnuto od Boga.“ „Sve Pismo“ se u ovom slučaju najkonkretnije odnosilo na Stari savez, budući da puni Novi savez još nije postojao. U vrijeme kada je Pavle napisao ove riječi, knjige kao što su Jevanđelje po Jovanu i Otkrivenje još nisu bile napisane. Međutim, ovaj princip bi se i dalje primjenjivao na svo Sveto pismo dato od Boga, uključujući 27 knjiga Novog saveza. Novosavezni pisci prepoznali su Sveto pismo onako kako je napisano (2. Petrova 3:15-16).

Ovdje je opis Božje riječi grčki *teopneustos*. Ovo je vrlo doslovno prevedeno kao „Bogom nadahnut“. Ljudski autori stavljaju riječi na papir, kroz svoje lične perspektive i stilove. Ali konačni

izvor ovih informacija nije ljudski, već božanski. Grčki jezik čini ovaj konkretni opis još slojevitijim. Grčki korijen riječi *pneo* koristi se za vjetar, dah, duh ili „duh“. Ovo je igra riječi koju Isus koristi kada razgovara s Nikodimom (Jovan 3:8). U simboličkom smislu, na grčkom, riječ koju Pavle koristi je model same Biblije: produžetak Božje volje, formiran iz Njegovog duha, u pisanom obliku.

Kao takvo, ovo pisano Sveto pismo je savršeno (Psalam 19; 119). Budući da je svo Sveto pismo savršeno, ono je „korisno“ za mnoga područja života. Pavle navodi četiri oblasti. Prvo, Sveto pismo je korisno za poučavanje. Treba ga koristiti za poučavanje ljudi da bolje upoznaju Boga. Drugo, Sveto pismo je korisno za ukor ili opominjanje, ideju razotkrivanja ili ukazivanja na grijeh. Treće, Sveto pismo je korisno za ispravljanje. Sveto pismo i ukazuje na grijeh i nudi rješenje za njega. Četvrto, Sveto pismo je korisno za obuku u pravednosti. Iako slična nastavi, ova obuka je više fokusirana na praktičnu primjenu. Iz Svetog pisma učimo šta je istinito i pravedno, a šta pogrešno, kako ispraviti pogrešno i kako primijeniti istinu.

Sveto pismo može učiniti „čovjeka Božjeg“ „potpunim“ i „opremljenim za svako dobro djelo“. Opis „Božji čovjek“ podrazumijeva osobu koja se opredijelila za Boga i da živi pobožnim životom.

Božjem čovjeku Sveto pismo pomaže u dvije oblasti. Prvo, on „može biti potpun“, termin koji se odnosi na zrelost. Timotejevo poučavanje i primjena Svetog pisma učinilo bi ga zrelim hrišćaninom koji može uspješno voditi druge vjernike. Drugo, bio bi „opremljen za svako dobro djelo“. Bez obzira na potrebu, Timotej bi imao pogled na svijet koji mu je bio potreban da pravilno živi svoju vjeru. Tačno biblijsko razumijevanje bolje poboljšava primjenu Biblije na životna pitanja. Biblija ne navodi sve situacije, ali biblijski principi su primjenljivi za sve, kada se ispravno shvate.

4. Zdrava nauka nasuprot izmišljotinama

Obavezujem te stoga pred Bogom i Gospodom Isusom Hristom, koji će suditi živima i mrtvima o dolasku njegovom i kraljevstvu njegovom: propovijedaj riječ; budi pripravan u povoljno vrijeme i u teško vrijeme – objasni, ukori, opomeni, sa svom strpljivošću i poučavanjem. (2. Timoteju 4:1-2)

Pavle počinje ovo poslednje poglavlje svog pisma snažnom obavezom Timoteju. On koristi grčki izraz u sudnici koji podrazumijeva svjedočenje, svjedoka ili obavezu: *diamartiromai*. Ovo je svečana, ozbiljna obaveza koju Pavle stavlja na svog prijatelja. Ista riječ nalazi se u 1. Timoteju 5:21 gdje je Pavle napisao: „Obavezujem te pred Bogom i Gospodom Hristom Isusom i izabranim anđelima da se toga držiš i da ne donosiš zaključke unaprijed i da ništa ne činiš iz pristranosti.“ U 1. Timoteju 6:13 Pavle je koristio drugačiju grčku terminologiju, ali slično značenje, da bi rekao: „Obavezujem te pred Bogom, koji svemu daje život, i pred Hristom Isusom, koji je dao dobro svjedočanstvo pred Pontijem Pilatom.“ Pavlova namjera je da dovede Timoteja do velike pažnje i poslušnosti važnom uputu.

Zapazimo da su sve svečane obaveze pred dvije ličnosti: Bogom i Isusom Hristom. Ako je trojstvo biblijska nauka, zar Pavle i drugi pisci Novog saveza ne bi bili krivi za uporno izostavljanje „trećeg lica Božanstva“? Ili su možda krivi oni koji su uveli tu nebuloznu dogmu u hrišćanstvo? Pavle ovdje kaže da su sudu podložni i živi i mrtvi. Teško je pretpostaviti da će to završiti povoljno za one koji su uzurpirali identitet samog Boga. On se poziva na Isusa koristeći frazu koja se takođe nalazi u Djelima 10:42 i 1. Petrovoj 4:5. Dva druga atributa su takođe data u vezi s Isusom u ovom stihu. Prvo, Pavle je govorio o njegovom dolasku. Pavlovi kasniji spisi zabilježili su naglasak na ovoj ideji o Hristovom pojavljivanju ili povratku (1. Timoteju 6:14; 2. Timoteju 4:8; Titu 2:13). Drugo, govorio je o Hristovom

kraljevstvu. Pavle je vjerovao da će živjeti s Isusom u ovom nebeskom kraljevstvu (2. Timoteju 4:18).

Velika obaveza za Timoteja bila je sledeća: da propovijeda Riječ kako je data. On se nije trebao okrenuti od zdrave doktrine ili ka mitovima (2. Timoteju 4:3-4), već je svoju službu trebao usredotočiti na prenošenje Božje otkrivene istine. Pavle zatim uključuje sedam specifičnih načina na koje Timotej treba da propovijeda Riječ.

Prvo, Timotej je trebao biti spreman kada propovijedanje bude zgodno. Izraz „u povoljno vrijeme“ odnosi se na ona vremena kada se, po zdravom razumu, „treba“ propovijedati riječ. Ovo su prijateljske okolnosti ili sigurnija vremena.

Drugo, Timotej je trebao biti spreman i kada propovijedanje nije bilo pogodno. Ovo je značenje izraza „u nepovoljno vrijeme“. Ovo su trenuci kada je objavljivanje istine neugodno pa i opasno, ali je obaveza da se to uradi.

Treće, on treba da osvjedoči u istinu i ispravi one koji griješe. Ovo odražava Pavlov poziv da se „ukorava“ koji se nalazi u 1. Timoteju 5:20 (Izreke 3:12; 9:8; 19:25).

Četvrto, Timotej treba da govori protiv nepravde. Grčki izraz preveden kao „opomena“ je *epitimēson*, što u ovom kontekstu znači grditi, koriti ili ispravljati.

Peto, Timotej mora ohrabriti, termin koji se odnosi na ohrabrenje ili podsticanje. Ovo je od grčkog izraza *parakaleson*, koji uključuje podršku i pomoć.

Šesto, Timotej treba da propovijeda sa strpljenjem. Za one koji su u rukovodstvu, a posebno kada su suočeni sa opozicijom, ovo može biti izuzetno teško. Pa ipak, Pavle to spominje kao dio ploda Duha (Galatima 5:22-23). Strpljenje, uprkos frustracijama, treba da bude obilježje hrišćanske vjere.

Sedmo, Timotejevo propovijedanje riječi trebalo bi da bude poučno, termin koji se odnosi na pouku. On treba uključiti i emocije i intelekt, obučavajući vjernike da slijede Božju istinu.

Jer će doći vrijeme kad ljudi neće podnositi zdravo učenje, nego

će po sopstvenim željama nakupiti sebi učitelje koji će im govoriti ono što godi njihovim ušima. I odvratit će uši od istine, a okrenuće se izmišljenim pričama. (stihovi 3-4)

Prema ovoj referenci, vrijeme kada ljudi nisu slušali zdravo učenje i umjesto toga gomilali lažne učitelje, nije bilo daleko. Pavle je bio zabrinut da će se nakon njegove smrti u Efesu pojaviti lažni učitelji i odvratiti vjernike iz prave vjere u zablude i izmišljotine. Pavle se ovdje posebno osvrće na četiri pitanja koja bi ljude odvela od Božje istine.

Prvo, ljudi bi se umorili od pravog jevanđelja i odbacili bi ga. Umjesto toga, oni bi se okrenuli u drugim smjerovima, tražeći da zamijene zdravo učenje. To se može očekivati kada evanđeoska poruka počinje poniznom, teškom mišlju: mi smo nesavršeni i grešni i trebamo spasenje. Oni koji poluobraćeni postanu nominalno hrišćani obično se kreću „na ivici noža“ i koriste prilike za izgovore neslijedenja biblijske vjere i morala. Takvima će biti vrlo prijemčiva svaka liberalna i razvodnjena nauka, makar to bile potpune izmišljotine.

Drugo, umjesto da slijede pobožne učitelje, ljudi bi odabrali da slijede učitelje koji su im govorili ono što vole da čuju, a ne ono što je istina. Ideja „svraba u ušima“ može biti ideja trzanja ili pomicanja ušiju koje traže nešto drugačije od originalne, istinske evanđeoske poruke.

Treće, oni koji odstupe posebno će izbjegavati istinu. Osim što neće podnositi zdravu nauku i pronaći učitelje po svom ukusu, ovi nevjerni ljudi će bukvalno skrenuti u drugom pravcu od istine. Ako istina kaže da ide desno, ovi ljudi idu lijevo. Oni neće živjeti od istine, pa čak ni slušati je. Umjesto da odgovore na razum i osvjedočenje, oni će se pobuniti protiv toga.

Četvrto, ovi nevjerni ljudi će se spotaknuti o lažnim idejama. Timotej je već bio upozoren na lažne učitelje koji su se posvetili mitovima (1. Timoteju 1:4) i upozoren je na ovu praksu u ovom sopstvenom životu (1. Timoteju 4:7). Pavle je takođe dao slično upozorenje Titu (Titu 1:14). Petar je čvrsto izjavio da on i drugi apostoli nisu

slijedili „vješto smišljene mitove“ već su bili „očevici njegovog veličanstva“ (2. Petrova 1:16). Jednom kada je osoba odlučna da odbaci istinu, sklona je vjerovati u bilo šta, ma koliko to bilo glupo.

Gdje danas nalazimo najviše mitomanije i izmišljotina u sklopu vjeroispovijedanja? Upravo u tradicionalnim crkvama: katoličkoj i pravoslavnoj!

A ti budi trezven u svemu, trpi zlo, propovijedaj dobru vijest, potpuno izvrši svoju službu. (5. stih)

Nakon četiri upozorenja o onima koji će se u budućnosti odreći Riječi Božje, Pavle daje Timoteju četiri pozitivna uputa. Prvo, Timotej je trebalo da bude usredsređen i budan, ozbiljno rezonujući o svom životu i ulozi. Koncept „trezvenog“ života, kako se ovdje koristi, nije referenca na alkohol, već dolazi od grčke riječi *nēfe*. To znači biti smiren, fokusiran i kontrolisan.

Drugo, Timotej treba da „tri zlo“. Izdržljivost je glavna tema u ovom pismu, spomenuta već nekoliko puta (2. Timoteju 2:10, 12; 3:11; 4:3). Ideja nije samo „preživjeti“ situacije, već zadržati svoju hrišćansku perspektivu u tim teškim vremenima.

Treće, Timotej treba da „radi djelo evanđeliste“. Ovo je zanimljiv termin, a Pavlova upotreba poučava neke važne stvari. Grčki *euangelistou*, od korijena riječi *euaggelistes*, neuobičajen je u Novom savezu. Ovaj opis se na drugim mjestima koristi samo za Filipa evanđelistu (Djela 21:8), koji je bio jedan od sedam vođa odabranih u Djelima 6, i za tip vođe zajednice koji se spominje u Efescima 4:11. Evanđelista je doslovno osoba koja iznosi radosnu vijest o Hristu. Timoteju, bez obzira da li je to bio njegov duhovni dar ili ne, naloženo je da prenosi jevanđelje kao dio njegove službe kao vođe zajednice.

Ono što je takođe zanimljivo u vezi sa ovim je kako Pavle nije opisao Timoteja. Konkretno, Timotej se ne spominje kao „apostol“, izraz koji je Pavle koristio za sebe (2. Timoteju 1:1). Prema Novom savezu, pravi „apostoli“ bili su samo oni ljudi koje je Hrist posebno izabrao kao „poslane“. Oni koji su došli poslije mogu biti evanđelisti, kao što je Timotej, ali ne mogu biti „apostoli“.

Četvrto, Timotej treba da ostvari ciljeve svog službeničkog poziva. Ovo je težak posao i često postoji iskušenje da se odustane. Postoji prirodan mamac da se zadovoljimo s manje od najboljeg. Ovdje Pavle nalaže Timoteju da nastavi, čak i u teškim vremenima, da dovršava poziv koji mu je Bog dao.

Jer se ja već izlivam kao žrtva ljevanica i približilo se vrijeme mog oslobođenja. (6. stih)

Pavle se vraća od naloga za Timoteja ka razmišljanju o svom životu. „Ljevanica“ se odnosi na prinos u piću koju je jevrejski sveštenik izlivao pored oltara nakon prinošenja ovna, jagnjeta ili bika u hramu (Brojevi 15:1-10; 28:4-7). Baš kao što je prinos pića simbolisao kraj prinošenja, Pavlov život je bio pred krajem. On piše ove riječi u rimskom zatvoru i očekuje da će uskoro biti pogubljen. Pavle se već jednom pojavio u sudnici tokom ovog zatvora (2. Timoteju 4:16), ali ne očekuje da će mu se pružiti još jedna prilika.

Pavle koristi metaforu rastakanja ili odlaska, od grčke riječi *analiseōs*, koja se odnosi na brod koji se odvezao od pristaništa i sprema se isploviti. Ovo je ista riječ koju Pavle koristi u Filipljanima 1:23, govoreći da je njegova želja bila umrijeti ili „otići i biti s Hristom, jer je to daleko bolje.“ Isti koncept „odlaska“, koristeći druge grčke izraze, često se koriste kao metafora za smrt, kao što su Isusovi (Luka 9:31) i Petrovi izrazi (2. Petrova 1:15).

*Dobro sam se borio, trku sam do kraja istrčao, vjeru sam saču-
vao. (7. stih)*

Pavle izjavljuje da je završio misiju koju mu je dao Bog. Na drugom mjestu Pavle je govorio o hrišćanskoj vjeri kao o trci, rekavši: „Zar ne znate da u trci svi trkači trče, ali samo jedan dobija nagradu? Zato trčite tako da je osvojite!“ (1. Korinćanima 9:24) U Jevrejima 12:1, autor je takođe primijetio, „trčimo istrajno trku koja je pred nama.“

Treće, Pavle piše da se posebno držao istine. Pavle nije zadržao neku dvosmislenu vjeru u Boga, već „vjeru“, specifično vjerovanje u Isusa kao uskrslog Mesiju. Novi savez je često govorio o vjerovanju

u Isusa kao o „vjeri“ (Djela 6:7; 13:8; 14:22; 16:5). Pavle je naložio korintskim hrišćanima da „čvrsto stoje u vjeri“ (1. Korinćanima 16:13), nešto što je praktikovao u svom životu. „Vjera“ je takođe nekoliko puta spomenuta u ovom pismu (2. Timoteju 1:13; 3:8).

Od sada se za mene čuva vijenac pravednosti, kojim će me Gospod, pravedni sudija, nagraditi u onaj dan – i ne samo mene nego i sve koji željno čekaju da se on pojavi. (8. stih)

Ovo je jedino mjesto u Novom savezu koje se odnosi na ovu specifičnu vrstu krune. Ostale krune uključuju neprolaznu krunu (1. Korinćanima 9:24-25), krunu radosti (1. Solunjanima 2:19), krunu života (Jakov 1:12; Otkrivenje 2:10) i krunu slave (1. Petrova 5:4). Ova kruna pravednosti će doći od „pravednog sudije“ (takođe Psalam 7:11). Naravno nije riječ o doslovnim krunama, već je ovo način da se slikovito opiše sve zadovoljstvo, ljepota i trajnost efektivnog spasenja.

Pavle očekuje da će dobiti ovu „krunu“ „u onaj dan“. Tumači koji vjeruju u zagrobni život postaviće nedoumice oko ovog izraza, dok zapravo nema nikakve zabune – riječ je o konačnom spasenju prilikom drugog Hristovog dolaska. Od velikog ohrabrenja za hrišćane je činjenica da Pavle dodaje da „kruna pravednosti“ nije samo za njega, već i za „sve željno čekaju da se on pojavi“. Ovdje svakako nije riječ o specijalnim povlasticama, već o nagradi života za sve spasene.

Učini sve što možeš da što prije dođeš kod mene. (9. stih)

Ovaj kratki stih izražava određenu hitnost. Pavle ne samo da traži posjetu, već i skor, uz Timotejeve napore. Pavle je duboko želio da ga Timotej posjeti prije njegove smrti. Pavle će takođe tražiti da Timotej sa sobom povede Marka (2. Timoteju 4:11), donese Pavlov ogrtač, knjige i pergamente (2. Timoteju 4:13). Pavle je u to vrijeme bio sasvim sam sa izuzetkom Luke (2. Timoteju 4:11) i čeznuo je za posjetom prijatelja.

Vrijeme pisanja ovog teksta vjerovatno je bila jesen. Ovo se može utvrditi pošto je Pavle tražio svoj ogrtač (2. Timoteju 4:13) i podsticao Timoteja da dođe prije zime (2. Timoteju 4:21). Budući da

je Timotej morao da plovi Mediteranom da bi došao do Pavla, to je značilo da mora da ode prije nego što plovidba postane preteška po zimskom vremenu, obično krajem oktobra. Vremenski okvir rane jeseni, u posljednjoj godini Pavlovog života, najvjerovatnije 66-67. godine nove ere, je vjerovatno vrijeme kada je Pavle izgovorio ove važne riječi.

Jer me je Dimas ostavio zato što je zavolio sadašnje doba i otišao je u Solun. Kriskent je otišao u Galatiju, a Tit u Dalmaciju. (10. stih)

Ovo dijelom objašnjava zašto je Pavle želio da ga Timotej posjeti u Rimu: većina njegovih drugova ga je napustila. U ovom trenutku, jednostavno biti hrišćanin u Rimu bilo je opasno. Malo ljudi je bilo voljno objaviti svoju vjeru, a kamoli otići u zatvor da se druži s targetiranim vjernikom poput Pavla.

U ovom stihu se spominju tri određena čovjeka. Prvi je Dimas, koji je služio kao dio Pavlovog službenog tima tokom Pavlovog kućnog pritvora u Rimu 60-62. godine nove ere (Kološanima 4:14; Filipionu 1:24). Ovaj stih otkriva tužan kraj ovog čovjeka. Dimas je bio jedan od Pavlovih hrišćanskih drugova. Ovdje se kaže da je zavolio ovo doba, ostavio Pavla i ostale vjernike i otišao u Solun.

Drugo, Pavle se poziva na ime Kriskent. Ova osoba se ne spominje nigdje u Novom savezu i malo se zna o njoj. Bio je vjernik koji je služio Pavlu u nekom trenutku tokom Pavlovog drugog rimskog zatočeništva, a kasnije je otišao u Galatiju. Možda je bio porijeklom iz Galatije. Ako je tako, on bi bio jedan od vjernika kojima je pisano Pavlovo pismo Galatima. Neizvjesno je da li je tamo bio poglavar zajednice ili ne. Za razliku od Dimasa, razlog njegovog odlaska se ne spominje. To ostavlja otvorenu mogućnost da je otišao u boljim uslovima od Dimasa.

Treće, Tit je otišao u Dalmaciju. Tit je najvjerovatnije isti hrišćanski vođa o kojem se govori u Pavlovom pismu koje nosi njegovo ime. Razlog njegovog putovanja u Dalmaciju je nepoznat, ali vjerovatno u evangelizacijske svrhe. To znači da je jevanđelje još u 60-im godinama 1. vijeka doprlo s naše strane Jadrana.

Samo je Luka sa mnom. Uzmi Marka i dovedi ga sa sobom, jer mi je koristan za službu. (11. stih)

Dok su mnogi ljudi ostavili Pavla u Rimu, iz raznih razloga, Luka je ostao. Ovo je ljekar (Kološanima 4:14) koji je putovao kao misionar sa Pavlom, uključujući i tokom njegovog prvog zatvora. Čini se da je bio izuzetno odan Pavlu, ostajući kao njegov poslednji prijatelj tokom drugog zatvora. Osim toga, napisao je i Jevanđelje po Luki i knjigu Djela apostolska. Moguće je da je Luka služio kao Pavlov sekretar za ovo pismo, zapisujući njegove riječi. To je, međutim, neizvjesno.

Drugi prijatelj se spominje u ovom stihu: Marko. To je bio Jovan Marko, mladić čija je majka ugostila prve vjernike u svom domu u Jerusalimu. Putovao je s Pavlom i Barnabom na njihovo prvo misionarsko putovanje, ostavljajući ih rano da bi se vratio u Jerusalim. Kada su se Pavle i Barnaba pripremali za drugo putovanje, razdvojili su se jer je Pavle odbio da povede Marka sa sobom, dok je Markov rođak Barnaba odlučio da ostane s njim i služi na ostrvu Kipar. Marko se kasnije pojavljuje s Pavlom prilikom njegovog prvog hapšenja u Rimu (Kološanima 4:10; Filimonu 1:24). Zanimljivo je da su i Marko i Luka napisali po jedno od jevanđelja.

A Tihika sam poslao u Efes. (12. stih)

Pavle ovdje spominje Tihika, koga je on lično poslao u Efes. Timotej je lično poznao Tihika, sa njihovog putovanja sa Pavlom (Djela 20:1-6). Kada je Pavle pisao efeškim vjericima tokom svog prvog zatvora, izgleda da je Tihik predao pismo (Efescima 6:21). Zajedno sa Onisimom, on je takođe predao Pavlovo pismo Kološanima (Kološanima 4:7).

Zanimljivo je da se Tihik spominjao kod Pavla i prije njegovog drugog rimskog zatočeništva. U Titu 3:12 nalazimo: „Kad ti pošaljem Artemu ili Tihika, gledaj da svakako dođeš kod mene u Nikopolis, jer sam odlučio da tamo prezimim.“ Bili su zajedno u Nikopolisu prije Pavlovog hapšenja. Nakon Pavlovog hapšenja, bio je s njim barem neko vrijeme u Rimu, a zatim je otputovao u Efes. Svrha njegovog

putovanja tamo nije objašnjena.

Činjenica da je Tihik poslan u Efes, gdje je Timotej, sugerira da Pavle namjerava da služi kao zamjena za Timoteja kako bi mogao otputovati da vidi Pavla. Ovo je potkrijepljeno Pavlovim sledećim komentarom Timoteju, u stihu 13: „Kad pođeš.“

Kad pođeš, ponesi ogrtač koji sam ostavio u Troadi kod Karpa, i svitke, a naročito pergamente. (13. stih)

Pavle pretpostavlja da će Timotej odmah doći kod njega, vjerovatno ostavljajući Tihika tamo kao privremenu zamjenu.

Pavlov zahtjev za ogrtačem nije bio samo lični, već i praktičan. Vrijeme će uskoro biti hladno (2. Timoteju 4:21).

Karp je vjerovatno bio iz Troade. Pavle je bio tamo u prošlosti u dva pomenuta navrata (Djela 16 i 20) i očigledno treći put prije svog drugog rimskog zatočeništva.

Osim ogrtača, Pavle je ostavio još dva predmeta kod Karpa: svitke i pergamente. Svici su možda bili starosavezni svici ili Tora ili druge knjige, iako je to neizvjesno. Pergamenti su bili ravni materijali nalik knjigama, koji su služili za pisanje. To su bili ili pergamenti na kojima je već pisano ili su se možda odnosili na prazan pergament koji je Pavle želio za pisanje novih materijala. Čak i u zatvoru, i pred kraj vlastitog života, Pavle i dalje naglašava važnost čitanja i proučavanja Riječi Božje.

Aleksandar kovač nanio mi je mnogo zla. Gospod će mu platiti prema njegovim djelima. I ti ga se čuvaj, jer se žestoko protivio našim riječima. (stihovi 14-15)

Ovdje Pavle posebno upozorava Timoteja na određenu osobu, „Aleksandra kazandžiju“. Aleksandar je bilo izuzetno uobičajeno ime u to doba. U drugim djelovima Novog saveza pominju se najmanje tri Aleksandra (Marko 15:21; Djela apostolska 4:6; 19:33). Čovjek o kojem Pavle ovdje govori može biti isti Aleksandar pomenut u 1. Timoteju 1:20, koga je Pavle „predao Sotoni“. Međutim, ovaj stih to ne razjašnjava. Neki su takođe sugerisali da je čovjek o kome se ovdje govori je isti jevrejski Aleksandar u Djelima 19:33-34, koji

je bio u Efesu.

S obzirom na Pavlove komentare ovdje, on ne vidi Aleksandra kovača kao vjernika. Pavlova aluzija na Psalam 28:4 je referenca na bezbožnike koje će Bog kazniti za svoje zločine. Čini se da je Aleksandar bio značajan antagonist Pavlu. On se snažno protivio jevanđelju. Vrlo je moguće da mu je poruka hrišćanstva na neki način kvarila posao. Očigledno je frustrirao Pavla i čini se da je bio stalni problem kada je Pavle napisao ovo pismo. Timotej treba da pazi i na njega.

Prilikom moje prve odbrane niko nije došao da mi pruži podršku, nego su me svi ostavili – neka im se to ne uračuna u krivicu – ali je Gospod stajao uz mene i ojačao me, da bi se preko mene potpuno izvršilo propovijedanje dobre vijesti i da bi je čuli svi narodi. I bio sam izbavljen iz lavljih čeljusti. (stihovi 16-17)

Rimsko pravo je obično davalo zatvorenicima preliminarno saslušanje prije potpunog suđenja. U Pavlovom slučaju, na putu kroz pravni sistem, on se branio bez podrške svojih suvjernika. To je vjerovatno bilo zbog činjenice da su hrišćani bili meta Neronovog progona. Nakon niza požara u Rimu u ljeto 64. godine nove ere, okrivljeni su hrišćani. S obzirom na političku klimu tog vremena, svako ko je stao uz Pavla u njegovoj prvoj odbrani vjerovatno bi zajedno s njim završio u zatvoru.

Čini se da Pavle to razumije i umjesto gorčine nudi oprost. Isus je dao sličnu izjavu sa krsta (Luka 23:34), kao i prvi mučenik Stefan dok je Pavle čuvao haljine onih koji su ga kamenovali (Djela 7:58 – 8:1). Iako je Pavle bio optužen za zločin, nije želio nikakvu „optužbu“ protiv onih koji nisu bili uz njega na saslušanju.

U isto vrijeme, ovo baca lično svjetlo na Pavlov raniji apel Timoteju da se ne „stidi“ svoje vjere (2. Timoteju 1:8), ili da se boji patnje za Hrista.

Pavle je bio potpuno uvjeren da nije sam na suđenju. Njegove riječi blisko odražavaju Danilovu reakciju iz lavlje jazbine: „Moj Bog poslao je svog anđela i zatvorio usta lavovima, te mi nisu naudili, jer sam se pred njim našao nedužan, a ni tebi, kralju, nisam učinio nikakvo

zlo.“ (Danilo 6:22) Na svom prvom saslušanju, Pavle je možda izbjegao trenutno pogubljenje – možda čak i smrt od lavova u Koloseumu. S obzirom na njegove ranije komentare, ne očekuje da će biti te sreće u budućnosti. Ideja spasavanja iz lavljih usta se takođe figurativno koristi u Svetom pismu, kao u Psalmu 22:21 i 1. Petrovoj 5:8. Prema predanju, Pavlu je na kraju odrubljena glava.

Pavle je takođe razumio Božje dobre razloge za svoju patnju. Širenje jevanđelja bila je njegova prava misija na zemlji. Konkretno, Pavle je bio pozvan da propovijeda dobru vijest paganima (Rimljanima 1:16-17; Galatima 1:16; 2:8). Njegova sposobnost da propovijeda ljudima, u najvećem i najmoćnijem gradu na svijetu, bila je dio njegove misije promovisanja istine. Na kraju, ta misija će dovesti do sukoba sa vlašću.

Gospod će me izbaviti od svakog zla i spašće me za svoje nebesko kraljevstvo. Njemu neka je slava u vjekovima vjekova. Amin. (18. stih)

Pavle zaključuje svoje misli iz prethodnog stiha. Iako u potpunosti očekuje da će umrijeti u rimskom zatvoru, on i dalje govori o Bogu koji ga spašava. Baš kao što je Pavle bio oslobođen od Aleksandra (2. Timoteju 4:14) i u svojoj prvoj pravnoj odbrani (2. Timoteju 4:17), Božja volja bi bila savršeno ispunjena, bez obzira na ovozemaljski ishod. Pavle je bio siguran u svoje spasenje i svoju vječnu sudbinu.

Kao rezultat toga, Pavle je mogao hvaliti Boga, čak i u zatvoru. Iako je očekivao da će uskoro umrijeti, ipak je mogao reći: „Njemu neka je slava u vjekovima vjekova. Amin.“ Njegov život je bio predat u služanju Gospodu. Pavlova priča će uskoro ispuniti njegove riječi u Filipljanima 1:21: „Jer za mene je život Hrist, a smrt dobitak“. On ne bi jednostavno umro i postao nepostojeći, već bi „zaspao“ i prilikom drugog dolaska bio u prisustvu Gospoda Isusa Hrista (2. Korinćanima 5:6-8; Filipljanima 1:23).

Pozdravi Prisku i Akilu i Onisiforov dom. (19. stih)

Ovaj završetak je uglavnom post-skriptum, nudi razne pozdrave i druge završne komentare. Prve dvije spomenute osobe su hrišćanski

misionarski par Priska i Akila. Pavle je prvi put sreo Akilu (muža) i Prisku (takođe zvanu Priskila) u Korintu. Bili su to Jevreji iz Italije koji su pobjegli u Korint za vrijeme Klaudija kada je Jevrejima bilo naređeno da napuste Rim (Djela 18:1-2). Bili su izrađivači šatora poput Pavla i radili su zajedno s njim u Korintu (Djela 18:3) prije nego što su se Pavlu pridružili Silas i Timotej (Djela 18:4-5).

Nakon više od godinu i po dana zajedno u Korintu, Pavle, Priskila i Akila su zajedno otišli na različite lokacije na putu za Anti-hiju. Priskila i Akila su takođe bili mentori Apolu u Efesu (Djela 18:24-28). Kasnije su spomenuti kao predvodnici kućne zajednice u Efesu (1. Korinćanima 16:19) oko 53-54 godine naše ere, bili su u Rimu kada je napisana Poslanica Rimljanima oko 55. naše ere (Rimljanima 16:3), a bili su ponovo u Efesu kada je napisana 2. Timoteju, negdje oko 64-67.

Onisiforovo domaćinstvo može uključivati njegovu porodicu i one u njegovom domu, uključujući i slugu. Neki nagađaju da je spominjanje Onisiforovog „domaćinstva“ možda zato što je on već umro do tada, iako je to neizvjesno (2. Timoteju 1:16). Drugi spekulišu upravo suprotno, budući da raniji djelovi ovog pisma sugerišu da je Onisifor možda zapravo bio taj koji je isporučio ovo pismo (2. Timoteju 1:16).

Erast je ostao u Korintu, a Trofima sam ostavio bolesnog u Miletu. (20. stih)

Ovdje Pavle spominje Erasta, koji je „ostao u Korintu“. Timotej i Erast su se poznavali neko vrijeme i zajedno su služili u Makedoniji (Djela 19:22). Erast je nazvan „gradskim blagajnikom“ u Korintu u Rimljanima 16:23. Ovo bi bilo u skladu sa ovim stihom u kojem se navodi da je „ostao“ u Korintu.

Trofim se takođe spominje u Djelima 20:4 i 21:29. Bio je efeški hrišćanin (Djela 21:29) koji je služio s Pavlom u službi, zajedno noseći darove siromašnim vjernicima u Jerusalimu prije Pavlovog hapšenja. U ovom stihu se navodi da se razbolio od neke nepoznate bolesti i da je boravio u Miletu. Milet je bio grad u blizini Efesa u kojem

je postojala ranohrišćanska zajednica (Djela 20:15, 17). Trofim je služio barem neko vrijeme s Pavlom neposredno prije njegovog drugog rimskog zatočeništva, iako je neizvjesno gdje i koliko dugo.

Učini sve što možeš da dođeš prije zime. Pozdravljaju te Eubul, Pud, Lin, Klaudija i sva braća. (21. stih)

Čini se da je Pavle pisao negdje u jesen, pozivajući Timoteja da dođe prije nego što zimsko vrijeme zaustavi putovanje morem.

Pavle takođe prenosi pozdrave od četiri određene osobe, kao i „sve braće“. Čini se da je u Rimu bilo mnogo više hrišćana nego kada je Pavle napisao svoje pismo Rimljanima otprilike deset godina ranije. Službe drugih hrišćana dovele su do brzog rasta među vjernicima u glavnom gradu Carstva. Malo se zna o ove četiri osobe. Timotej ih je očigledno već poznavao.

Neka Gospod Isus Hrist bude s tvojim duhom. Neka blagodat bude s tobom. (22. stih)

Poslednje Pavlove riječi u Novom savezu nude mnogo ohrabrenja Timoteju i današnjim čitaocima. Isus „s vašim duhom“ takođe se spominje u zaključcima tri druga Pavlova pisma (Galatima 6:18; Filipljanima 4:23; Filimonu 1:25). „Blagodat s tobom/vama“ završavala su i druga Pavlova pisma (Kološanima 4:18; 1. Timoteju 6:21; Titu 3:15).

Mnoga pitanja ostaju bez odgovora na kraju 2. Timoteju. Da li je Timotej stigao do Pavla prije njegove smrti? Kako i kada je Pavle umro? Kada je Pavle drugi put uhapšen i zatvoren u Rimu? Kada je bila njegova „prva odbrana“? Šta se dogodilo s Lukom, Markom, Timotejem i drugima koji su blisko povezani s Pavlom nakon ovog vremena? Iako je mnogo toga nepoznato, jasno je da je Pavle završio svoje poslednje pismo u potpunosti fokusiran na Hrista, vjerno mu služeći do njegovog kraja. Njegova pisma i život nastavljaju da inspirišu vjernike širom svijeta danas koji žele da služe Gospodu Isusu Hristu.

TITU POSLANICA

1. Upute Titu za starješine i lažne učitelje

Pavle – Božji sluga i apostol Isusa Hrista – prema vjeri izabranika Božjih i spoznaji istine u skladu sa pobožnošću, u nadi života vječnog, što ga je nelažni Bog obećao prije mjerljivih vremena, a u svoje vrijeme je objavio svoju riječ propovijedanjem, koje je meni povjereno po nalogu našeg Spasitelja Boga. (Titu 1:1-3)

Titu počinje standardnim formatom pisanja pisma, koji uključuje pošiljaoca, primaoca i pozdrav. Pošiljalac je Pavle, bivši progonitelj hrišćana, koji je ranije bio poznat kao Saul (Djela 7:58; 8:1-3). Hrista je susreo na putu za Damask, gde je planirao da hapsi hrišćane. Umjesto toga, Saul je vjerovao u Isusa, promijenio ime u Pavle i krstio se (Djela 9). Trinaest Pavlovih pisama uključeno je u Novi savez, poznatih kao Pavlove poslanice (od Rimljanima do Filimona). Pavle je najvjerovatnije pisac i Jevrejima poslanice. Ovi spisi čine skoro polovinu knjiga Novog saveza.

Pavle je sebe smatrao „slugom Božjim i apostolom Isusa Hrista“. Grčki izraz koji je Pavle koristio je *dulos*, što znači „rob“ ili „sluga“. Kao voljan sluga, Pavle je bio dužan da slijedi Božje upute. Pavle takođe tvrdi da je apostol – od grčke riječi koja znači „poslan“ – i misionar dobre vijesti o Isusu kao Mesiji. Služio je „prema vjeri izabranika Božjih i spoznaji istine“, fraza koja se odnosi na hrišćane i njihov duhovni rast u istini. Služio je na način „koji je u skladu s pobožnošću“, što znači onaj koji bi Bog odobrio.

„U nadi u vječni život“ odnosi se na buduću nadu u vječnost s Hristom. To je nešto za čim je čeznuo i želio za svoju jevrejsku braću kao i za neznabošce (Rimljanima 1:16). Sledeća fraza, „nelažni Bog“, potvrđuje često spominjano obećanje o Božjoj istinitoj prirodi (Brojevi 23:19; Jevrejima 6:18). Bog se spominje upotrebom grčke riječi

apseudes, što znači „istinit“ ili „bez laži“. Ovo je bilo u suprotnosti s kulturnim običajima Krita, koji su laganje često doživljavali kao prihvatljivo ponašanje. Djelimično je to bilo zato što su obožavali Zevsa, boga koji je često koristio prevaru kako bi imao seksualne odnose sa smrtnicama. Sa „bogovima“ problematičnog karaktera, šta se može očekivati od njihovih „vjernika“? Ista stvar je sa mrtvim idolima koji su „prihvatljivi“ jer ne zahtijevaju moralnu odgovornost.

Bog je planirao život za one koje će mu biti vjerni „prije eona“ ili „prije mjerljivih vremena“, što jednostavno znači prije uspostavljenog sistema mjerenja vremena za nas na Zemlji (ref. Postanje 1:14, 18).

Pavle svoje trenutno vrijeme vidi kao odgovarajuće vrijeme tokom kojeg je Bog otkrio nove informacije. Ovo je referenca na dobru vijest – ili jevanđelje – o Isusu Hristu, Mesiji koji je uskrsnuo iz mrtvih (1. Korinćanima 15:3-11). Pavle je bio i propovjednik i apostol i on je „objavljivao“ dobru vijest kao dio svog posla kao apostola. Bog je „povjerio“ ovu poruku Pavlu, počevši od Pavlovog iskustva s Isusom na putu za Damask (Djela 9).

Ova misija propovijedanja nije bila izborna. Na kraju stiha se navodi da je Pavlovo djelo bilo „po nalogu našeg Spasitelja Boga“. U ovoj frazi vidimo da je Pavle služio u poslušnosti Božjem nalogu, baš kao što je jevrejski narod trebalo da živi u poslušnosti uputama i uredbama Tore. Pavle je takođe nazvao Boga „našim Spasiteljem“ kako bi ukazao da je pisao Titu kao bratu u Gospodu, iako je Tit bio neznabožac.

Titu, pravom sinu po zajedničkoj vjeri: Blagodat ti, milost i mir od Boga, Oca, i od Gospoda Hrista Isusa, našeg Spasitelja. (4. stih)

Zabilježena su tri atributa o Titu. Prvo, Tit je za Pavla bio „pravi sin“. Ovo vjerovatno ukazuje da je Tita preobratio Pavle. Drugo, dijelili su vjeru u Isusa Hrista kao Mesiju. Obojica su živjeli s vjerovanjem da je Isus put, istina i život (Jovan 14:6).

Treće, njihova vjera je bila „zajednička“. Ovaj termin je značajan. Pavle ponovo naglašava jedinstvo hrišćana, uprkos činjenici da

je Pavle bio Jevrej, a Tit neznabožac. Cijelo pismo naglašava probleme povezane s judaistima – onima koji su učili hrišćane da bi trebali su živjeti prema jevrejskim zakonima. Pavle je u uvodu jasno naveo da on i Tit dijele zajedničku vjeru. Bili su duhovna porodica, bez obzira na istorijske podjele između Jevreja i neznabožaca. Oni su bili porodica kao rezultat ličnosti i djela Isusa Mesije.

Pominjanje blagodati i mira uobičajeno je u Pavlovim uvodima pisma. To naglašava Pavlov blagoslov Titu, dok su ova dva pojma stajala paralelno sa Bogom Ocem i Hristom Isusom, našim Spasiteljem. „Spasitelj“ završava oba stiha 3 i 4, sa „Bogom našim Spasiteljem“ u 3. stihu i „Hristom Isusom, našim Spasiteljem“ u 4. stihu. Naravno, oboje je ispravno, jer i Bog Otac i Isus Hrist su aktivni kreatori našeg spasenja.

Ostavio sam te na Kritu da ispraviš ono što je manjkavo i da imenuješ starješine po gradovima, kao što sam te uputio. (5. stih)

Stih 5 objašnjava pozadinu Pavlovog pisma. Pavle i Tit su zajedno služili evangelizujući ljude na ostrvu Krit. Pavle je kasnije otišao, a Tit je ostao. To se dogodilo negdje nakon Pavlovog kućnog pritvora (Djela 28), koji se završio oko 62. godine naše ere, i njegovog drugog rimskog zatočeništva koje se vjerovatno dogodilo negdje oko 65. godine nove ere. Ovaj drugi boravak je zabilježen u 2. Timoteju.

Tit je ostao na Kritu iz dva razloga. Prvo, bilo je nedovršenih poslova kada je Pavle otišao. Tit je bio čovjek odgovoran za to. Ova fraza može biti opšte prirode, s kasnijim djelovima pisma koji nude detalje o tome šta je ovo nedovršeno djelo uključivalo. Drugo, Tit je trebao imenovati starješine u svakom gradu... Dobra vijest je bila da su mnogi gradovi pozitivno odgovorili na hrišćansku poruku. Vjerovatno je bilo kućnih zajednica u svakom „gradu“, iako ne nužno u svakom malom selu. Međutim, ovim novim skupštinama nedostajale su vođe. Tit je trebao „imenovati“ starješine. Ovo nije bilo glasanje, već proces u kojem je Tit birao pobožne ljude na osnovu principa navedenih u stihovima 6-9.

Starješina mora da bude čovjek kome se nema šta prigovoriti, da je jedne žene muž, kome su djeca pobožna i koja se ne mogu optužiti da su raspuštena ili nepokorna. (6. stih)

Prvo, kandidat se mora isticati snažnim moralnim karakterom.

Drugo, starješina je trebao biti poznat kao „muž jedne žene“. Grčki izraz se doslovno može prevesti kao „muškarac sa jednom ženom“. Iako je ova fraza izazvala kontroverzu, ona jednostavno uključuje dva aspekta. Prvo, starješine su bili muškarci. Žene ne bi bile prihvaćene kao vođe lokalne zajednice, bilo u jevrejskoj kulturi ili među nejevrejskim hrišćanima na Kritu. Iako muškarac nije morao biti oženjen, starješina je mogao biti samo muškarac. Izraz implicira muškarca poznatog po vjernoj privrženosti jednoj ženi. Zahtjev ne govori ništa o prošlim brakovima ili razvodima. Fokus je na trenutnom bračnom odnosu te osobe.

Treće, bilo koje dijete koje starješina ima ne smije odbaciti Boga. Ovo nije isto što i djeca koja su mala i još nemaju dobro definisanu ličnu vjeru u Hrista. Čini se da ne uključuje ni one koji su dovoljno stari da žive sami, osim pod očevom kontrolom. Djeca starješine nisu smjela biti poznata po zabavi, neposlušnosti ili nevjeri. Ove izjave takođe impliciraju da je Pavlov fokus bio na muškarcima čija su djeca bila starija, a ne na muškarcima s malom djecom. Drugim riječima, vrlo mladi muškarci vjerovatno ne bi bili prikladan izbor za starješine.

Jer nadglednik, kao Božji nastojnik, mora da bude čovjek kome se nema šta prigovoriti, koji nije samovoljan, ni sklon gnjevu, ni pijanica, ni svadljivac, ni pohlepan za nepoštenim dobitkom, već gostoljubiv, ljubitelj dobrote, razborit, pravedan, vjeran, koji je u stanju da se savlada, koji podržava vjerodostojnu riječ nauka, da bi mogao podstaći druge služeći se zdravim učenjem i razotkriti one koji protivreče. (stihovi 7-9)

Stih 7 naziva starješinu „nadglednikom“ i „Božjim nastojnikom tj. upraviteljem“. Ove lokalne vođe funkcionisale su slično vođama u lokalnim jevrejskim sinagogama. Usmjerali su ljude lokalnog područja prema Božjim principima. To je zahtijevalo da bude „čovjek

kome se nema šta prigovoriti“, što je takođe navedeno u stihu 6. Osim toga, potrebno je još pet osobina.

Prvo je poniznost, a ne arogancija.

Drugo, oni koji su se lako naljutili ili gnjevili nisu bili sposobni da vode druge.

Treće, starješina ne može biti poznat kao „pijanica“. Prije tehnika hlađenja, skoro svi su pili određenu količinu alkohola. Pijanstvo je, međutim, bilo neprihvatljivo za poglavara zajednice. Oni koji se napiju ili pokazuju lošu procjenu, zavisnost o nečemu drugom osim Boga i Hrista, ili životni stil koji traži zadovoljstvo – sve ovo je nespojivo s hrišćanskim starješinom.

Četvrto, vođa ne može biti „svadljivac“. Lista podudaranja u 1. Timoteju 3:3 dodaje ideju blagosti, ukazujući na nekoga ko je osjetljiv na potrebe drugih.

Peto, starješina nije trebao biti „pohlepan“ ili služiti da bi zaradio novac (1. Petrova 5:2).

Kakav treba biti starješina?

Prvo, starješina treba da bude „gostoljubiv“. Pošto su se zajednice sastajale u domovima, starješina mora biti poznat po gostoprilstvu, što je takođe bila ključna vrlina na drevnom Bliskom istoku.

Drugo, starješina mora biti „ljubitelj dobrote“. Starješina nije mogao da voli „zlo“ i da bude sposoban da vodi hrišćane.

Treće, starješina mora biti „samokontrolisan“. Ova osobina nadopunjuje stih 7 gdje starješine ne treba da budu „nagli“ i takođe služi kao dio ploda Duha (Galatima 5:22-23).

Četvrto, starješina mora biti „pravedan“. Grčki *dikaion* znači „pravedan ili ispravan“.

Peto, starješina mora biti „svet“ ili odvojen (1. Petrova 1:15). Ovaj nalog je odražavala i Tora. U Starom savezu, „biti svet“ značilo je fokusiranje na to da budemo poput Boga, odražavajući Njegovu prirodu.

Šesto, starješina je trebao biti „disciplinovan“. Pobožni starješina mora biti u stanju da ostane fokusiran. Ovo je posebno važno u

situaciji na Kritu. Pavlovo pismo Titu i dalje će govoriti o potrebi učenja o Božjoj istini i pobijati one koji su joj se protivili.

Osim toga, starješina se mora „čvrsto držati“ istine, kako se uči u Riječi Božjoj. Jedna ključna razlika između starješine je sposobnost da ustraje u ispravnom tumačenju Božje istine. To se tražilo od jevrejskih vjerskih vođa (Ezra 7:10), i ostalo je ključno očekivanje novosaveznih starješina. Druga Timoteju 2:22 ponavlja ovu ideju, objašnjavajući potrebu da se pronađu vjerni ljudi koji su u stanju poučiti druge istini.

Starješina mora ostati čvrst iz dva razloga. Prvo, starješina mora biti u stanju da poučava Božju istinu, što zahtijeva stabilno razumijevanje duhovnih stvari. Ovo je i duhovni dar (Rimljanima 12:7) i vještina koju treba razviti (2. Timoteju 2:15). Drugo, starješina mora biti čvrst kako bi se suprotstavio onima koji protivrječe istini. Tit se suočio sa mnogim lažnim učenjima. On i izabrane starješine morali su biti spremni da se suprotstave lažnim učenjima dok su promovisali „zdravu doktrinu“, ili zdrava učenja, onima pod njihovom brigom. Čvrsto stajanje zahtijeva i čvrsti stav i odbranu u prenošenju Božje istine.

Jer ima mnogo nepokornih, onih koji govore beskorisne riječi i onih koji obmanjuju um, naročito onih koji se drže obrezanja. Njima treba zatvoriti usta, jer upravo oni potkopavaju vjeru čitavih porodica učeći ono što ne bi trebalo radi nepoštenog dobitka. (stihovi 10-11)

Počevši od 9. stiha, Pavle mijenja fokus kako bi se pozabavio lažnim učiteljima koji su postojali na Kritu i drugdje. Pavle primjećuje da ima mnogo ovih lažnih učitelja. Problem lažnih učitelja bio je veliki problem za Tita i druge hrišćane na Kritu. Govorili su beskorisne riječi i obmanjivali umove ljudi. To ukazuje da je njihova greška bila u riječima, a ne u fizičkom progonu. Pavle je posebno istakao „one iz obrezanja“. Ovi ljudi su bili pokret unutar rane zajednice koji je poučavao nejevrejske hrišćane da moraju biti obrezani i poslušati Mojsijev zakon da bi živjeli kao poslušni Hristovi sledbenici. Skupština u Jerusalamu se pozabavila ovom kontroverzom otprilike 15

godina ranije, oko 50. godine nove ere. U to vrijeme se podrazumijevalo da se obrezivanje i poštovanje Tore ne zahtijevaju od obraćenika iz neznabožaca (Djela 15). Ovo tumačenje je bilo široko rasprostranjeno, ali su protivnici očito ostali i godinama kasnije.

Pavle tvrdi da lažne učitelje treba „učutkati“. Ovo nije poziv na nasilje, koje bi bilo u suprotnosti s prethodno navedenim kvalifikacijama za vođe (Titu 1:5-9). Umjesto toga, naglasak je na zaustavljanju širenja ovog lažnog učenja unutar kućnih zajednica na Kritu. Prethodni stihovi objašnjavali su da je Tit trebalo da „ukori“ laž kao način da je ispravi.

Pavle takođe daje ubjedljiv razlog da se suprotstavi ovim pretendentima: oni dijele porodice i iskorištavaju ljude. Ovi ljudi su obmanjivali radi finansijske dobiti, šireći lažno učenje. Ova tri problema su već bila adresirana kao mane karaktera koje bi diskvalifikovale nekoga da postane starješina (Titu 1:5-9). Pavle je odbio da dozvoli takvim ljudima da služe u vođstvu.

Stih 12 će objasniti da ovi lažni učitelji nisu bili stranci. Bili su stanovnici Krita. Ovi ljudi iz „stranke obrezanja“ su vjerovatno bili Jevreji koji su se preobratali na hrišćanstvo ili su se čak pretvarali da su se preobratali. Zatim su govorili ne-Jevrejima da je neophodno slijediti jevrejski zakon kako bi bili poslušni Hristu. Pavle jasno podsjeća Tita da to nije prava Isusova „dobra vijest“. Umjesto toga, jevanđelje je bilo za Jevreje i neznabošce. Jevreji su se teško mirili sa činjenicom da obredni zakoni i uredbe prestaju sa Hristom.

Jedan od njih, baš njihov prorok, rekao je: „Krićani su uvijek lažovi, opake zvijeri, besposlene izjelice.“ (12. stih)

Pavle citira jednog kritskog „proroka“. Istorija nam govori da ove riječi potiču od Epimenida, pisca iz šestog vijeka prije nove ere. Ovaj citat je vjerovatno bio nadaleko poznat, i Titu i ostalima na Kritu. Pavle je jednostavno upotrijebio ove riječi da potvrdi poznatu činjenicu. Ovo je uobičajena upotreba nebiblijskog materijala koji se koristi kao podrška biblijskoj tački. Pavle je citirao nehrišćanske pisce u najmanje dvije druge prilike. Ovo uključuje Djela apostolska

17:28, kada se poziva na spis, možda takođe iz Epimenida i Aratove pjesme „Fainomena“. Drugi je u 1. Korinćanima 15:33, kada se Pavle poziva na antičkog pisca Menandra, citirajući njegovu komediju *Tais*.

Takvi citati ni u kom smislu ne impliciraju da su ovi drevni spisi bili dio Svetog pisma ili božanski. Oni dokazuju Pavlovo poznavanje grčko-rimskih spisa, koje je koristio kao zajednički temelj za prenošenje duhovne istine. Drugi novosavezni pisci ponekad su koristili vanbiblijske spise da potkrijepe svoje izjave. Oni su to učinili bez da su ih proglasili božanskim ili dijelom Svetog pisma. Drugi primjer ovoga je Juda 1:9, koji se odnosi na Mojsijevo tijelo, i spor između arhanđela Mihaila i Sotone.

Ovo svjedočanstvo je istinito. Iz tog razloga ih strogo razobličavaj, da budu zdravi u vjeri i da ne prihvataju judejske mitove i upute od ljudi koji se odvrćaju od istine. (stihovi 13-14)

Kako je Tit trebao odgovoriti ljudima koji su se ponašali na opisani način? Pavle je dao uput Titu da ih „razobličava“. Ova riječ potiče od grčkog *elegho*, što podrazumijeva osjećaj izazivanja, sramote, ispravljanja i razotkrivanja. Značenje je slično „grditi“, ali s naglaskom na podučavanju više nego na kažnjavanju.

Ovo treba shvatiti u svjetlu nekoliko tačaka. Prvo, „razobličavanje“ je usmjereno na hrišćane koji drže lažna učenja. Pavle misli na vjernike, ili one koji se pretvaraju da su vjernici, koji šire lažna učenja.

Drugo, treba ih „oštro“ ispraviti. Originalni grčki izraz može značiti i „naglo“. Ovo nije tema prikladna za blagost – to je kontroverza koja može u velikoj mjeri oštetiti zajednicu. Tit treba direktno i jasno ukoriti one koji su poučavali nejevrejske hrišćane da moraju slijediti Mojsijev zakon kako bi istinski služili Bogu.

Treće, cilj je učiniti da drugi budu „zdravi u vjeri“. Tit nije pokušavao da uplaši ljude i odbije ih od zajednice. Svrha ukora bila je da im pomogne da žive u skladu s Božjim istinitim, tačnim i zdravim učenjima za Njegov narod. Ova grdnja ima pozitivnu namjeru, slično Izrekama 28:23.

Isus se često bavio nekim dodatnim tradicijama koje su jevrejski

vjeroučitelji dodali Tori. Na primjer, neki su dodali posebna pravila u pogledu pranja ruku (Matej 15:20). Pavle, na isti način, ne govori protiv Tore, već protiv njene netačne interpretacije.

Drugo, Pavle je zabrinut zbog uputstava koja dolaze od onih koji su odbacili istinu. Neki su prihvatili učenja lažnih učitelja i prihvatili njihove riječi kao istinu. Pavle kaže Titu da oštro ukori ove ljude, kako bi odmah zaustavio ovaj problem. Hrišćani nisu trebali slijediti uredbu ljudi koji se odvrćaju od istine. Umjesto toga, trebali su slijediti dobru vijest o Isusu, kako ih uči Njegova riječ.

Čistima je sve čisto, a ukaljanima i bezvjernima ništa nije čisto, nego su im uprljani i um i savjest. (15. stih)

„Čistima je sve čisto.“ Ove riječi odražavaju Pavlove misli na drugim mjestima u njegovim pismima (1. Timoteju 4:1-5). Čistoća je bila od velike važnosti u Tori, i snažno je naglašena u obožavanju Boga. „Čisto zlato“ je korišteno u izgradnji predmeta u tabernakulu, na primjer, pri čemu su oni koji su se približavali Bogu to činili samo u stanju obredne čistoće.

Nasuprot tome, „ukaljanima i bezvjernima ništa nije čisto.“ Pavle ovdje ima na umu lažne učitelje Krita, o kojima se govori u stihovima 10-16. Na prvo čitanje, ovo bi se možda moglo odnositi i na prave vjernike – oskvrnjene – i na nevjernike. Međutim, čini se da stih 16 jasno ukazuje na to da je Pavle imao na umu nevjernike. U oba slučaja, oni koji uče lažne informacije o Bogu nisu čisti. U stvari, nečisti su i po svom umu i po svojoj savjesti – potpuno su nečisti. U jevrejskom razmišljanju, oni koji su bili nečisti nisu mogli obožavati Boga. Morali su biti očišćeni (sveti) prije nego što dođu Bogu na službu. Pavle naglašava njihovu pravu prirodu u sledećem stihu.

Oni tvrde da poznaju Boga, ali ga se odriču svojim djelima, jer su mrski i neposlušni i nesposobni za bilo kakvo dobro djelo. (16. stih)

Pavle očigledno ne smatra ove lažne figure pravim vjernicima u Hrista. Tvrđili su da poznaju Boga, ali su njihovi postupci pokazali da nisu istinski vjernici. Hrišćani nikada ne mogu biti potpuno sigurni

u ono što se dešava u srcu druge osobe (1. Samuelova 16:7). Međutim, možemo procijeniti postupke drugih da vidimo da li su kompatibilni s praktičnim vjerskim životom (1. Jovanova 1:6; Jakov 2:26). U ovom slučaju, Pavle ne vidi razlog da misli da su ti ljudi zaista obraćeni.

Pavle navodi tri dodatne karakteristike ovih lažnih učitelja. Nazivanje ovih ljudi „mrskim“ povezano je sa jevrejskim učenjem onih koji se nisu pridržavali Tore. Na primjer, Jevreji koji su jeli nečistu hranu nazivani su odvratnima (Levitska 7:21), kao i lažni bogovi i idoli (2. Dnevnika 15:8). Ovi ljudi su tvrdili da su poslušni Bogu, a Pavle ih je nazvao „neposlušnim“. Oni su na kraju bili licemjeri, učili su poslušnosti dok su i sami živjeli u neposlušnosti. Treće, kao rezultat toga, bili su „nesposobni za bilo kakvo dobro djelo“. Ovi ljudi su stajali u suprotnosti s pobožnim starješinama (Titu 1:5-9), koji su trebali biti bez prekora i poznati po svojim dobrim djelima.

2. Zdravo učenje i primjereno ponašanje

A ti govori ono što priliči zdravom učenju. (Titu 2:1)

Prvi stih drugog poglavlja vraća fokus na samog Tita. Za razliku od lažnih učitelja, Tit je trebao poučavati ljude prema „zdravoj doktrini“ ili „zdravom učenju“. Pavle je ranije spomenuo važnost ispravne doktrine za Tita (Titu 1:9). Takođe je to spomenuo Timoteju (1. Timoteju 1:10), gdje navodi razne grešne postupke koji nisu u skladu sa zdravim učenjima. Oba ova odlomka objašnjavaju zdravu doktrinu i kao učenje i kao način života, što je u oštroj suprotnosti s grešnim učenjem i grešnim životom. Kao i na mnoge aspekte jevrejske kulture, život se posmatrao iz holističke perspektive. Učenje i način života bili su tijesno povezani.

Pavle će takođe spomenuti doktrinu u Titu 2:10. Tamo će povezati pobožan način života sa „dobrom namjerom“. Pavle takođe objašnjava da ova doktrina dolazi od Boga, a ne od njegovog sopstvenog uma. Ovaj Bog je Bog i Tita i Pavla.

Stariji muškarci neka budu umjereni u svemu, dostojni poštovanja, mudri, zdravi u vjeri, ljubavi i istrajnosti. (2. stih)

Stihovi 2-10 poučavaju Tita o različitim grupama ljudi. Stih 2 se fokusira na „starije muškarce“. Za to vrijeme i kulturu to su značili oni od 40 i više godina. Ovim ljudima je dato šest osobina. Prvo su trebali biti umjereni u svemu. Nije ih bilo lako naljutiti, a ni napiti. Stereotip kritske kulture bio je nedisciplinovan i lijen (Titu 1:12), ali ovi stariji ljudi su trebali živjeti drugačije. Drugo, trebali su biti „dostojanstveni“ ili „vrijedni poštovanja“. Ovaj izraz implicira suprotnost nepoštovanju načina života koji se spominje među nevjernicima na Kritu. Takođe se razlikuje od ponašanja „partije iz obrezanja“ koja se pominje u 1. poglavlju. Treće, trebalo je da budu „samokontrolisani“ ili „razumni“, što je takođe kvalifikacija starješina (Titu 1:5-9).

Četvrto, stariji muškarci su trebali biti „zdravi u vjeri“. Baš kao što su se vođe trebale držati zdrave doktrine, stariji ljudi su trebali potvrditi biblijsko učenje i živjeti u skladu s njim. Peto, stariji muškarci su trebali biti „zdravi u ljubavi“. Ovu osobinu Pavle najjasnije opisuje u 1. Korinćanima 13. To je grčki izraz *agape*, što znači ljubav usmjerena na druge, a ne na sebe. Šesto, trebalo je da posjeduju „postojanost“ ili „istrajnost“, što je ključna tema i u ovom pismu i u knjizi Poslanica Jevrejima (Jevrejima 12).

Isto tako, starije žene neka se ponašaju bogobožno, da ne kleveću, niti da robuju mnogom vinu, nego da poučavaju druge dobru, kako bi mogle učiti mlađe žene da vole svoje muževe, da vole svoju djecu, da budu mudre, čestite, uzorne domaćice, dobre, poslušne svojim muževima, kako se o Božjoj riječi ne bi pogrдно govorilo. (stihovi 3-5)

Kao i kod muškaraca, starije žene su trebale bogobožno ponašati. Ovo opet znači jasno razmišljanje, sporost na ljutnju i nesklonost pijanstvu. One su trebale biti spremne poučavati druge dobru.

Prva od ove tri osobine je da ne budu „klevetnice“ ili „zlona-mjerne tračare“. Kleveta je uključivala govorenje loše o drugima, što uključuje sve oblike ogovaranja. Ovaj grijeh je takođe osuđen u Tori (Levitski zakonik 19:16). U Novom savezu, Isus je takođe govorio protiv klevete (Matej 15:19; Marko 7:22), kao i Petar (1. Petrova 2:1; 3:16) i Jovan (Otkrivenje 2:9). Pavle pominje klevetu ili ogovaranje više od deset puta u svojim spisima.

Druga od tri osobine je bila da ne budu „robovi puno vina“. Ovo je paralelno sa kvalifikacijama starješina u Titu 1:5-9. Konzumiranje alkohola samo po sebi nije bilo osuđivano, a ljudi su u to vrijeme obično pili fermentirano piće. Ono što je zabranjeno njime se kontroliše. Grčki izraz ovdje je preveden ili kao „robovi“ vina, ili „zavisni o“ vinu. To je ista grčka riječ prevedena kao „sluga“ u Titu 1:1, a odnosi se na Pavla kao na Božjeg slugu. Poput starijih muškaraca i starješina, starije žene su trebale da „uče onom što je dobro“. Međutim, za razliku od muškaraca, njihovo učenje ima jedinstvenost

vidljivu u stihovima 4-5, fokusirajući se na pomoć mlađim ženama.

Ove žene su obično već bile udate, odgajale su djecu i imale su dovoljno iskustva da prenesu na mlađe žene. Ovo iskustvo je bilo važno s obzirom na nemoralnu kulturu u koju su bile uronjene mlađe žene sa Krita (Titu 1:12). Fokus mlađih žena bio je da budu njihova uža porodica. Za razliku od divljeg života nevjernika na Kritu, mlada hrišćanka je trebala živjeti vjerno svom mužu, pokazujući ljubav prema njemu i svojoj djeci (Izreke 31:11). O temi kako muževi i žene treba da se ophode jedni prema drugima Pavle takođe govori u Efescima 5:22-33. Žene treba da poštuju svoje muževe, a muževi da vole svoje žene kao sebe same.

Osim toga, mlade žene treba da budu „samokontrolisane“ ili „razumne“, što se takođe očekuje od starijih muškaraca u 2. stihu. Drugo, trebalo je da budu „čiste“. Ova osobina, koju je Pavle veoma cijenio, spominje se tri puta u Titu 1:15. Zatim, mlade žene su trebale biti „zauzete kod kuće“ ili „domaćice“. Ova fraza ne zabranjuje ženama da rade na drugom poslu ili rade van kuće. Umjesto toga, naglašava kritičnu vrijednost koju žene imaju u brizi o domu. Neke žene na Kritu su vjerovatno bile poznate po tome što su bile lijene (Titu 1:12-13) i živjele za zadovoljstva. Nasuprot tome, pobožne mlade žene trebale su biti poznate po svojoj brizi za svoj dom.

Mlade žene su trebale da budu „ljubazne“. Ova osobina je takođe dio ploda Duha (Galatima 5:22-23), koji je relevantan za sve hrišćane. Mlade žene trebale su da budu „pokorne svojim muževima“. Kod Tita, ovo bi trebalo da bude u suprotnosti sa kulturom nevjernika na Kritu, gdje žene vjerovatno nisu poštovalе svoje muževe. Međutim, Pavle takođe razvija koncept žena koje se pokoravaju svom mužu negdje drugdje (Efescima 5:22-33), kao i Petar (1. Petrova 3:5). Ovo podnošenje ne znači da živite kao sluga, ili da nikada ne preuzimate inicijativu. Umjesto toga, to znači živjeti s ljubavlju pod muževljevim vođstvom. Pavle upoređuje hrišćanski brak s odnosom između Hrista i Zajednice (Efescima 5:22-33).

Isto tako, mlađe muškarce podstiči da budu mudri, a u svemu i

sam budi uzor u vršenju dobrih djela. U poučavanju pokaži neiskvarenost, ozbiljnost, zdrav govor kome se nema šta prigovoriti, tako da se protivnik postidi jer nema ništa zlo da kaže o nama. (stihovi 6-8)

Titu je rečeno da podstakne mlade muškarce da budu „samokontrolisani“ ili „mudri“. Ovaj uput koristi grčki *parakalei*, što znači „osporiti“ ili „upozoriti“. Drugim riječima, Tit bi trebao motivisati mladiće da žive sa samokontrolom. Ova ista osobina se očekuje i od starijih muškaraca (Titu 2:2) i mlađih žena (Titu 2:5). Ovo je dio ploda Duha (Galatima 5:22-23). To bi bila važna ispravka za mladiće odgajane u kulturi traženja zadovoljstva na Kritu (Titu 1:12-13).

Samokontrola je ključni fokus za mladiće koji žele da žive u skladu sa hrišćanskom vjerom. Ovo uključuje i čistotu i druga područja u kojima su mladići trebali živjeti kao primjer. U 1. Timoteju 4:12, Pavle je ponudio sličan savjet, nalažući Timoteju da bude primjer u svemu što čini, uprkos njegovoj mladosti. Koncept pobožnog primjera sličan je Tori, gdje je Mojsiju rečeno da sagradi tabernakul prema „modelu“ koju je dao Bog.

Podučavanje mladića, uključujući Tita, podrazumijeva integritet. Ovdje se koristi grčka riječ *aftorian*, u obliku koji Novi savez koristi samo u ovom stihu. Odnosi se na ispravnost ili neiskvarenost. Druga osobina, „dostojanstvo“, uključuje ideje časti i poštovanja. Pavle je često ohrabrivao ljude da žive s poštovanjem prema drugima (Rimljanima 13:7), inspirišući poštovanje drugih (1. Timoteju 3:2), uključujući način na koji se oblače (1. Timoteju 2:9), ophode prema svojim supružnicima (Efescima 5:33) i svojim hrišćanskim vođama (1. Solunjanima 5:12).

Napokon, Pavle preporučuje mladićima da imaju „zdrav govor“. Ova osobina, takođe viđena u 1. Timoteju 4:12, dosledno se poučavala u ranoj zajednici. Ovo je govor koji je van kritike, tako da se stide oni koji ga napadaju. Ovo odražava Petrove upute u 1. Petrovoj 3:15-16. Tamo Petar upućuje hrišćane da žive tako da se svako ko napadne njihov karakter osramoti u očima drugih. U isto vrijeme, Petar nalaže nježan pristup, pun poštovanja i spremnost da odgovori

onima koji dovode u pitanje našu vjeru.

Disciplina „apologetike“ je sažeta ovom idejom. Uputi poput ovih potiču vjernike da saznaju razloge za svoja uvjerenja i budu spremni da ih objasne. Grčki izraz je *apologia*, što doslovno znači „dati odgovor“. To nema veze sa izvinjenjem. Prije se radi o prenošenju hrišćanske istine onima koji sumnjaju ili se protive tome. Pavle jasno poučava mlade ljude da budu jaki u ovoj oblasti vjere. Rezultat toga je da protivnici neće imati ništa negativno da kažu o njima, što je istaknuto i o proroku Danilu (Danilo 6).

Robovi neka u svemu budu poslušni svojim gospodarima i neka im služe, da im ne protivrječe nego neka u svemu budu ugodni, ne krađući, nego pokazujući svu dobru vjernost, da u svemu ukrašavaju nauku Boga našeg Spasitelja. (stihovi 9-10)

Ovi stihovi se fokusiraju na „robove“, ili „sluge“, od grčke riječi *doulos* (množina). Pavle je sebe smatrao *dulosom* (jednina) Božjim (Titu 1:1). Pavle nije bio vezan ni za jednu osobu, ali robovi su bili uobičajeni dio kulture prvog stoljeća i Pavle je u svoje pismo uključio učenja za njih. Pokazao je brigu za njihovu dobrobit, uključujući pozivanje gospodara da oslobode robove kad god je to moguće, kao na primjer u svom pismu Filimonu.

Pavlovi uputi odnose se na svakoga ko djeluje pod nečijim autoritetom. Prema ovom tekstu, robovi moraju u svemu poslušati svog gospodara. Dalje, oni treba da nastoje da budu „ugodni u svemu“. Ova fraza je slična Bogu Ocu koji kaže da je bio „zadovoljan“ Isusom Sinom na njegovom krštenju (Matej 3:17). Odražava osobu koja uspješno izvršava volju Gospodara. Isto tako, sluga ne treba da se svađa. Umjesto da se suprotstavi svom gospodaru, sluga treba da se povinuje i traži dobro i za gospodara i za njihovo domaćinstvo.

Sluge ne smiju da krađu. Umjesto toga, treba da pokažu vjernost. Drugim riječima, sluge treba da daju svojim gospodarima svaki razlog da im vjeruju. Njihovi postupci trebaju biti plemeniti. Posljednja fraza objašnjava zašto: tako da će sve što sluga čini donijeti čast i slavu Bogu i Njegovoj istini. Životni cilj sluge je da Božja učenja

učini privlačnima, proživljavajući ih. Drevni sluga nije imao direktan uticaj na svog gospodara, ali je pobožnim ponašanjem mogao uticati na svog gospodara da dođe do vjere u Hrista.

Poslednja fraza, koja se odnosi na učenja o Bogu, nudi zanimljivu teološku misao. Pavle je Jevrejin i piše Titu, neobrezanom paganu. Pa ipak, Pavle govori o Bogu kao o „našem“ Spasitelju. To znači da je Pavle i sebe i Tita vidio kao braću u Hristu, dio jedne porodice Božije. Ova tema, koja se često ponavlja u Titu, naglašava jedinstvo kroz Isusa među svima koji vjeruju u njega (Rimljanima 10:11-13).

Jer se pokazala Božja blagodat koja donosi spasenje svim ljudima. (11. stih)

Spominjanje pojave blagodati je referenca na Isusa Hrista i njegovu pojavu na zemlji (Jovan 1:14). Blagodat koju je Isus donio bila je odgovorna za „donošenje spasenja za sve ljude“. U prošlosti se govor o spasenju prvenstveno fokusirao na Jevreje, kao Božji izabrani narod. Međutim, s Isusovim dolaskom, poruka spasenja se proširila i na Jevreje i na neznabošce. Ovaj koncept je posebno važan u ovom pismu, budući da je Tit bio neznabožac i vodio zajednice na Kritu, teritoriji pagana.

Pavle ovu temu ljudskog jedinstva razvija na drugim mjestima u svojim spisima. Napisao je da je nebitno biti Jevrejin ili ne-Jevrejin, slobodan ili rob, muškarac ili žena: svi su jednaki u Isusu (Galatima 3:28). U Kološanima 3:11, Pavle ponovo kaže da su rasa i etnička pripadnost besmisleni, u smislu našeg odnosa u Hristu.

Poučila nas je da se odrekemo bezbožnosti i svjetskih požuda i da razborito, pravedno i odano Bogu živimo usred ovog sadašnjeg doba, dok čekamo ostvarenje te blagoslovene nade i pojavljivanje slave velikog Boga i Spasitelja našeg, Isusa Hrista, koji je sebe dao za nas da bi nas izbavio od svakog bezakonja i očistio sebi narod koji je izabrao, revan za dobra djela. (stihovi 12-14)

Dvije glavne oblasti blagodati predstavljene su ovdje u stihu 12. Prvo, Božja milost je uključena u učenje da se okrenemo od svjetovnog,

neobuzdanog, bezbožnog ponašanja. Grčki u ovom stihu koristi dvije riječi sa sličnim značenjima. Jedna se prevodi kao „bezbožnost“, druga kao „svjetovne strasti“ ili „svjetovne požude“. Bezbožnost je jednostavno sve što je u suprotnosti s Božjom voljom ili Njegovom prirodom. Božja blagodat pomaže vjernicima u Hrista da odbace bezbožni život. Osim toga, pomaže nam da odbacimo grešne želje. Božja milost nas obučava ili uči da izbjegavamo grešna ponašanja.

Druga važna poenta u stihu 12 uključuje život sa samokontrolom, moralnošću i pobožnošću. „Samokontrola“ je ideja koja se često spominje u Pavlovom pismu Titu (Titu 1:8; 2:2-6, 12). Naglašava važnost disciplinovanog života. Ovaj stav je bio u oštroj suprotnosti sa lijenim, samofokusiranim načinom života mnogih ljudi na Kritu (Titu 1:12-13). Grčki *dikaios* je preveden kao „pravedno“ ili „ispravno“, a doslovno znači „ispravno“. „Pobožnost“ je polarna suprotnost „bezbožnosti“, spomenutom ranije u stihu. Ovo je od grčkog *eusebos*, što označava „vrlinu“ ili „pobožnost“.

„Blagoslovena nada“ je drugi Hristov dolazak. Novi savez spominje različite Isusove „pojave“. On se pojavio na zemlji kao čovjek (2. Timoteju 1:10). Isus se takođe pojavio živ nakon svog uskrsnuća (Djela 1:3).

Takođe će se pojaviti u budućnosti. Ovaj budući događaj je onaj koji se spominje kao „blažena nada“, fraza koju Novi savez koristi samo ovdje. Ovo pojavljivanje će biti praćeno „slavom velikog Boga“. Isus se NE naziva „naš veliki Bog“, kao što to prikazuju trinitarski teolozi. Riječ je o Božjoj sili i slavi koja će biti uključena u Hristov drugi dolazak. To je u potpunom skladu sa Isusovom najavom u Mateju 16:27: „Sin čovječji će doći u slavi svoga Oca, sa svojim anđelima...“ Isus se naziva Spasiteljem (Iskupiteljem) i Hristom. Izraz „Hristos“ je grčki prevod hebrejskog izraza Mašijah, ili Mesija. Ovi višestruki naslovi naglašavaju Isusovu veličanstvenost i visoko govore o njegovom budućem dolasku.

Pavle naglašava djelo Isusa Hrista, govoreći o njemu kao o O-nome koji se žrtvovao radi nas. Ovo je referenca na smrt Isusa na

krstu, prinoseći svoj život kao žrtvu za grijeh. Svrha njegove žrtve bila je dvojaka. Prva stvar je spasavanje vjernika od grijeha ili bezakonja.

Drugo, Isusova smrt može očistiti – ili pročistiti – znači osloboditi grijeha i njegovih posledica. Očišćeni smo „za njega“, da bismo služili Bogu, a ne samo radi ličnog ispunjenja ili poboljšanja. Vjernici su „narod“ za njegov vlastiti posjed. Kao djeca Božja, i mi smo porodica i građani novog kraljevstva. Budući da smo oslobođeni grijeha i njegove moći, imamo revnost ili strast da činimo dobra djela. Ovo odražava Efescima 2:8-9, gdje se govori o spasenju po milosti kroz vjeru odvojeno od djela. U Efescima 2:10 takođe stoji da smo stvoreni kroz Isusa za dobra djela.

To govori, opominji i ukoravaj sa svakim autoritativnim nalogom. Neka te niko ne omalovažava. (15. stih)

Pavle ima na umu sve one upute koje je dao o različitim grupama unutar zajednice (Titu 2:1-10), kao i njegova učenja o spasenju i hrišćanskom životu (Titu 2:11-14).

Tit je trebao „podsticati“ ili „ohrabrivati“, fokusirajući se na pozitivne aspekte poučavanja hrišćanske istine. Podsticanje se često koristilo kao druga riječ za propovijedanje. Jovan Krstitelj je podsticao ljude kada je propovijedao dobru vijest (Luka 3:18). Petar je ohrabrio ljude kada je propovijedao na Pedesetnicu (Djela 2:40). Podsticanje se čak naziva duhovnim darom u Rimljanima 12:8.

„Opominjati“, ili „ispravljati“, fokusira se na negativni aspekt odbrane istine od lažnih učitelja i govorenja protiv grijeha. Tita je Pavle zadužio za vodeću poziciju i trebao je slijediti Pavlove upute „sa svim autoritetom“. Titu je nalog dao apostol i nije trebao dozvoliti da ga lažni učitelji – ili njegova vlastita nesigurnost – spriječe da ispuni svoj važan poziv ljudima na Kritu.

3. Postojanost u blagodati i tretman jeretika

Podsjećaj ih da budu poslušni i pokorni vlastima i vladarima, da budu spremni na svako dobro djelo, da ni o kome ne govore loše, da ne budu ratoborni, nego da budu razumni, da budu sasvim blagi prema svim ljudima. (Titu 3:1-2)

Stih 1 počinje s naglaskom na primjeni učenja o kojima je Pavle govorio u 1. i 2. poglavljima. Kultura Krita bila je poznata po nemoralu (Titu 1:12-13), a ovi stihovi upućuju hrišćane pod Titovim vođstvom da ne budu dio nje.

Pavle koristi riječ „podsjetiti“, što znači da ova učenja nisu nova. Ovo su vjerovatno uputstva koja je Pavle dao dok je bio na Kritu sa Titom. U ovom stihu su data tri posebna uputstva. Prvo, vjernici trebaju biti „pokorni“ ili „potčinjeni“ autoritetima. Ovo je često učenje Novog saveza. Hrišćani se trebaju pokoravati – ne nužno poslušati – autoritetima kao što je vlada (Rimljanima 13). Takođe smo upućeni da se molimo za vladajuće vođe (1. Timoteju 2:1-4).

Drugo, Tit treba da nauči vjernike da „budu poslušni“, što je odvojeno od potčinjavanja. Osoba koja odbija da se povinuje nepravednom zakonu, ali koja prihvata kaznu od strane vlade je pokorna, a ne poslušna. Vjernici su pozvani da se pokoravaju Bogu, kada su Božji i ljudski zakoni u suprotnosti (Djela 5:29). Međutim, u većini slučajeva moramo se pridržavati zakona i uputstava nadležnih osoba. Poslušnost je takođe bila važna tema u Starom savezu, kao i uobičajeno učenje za vjernike u Novom savezu. Poslušnost nije dio zarađivanja spasenja ili ispravnosti s Bogom, već je očekivanje za vjernika (2. Korinćanima 10:5).

Treće, Tit je trebao poučiti vjernike da „budu spremni“ da čine dobra djela. Ovo je slično Efescima 2:10, gdje se uči da smo stvoreni u Hristu da bismo činili dobra djela koja je Bog unaprijed planirao za nas.

Četvrto, vjernici ne smiju ogovarati ili rušiti druge riječima. Peto, treba da izbjegavaju svađe – da „nisu ratoborni“ tj. da budu miroljubivi. Prepirke su bile glavni razlog Pavlove zabrinutosti u vezi sa zajednicama na Kritu. Lažni učitelji su tvrdili da se hrišćani moraju obrezivati i pokoravati se Mojsijevom zakonu. Ovaj problem je bio toliko ozbiljan da, u stihu 10, Pavle daje uputstva da osoba koja stvara razdor bude odsječena nakon drugog upozorenja.

Šesto, hrišćani su trebali biti blagi, od grčkog izraza *epieikeis*, što znači „podoban“ ili „pravedan“. Vjernici nisu smjeli biti nasilni ili ljuti, posebno vođe (1. Timoteju 3:3; Titu 1:7). Sedmo, vjernici su trebali pružati dobrotu i vjernicima i nevjernicima. Ova ljubaznost je osobina koju opisuje i hebrejski izraz *hesed* (Izlazak 15:13; Psalam 13:5), što znači „ljubaznost“ ili „milostivost“. Ovo je takođe jedan od plodova Duha (Galatima 5:22-23). Isus je isto tako govorio o dobroti prema nevjernicima (Matej 5:16).

Jer i mi smo nekad bili bezumni, nepokorni, zavedeni, robovi raznih želja i užitaka, živjeli smo u zlobi i zavisti, bili smo mrski, mrzeli smo jedni druge. (3. stih)

Stih 3 pokazuje kontrast kako su bivši nevjernici, uključujući Pavla i Tita, ranije živjeli u grijehu. Zabilježeno je sedam specifičnih grijeha koji su zajednički za nevjernike: 1) bezumnost (što znači iracionalnost), 2) neposlušnost, 3) obmanutost, 4) zavisnost o željama i iskustvima, 5) život u zlu, 6) život u ljubomori i 7) život u međusobnoj mržnji.

Zanimljivo je da stihovi 1-2 daju sedam uputa, dok stih 3 daje listu od sedam grijeha. Svaki od ovih koncepata je namjerno suprotstavljen drugom, pokazujući način na koji vjernici trebaju živjeti, za razliku od njihovih prethodnih postupaka. Stih 4 će pojačati ovaj kontrast. Razlika između pobožnog i bezbožnog života je Isus Hrist i spasenje koje on donosi.

Ali kad je naš Spasitelj, Bog, pokazao svoju dobrotu i ljubav prema čovjeku, spasio nas je – ne zbog pravednih djela koja smo mi učinili, nego po svom milosrđu – kupanjem preporođenja i obnovom

Duha svetog. (stihovi 4-5)

Ovdje se objašnjava porijeklo promjene od nemoralnog života do promijenjenog života: sam Bog. Konkretno, promjenu donosi dobrota i ljubav Boga, našeg Spasitelja. Bog je razlog za promijenjen život vjernika. Mi sami treba da budemo saradnici u tom djelu.

Božja dobrota i ljubaznost se „pokazala“. To je referenca na vrijeme kada osoba povjeruje u Boga i Isusa Hrista i obrati se. Ovo je trenutak kada se Božja dobrota i ljubaznost „pojavljuju“ u našem životu.

„On nas je spasio“ posebno implicira da je Bog izvor spasenja, što je tema uobičajena u cijelom Svetom pismu. Ovaj stih takođe naglašava kako Bog spašava. Spasenje nije nešto što postižemo svojim dobrim djelima, već milošću Božijom. Spasenje dolazi samo od Boga, i samo kroz Božiju blagodat.

Spasenje uključuje „kupanje preporođenja“. Ovo se odnosi na duhovno čišćenje koje se dešava kada osoba prihvati Hrista kao Spasitelja. U tom trenutku, život osobe se „regeneriše“, ili „učini novim“. Duh sveti se obnavlja u našem životu kada dođemo do vjere u Hrista. Drugim riječima, obnavlja se Božje karakterno obličje u nama, oštećeno grijehom. Odatle je takođe jasno da „duh sveti“ nije osoba.

Ova fraza ne podrazumijeva krštenje ili emocionalno iskustvo.

Ova dionica predstavlja sliku ljudi očišćenih od Boga Njegovom blagodaću. Ovo je dobar primjer odlomka koji ima za cilj da prenese opštu ideju. Doslovno stiskanje svake riječi je u suprotnosti s namjerom izvornih riječi. Tekst je napisan da nam pruži poetsko objašnjenje spasenja kao Božjeg djela u našim životima – a ne inženjersku šemu našeg otkupljenja.

Taj Duh se obilno izlio na nas kroz Isusa Hrista, našeg Spasitelja, da bismo, opravdani njegovom blagodaću, postali naslednici vječnog života koji očekujemo. (stihovi 6-7)

Pavle naglašava izlivanje Duha svetoga u životu svakog pojedinca dok on ili ona dolazi do vjere u Hrista. Ovo nije neko naknadno iskustvo, već nešto što se dešava kada se osoba obrati.

Duh naravno nije bezlična sila, već Duh Božji koji nam se daje

kroz Isusa Hrista da bismo efektivno postali opravdani i stali pod kišobranom Božje blagodati.

Sveti Duh je izliven „bogato“ ili „u izobilju“. Bog je izlio Duha svetog, kao što je opisano u Djelima 1:4-5. Pavle ponovo govori o Isusu Hristu kao o „našem Spasitelju“. Ovo naglašava činjenicu da su i Pavle i Tit Hristovi sledbenici i istog Spasitelja. Ovo je uprkos činjenici da je Pavle bio Jevrej, a Tit neobrežani neznabožac.

Pavle kaže da je blagodat ono što nas „opravdava“, što znači pomirenost s Bogom. Prema biblijskoj teologiji, opravdanje vjerom je pravednost koju Bog daruje čovječanstvu kroz Plan spasenja koji se realizuje u Hristovoj posredničkoj misiji u korist palog ljudskog roda. To je „pravni lijek“ za problem prekršenog Božjeg zakona. Novi savez neprestano navodi da je to rezultat Božje milosti, a ne naših djela (Efescima 2:8-9). Rimljanima 3:24 napominje da nas blagodat opravdava kao dar, kroz Hrista. Rimljanima 3:28 takođe konstatuje da vjera vodi do opravdanja. Poslanica Rimljanima napisana je oko 10 godina prije ovog pisma Titu. Dakle, ovo su učenja na koja bi Tit trebao podsjećati ljude (Titu 3:1).

Važno je razumjeti da se opravdanje događa vjerom. Rezultat je mir sa Bogom. Titu 3:7 takođe dodaje da postajemo naslednici nade u vječni život. To znači da je prilika za vječni život rezultat opravdanja vjerom. Bez vjere, nema opravdanja; bez opravdanja, nema spasenja.

Kada bi sticanje vječnog života zavisilo od ljudske dobrote, niko se ne bi kvalifikovao. Samo spasenje po milosti kroz vjeru omogućava vječni život. Isto tako, upućivanje na „nadu“ ne podrazumijeva nešto što se može dogoditi ali ne mora. Umjesto toga, vječnost na nebu je nešto pozitivno što treba očekujemo, naravno uz uslov da ne odustanemo od Boga i vjere.

Istinito je to što je rečeno i želim da to postojano zastupaš, kako bi se oni koji su povjerovali u Boga usredsredili na vršenje dobrih djela. To je dobro i korisno za ljude. (8. stih)

Pavle je rekao Titu da „insistira“ ili zahtijeva ova učenja. To nisu bile preferencije, već ključne tačke najranije hrišćanske zajednice.

Svrha držanja ovih temelja bila je navesti vjernike da se svrshodno opredijele za činjenje dobrih djela. Ova dobra djela ne zarađuju spasenje; dobra djela su rezultat spasenja. Osoba koju je Bog promijenio će nastojati da živi za Njega.

Pavle je potvrdio da su te stvari „korisne“ za sve ljude. Korisne su prvo za same vjernike koji će tako voditi pobožan i smislen život i dijeliti sa društvenom zajednicom dobre plodove hrišćanstva, vršeći tako snažan uticaj na dobro koji će mnoge dovesti do vjere.

Izbjegavaj bezumna zapitkivanja i istraživanje rodoslovlja, svađe i sukobe oko Zakona, jer je to beskorisno i isprazno. (9. stih)

Nakon što je Titu dao mnoga pozitivna uputstva, Pavle navodi četiri oblasti koje treba izbjegavati. Prvo, Tit treba da izbjegne „bezumna zapitkivanja“ ili „budalaste kontroverze“. Prepirke oko određenih trivijalnih pitanja otrovne su za hrišćanski život.

Drugo, Tit je trebao izbjegavati genealogije. Ovo može zvučati čudno, ali određeni lažni učitelji su bili veoma ponosni dokazujući da su direktni Abramovi potomci. Ipak, Bog se ne brine o tome ko su nečiji preci – On je zabrinut za naše spasenje. Tit je bio neznabožac i nije imao jevrejsku lozu. Umjesto poređenja porodične istorije, Tit treba da propovijeda dobru vijest o Hristu. Ponosno isticanje porijekla može biti vrlo efikasno oruđe za zaslepljivanje uvida u potrebu za pokajanjem. Isus je onima koji su isticali da su direktni Abramovi potomci kako bi mu oponirali jasno rekao da su u stvarnosti „djeca đavola“ (Jovan 8:39-44).

Treće, Titu je rečeno da izbjegava „razdore“ ili „svađe“. Ovo dolazi od grčke riječi *ereis*, koja se odnosi na argumente ili rasprave. Drugim riječima, Tit nije trebao biti poznat po prepirkama. Novi savez daje mnoga pozitivna uputstva za borbu za hrišćansku vjeru (1. Petrova 3:15-16; Djela 17:3; 18:28; 19:8). Ovo se, međutim, razlikuje od svađe radi rasprave.

Četvrto, Tit treba da izbjegava „svađe [ili sporove] oko zakona.“ Lažni učitelji sa Krita koristili su Mojsijev zakon da iznesu optužbe protiv Titovih suhrišćana. Pavle govori Titu da ne gubi fokus rasprav-

ljajući o detaljima jevrejskog zakona. Umjesto toga, on će svoju službu usredotočiti na dobru vijest o Isusu, promovirajući zdravu doktrinu u lokalnim zajednicama.

Sve četiri ove prakse – besmislene rasprave, rasprave oko rodoslovlja, svađe i rasprave o Mojsijevom zakonu – smatraju se gubljenjem vremena. Sve što postižu je oduzimanje energije i resursa službi koju je Pavle povjerio Titu.

Čovjeka jeretika kloni se nakon prve i druge opomene, znajući da je takav zastranio i da griješi, i da je tako sam sebe osudio. (stihovi 10-11)

Ovdje Pavle dodaje upozorenje o ljudima koji insistiraju na podsticanju podjela. Na Titu je da ih dvaput upozori, a onda nema ništa s njima. Ovo je slično obrascu datom u Mateju 18:15-17. Međutim, lažnim učiteljima, agitatorima i sličnima ne treba davati platformu ili pretjeranu pažnju u zajednici. Njihovo vlastito ponašanje ih osuđuje. Titu je bez sumnje rečeno da nema veze sa nekim ko pokušava da izazove podjele u zajednici.

Kako je ranohrišćanska zajednica rasla, tako su rasli i problemi sa lažnim učiteljima. Kasniji novosavezni spisi često će govoriti protiv lažnih učitelja, upozoravajući vjernike da ih se klone. Druga Jovanova 1:10-11 uči nešto slično Pavlovom upozorenju, da one koji insistiraju na odbacivanju zdrave doktrine ne treba ni na koji način podržavati. Juda 1:4 sugeriše da su neki od onih koji izazivaju podjele došli u skupštine neprimijećeni i da se mogu otkriti tek kasnije.

I danas lažni učitelji i izazivači problema stvaraju nevolje unutar hrišćanskih zajednica. Stoga vođe moraju pažljivo i hrabro ispraviti lažno učenje. I, s vremena na vrijeme, moraju voditi računa o tome da nemaju nikakve veze sa lažnim učiteljima, ili jereticima.

Pavle navodi tri osobine jeretika. Prvo, lažni učitelji su „zastranili“, od grčke riječi *eksestraptai*. Ovo se takođe može prevesti kao „uvrnut“ ili „izopačen“. Takva osoba je ono što je dobro pretvorila u nešto zlo. Drugo, lažni učitelji su „grešni“. Oni nisu nevino u zabludi, već arogantno, tvrdoglavo i namjerno promoviraju neke netačne doktrine.

Treći je krajnji rezultat iskrivljenog i grešnog učenja: lažni učitelj je sam sebe osudio. Nije neophodno da ih Tit ili lokalna skupština proglaše osuđenima. Već su sami sebe osudili. Dok Tit treba da govori protiv lažnih učenja i lažnih učitelja, on ne mora da vodi lažnog učitelja kroz proces skupštinske discipline (Matej 18:15-17). Lažni učitelj je sebe osudio promovisući učenja koja su očigledno lažna i grešna.

Apostol Jovan spominje sličan primjer ovome u 3. Ivanovoj 1:9-10. Tamo spominje lokalnog vođu po imenu Diotref, koji odbacuje autoritet skupštine i remeti brigu o misionarima. Jovanova namjera je da dođe u tu zajednicu, lično, i javno se suoči sa Diotrefom zbog njegovih grešaka. Lažne učitelje, za razliku od iskrenih, ali pogrešivih suhriščana, treba direktno i javno odbaciti.

Veliki broj novosaveznih tekstova govore o jerecima, problemima koje izazivaju i načinu za postupanje s njima: 2. Korinćanima 11:3-4, 13-15; 2. Jovanova 1:10-11; 1. Korinćanima 11:18-19; Galatima 1:8-9; 5:20; Djela 15:24; 20:28-30; 2. Petrova 2:1; 3:15-17; 1. Timoteju 4:1; 2. Timoteju 4:3-4; Efescima 4:14.

Kad ti pošaljem Artemu ili Tihika, gledaj da svakako dođeš kod mene u Nikopolis, jer sam odlučio da tamo prezimim. (12. stih)

Stih 12 počinje konačna uputstva i zaključak Pavlovog pisma Titu. On navodi nekoliko činjenica o svojoj trenutnoj situaciji. Prvo, Pavle planira da Titu pošalje ili Artemu ili Tihika. Artema se ne spominje nigdje drugdje u Novom savezu. Tihik se, međutim, spominje na četiri druga mjesta. Bio je s Pavlom na njegovom putovanju iz Grčke u Makedoniju (Djela 20:4). Tihik je bio sa Pavlom u Rimu i dostavljao pisma u Efesu (Efescima 6:21) i Kolosu (Kološanima 4:7). Druga Timoteju 4:12, napisana neposredno prije Pavlove smrti, kaže da je Pavle poslao Tihika u Efes. Vjerovatno je bio i s Titom jedno vrijeme u Rimu.

Pavle traži od Tita da mu se pridruži u Nikopolisu, gradu na zapadnoj strani Grčke. Pavle je odlučio da tamo provede zimu. Ovo ukazuje da je ovo pismo Titu napisano u jesen, najvjerovatnije 64.

godine nove ere. Pavle se nadao da će vjerovatno poslati zamjenu dovoljno brzo da Tit napusti Krit prije nego što zimsko vrijeme spriječi sigurno putovanje brodom, obično u novembru. Ne znamo da li je Tit ikada otišao u Nikopolis, ali on se pojavljuje zajedno sa Pavlom kasnije, u Rimu (2. Timoteju 4:10).

Zinu, poznavaoća Zakona, i Apola brižljivo opremi za put kako im ništa ne bi nedostajalo. (13. stih)

Zahtjev da se pomogne Zinu, poznavaoću Zakona, i Apolu na njihovim putovanjima implicira da su ova dva čovjeka donijela pismo Titu. Obojica su svakako bili hrišćani. Zina je vjerovatno bio Jevrej, kao i Apolo. Zina se samo ovdje spominje u Bibliji.

Apolo se, međutim, spominje i u Djelima apostolskim i u 1. Korinćanima. U Djelima 18:24 čitamo da je bio iz Aleksandrije, da je bio dobro obrazovan u Svetom pismu i da je dobro govorio. Više nego vjerovatno, Apola je krstio Jovan Krstitelj (Djela 18:25). Priskila i Akila su ga zatim poučavali o Isusu (Djela 18:26). Apolo je ubrzo otputovao u Ahaju da pomogne tamošnjoj skupštini (Djela 18:27) i bio je poznat kao snažan hrišćanski govornik (Djela 18:28). Apolo je zatim otputovao u Korint (Djela 19:1). On se spominje šest puta u Prvoj poslanici Korinćanima. Apolo nije bio u Korintu kada je napisana 1. Korinćanima, iako je planirao da se kasnije vrati (1. Korinćanima 16:12).

Posljednja fraza 13. stiha je jasna instrukcija za Tita i zajednicu. Oni će pružiti gostoprimstvo i druge resurse kako bi pomogli Zini i Apolu na njihovim putovanjima.

A i naši ljudi neka se uče da čine dobra djela kad se pojavi preka potreba, da ne budu bez ploda. (14. stih)

Pavle dodaje molbu: hrišćani bi trebali biti marljivi u težnji za dobrim djelima, nešto što se često spominje u ovom pismu (Titu 1:16; 2:7, 14; 3:5, 8).

Osim toga, vjernici Krita su upućeni da budu efikasni u svojoj podršci, dajući prioritet pitanjima hitnih potreba. Ovo se odnosi na zadovoljavanje realnih potreba ili vremenski osjetljivih briga. Dobri

Samarićanin predstavlja primjer ovakvog scenarija. Tamo je Isus poučavao da je „bližnji“ osoba u potrebi (Luka 10:25-37). Vjernicima je dat uput da vole bližnje kao što volimo sebe (Matej 22:40), što uključuje zadovoljavanje praktičnih potreba onih oko nas.

Druga Petrova 1:8 takođe pominje ovu ideju: sprovođenje hrišćanskih principa je način da se izbjegne „neplodan“ ili „protraćeni“ život.

Pozdravljaju te svi koji su sa mnom. Pozdravi one koji nas vole u vjeri. Neka blagodat bude sa svima vama. (15. stih)

Ovo je završni stih Pavlovog pisma Titu. Prvo, Pavle šalje ljubav hrišćanske zajednice u Nikopolisu suvjernicima na Kritu. To je uključivalo Pavla, Artema, Tihika i druge hrišćane.

Drugo, Pavle kaže da je ovaj pozdrav namijenjen i Titu i drugim vjernicima širom ostrva. Ova fraza je vjerovatno ohrabrenje da se cijelo pismo pročita u svim lokalnim zajednicama na Kritu. Pavle i Tit su bili suosnivači zajednice na Kritu. Pavlove spise su njihovi čitaoci smatrali autoritativnim Svetim pismom (2. Petrova 3:15-16).

Konačno, Pavle završava svojom uobičajenom rečenicom: „Blagodat sa svima vama.“ Ako je postojala jedna riječ kojom bi se sumirala Pavlova služba, to je bila riječ „blagodat“. Njegovo spasenje bilo je rezultat Božje blagodati u njegovom vlastitom životu. Pavle je isto tako nastojao da ovu blagodat podijeli sa Jevrejima i neznabošcima, čak do te mjere da je patio kao zločinac. U svom posljednjem pismu, Pavle izjavljuje da, iako je pretrpio zatvor i progon, Božja Riječ nije mogla biti obuzdana (2. Timoteju 2:8-9).

Blagodat je obilježila Pavlov život, službu, pa čak i njegovu smrt. Blagodat izražava Pavlov vječni život, kao čovjeka koji će biti sa Hristom zauvijek, doživljavajući njegovu blagodat zajedno sa svim Božjim narodom.

FILIMONU POSLANICA

1. Zalaganje za odbjeglog roba

Pavle, zatvorenik zbog Hrista Isusa, i naš brat Timotej, Filimonu, našem voljenom bratu i saradniku, i našoj sestri Apiji, i našem saborcu Arhipu i pozvanima u tvojoj kući: Blagodat vam i mir od Boga, našeg Oca, i Gospoda Isusa Hrista. (Filimonu 1:1-3)

Stihovi 1-3 uvode ovo pismo, napisano Filimonu, u vezi sa njegovim odbjeglih robom Onisimom. Stih 1 identifikuje autore kao Pavla i Timoteja, iako se Pavle tradicionalno smatra primarnim piscem. Timotej je vjerovatno zapisivao Pavlove riječi, iako je Pavle jasno stavio olovku na papir svojim rukama za dio toga (Filimonu 1:19).

Pavle sebe naziva „zatočenikom Hrista Isusa“. Ovo može da se odnosi na njegov period kućnog pritvora oko 60-62. godine naše ere u Rimu (Djela 28:30-31), ali može biti i opšta referenca na njegovu doživotnu obavezu služenja Hristu. Njegovo spominjanje „Hrista Isusa“ umjesto „Isusa Hrista“ je karakteristika koju Pavle uglavnom koristi u svojim pismima.

Timotej je bio Pavlov obraćenik i primalac Pavlovih pisama, 1. Timoteju i 2. Timoteju. Služio je s Pavlom u mnogim prilikama i očito je bio s Pavlom dio njegovog kućnog pritvora.

Filimon se spominje kao voljeni brat i saradnik. Filimon je očigledno vjerovao u Hrista, ali je vjerovatno bio neznabožac – živio je u gradu Kolosu i imao je grčko ime. Pa ipak, u Hristu, Pavle – Jevrejin – vidi ga kao ravnog i „brata“. „Filimon“ na starogrčkom jeziku znači „voljeni“ ili „dragi“ (Dragan).

Apija je vjerovatno bila Filimonova žena i obraćena na hrišćanstvo, s obzirom da se naziva „sestra“. Arhip je moguće bio Filimonov i Apijin sin, mada to nije izvjesno, a takođe i snažan hrišćanin, koga

Pavle naziva „saborcem“. Ovo se naravno ne odnosi na služenje u vojsci, pošto Pavle i Timotej nisu bili pripadnici zemaljske vojske. Umjesto toga, ovo je duhovni opis. U Kološanima 4:17 Arhipu je rečeno da ispuni službu koju mu je dao Bog. Dakle, očito je imao neki poziv kao hrišćanski vođa među svojim vršnjacima.

Pomenuta grupa je zajednica koja se sastajala u Filimonovom domu. Ovo je referenca na zajednicu Kološana, grupu koja je takođe primila zatvorsku poslanicu od Pavla. Činjenica da se ova zajednica sastajala u Filimonovom domu implicira da je njegova kuća bila prilično velika. Ovo takođe govori nešto o Filimonovom gostoprimstvu. Skupština u Kolosu sastojala se od neznabožaca (Kološanima 1:27) koji su vjerovatno koristili grčki kao glavni jezik. Neka lažna učenja su promovisana u njihovom području (Kološanima 2:16-23). Hrišćani iz Kolosa bili su zarobljeni u grešnim životima prije nego što su došli u vjeru u Isusa (Kološanima 3:5-11), ali su sada promijenjeni. Njihovo vrijeme druženja uključivalo je pjevanje (Kološanima 3:16) i raznoliku grupu mladih i starih, oslobođenika i robova, muškaraca i žena (Kološanima 3:18-22).

Pavle koristi uobičajeni blagoslov u uvodu pozivanjem na blagodati od Boga Oca i Gospoda Isusa Hrista. Ovo takođe dovodi u pitanje društvene norme. Za tradicionalne Jevreje, nazivanje Isusa „Hristom“, ili Pomazanikom bilo je huljenje. Za neznabošce, zvati Isusa „Gospod“ značilo je davanje odanosti iznad rimskog cara. Isus je bio Gospod i Jevrejima i neznabošcima, a ovaj izraz je korišćen više od 60 puta u Novom savezu, uglavnom od strane Pavla.

„Gospod Isus Hrist“ služi kao Isusov naslov u otvaranju svih Pavlovih zatvorskih poslanica. Koristi se u svakom Pavlovom pismu osim u 2. Timoteju. Naslov „Gospod Isus Hrist“ se prvi put upotrebljava u Djelima 11:17, kada je Petar objasnio da su ne-Jevreji došli do vjere u Isusa baš kao i Jevreji. Termin je postao popularan čak i u najranijim zajednicama, koristili su ga Jakov (Jakov 1:1; 2:1) i Juda (Juda 1:17), kao i apostol Petar u oba svoja pisma.

Uvijek zahvaljujem svom Bogu kada te spominjem u molitvama

(jer slušam o tvojoj ljubavi prema Gospodu Isusu i prema svima svetim, i o tvojoj vjeri). (stihovi 4-5)

Ovaj stih spominje zahvalnost Bogu za vjeru primaoca, Filimona. Ovo je paralelno sa stihovima kao što su Filipljanima 1:3 i Rimljanima 1:8, koji govore nešto slično. Stih 4, međutim, daje dodatne pojedinosti o tome da Pavle spominje Filimona u svojim molitvama. Možda je najveća pohvala koju je Pavle mogao dati hrišćanskom vođi tvrdnja da je lično zahvalio Bogu za njega. Nadalje, Pavle to radi redovno. Ovo je odličan primjer „izgrađivanja“ drugih, kao što je opisano u Jevrejima 10:24-25. Ovo pokazuje da je Pavle bio ohrabrivatelj, kao i pisac i apostol.

Ovo pismo Filimonu je kratko, ali spominje molitvu u još dva navrata, pokazujući koliko je tema važna. Stih 6 ponovo spominje Pavlove molitve za Filimona. Stih 22 govori o Filimonovim molitvama za Pavlovo puštanje iz rimskog kućnog pritvora, kako bi se mogao vratiti da ostane kod koloških hrišćana.

Pavle je čuo čak iz Rima o Filimonovoj ljubavi i vjeri. Ova „ljubav“ je *agape*, grčka riječ za nesebičnu ljubav usmjerenu na druge.

Filimonova ljubav i vjera fokusirali su se na dva glavna područja: „Gospoda Isusa“ i „sve svete“. Ovo je treće spominjanje Isusa u samo pet stihova, jedno od šest puta kada se Isus spominje u samo 25 stihova ovog kratkog pisma. U svih šest slučajeva, Isus se naziva „Hrist“, ili „Gospod“, ili oboje.

Izraz „sveti“ u Novom savezu ne odnosi se na posebnu grupu izuzetnih ljudi, već na svaku osobu sa istinskom vjerom u Isusa Hrista. Ovaj izraz se ponekad prevodi kao „sveti ljudi“. Pavle je sve hrišćane smatrao svetim (Filimonu 1:7), spominjući hrišćane iz Koloza kao svece četiri puta u 1. poglavlju poslanice Kološanima (Kološanima 1:2-4, 12, 26).

To znači da su „sveti“ koji se ovdje spominju u 5. stihu vjernici Kološanske zajednice, koji su se sastajali u Filimonovoj kući (Filimonu 1:3). Filimon je takođe bio poznat po velikodušnosti prema Pavlu i drugim vjernicima.

Neka zajednica tvoje vjere postane dejstvena spoznajom svakog dobra koje je u tebi, u Hristu Isusu. (6. stih)

Pavle ponovo spominje molitvu, tražeći efektivnu evangelizaciju od strane Filimona. Ovo je bio važan rani naglasak u ovom pismu. Pavlov osnov da traži od Filimona da oslobodi svog odbjeglog roba Onisima je činjenica da je Onisim postao hrišćanin i da je mogao još učinkovitije ispuniti svoju Bogom danu svrhu kao slobodan čovjek.

„Spoznaja svakog dobra“ koje Pavle spominje je referenca na duhovnu zrelost. Za ovu zrelost se kaže da se odnosi na svako dobro, naglašavajući zrelo znanje o svim područjima života. To posebno zahtijeva rast i razvoj u hrišćanskom hodu. Ovo je važna Pavlova poenta – on će zamoliti Filimona da izvrši ogroman čin oprost a i oslobodi svog odbjeglog roba. Rob Onisim se zapravo vratio zajedno sa pismom.

Referenca na Hrista može se prevesti kao „radi Hrista“, „za Hristovu službu“ ili čak „u slavu Hristovu“. Ovo naglašava zajedničku ulogu Pavla i Filimona u zajedničkom služenju Hristu, kako u ličnom rastu tako i u evangelizaciji. Svaki vjernik je pozvan da raste u Gospodu i da ga dijeli s drugima. Pavle i Filimon imali su različite duhovne darove, ali su bili dio istog „tijela“ posvećenog služenju Gospodu (1. Korinćanima 12) i ispunjavanju Velikog naloga (Matej 28:18-20).

Veoma si me obradovao i utješio svojom ljubavlju, jer si ti, brate, okrijepio srca svetih. (7. stih)

U 7. stihu, Pavle se poziva na istu ljubav koju je spomenuo u 5. stihu. Ovo je iz grčkog *agape*, ljubavi usmjerene na druge, koju je Filimon ranije dijelio s Pavlom podržavajući njega i druge vjernike. Ova iskrena briga davala je Pavlu radost, utjehu i ohrabrenje.

Pavlovo spominjanje okrepljenja srca svetih vjerovatno je uključivalo i duhovno ohrabrenje i finansijsku velikodušnost. Filimon je ugostio Kološansku zajednicu u svom domu i pomagao je Pavlu u prošlosti. Filimon je takođe uticao na svoju porodicu. Iako je malo vjerovatno da je Filimon bio starješina ili đakon u skupštini, njegova

vjerna služba Bogu i drugima bila je vrlo pohvalna.

Stih 7 je kraj Pavlove pohvale Filimonu. U narednim stihovima, on će moliti da Onisimu bude oprosteno i da se oslobodi ropstva. Baš kao što je Filimon blagoslovio Pavla i zajednicu, Pavle je očekivao da će Filimon blagosloviti Onisima na sličan način.

Zato, iako imam veliku slobodu u Hristu da ti zapovijedim da učiniš ono što je ispravno, ja te radije molim pozivajući se na tvoju ljubav, takav kakav jesam, Pavle, čovjek u godinama, a sada i zatvorenik zbog Hrista Isusa, molim te za svoje dijete, Onisima, koje rodih u okovima i koji ti je ranije bio beskoristan, ali sada je koristan i tebi i meni, koga ti šaljem nazad, a ti ga primi kao moju utrobu. (stihovi 8-12)

Pavlov fokus se prebaca na Onisima, Filimonovog odbjeglog roba. Umjesto da počne sa Filimonovim autoritetom nad svojim robom, Pavle počinje sa svojim autoritetom. Pavle ne samo da ima mandat koji mu je Bog dao kao apostolu, već ima i hrabrost da ga koristi, kada je to prikladno. Pavle je mogao direktno da kaže Filimonu da oprostí Onisimu i oslobodi ga. Međutim, Pavlova preferencija je da se poziva na Filimonove pozitivne kvalitete, spomenute u stihovima 4-7.

Pavlovo upućivanje na to da se radi „ono što je ispravno“ ili „ono što je potrebno“ je opšta izjava, ali Pavle ima nešto specifično na umu. U 13. stihu on će izraziti spremnost da zadrži Onisima sa sobom, da služi Pavla u zatvoru u ime Filimona. Pavle će takođe tražiti od Filimona da primi Onisima na isti način na koji bi primio Pavla (Filimonu 1:17). To znači tretirati ga kao počasnog gosta (Filimonu 1:22) i kao brata (Filimon 1:16).

Stavljajući ovo zajedno implicira da Pavle želi da Filimon oprostí svom odbjeglom robu, a zatim ga oslobodi ropstva kako bi mogao služiti u službi. Ovo je bio izuzetno hrabar zahtjev u toj kulturi. To bi zahtijevalo veliki izraz ljubavi koju je Pavle upravo pripisao Filimonu prema svim svetima (Filimonu 1:7).

Pavle sebe definiše kao starca i zatvorenika za Isusa. U vrijeme

kada je ovo pismo napisano, Pavle je bio u svojim 60-im godinama, smatran je „starim“ u svojoj kulturi. Budući da je propovijedao o I-susu, Pavle je trenutno živio u kućnom pritvoru u Rimu (Djela 28:30-31). Završivši više puta u zatvoru, on se svakako kvalifikovao kao „zatvorenik“ Hrista radi.

Pavle govori o Onisimu kao o sopstvenom djetetu, implicirajući da je Pavle doveo Onisima do vjere u Hrista tokom njegovog zatočeništva. To se dogodilo negdje oko 60-62. godine nove ere dok je Pavle živio u kućnom pritvoru u Rimu.

Tokom ove dvije godine zatočeništva, Pavle je živio u svom stanu i propovijedao i Jevrejima i neznabošcima koji su mu dolazili (Djela 28:30-31). Prema Djelima 28:30, Pavle je bio otvoren za svakoga ko ga je posjetio. Onisim je vjerovatno znao za Pavla prije nego što se obratio. Epafras je odnio jevanđelje u Kolos, gdje je Onisim bio Filimonov rob, tokom Pavlove trogodišnje službe u Efesu (Djela 19:10; Kološanima 1:7-8). Onisim je vjerovatno pobjegao u Rim jer je veliki grad bio idealno mjesto za nestanak odbjeglog roba. Dok je bio tamo, izgleda da je posjetio Pavla, čuo jevanđelje i prihvatio ga.

Onisim je bio beskoristan Filimonu kao bjegunac, ali je sada bio koristan i Filimonu i Pavlu. Grčki izraz za „beskorisno“ je *arhreston*, što se rimuje sa *euheston*, što znači „koristan“. Ove rime takođe predstavljaju igru riječi, zasnovanu na značenju Onisimovog imena: „koristan“.

Zanimljivo je da Pavle dva puta spominje „koristan“ u svojoj poslanici 2. Timoteju. Prvo, koristio je duhovnu analogiju vrijednosti osobe za domaćina (2. Timoteju 2:21). Drugo, isti izraz za korisnost ili vrijednost primjenjuje se na Marka, koji je služio s Pavlom na misionarskom putovanju i napisao Jevanđelje po Marku. Pavle je rekao Timoteju da povede Marka sa sobom zbog njegove korisnosti u službi (2. Timoteju 4:11).

Onisim je sada koristan i Pavlu i Filimonu. Onisim je bio od pomoći Pavlu u njegovom zatočeništvu, dostavljajući pismo kološan-skoj skupštini i ovo pismo Filimonu. Moguće je da je pomogao Pavlu

i na druge načine. Onisim je očigledno mogao biti koristan Filimonu kao rob, ali sada bi bio još korisniji jer je bio i njegov suvjernik.

Pavle kaže da šalje Onisima nazad Filimonu. To je bio veliki rizik za Onisima, jer je odbjegli rob mogao biti kažnjen smrću. Stoga je Pavle želio naglasiti da je povratak nešto što je on lično dogovorio.

Drugo, Pavle ukazuje da su on i Onisim postali veoma bliski za kratko vrijeme. On opisuje Onisima kao dio sebe, kao svoju „utrobu“. Pavle ga je doveo do vjere u Hrista, postavši njegov duhovni otac. Onisim je bio toliko od pomoći Pavlu da je želio da ga zadrži u Rimu kako bi mu pomogao dok je bio u zatvoru (Filimonu 1:13).

Filimon je okrijepio srca svetaca (Filimonu 1:7), a Pavle će ga kasnije zamoliti da „okrijepi moje srce u Hristu“ (Filimonu 1:20). Pavle koristi isti izraz za „srce“ kako bi izrazio svoju veliku ljubav prema Onisimu. Opet, ovo je Pavle koji moli Filimona da izabere oprost za odbjeglog roba, umjesto da mu to naredi.

Volio bih da ga zadržim za sebe da mi umesto tebe služi u okovima koje nosim zbog dobre vijesti. Ali ništa nisam htio da učinim bez tvog pristanka, jer ne želim da to dobro djelo učiniš prisilno, već dobrovoljno. (stihovi 13-14)

Početni izraz ovog stiha otkriva važne informacije o kontekstu ovog pisma. Onisim je bio sa Pavlom u Rimu, tokom Pavlovog kućnog pritvora, i bio je od velike važnosti za njega. Druga fraza u ovom stihu objašnjava zašto: da bi mogao pomoći Pavlu na neke od načina na koje je to činio Filimon. Onisim je bio odbjegli rob, ali je sada dobrovoljno služio Pavlovim potrebama.

Pavle je ponovo zatvoren zbog jevanđelja, nešto što je često podnosio zbog svog misionarskog rada. Pavle piše Filimonu u kućnom pritvoru, čekajući da se žali na svoj sudski spor Cezaru. Biblija ne kaže da li se ova žalba ikada dogodila ili ne. Prema rimskom pravu, osoba bi bila puštena ako se tužitelji ne pojave u roku od dvije godine. Ovo je možda bio Pavlov slučaj (Djela 28:30-31). Ovo djelimično objašnjava sugestiju u stihu 22 da bi Pavle uskoro mogao da posjeti Filimona u Kolosu. Pavlova aktivnost nakon ovog kućnog pritvora

dijelom je opisana u 1. Timoteju, 2. Timoteju i Titu.

Pavle je ipak odlučio slijediti odgovarajuće zakonske procedure kako bi pomogao Onisimu da dobije oprost i legitimnu slobodu. Osim toga, Pavle ima na umu Filimonovo dobro. On nudi Filimonu priliku da blagonaklono odgovori na Pavlov zahtjev, što bi mu omogućilo da „sačuva obraz“ ili sačuva svoje dostojanstvo, a istovremeno bi pružio pomoć svom odbjegli robu.

Filimon je primio „svaku dobrotu“, i Pavle je od njega tražio da pokaže tu dobrotu Onisimu. Ova dobrota nije bila prisiljena, niti naređena, već dobrovoljna. Grčka riječ prevedena sa „slobodna volja“ ili „slaganje“ je *ekousiov*, što znači spremnost.

Možda se baš zato nakratko odvojio od tebe da ga dovijeka dobiješ nazad, ali ne više kao slugu, nego kao više od sluge, kao voljenog brata. Meni je posebno drag, a koliko će tek tebi biti, jer ti je i sluga i brat u Gospodu. (stihovi 15-16)

Stih 15 nastavlja Pavlovu molbu Filimonu da oprost Onisimu i oslobodi ga. To takođe dodaje moguće objašnjenje iza Onisimovog bijega. Pavle bira da kaže da se Onisim „odvojio“ ili „razdvojio“ od Filimona, umjesto da kaže da je „pobjegao“. Ovo je vjerovatno trebalo ublažiti činjenicu da je Onisim bio odbjegli rob koji je podlije-gao zakonskoj kazni. Ove riječi odražavaju Pavlovo učenje da Bog ima pozitivnu svrhu za sve što se događa u životu vjernika (Rimljanima 8:28). Iako Pavle to ne kaže sa sigurnošću, on sugerise da je loš događaj koji se dogodio (Onisimov bijeg) doveo do pozitivnog ishoda (njegovog povratka kao vjernika).

Komentar da bi Filimon mogao da vrati Onisima „dovijeka“ tumači se na dva načina. Prvo, moglo bi se shvatiti da će se Onisim vratiti Filimonu kao rob, i ostati tako do kraja života. Međutim, vjerovatnije je drugo tumačenje: da će se Onisim vratiti kao brat u Hristu. Ovo je već bilo razjašnjeno (Filimon 1:10) i ponovo će biti rečeno u 16. stihu. Kao suhrišćani, Filimon i Onisim bi bili zajedno u ovom životu i onom budućem koji dolazi.

Početni izraz 16. stiha, „ne više kao rob“, je od suštinskog značaja

za pismo. Onisim je imao status *dulosa*, što je prevedeno kao sluga ili rob. Pobjegao je i sada se vraćao. Zašto bi se njegov status promijenio? Onisim je sada postao sledbenik Isusa Hrista. Pavle je predložio da ga Filimon prihvati kao više od roba. Šta je bilo „više od roba“ ili „više od sluge“? Filimon je trebao prihvatiti Onisima kao brata u Hristu. Oni su sada bili braća, a ne gospodar i rob.

Pavlova grčka igra riječi takođe se ističe u ovom stihu. Onisim više nije bio *dulon* (sluga); bio je *adelfon* (brat). Neki ovo vide samo kao poziv da se oprost Onisimu. Međutim, čini se da zahtjev svakako uključuje više od oprosta, kao što će se vidjeti u stihovima 17-19. Pavle je pozvao Filimona da oslobodi Onisima, a ne samo da mu oprost. Onisim je sada bio brat u Hristu i Pavlu i „mnogo više“ Filimonu, pošto će oni lično biti zajedno kada Filimon pročita ovo pismo.

Zato, ako me smatraš prijateljom, lijepo ga primi, kao što bi mene primio. A ako ti je išta skrivio ili ti išta duguje, stavi to na moj račun. (stihovi 17-18)

Pavle pojačava svoj zahtjev da Onisim bude oslobođen. On to čini tako što se nudi u zamjenu za dugove odbjeglog roba. Prvo se poziva na sopstveno prijateljstvo sa Filimonom, nazivajući ga „prijateljem“. Pavle je takođe nazvao Filimona svojim „voljenim bratom i saradnikom“ u 2. stihu. On nudi uslovnu izjavu u ovom stihu („ako me smatraš...“), ali je pretpostavio da će Filimon prihvatiti ovaj uslov kao istinit.

Pavlov zahtev je da Filimon primi Onisima kao da je on sam Pavle. Ova fraza ponovo podržava gledište da Pavle traži Onisimovu slobodu, a ne samo oprost (Filimon 1:16). Kako bi drugačije Filimon mogao prihvatiti Onisima kao što bi prihvatio Pavla? Zahtjev je mnogo više od pukog prihvatanja povratka odbjeglog roba. Pavle je namjeravao da Onisim dobije novi status.

Iako novosavezni pisci nisu eksplicitno zagovarali potpuno ukiđanje ropstva, oni su svakako podržavali slobodu kad god je to bilo moguće (1. Korinćanima 7:21) i davali upute gospodarima da se dobro ponašaju prema slugama. Kasnije generacije hrišćana će raditi

na poboljšanje prava robova u društvu i na kraju raditi na okončanju ropstva. Činilo se da se Pavle protivio ropstvu, ali ga nije smatrao svojim glavnim djelom. Pozvan je kao sluga Hrista Isusa i apostol (Rimljanima 1:1). Istorija pokazuje da hrišćanska načela, pravilno primijenjena, nagrizaju praksu ropstva.

Fraza „ako ti je išta skrivio ili ti išta duguje“ nudi dva ključna uvida. Prvo, Onisim je vjerovatno „zgriješio“ Filimonu. Pobjegao je, što je bio težak zločin za slugu u rimskom društvu. Drugo, Onisim je vjerovatno „dugovao“ Filimonu. Ovo se može odnositi na posao izgubljen tokom njegovog odsustva, ili čak na to da je Onisim ukrao nešto od svog gospodara kada je otišao, iako je to neizvjesno. Svakako, mnogi su ušli u ropstvo kao način da otplate dugove, što je još jedan način na koji bi Onisim mogao biti obavezan prema Filimonu.

Pa ipak, Pavle kaže Filimonu da „to naplati na njegov račun.“ Pavle se lično obavezao da će platiti Onisimov dug. Kao i kod 17. stiha, ova posvećenost jača tezu da je Pavle želio da Onisim bude oslobođen. Čak je bio spreman da plati dug, da pomogne Onisimu da izađe iz ropstva. Pavlov prijedlog je bio sličan modernoj „fakturi“ koju treba platiti kasnije. To je bila uobičajena praksa u tom periodu.

Ja, Pavle, pišem svojom rukom: ja ću to platiti. A ne moram ni da spominjem da mi i samog sebe duguješ. (19. stih)

Jasno je da je Pavle lično označio ove riječi na papiru, dodajući autentičnost svog obećanja. Pavle je često koristio druge da fizički zapiše riječi svojih pisama, što je bila uobičajena praksa u prvom vijeku. Ovo je ista ideja kao i moderni stenograf ili prepisivač.

U ovom pismu, Timotej je možda bio Pavlov pomoćnik (Filimonu 1:1), kao što je vjerovatno bio slučaj i u 2. Korinćanima, Filipljanima, Kološanima, 1. Solunjanima i 2. Solunjanima. Međutim, Pavle je često ručno pisao svoje lične komentare (1. Korinćanima 16:21; Galatima 6:11; Kološanima 4:18; 2. Solunjanima 3:17).

Za razliku od Pavlove posvećenosti da otplati dug za Onisima, on spominje da je Filimon prije svega duboko dužan Pavlu. Drugim riječima, Pavle je vjerovao da je učestvovao u posebno snažnom

blagoslovu na Filimonov život. Ovo nije bilo finansijske prirode, jer se čini da je Filimon bio prilično bogat, a Pavle je bio misionar kojem je bila potrebna podrška. Pavle je vjerovatno imao na umu činjenicu da je njegov misionarski rad u regiji u kojoj je živio Filimon doveo do njegovog obraćenja, vitalnog duhovnog i životnog blagoslova.

Da, brate, budi mi koristan u Gospodu: okrijepi moje srce u Hristu. (20. stih)

Pavle naziva Filimona svojim „bratom“. Ova ista riječ je takođe korištena u ovom pismu u odnosu na Timoteja (Filimonu 1:1), Onisima (Filimon 1:16), a sada dva puta na Filimona (Filimonu 1:7, 20). Na sve ove ljude trebalo je gledati kao na jednake, kao na braću u Hristu.

Pavle direktno traži uslugu od Filimona. Pavle nije tražio novac, već „da“ na njegov zahtev u vezi sa Onisimom. Filimon je trebao i oprostiti Onisimu i osloboditi ga njegove uloge sluge. „Srce“ je već spomenuto u 7. stihu, koji opisuje kako su Filimonovi postupci osvježili srca hrišćana iz Kolosa. Filimon je sada imao priliku da lično okrijepi Pavlovo srce, tako što bi udovoljio njegovom zahtjevu.

Uzdajući se u to da ćeš mi udovoljiti, pišem ti, uvjeren da ćeš učiniti i više od ovoga što te molim. (21. stih)

Pavle ponovo potvrđuje svoje autorstvo, kao i uvjerenje da će Filimon prihvatiti njegov zahtev da oslobodi Onisima. Iako Pavle ovo ne formuliše kao zahtjev, on takođe naziva Filimonov očekivani odgovor „poslušnošću“. Društvo iz Pavlovog vremena ponekad se opisuje kao „kultura časti i sramote“. U ovakvom okruženju, za Filimona je bilo važno da ima način da pristane na Pavlovu molbu, a da se ne stidi, i da istovremeno ispoštuje svoju poslušnost.

Pavle takođe nagomilava svoja očekivanja od Filimonove poslušnosti, izvan onoga što čak i on sugeriše. Ovo dalje podržava tumačenje da Pavle očekuje od Filimona da oslobodi Onisima iz ropstva. Ovo je snažno nagoviješteno ranije u pismu, ali referenca da bi Filimon učinio „čak i više“ nego što je pitano rezimira njegova očekivanja. Pavle se nadao da će Filimon prihvatiti Onisima s entuzijazmom,

a ne ogorčenom poslušnošću. Iako neizvjesno, to čak može ukazivati na Pavlovu nadu da će Filimon dozvoliti Onisimu da se vrati Pavlu radi službe. Ako je tako, priča bi zaokružila, od odbjeglog roba do obraćenja, do povratka roba, njegove slobode i vjernog služenja Gospodu.

A osim toga, pripremi mi smještaj, jer očekujem da ću kroz vaše molitve biti milostivo predat vama. (22. stih)

Pavle završava glavni dio svog pisma pomalo iznenađujućim zahtjevom: da Filimon pripremi smještaj za goste. Pavle je očekivao da će uskoro biti pušten iz rimskog kućnog pritvora. Kako je to znao, nismo sigurni. Pavle je možda dobio duhovni odgovor od Boga u vezi sa svojom budućnošću. Moguće je i da je ovo pismo napisano pred kraj njegove dvije godine provedene u kućnom pritvoru, a njegovi tužitelji se još nisu pojavili na sudskom procesu. Prema rimskom zakonu, zatvorenik koji je držan dvije godine bez suočavanja sa svojim tužiteljima morao je biti pušten.

Posljednja fraza u ovom stihu nudi druge divne uvide. Prvo, Pavle je prepoznao Filimonove molitve za njegovu slobodu. Bez sumnje, mnogi hrišćani su se molili za Pavlovo oslobođenje u to vrijeme, iako je Pavle bio u zatvoru dvije godine u Cezareji, a zatim još dvije godine u Rimu. Filimon i drugi hrišćani u Kolosu bili su vjerni u molitvi.

Drugo, Pavle je planirao da posjeti Filimona nakon njegovog oslobađanja. Ovo je bila ogromna izjava, jer je Pavle ranije spomenuo svoju želju da prenese Isusovu poruku u Španiju (Rimljanima 15:24-28). Sada je planirao da posjeti Filimona, i to očigledno uskoro, pošto je tražio sobu pripremljenu za njega. I pisma iz 1. Timoteju i Tita ukazuju na to da je Pavle prije svoje smrti imao dalju službu u ovoj oblasti Rimskog carstva. Neizvjesno je da li je Pavle ikada putovao u Španiju.

Pozdravlja te Epafras, moj zatvorski drug u Hristu Isusu, kao i Marko, Aristarh, Dimas i Luka, moji saradnici. (stihovi 23-24)

Pavle uključuje pozdrav od Epafrasa, opisanog kao Pavlov „zatvorenika u Hristu Isusu“. Poput Pavla, Epafras je bio u zatvoru

zbog svoje vjere. Takođe se dva puta pominje u poslanici Kološanima. Kološanima 1:7 opisuje Epafrasa kao vjernog misionara koji je donio jevanđelje Filimonu i drugima u njegovom gradu. Pavlu je donio vijest o zajednici u Kolosu. Kološanima 4:12 sugeriše da je Epafras takođe bio iz Kolosa. Bio je poznat po svojim vjernim molitvama za svoje suvjernike Kološane.

U Bibliji nam nije rečeno kako je i zašto Epafras uhapšen. Međutim, on bi bio u Rimu ili da podijeli jevanđelje i/ili da pomogne Pavlu. Vjerovatno je u nekom trenutku bio uhapšen zbog svojih hrišćanskih aktivnosti. Pavle je pohvalio ovaj rad, jasno priznajući da je Epafrasov zatvor bio posledica njegovih misionarskih napora.

Zatim se Pavle poziva na četiri druga: Marka, Aristarha, Dimasa i Luku. Ovi ljudi nisu bili zatvoreni kao Pavle i Epafras, već su bili u Rimu da pomognu Pavlu u njegovoj službi.

„Marko“ koji se ovdje spominje je Jovan Marko, hrišćanin u srodstvu sa Barnabom. Prva zajednica se sastajala u kući njegove majke u Jerusalimu (Djela 12). Marko se kasnije pridružio Pavlu i Barnabi, ali je otišao tokom putovanja. Pavle i Barnaba su se kasnije razišli jer Pavle nije želio da povede Marka na još jedno misijsko putovanje. Barnaba i Marko su umjesto toga otišli na Kipar. Marko se takođe spominje u Kološanima 4:10 i 2. Timoteju 4:11 (negdje izvan Rima). U tom trenutku, Pavle i Marko su se pomirili i ponovo zajedno služili.

Aristarh je putovao sa Pavlom u prošlosti (Djela 19:29; 20:4) i pominje se kao zatvorenik sa Pavlom u Rimu u Kološanima 4:10.

Dimas se takođe spominje pored Luke u Kološanima 4:14. Nažalost, prema 2. Timoteju 4:10, kasnije je otpao od vjere i napustio Pavla.

Luka je autor knjige Djela apostolskih i Jevanđelja po Luki. Radio je kao misionar sa Pavlom i bio je sa njim u Rimu tokom njegovog zatočeništva. Značajno je da su Marko i Luka bili zajedno u to vrijeme. Oba njihova jevanđelja su vjerovatno napisana prije tog vremena.

Neka blagodat Gospoda Isusa Hrista bude s vašim duhom. (25.

stih)

Završnu frazu, „blagodat Gospoda Isusa Hrista“, Pavle je takođe koristio u 2. Korinćanima 13:14 i Filipljanima 4:23. U oba druga slučaja, Pavle je bio blizak onima kojima je pisao. Ovo je jedino lično pismo koje je Pavle napisao u Novom savezu gde se koristi ista fraza, što možda ukazuje na veću zabrinutost za Filimona.

Poslednja fraza „bude sa tvojim duhom“ odnosi se na Filimonov duh, a ne na Duha svetoga. Većina kasnijih rukopisa završava ovo pismo sa „amin“. Međutim, ovo nije bio konzistentan dio rukopisne tradicije sve dok novosavezna pisma nisu počela da kruže kao zbirka i korištena u crkvama; stoga je vjerovatno kasniji dodatak.

Zanimljivo je da Pavle završava sa „vašim“ duhom koristeći oblik množine „svi vi“ na grčkom. Dakle, ovo se ne odnosi samo na Filimona, već i na njegovu porodicu i zajednicu koja se sastajala u njegovoj kući (Filimonu 1:2).

Biblija ne bilježi šta se dalje dogodilo sa Filimonom i Onisimom. Međutim, Ignacijevo pismo Efežanima iz ranog drugog vijeka pominje čovjeka po imenu Onisim kao nadglednika u Efesu posle Timoteja. Kasnija tradicija dodaje da je Onisim uhapšen u Rimu i mučenički stradao, iako to nije nimalo sigurno (kult mučeništva se razvio u tradicionalnoj crkvi negdje od 5. vijeka, a uporedo s tim i mnoge izmišljotine koje preferiraju mučenički kraj poznatih hrišćana).